Co-funded by the European Union

Alfred Nobel University

Національний технічний університет ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА 1899

Маріупольський університет

Цифрова економіка: глобальний вимір

II Міжнародна науково-практична конференція

студентів та молодих вчених

22 травня, 2026

Міністерство освіти і науки України
Університет імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)
Маріупольський державний університет (Київ, Україна)
Університет Баликесір (Баликесір, Туреччина)
Університет прикладних наук (Ріга, Латвія)
Талліннський університет (Таллінн, Естонія)
Університет Вітовта Великого (Каунас, Литва)
Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут»

Цифрова економіка: глобальний вимір

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції

студентів та молодих вчених

електронне видання

22 травня

Дніпро

2026

УДК 339.9+314.1+004.8+ 37.06

ОРГКОМІТЕТ

Голова оргкомітету:
Стрельченко Інна Іллівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля, академічний координатор проєкту DEMEu4U, м. Дніпро, Україна.
Заступники голови оргкомітету:
Смєсова Вікторія Леонідівна, доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин, НТУ «Дніпровська політехніка», радник координатора проєкту DEMEu4U, м. Дніпро, Україна.
Аракелова Інна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу і туризму, Маріупольський державний університет, старший експерт проєкту DEMEu4U, м. Київ, Україна.
Члени оргкомітету:
Соколова Вікторія Вікторівна, проректор з наукової та міжнародної діяльності, Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна.
Горохова Тетяна, кандидат економічних наук, доцент, співробітник відділу управління дослідженнями Центру передових інтернет-досліджень, м. Бочум, Німеччина.
Діпра Джа, Ph.D., професор, заступник декана з питань справедливості та інклюзії Карсонського коледжу бізнесу Вашингтонського державного університету, член ради директорів туристичної компанії штату Вашингтон, м. Вашингтон, США.
Дьякон Роман, Dr.sc.ing., професор, академік, президент Університету прикладних наук (ISMA), м. Ріга, Латвія.
Д'яченко Юрій Юрійович, доктор економічних наук, професор, професор факультету соціальних наук, Київська школа економіки, м. Київ, Україна.
Матвійчук Андрій Вікторович, доктор економічних наук, професор, генеральний директор Інституту моделювання та інформаційних технологій в економіці, професор кафедри економіко-математичного моделювання ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ Україна.
Мішустіна Тетяна Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна.
Окуя́н Джема́ль, професор, Університет Баликесір, м. Баликесір, Туреччина.
Рейманн Март, доцент Гуманітарного факультету Талліннського університету, м. Таллінн, Естонія.
Шевченко Ірина Олександрівна, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна.
Горюнова Катерина Анатоліївна, PhD з менеджменту, доцент кафедри маркетингу та туризму Маріупольський державний університет, провідний фахівець відділу стратегічного аналізу та партнерства Університету Вітовта Великого, м. Каунас, Литва.

Цифрова економіка: глобальний вимір : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених, Дніпро, 22 травня 2026 р. [Електронне видання]. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2026. 295 с.

ISBN 978-966-434-634-1

У збірнику представлено матеріали доповідей учасників I Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Цифрова економіка: глобальний вимір». яка об'єднала дослідників, викладачів, здобувачів освіти та експертів з різних країн, зокрема України, Польщі, Естонії, Литви, Латвії, США, Нідерландів та інших. Автори аналізують сучасні тенденції цифрової трансформації в економіці, освіті, фінансах і державному управлінні, приділяючи особливу увагу впливу цифровізації на конкурентоспроможність національних економік та інтеграційні процеси в Європі.
У тезах розглядаються питання застосування цифрових технологій, штучного інтелекту, big data, блокчейну, електронного урядування, а також цифрової освіти як рушія людського капіталу. Значне місце займає аналіз викликів і можливостей, які відкриває цифрова економіка в умовах глобальної нестабільності та збройної агресії. Погляди авторів є індивідуальними і можуть не відображати позицію оргкомітету. Усі матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальні за випуск: *Стрельченко Інна Іллівна*, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля
Смєсова Вікторія Леонідівна, доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин, НТУ «Дніпровська політехніка»
Аракелова Інна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу і туризму, Маріупольський державний університет

Співфінансується Європейським Союзом

«Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them».

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

© Університет імені Альфреда Нобеля, 2026

ISBN 978-966-434-634-1

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 «ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДАНИХ»

Абрамова О. Цифровий гуманізм у маркетинговій аналітиці та моделюванні споживчих уподобань у кризових соціально-економічних умовах 11
Андрушкевич Н. Ключові стратегії цифрової трансформації в країнах європейського союзу та їх вплив на економічне зростання 13
Біла А. Експертиза як спосіб захисту майнових прав у контексті цифрової трансформації та кібербезпеки в європейському союзі 15
Богданов О. Інтеграція штучного інтелекту в стратегії сталого розвитку європейського союзу 17
Вайнер А. Вплив регулювання даних ЄС на маркетингову діяльність компаній 19
Васильєва Є. Парадигма цифровізації в ЄС, виклики та можливості для маркетингу даних 20
Васильчук Д. GDPR та DATA GOVERNANCE ACT: наслідки для громадян і SME в умовах цифрової економіки ЄС 22
Вишневська М. Парадигма цифрової трансформації в країнах Європейського союзу у світлі європейської стратегії даних 24
Гарагуля А. Які ключові стратегії цифрової трансформації реалізуються в країнах ЄС і як вони впливають на економічне зростання 25
Herlian Y. Digital rights and ethics in the era of the european data strategy 27
Глущенко Г. Європейський простір медичних даних (ehds) та готовність України: сумісність ЕСОЗ з MYHEALTH@EU 29
Горобець А. Вплив регуляцій GDPR та NIS2 на кібербезпеку та управління даними в ЄС: виклики та можливості 32
Губа А. Європейська стратегія даних: цілі та вплив на цифрову трансформацію ЄС 34
Дідик А. Як цифрова трансформація змінює ринок праці в ЄС: нові навички та подолання цифрової нерівності 35
Дмитренко А. Європейська стратегія даних у контексті управління сейсмічними та геологічними даними: виклики та перспективи 36
Дяків В. Ризики та виклики перед ЄС у процесі створення єдиного європейського ринку даних 40
Зосимчук Д. Інфраструктура даних та кібербезпека в ЄС: виклики та рішення 42
Karpenko R. Use of machine learning in cybersecurity in the EU and Ukraine 43
Кондратюк М. BIG DATA як драйвер цифрової економіки: межі допустимого втручання у права людини 44
Коруна Є. Роль штучного інтелекту у формуванні нових компетенцій на європейському ринку праці та адаптації системи освіти 47
Лиюров Г. Бар'єри та виклики цифрової трансформації малих та середніх підприємств в умовах нестабільності ринку 48
Морозова О. Ризики та виклики створення єдиного європейського ринку даних перед ЄС 50
Мостовий С. Вплив цифрової трансформації на соціальне життя в ЄС 51
Ніколаєва Р. Маркетинг у Метавсесвіті: перспективи для європейських брендів 53
Огілько М. Вплив цифровізації на конкурентоспроможність країн ЄС та України 54

Omelchenko S. The influence of visual content on audience engagement in social media 56
Омельчук Ю. Ключові стратегії цифрової трансформації, що реалізуються в країнах ЄС і їх вплив на економічне зростання 57
Панасенко Д. Етичні та правові виклики впровадження штучного інтелекту в європейському союзі 59
Попович В. Цифровізація як рушійна сила зеленої економіки в ЄС 61
Романов Д. Стратегія даних ЄС: комунікаційні виклики для малих та середніх підприємств 62
Ружило А. Цифрові права та етика в епоху європейської стратегії даних 63
Савченко Ю. Європейська стратегія даних як баланс між захистом, інноваціями та єдиним ринком 65
Семенова М. Як європейська стратегія даних впливає на захист приватності та персональних даних громадян ЄС 66
Skorobogatova N. Circular migration model in the context of digitalisation: impact on the labour market and economic security of EU countries 68
Smiesova V., Reimann M. Digitalization of tourism and export activities in frontline rural regions of Ukraine and entry into the EU market 70
Столпаков М. Механізми та стратегії забезпечення стійкості до кібератак у країнах ЄС 72
Терновсяка Д. Еволюція маркетингових підходів у контексті цифрової економіки 73
Тищенко Я. Роль машинного навчання у забезпеченні кібербезпеки в країнах ЄС 74
Харьківський С. Вплив соціальних мереж і цифрових платформ на формування купівельної поведінки споживачів 76
Харченко С., Тараненко І. Цифрова трансформація соціальної реклами в країнах ЄС в умовах реалізації європейської стратегії даних 78
Цехмейструк В. Європейська стратегія даних: цілі та вплив на цифрову трансформацію ЄС 79
Чернишева Д. Європейська стратегія даних як інструмент цифрової трансформації економіки та суспільства 81
Швець К. Європейський досвід протидії кібератакам: інструменти, політика та міжнародна співпраця у сфері кібербезпеки 83
Щокіна В. Вплив сучасних цифрових прав на рівність доступу до інформації та ресурсів в країнах ЄС 85

СЕКЦІЯ 2 «МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН ЄС»

Абакумова Я. Сучасний стан та динаміка міграційних процесів ЄС 87
Андрушкевич Н. Проблеми реалізації спільної міграційної політики Європейського Союзу 89
Антоненко А. Цифровізація управління людськими ресурсами в країнах Європи та Україні: порівняльний аналіз 91
Бас В. Еволюція міграційної політики ЄС: від національних підходів до спільної системи управління міграцією 94
Біла А. Лінгвістична експертиза мовлення як інструмент захисту майнових прав у контексті міграційних правовідносин та комунікаційної безпеки в європейському правовому просторі 95

Бобро М. Особливості міграційної політики країн Європейського Союзу 97
Бобро М. Шляхи підвищення ефективності міграційної політики в Європейському Союзі 99
Бощук В. Міграційна криза як загроза стабільності національної безпеки країни ЄС 100
Врублевська Г. Проблеми та перспективи повернення українських мігрантів після війни 101
Гангал А., Петренко К. Вплив міграційних процесів на національну 103
Горожанкіна Н. Наслідки вимушеної міграції з України для країн Європейського Союзу 105
Горпиняк Є. Штучний інтелект та майбутнє зайнятості в ЄС 106
Грищук А. Наслідки реалізації міграційної політики ЄС для глобального розвитку та національної безпеки 108
Дідик А. Сучасні тенденції міграційних потоків до ЄС в умовах геополітичної нестабільності 110
Дьоміна Л. Сучасні тенденції формування міграційних потоків в європейському союзі 111
Задорожна Я. Вплив безвізового режиму з ЄС на національну безпеку країн-учасниць 113
Задорожній А. Сучасні тенденції формування міграційних потоків в європейському союзі 114
Заєць І. Особливості міграційної політики Італії як країни Європейського Союзу 116
Іванов А. Наслідки міграційної політики ЄС для глобального розвитку та національної безпеки 117
Karpenko R. European development of migration policy and its importance for Ukraine amid military aggression 118
Karpenko R. Features of implementing social protection policies in territories amidst war and digital transformation 120
Ковтун В. Міграційна політика ЄС як основа стабільності та забезпечення національної безпеки країн-учасниць 122
Кравець Д. Міграційні процеси та їх вплив на національну безпеку країн ЄС 124
Кравцова М. Міграція як інструмент подолання демографічної кризи в ЄС: роль цифрового менеджменту в управлінні людським капіталом 125
Лиюров Г. Вплив реалізації міграційної стратегії ЄС на глобальну стабільність та архітектуру національної безпеки 127
Лук'янова В. Вплив зростання міграційних потоків на міграційну політику ЄС 128
Мандра В. Міграційна політика ЄС як основа стабільності та забезпечення національної безпеки країн-учасниць 130
Медведська С. Сучасні тенденції формування міграційних потоків в Європейському Союзі 131
Москалюк А. Основні проблеми країн ЄС пов'язані з суперечностями в процесі координації та реалізації міграційної політики 132
Пономарьов Д. Міграційна політика України в умовах дефіциту ринку праці 135
Попович В. Європейський порядок денний з питань міграції: переваги і слабкі місця 137
Присяжнюк Є. Шенгенська зона як інструмент безпеки та стабільності ЄС 138
Прудиус П. Нелегальна міграція як загроза національній безпеці країн ЄС 140
Рева В. Тимчасовий захист українських біженців у ЄС як виклик для міграційної

політики країн-членів 142
Ревуцька П. Особливості міграційної політики країн європейського союзу 143
Романцева А. Міграційна політика ЄС як основа стабільності та забезпечення національної безпеки країн-учасниць 144
Рудик О. Проблема нелегальної міграції та її вплив на криміногенну ситуацію в ЄС 145
Сиротюк А. Кібербезпека та захист персональних даних мігрантів у цифрових екосистемах Європейського Союзу 147
Skorobogatova N. Circular migration model in the context of digitalisation: impact on the labour market and economic security of EU countries 149
Скребовська С. Цифровізація міграційних документів – один із напрямків протидії корупції 151
Солонінко Е. Волонтерський обмін як інструмент первинної інтеграції українських біженців у країнах ЄС: досвід платформи WORLDPACKERS 153
Суздалєва О. Сучасна міграційна політика ЄС: безпековий та соціально-економічний виміри 154
Харченко О. Шляхи підвищення ефективності міграційної політики в європейському союзі 155
Хомич К. Міграційні кризи 2015 та 2022 років: виклики та загрози для ЄС 158
Чернишева О. Вплив міграційної політики європейського союзу на стабільність у прикордонних регіонах східної Європи 161
Чуприна О. Інтеграція мігрантів: досвід Європейського Союзу 161

СЕКЦІЯ 3 «ЦИФРОВА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД, НОВІ МОЖЛИВОСТІ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ»

Боремчук О. Цифрова освіта як стратегічний пріоритет національної стійкості 165
Геделевич Є. Цифрова освіта в країнах ЄС: досвід, нові можливості і ризики для України 167
Дідик А. Подолання цифрової нерівності через цифрову освіту в країнах ЄС 169
Жук І. Розвиток цифрових навичок персоналу рієлторських організацій в контексті європейських практик digital education 170
Заманзаде А. CRM-системи як інструмент підвищення ефективності комунікації в умовах цифрової економіки 172
Золотар І. Цифрова освіта в ЄС: нові можливості та адаптація для україни 173
Karpenko R. Digital transformation of secondary education: common strategic vectors of Ukraine and EU countries 174
Коновалова Н. Цифрові інструменти антикризового управління університетськими альянсами 176
Лакутін Д. Модернізація людського потенціалу в умовах цифровізації освіти: європейські індикатори та орієнтири для України 178
Лиюров Г. Цифрова освіта в країнах ЄС: досвід, нові можливості і ризки для України 181
Маліцький А. Штучний інтелект у навчанні: адаптивні платформи та персоналізація освітнього процесу в Україні 182
Мельник О. Цифрова грамотність як стратегічний ресурс суспільного розвитку 183
Метеленко Н. Цифровізація освіти з SAP Business One – реальні можливості для України 185
Омельчук М. Використання штучного інтелекту в освіті країн Європейського Союзу: можливості та виклики 186

Остапенко О. Трансформація освітнього простору: європейські стандарти цифровізації та їх адаптація до українських реалій 188
Попова Г. AI-грамотність як новий напрям цифрової освіти в ЄС: досвід мальти та можливості і ризики для України 190
Пригон В. Цифрова трансформація освіти в ЄС: загальний огляд 192
Пузирін В. Технології у цифровій освіті: інновації та виклики 193
Рабешко Д. Цифрова освіта в країнах ЄС: досвід,нові можливості і ризики для України 194
Русецька І. Особливості поняття кібербезпеки в цифрових освітніх платформах 195
Салтиков Б. Цифрова інклюзія в освіті країн ЄС: можливості, бар'єри та перспективи для України 197
Strelchenko I., Dipra Jha International virtual mobility program as a tool of digital education and resilience in times of war: the experience of Alfred Nobel University 199
Турчанінова І. Інклюзія та доступність у цифровій освіті в країнах ЄС 200
Яковенко Я. Економічні та поведінкові чинники ефективного залучення і утримання користувачів на цифрових освітніх платформах: досвід ЄС для України 202

СЕКЦІЯ 4 «ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ ШІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»

Абрамкін М. Гейміфікація як інструмент стимулювання збуту в електронній комерції 204
Абрамкін М. Вплив цифрової трансформації на екологічну сталість та енергетичну ефективність у Європейському Союзі 205
Анісарович І. Поняття, структура та етапи формування бренду підприємства 206
Анісарович І. Сутність та значення інтернет-маркетингу в сучасних умовах 208
Безпалова К. Роль інтернет-маркетингу та цифрових інструментів у формуванні товарного асортименту підприємства сфери HORECA в умовах цифрової економіки 210
Гамзаг О. Генеративний ШІ у створенні візуального контенту: бізнес-можливості та ризики AI-втоми аудиторії в умовах цифрової економіки 212
Gerasymenko D. Role of artificial intelligence in the reengineering of private healthcare business processes: economic efficiency vs. EU ethical standards 213
Глущевський А., Метеленко Н. Цифрова трансформація економіки та ризики під час війни в Україні 215
Gurtova V. The language of social media: analyzing how brands use english to go viral 217
Гуртова В. Сучасний стан і тенденції розвитку соціальної реклами 218
Довгань В. Європейський ринок праці в умовах розвитку штучного інтелекту 219
Золотар І. Ефективність впровадження штучного інтелекту в цифровій економіці 221
Ісаєва Ю. Цифровізація цифрова трансформація туризму в умовах глобалізації та післякризового відновлення 222
Кокоткіна К. Обмеження впровадження штучного інтелекту в країнах ЄС у контексті цифрової трансформації 225
Коломієць А. Етичні аспекти використання ШІ в європейському ритейлі: баланс між персоналізацією та приватністю 227
Коруна Є. Етичні та правові виклики у процесі впровадження штучного інтелекту (ШІ) в державні та приватні сектори Європи 229

Кривінська Є. ШІ в цифровій економіці 231
Кухар П. Вплив цифрового маркетингу на формування конкурентоспроможності підприємства 232
Кухар П. Використання соціальних мереж як інструменту просування бренду підприємства 234
Лєт'єн К. Інноваційна та цифрова трансформація BMW group: основні напрями та перспективи розвитку 235
Лиюров Г. Оцінка ефективності маркетингової стратегії підприємства 236
Лобко В. Цифрові компетентності персоналу як ключовий чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства 238
Лобко В. Використання цифрових даних як інструменту посилення конкурентних переваг підприємства 240
Маслак О. Штучний інтелект як каталізатор трансформації бізнес-моделей: європейський досвід для України 242
Матвєєв Д. Інновації компанії «Huawei» на ринку інфокомунікаційних технологій 243
Nesterenko V. The AI bubble 245
Нікіфорова Л. «ШІ-оптимізація» як пастка сучасної цифровізації 246
Nikiforova Y. Generative art and artist copyright in the context of AI development 249
Остапцев Є. Artificial intelligence as a tool for the development of smart tourism in the context of the digital transformation of Europe's economy 251
Охремчук Д. Ефективність, загрози та виклики ШІ в цифровій економіці 254
Палєга С. Чинники цифрового маркетингу, що впливають на конкурентоспроможність підприємства 256
Плющ Е. Маркетингові чинники конкурентоспроможності підприємства та напрями її підвищення 257
Разумова М. Інструменти digital-реклами в системі маркетингових комунікацій підприємства та оцінка їх ефективності 258
Ревуцька П. Вплив штучного інтелекту на європейський ринок праці 261
Самофал Д. Етичні стандарти реклами в умовах цифровізації маркетингового середовища 262
Самофал Д. **Етичні детермінанти та соціальна відповідальність реклами в контексті впливу на дитячу та підліткову аудиторію** 264
Сирота К. Роль інновацій у підвищенні конкурентоспроможності підприємства 265
Сирота К. Стратегії підвищення конкурентоспроможності 267
Солодковський А. Дорожня карта реалізації стратегії цифрової трансформації для ритейлу 269
Старовойтов О. Управлінські та регуляторні виклики використання ші для захисту даних і кібербезпеки e-commerce підприємств ЄС 272
Сторожук І. Європейський досвід адаптації ринку праці до викликів штучного інтелекту 274
Стрельченко О. Цифрові ресурси для навчання сталому розвитку: розробка учнівського веб-проєкту з візуалізації індикаторів ЄС 276
Федорченко В. Цифровий конкурентний аналіз у формуванні маркетингової стратегії підприємств малого бізнесу 277
Федорченко В. Інтернет-маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств сфери поліграфічних послуг 278
Фурсович М. Безпека персональних даних у цифрових

державних сервісах України 279
Харьківський С. Використання штучного інтелекту в персоналізації маркетингових комунікацій 281
Харченко С. Персоналізація соціальної реклами за допомогою штучного інтелекту 282
Хрипонюк Д. Психологічні аспекти взаємодії людини та штучного інтелекту в умовах цифрової трансформації 285
Черепович Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності управлінських рішень у цифровій економіці 286
Чіч В. Цифрові технології та інноваційні рішення APPLE INC. 289
ШАЙБАН В. Маркетингова діяльність в системі цифровізації збутової політики підприємства 290
Ященко О. Поняття, сутність та завдання контент-маркетингу 291
Ященко О. Універсальність контент-маркетингу в межах ринкового механізму 293

СЕКЦІЯ 1 «ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДАНИХ»

Абрамова Оксана
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

ЦИФРОВИЙ ГУМАНІЗМ У МАРКЕТИНГОВІЙ АНАЛІТИЦІ ТА МОДЕЛЮВАННІ СПОЖИВЧИХ УПОДОБАНЬ У КРИЗОВИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Кардинальні зміни економічного, соціального та психологічного середовища, спричинені війною, суттєво трансформували споживчу поведінку населення України. Умови воєнного стану характеризуються зниженням доходів, зростанням рівня невизначеності, порушенням логістичних ланцюгів та підвищеною чутливістю громадян до питань безпеки й довіри. За таких обставин традиційні інструменти маркетингової аналітики, зорієнтовані переважно на економічну раціональність, виявляються обмеженими та потребують переосмислення з позицій гуманістичних цінностей.

Як свідчать сучасні дослідження поведінки споживачів (О. Нєізвєстна, Н. Скринько [4], Л. Страшинська [5]), прийняття рішень про купівлю формується під впливом комплексу економічних, соціальних, психологічних і культурних чинників. У кризових умовах ієрархія цих чинників істотно змінюється**,** що потребує перегляду методів аналізу споживчих уподобань і посилення уваги до етичного виміру маркетингових рішень [3]**.** Зокрема, у моделях споживання на перший план виходять не престиж чи інноваційність товару, а надійність постачальника, прозорість його діяльності та соціальна відповідальність.

Цифровий гуманізм як міждисциплінарна концепція ґрунтується на ідеї пріоритетності людини у процесі цифрової трансформації та використання технологій, зокрема штучного інтелекту та алгоритмічної аналітики [7]. Він передбачає поєднання інноваційних цифрових рішень із філософськими, етичними та соціальними принципами, спрямованими на забезпечення добробуту особистості та суспільства в цілому. Такий підхід є особливо релевантним для маркетингової аналітики в кризових умовах, коли дані про поведінку споживачів стають чутливими з точки зору приватності та психологічного впливу.

У контексті маркетингової аналітики цифровий гуманізм означає перехід від інструментального використання даних до відповідального управління інформацією про споживачів**.** Це включає прозорість збору даних, дотримання норм захисту приватності, уникнення маніпулятивних алгоритмічних практик та врахування соціально-психологічного стану суспільства. Дослідження [1] поведінки споживачів у період воєнного стану засвідчують суттєві зміни у структурі попиту та мотивації вибору. Споживачі дедалі частіше орієнтуються не лише на ціну та якість товарів, а й на безпеку, довіру до бренду, етичну позицію компанії та підтримку національного виробника.

Зміщується акцент з класичної моделі маркетингу 4P до ціннісно орієнтованої моделі 4C (Customer value, Cost, Convenience, Communication), у межах якої ключовими стають цінність для людини та соціальна користь**.** У таких умовах маркетингова аналітика має не лише фіксувати кількісні зміни попиту, а інтерпретувати їх крізь призму гуманістичних цінностей**,** зважаючи на емоційний і психологічний контекст суспільства.

Сучасні цифрові технології, зокрема аналіз великих даних, штучний інтелект та інструменти онлайн-аналітики, відкривають широкі можливості для моделювання споживчих уподобань у реальному часі [6]. Використання цифрового сліду споживача дозволяє підвищити точність прогнозування, проте одночасно актуалізує питання етики, алгоритмічної упередженості та захисту персональних даних. Саме тому принципи цифрового гуманізму та європейські регуляторні рамки, зокрема GDPR [2], набувають особливого значення для формування етично збалансованих моделей маркетингової аналітики**.**

У кризових соціально-економічних умовах ефективність маркетингової стратегії визначається здатністю бізнесу поєднувати технологічну точність аналітики з глибоким розумінням людських цінностей**.** Цифровий гуманізм у цьому контексті виступає не лише теоретичною концепцією, а практичним інструментом побудови довіри між бізнесом і споживачем**.** Його впровадження сприяє формуванню етичного, соціально відповідального маркетингу, здатного забезпечити адаптивність і стійкість підприємств в умовах тривалої нестабільності.

Список використаних джерел

1. Гаврилюк І.І., Томашевський Ю.М., Хірівський Р.П. Особливості маркетингових досліджень поведінки споживачів в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство.* 2024. Вип. 65. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-135

2. Європейський парламент та Рада Євросоюзу, Загальний Регламент Захисту Даних (GDPR), 2016 р. URL: https://gdpr-info.eu/

3. Мироненко Н., Абрамова О. Сучасні підходи до формування стратегії онлайн-маркетингу фірми. *Нейромаркетинг, штучний інтелект та цифровий маркетинг: проблеми та перспективи*: збірник тез доповідей ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Тернопіль, 22-23 травня 2025 року). Тернопіль: ЗУНУ, 2025. С. 95-97.

4. Нєізвєстна О.В., Скринько Н.В. Теорія споживчої поведінки в трактуванні маркетингу: [монографія]. ДонНУЕТ, 2016. 216 с.

5. Страшинська Л.В. Поведінка споживачів: Конспект лекцій для студентів спец. 7.050108 «Маркетинг» усіх форм навч. Київ: ЕКОМЕН, 2010. 101 с.

6. Хрупович С.Є., Дудар В.Т., Окрепкий Р.Б. Використання штучного інтелекту для моделювання портрету споживача в цифровому маркетингу. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 1 (74). С. 162-170. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/38699

7. Nikitenko V., Voronkova V., Oleksenko R., Kyvliuk O., Klochek L., Koliada N., Abramova O., Drachuk M. Developing the Concept of Digital Humanism as Human Interaction with Artificial Intelligence. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*. 2025. 23 (1), pp. 238-248. DOI 10.57239/PJLSS-2025-23.1.0021

Андрушкевич Н.В., к.е.н.
Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет», м. Черкаси, Україна

КЛЮЧОВІ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Цифрова трансформація в країнах Європейського Союзу стала одним із ключових стратегічних напрямів економічного розвитку в умовах глобальної технологічної конкуренції. ЄС розглядає цифровізацію не лише як інструмент модернізації окремих секторів економіки, а як системну основу формування нової моделі зростання, що базується на інноваціях, знаннях і високотехнологічному виробництві. У цьому контексті визначальне значення мають наднаціональні стратегічні документи та фінансові механізми, які координують цифрові реформи в державах-членах і забезпечують їх узгодженість із загальноєвропейськими пріоритетами.

Ключовим рамковим документом виступає програма «Europe’s Digital Decade 2030», що визначає цільові орієнтири цифрового розвитку до 2030 року. Вона передбачає досягнення високого рівня цифрових навичок населення, масштабну цифровізацію бізнесу, розбудову безпечної та сталої цифрової інфраструктури, а також трансформацію державних послуг у формат «digital by default» [1]. У межах цієї стратегії держави-члени зобов’язані формувати національні дорожні карти цифрового розвитку, що створює механізм координації політик та забезпечує вимірюваність прогресу через систему індикаторів. Такий підхід дозволяє мінімізувати асиметрії розвитку та сприяє конвергенції економік у межах Союзу.

Важливою складовою цифрової трансформації є реалізація концепції Єдиного цифрового ринку (Digital Single Market), спрямованої на усунення регуляторних бар’єрів у сфері електронної комерції, цифрових послуг і транскордонного обігу даних. Формування інтегрованого цифрового простору стимулює конкуренцію, розширює ринки збуту для малого та середнього бізнесу та знижує транзакційні витрати, що в сукупності позитивно впливає на динаміку ВВП країн ЄС [2]. Гармонізація регуляторного середовища створює умови для масштабування цифрових бізнес-моделей та підвищує інвестиційну привабливість внутрішнього ринку.

Фінансовим інструментом реалізації цифрової стратегії виступає програма Digital Europe Programme, яка передбачає інвестиції у розвиток штучного інтелекту, високопродуктивних обчислень, кібербезпеки та цифрових компетенцій. За даними Європейської комісії, у 2025–2027 роках планується спрямувати близько 1,3 млрд євро на підтримку стратегічних цифрових проєктів [4]. Такі інвестиції мають мультиплікативний ефект, оскільки стимулюють інноваційну активність приватного сектору, формування технологічних екосистем і створення нових робочих місць із високою доданою вартістю.

Окремого значення набуває розвиток цифрових навичок як основи людського капіталу. У межах «Цифрового десятиліття» передбачено, що щонайменше 80 % дорослого населення повинні володіти базовими цифровими компетенціями [1]. Підвищення рівня цифрової грамотності забезпечує адаптацію робочої сили до

технологічних змін, зменшує структурне безробіття та сприяє зростанню продуктивності праці. Емпіричні дослідження підтверджують, що цифрова трансформація корелює зі зростанням показників економічної та соціальної стійкості в країнах ЄС [6].

Інфраструктурний компонент цифрової політики передбачає розвиток широкосмугового доступу, мереж 5G, хмарних сервісів і дата-центрів. Розбудова сучасної цифрової інфраструктури створює передумови для впровадження інновацій у промисловості, фінансовому секторі, логістиці та сфері послуг. Вона також сприяє територіальній інтеграції, зменшуючи цифровий розрив між регіонами. У довгостроковій перспективі такі інвестиції формують основу для технологічного суверенітету ЄС та зміцнення його позицій у глобальній конкуренції.

Вплив цифрових стратегій на економічне зростання проявляється через кілька каналів. По-перше, відбувається підвищення продуктивності факторів виробництва завдяки автоматизації та впровадженню інновацій. По-друге, розширюються ринки збуту через цифрову інтеграцію та електронну комерцію. По-третє, активізується інноваційна діяльність, що генерує нові види продукції та послуг. Сукупний ефект цих процесів відображається у зростанні ВВП, підвищенні конкурентоспроможності та формуванні економіки знань [2; 6].

Водночас цифрова трансформація супроводжується викликами, зокрема нерівномірністю доступу до цифрових технологій, відмінностями у рівні цифрових компетенцій між країнами та залежністю від зовнішніх технологічних постачальників. У щорічних звітах Європейської комісії наголошується на необхідності посилення координації політик та прискорення інвестицій для досягнення стратегічних цілей «Цифрового десятиліття» [5]. Подолання цих викликів є необхідною умовою реалізації потенціалу цифровізації як драйвера економічного зростання.

Таким чином, ключові стратегії цифрової трансформації ЄС формують цілісну модель структурної модернізації економіки, що поєднує інвестиції в інфраструктуру, розвиток людського капіталу, гармонізацію регулювання та стимулювання інновацій. Їх реалізація сприяє підвищенню продуктивності, інтеграції внутрішнього ринку та зміцненню глобальної конкурентоспроможності Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Europe’s Digital Decade (Digital Decade Policy Programme 2030) // European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/europes-digital-decade.

2. Digital Single Market // Wikipedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_Single_Market (дата звернення: 15.02.2026).

3. EU Digital Strategy // EU4Digital. URL: https://eufordigital.eu/discover-eu/eu-digital-strategy/.

4. European Commission announces investment in AI, cybersecurity and digital skills // Reuters, 28.03.2025.

5. State of the Digital Decade 2025 Report // European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/2025-state-digital-decade-package.

6. Nosratabadi S., Atobishi T., HegedHus Sz. Social Sustainability of Digital Transformation: Empirical Evidence from EU-27 Countries. arXiv, 2023.

УДК 347.23:343.98:004.056(4ЄС)

Біла Альона, здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) у галузі права
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ЕКСПЕРТИЗА ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства питання захисту майнових прав набуває нових правових вимірів. Зі значним розвитком електронних сервісів, інтернет-банкінгу, блокчейн-технологій і штучного інтелекту зростає кількість спорів, пов'язаних із порушенням прав власності у цифровому середовищі. У таких випадках особливого значення набуває судова експертиза, зокрема комп'ютерно-технічна, економічна та почеркознавча, яка виступає інструментом доказування та засобом захисту майнових прав у судовому процесі.

В Європейському Союзі (далі - ЄС) питання цифрової безпеки та доказового значення експертизи тісно пов'язані з імплементацією стандартів кібербезпеки, цифрових доказів і захисту персональних даних, що визначає необхідність гармонізації українського законодавства із європейським правовим простором.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що цифровізація правовідносин призвела до появи нових об'єктів власності (цифрові активи, криптовалюти, електронні бази даних), а також до зростання кількості правопорушень у сфері кібербезпеки. У зв'язку з цим роль експертів у розслідуванні фактів неправомірного доступу, викрадення цифрових активів або маніпулювання електронними доказами стає ключовою для ефективного судового захисту майнових прав.

Законодавство ЄС формує високі стандарти щодо використання цифрових доказів, процедур експертної оцінки електронних даних та взаємодії судових інституцій із кіберекспертами, що є орієнтиром для України в процесі євроінтеграції.

ЄС має розвинену систему правового регулювання у сфері кібербезпеки, цифрових технологій та захисту даних:

1. Регламент (ЄС) 2016/679 (GDPR) - Загальний регламент про захист даних, який встановлює правові засади обробки персональних даних та передбачає відповідальність за неправомірне використання цифрової інформації [1].
2. Директива (ЄС) 2016/1148 (NIS Directive) - Директива про безпеку мережевих та інформаційних систем, що визначає вимоги до держав-членів щодо кіберзахисту критичної інфраструктури [2].

3. Регламент (ЄС) 2022/868 (Data Governance Act) - Акт про управління даними, який забезпечує правову основу для використання та передачі цифрових даних у безпечний спосіб [3].

Зазначені нормативно-правові акти закріплюють принципи надійності цифрових доказів, процедури перевірки достовірності електронних даних і вимоги до судових експертів при їх використанні.

Експертиза як інструмент захисту майнових прав у сфері цифрових спорів охоплює: комп'ютерно-технічну експертизу, яка дозволяє встановити факт несанкціонованого доступу або зміну цифрових доказів; економічну експертизу, спрямовану на визначення матеріальних збитків унаслідок кіберінцидентів; почеркознавчу експертизу електронного підпису, що допомагає встановити автентичність електронних документів; цифрову криміналістику (digital forensics), яка застосовується для виявлення, збереження та аналізу цифрових слідів злочину.

Крім того, у контексті європейського права особливе значення має Європейська конвенція про кіберзлочинність (Будапештська конвенція, 2001 р.) - Convention on Cybercrime ETS No.185, що передбачає механізми міжнародного співробітництва в галузі розслідування кіберзлочинів і використання цифрових доказів у кримінальних справах.

Україна активно адаптує власну нормативну базу до стандартів ЄС (у розрізі гармонізації українського законодавства):

- Закон України «Про електронні довірчі послуги» № 2155-VIII від 05.10.2017 р. [4];
- Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» № 2163-VIII від 05.10.2017 р. [5];
- Проєкт Закону «Про цифрові активи» (№ 3637), спрямований на врегулювання обігу криптовалют.

Водночас залишається низка проблем є недостатня уніфікація процедур збирання цифрових доказів, потреба у підвищенні кваліфікації експертів, відсутність чітких правил оцінки автентичності електронних підписів у судовому процесі.

Інтеграція сучасних технологій у судово-експертну діяльність (електронні бази даних, блокчейн, штучний інтелект) дозволяє підвищити об'єктивність, трасованість та достовірність експертних висновків. У ЄС розвиваються системи на кшталт E-Evidence Digital Exchange System, яка спрощує обмін цифровими доказами між державами-членами.

Внаслідок вищевикладеного, можна зробити висновок, експертиза в умовах цифрової трансформації виступає ключовим механізмом захисту майнових прав у кіберпросторі. Її ефективність безпосередньо залежить від якості нормативно-правового регулювання, рівня професійної підготовки експертів і гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами.

Україна, інтегруючись до правового простору ЄС, має забезпечити: удосконалення правових засад використання цифрових доказів; запровадження європейських стандартів кіберекспертизи; розширення співпраці з інституціями ЄС у сфері цифрової криміналістики.

Список використаних джерел:

1. REGULATION (EU) 2016/679 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). EUR-Lex Access to European Union law: веб-сайт. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj (дата звернення: 10.11.2025).
2. Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union. EUR-Lex Access to European Union law: веб-сайт. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1148 (дата звернення: 10.11.2025).
3. Convention on Cybercrime (ETS No. 185). Treaty Office: веб-сайт. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1148 (дата звернення: 10.11.2025).
4. Про електронні довірчі послуги: Закон України № 2155-VIII від 05.10.2017 р. Дата оновлення: 18.12.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text (дата звернення: 01.11.2025).
5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text (дата звернення: 05.11.2025).
Науковий керівник: Пушкіна О.В., доктор юридичних наук, професор

Богданов О.О., аспірант спеціальності 051 Економіка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Сучасна стратегічна парадигма розвитку Європейського Союзу ґрунтується на амбітній концепції «подвійного переходу» (twin transition). Вона передбачає не просто паралельний, а конвергентний перебіг зеленої та цифрової трансформацій, кінцевою метою якого є зведення вуглецевого сліду до нуля при одночасному забезпеченні економічної стійкості та конкурентоспроможності. З огляду на це, впровадження великих мовних моделей (LLM), Інтернету речей та Big Data не як ізольовану технологічну ініціативу, а як наріжний камінь та критично важливий механізм для ефективного втілення пріоритетів Європейського зеленого курсу.

Проте цей симбіоз потребує ретельного управління. Згідно зі звітами Об'єднаного дослідницького центру Єврокомісії, критичною вимогою для успіху є глибока узгодженість політик, яка гарантуватиме, що цифровізація виступатиме виключно каталізатором декарбонізації, а не перетвориться на джерело додаткового екологічного навантаження через зростання енергоспоживання цифровою інфраструктурою [1]. Водночас академічна спільнота наголошує на необхідності критичного осмислення цього процесу. Науковці піддають сумніву, наскільки задекларовані на високому політичному рівні цілі «подвійного переходу»

відповідають реальним можливостям їх імплементації на практиці без виникнення суттєвих протиріч між імперативом економічного зростання та жорсткими екологічними обмеженнями [2].

На мікроекономічному рівні, зокрема у промисловому секторі, інтеграція машинного навчання в стратегії сталого розвитку вимагає розробки нових концептуальних рамок. Промислові організації постають перед необхідністю одночасної модернізації технологічної бази та бізнес-моделей. Дослідники пропонують комплексні фреймворки впровадження, які дозволяють підприємствам синхронізувати цифрові інновації з цілями циркулярної економіки та ресурсоефективності, перетворюючи екологічні виклики на драйвери інноваційного розвитку [3]. Проте успіх такої трансформації залежить від здатності менеджменту долати організаційну інерцію та інтегрувати цифрові рішення не фрагментарно, а системно, у всі ланки ланцюга створення вартості.

Для України, яка перебуває в умовах повномасштабної війни, питання інтеграції у європейський цифровий та зелений простір набуває екзистенційного значення в контексті післявоєнного відновлення. Вітчизняні науковці підкреслюють, що відбудова економіки має відбуватися з урахуванням європейських стандартів цифрової економічної інтеграції, що дозволить уникнути консервації застарілих технологічних укладів [4]. Більше того, стратегії відновлення територіальних громад повинні безпосередньо корелювати з пріоритетами Європейського зеленого курсу, використовуючи цифрові інструменти для планування та моніторингу сталого розвитку регіонів [5].

Таким чином, гармонізація українських стратегій відновлення з парадигмою «подвійного переходу» ЄС є не просто політичним вектором, а безальтернативним шляхом до глибокої модернізації національної економіки. Імплементація європейських стандартів цифрової та зеленої економіки дозволить Україні уникнути консервації застарілих технологічних укладів та відбудувати зруйновану інфраструктуру на принципово новій основі. Більше того, синергія цифрових інструментів та екологічних пріоритетів стане фундаментом для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності вітчизняних підприємств і територіальних громад, гарантуючи повноцінну та безшовну інтеграцію України у єдиний європейський простір.

Список використаних джерел

1. Muench S. et al. Towards a green & digital future – Key requirements for successful twin transitions in the European Union. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. DOI: https://data.europa.eu/doi/10.2760/977331.

2. Kovacic Z. et al. The twin green and digital transition: High-level policy or science fiction? *Environment and Planning E: Nature and Space*. 2024. Vol. 7. No. 6. P. 2251–2278. DOI: https://doi.org/10.1177/25148486241258046.

3. Tabares S., Parida V., Chirumalla K. Twin transition in industrial organizations: Conceptualization, implementation framework, and research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*. 2025. Vol. 213. DOI: https://doi.org/10.1016/j.techfore.2025.123995.

4. Шевченко І., Ухова Н. Розвиток європейської цифрової економічної інтеграції в контексті післявоєнного відновлення України. *Журнал європейської*

економіки. 2025. Вип. 24. № 2. С. 217–232. URL: https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1864 (дата звернення: 05.11.2025).

5. Сакун О., Школа В. Особливості повоєнного відновлення громад у контексті Європейського зеленого курсу. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2023. Vol. 4. No. 50. P. 51–60. DOI: https://doi.org/10.55643/ser.4.50.2023.535

Науковий керівник: Смєсова В.Л., д.е.н., професор кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин

Вайнер А.Ю. студентка 3 курсу
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ВПЛИВ РЕГУЛЮВАННЯ ДАНИХ ЄС НА МАРКЕТИНГОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ КОМПАНІЙ

У сучасних умовах цифровізації економіки дані користувачів стали однією з ключових переваг для розвитку маркетингової діяльності компаній. Особливо важливим є питання регулювання обробки персональних даних, яке активно розвивається в країнах Європейського Союзу. Європейська політика у сфері даних спрямована на забезпечення безпеки інформації, захист прав користувачів та формування прозорого цифрового простору для бізнесу.

Одним із найважливіших нормативних актів у цій сфері є Загальний регламент захисту даних (GDPR), який визначає правила збору, зберігання та використання персональної інформації. Впровадження таких норм значно вплинуло на маркетингову діяльність компаній, особливо тих, що працюють на міжнародному ринку або взаємодіють із клієнтами з країн ЄС.

Перш за все, регулювання даних змінило підходи до збору інформації про споживачів. Компанії повинні отримувати чітку згоду користувачів на обробку персональних даних, що вплинуло на механізми реєстрації на сайтах, підписки на розсилки та використання файлів cookie. Це призвело до більш відповідального використання даних у маркетингових кампаніях.

Крім того, нові правила стимулювали компанії переглянути свої цифрові стратегії. Маркетологи почали більше уваги приділяти етичному використанню інформації, персоналізації реклами на основі дозволених даних, а також підвищенню рівня довіри клієнтів до бренду. У результаті зростає значення контент-маркетингу, взаємодії з аудиторією через соціальні мережі та побудови довгострокових відносин зі споживачами.

Важливим аспектом є також вплив європейської стратегії даних на міжнародні компанії. Багато підприємств, навіть поза межами Європейського Союзу, змушені адаптувати свої бізнес-процеси відповідно до вимог європейського законодавства. Це сприяє уніфікації стандартів захисту даних та формуванню нових підходів до цифрового маркетингу у глобальному масштабі.

Отже, регулювання даних у Європейському Союзі суттєво змінює маркетингову діяльність компаній. Воно підвищує рівень відповідальності бізнесу за використання персональної інформації, сприяє розвитку етичного маркетингу та

зміцнює довіру споживачів. У перспективі такі зміни можуть стати основою для формування більш безпечного та прозорого цифрового ринку.

Список використаних джерел

1. General Data Protection Regulation (GDPR). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 // Official Journal of the European Union. – 2016.
2. European Commission. A European strategy for data // Brussels, 2020.
3. Chaffey Dave Digital Marketing. – 7th ed. – Pearson, 2019.
4. European Parliament. Data protection in the EU: rules and impact on business // 2021.
5. Ілляшенко С.М. Маркетинг інновацій: підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2018.
6. Балабанова Л.В. Маркетинг: підручник. – Київ: КНЕУ, 2017.

Науковий керівник: . Стрельченко І.І. п.е.н., проф.

Васильєва Є. О.
Університет імені Альфреда Нобеля

ПАРАДИГМА ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ЄС, ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ МАРКЕТИНГУ ДАНИХ

Цифрова стратегія є фундаментальним драйвером соціально-економічної модернізації Європейського Союзу, формуючи нові підходи до управління даними та трансформації бізнес-процесів. Зокрема, Європейська стратегія щодо даних, що набула чинності у 2023 році, започаткувала системну розбудову єдиного ринку даних, яка має гарантувати ефективне, етичне й безпечне використання інформаційних ресурсів [1]. У такому контексті маркетинг даних набуває стратегічного значення, оскільки стає фундаментом персоналізованих комунікацій, поведінкової аналітики та формування конкурентних переваг підприємств. Хоча ця стратегія передбачає низку вимог, що можуть збільшувати адміністративне навантаження та суттєві витрати на дотримання регуляторів, вона водночас відкриває значні можливості, який не варто недооцінювати [2]:

– Портативність даних (обмін) спрощує перехід споживачів між платформами, забезпечуючи безперервний доступ до їхньої інформації та усуваючи бар'єри для зміни сервісів [3].

– Послаблення ринкової влади гейткіперів (наприклад, Amazon, Meta) зменшує залежність бізнесу від великих хмарних провайдерів. Це надає більше свободи у виборі інфраструктури та можливості легкої міграції між постачальниками [4].

– Посилення захисту прав користувачів у сфері штучного інтелекту стимулює розвиток інновацій. Необхідність створювати безпечні та етичні алгоритми формує нові ринкові ніші навіть у стабільних технологічних сегментах [2].

– Прозоре використання даних створює можливість укріплення лояльність споживачів, оскільки відкритість щодо джерел, способів обробки та цілей застосування інформації формує довіру, підтримує відчуття безпеки та стимулює довгострокову взаємодію з брендом [5].

Використання можливостей, які надають ці нові регуляторні рамки, дає компаніям змогу активно розвивати цифрове середовище, впроваджувати інноваційні рішення та будувати більш гнучкі та результативні бізнес-моделі.

Поряд з наявними можливостями, маркетологи неминуче зіткнуться з викликами, які ускладнять процес роботи з даними [2]:

– Посилене регулювання обробки й доступу змушують маркетологів ретельно контролювати згоди, призначення даних, механізми зберігання й обробки.

– Через GDPR та пов'язану регуляцію автоматизованих рішень зменшується можливість масового й агресивного таргетингу або ретаргетинг без чіткої згоди користувача.

– Нові норми особливо складні для малих компаній з обмеженими ресурсами: створення політик, технічна інфраструктура, юридичний супровід.

– Нові правила дають користувачам і бізнес-партнерам більше прав на доступ, перенесення чи видалення даних. Якщо компанії не зможуть належним чином реалізувати ці права, це може створити підстави для судових позовів або розслідувань, що крім юридичних і фінансових втрат можуть призвести ще й до репутаційних.

– Через вимоги до згоди, обмеження сторонніх файлів cookies, обмеження на профілювання і передачу даних, є ризик втратити доступ до великих обсягів даних, які маркетологи раніше використовували для аналітики, прогнозування, персоналізації.

Знання цих викликів та здатність ефективно їх долати дозволить маркетологам успішно вписатися в прозоре та етичне інформаційне середовище. Це, своєю чергою, підвищує довіру та лояльність споживачів, суттєво зміцнюючи конкурентні позиції бренду.

Список використаних джерел

1. Європейська стратегія щодо даних: набуває чинності Закон про управління даними. EU Reporter. URL: https://uk.eureporter.co/politics/european-commission/2023/09/27/european-strategy-for-data-data-governance-act-becomes-applicable/

2. Mikkelsen, D., Scheurle, S., Soller, H., & Strandell-Jansson, M. (2023, March 1). The EU digital strategy: The impact of data privacy on global business. McKinsey & Company. URL: https://www.mckinsey.com/capabilities/risk-and-resilience/our-insights/the-eu-digital-strategy-the-impact-of-data-privacy-on-global-business

3. Reimsbach-Kounatze, C., A. Molnar (2024), "The impact of data portability on user empowerment, innovation, and competition" Going Digital Toolkit Note, No. 25

4. Browne, R. (2023, September 6). EU lists Alphabet, Amazon, Meta and three other tech giants as "gatekeepers" under strict competition rules. CNBC. URL: https://www.cnbc.com/2023/09/06/eu-lists-alphabet-amazon-meta-and-three-other-tech-giants-as-gatekeepers-under-strict-competition-rules.html

5. As, Oreyemi & A., Martinez,. (2023). Building Consumer Trust Through Transparent Digital Marketing Practices. 14. 1718-1728. URL: https://www.researchgate.net/publication/385848841_Building_Consumer_Trust_Through_Transparent_Digital_Marketing_Practices

Науковий керівник: Стрельченко Інна Іллівна, д.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародного маркетингу Університет імені Альфреда Нобеля

Васильчук Д.В., студент
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

GDPR ТА DATA GOVERNANCE ACT: НАСЛІДКИ ДЛЯ ГРОМАДЯН І SME В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЄС

Європейський Союз послідовно формує нову модель цифрової економіки, у центрі якої перебуває не лише технологічний розвиток, а й захист прав людини. Якщо раніше головним завданням цифрового регулювання був контроль за використанням персональних даних, то сьогодні ЄС переходить до ширшої концепції — створення єдиного Європейського простору даних (European Data Spaces), який має стимулювати розвиток інновацій, штучного інтелекту та цифрового ринку.Ключову роль у цій системі відіграють два нормативні акти: Regulation (EU) 2016/679 — GDPR та Regulation (EU) 2022/868 — Data Governance Act (DGA). GDPR став фундаментом захисту приватності та персональних прав громадян, тоді як DGA спрямований на створення механізмів безпечного обміну даними та подолання монополії великих технологічних корпорацій.Актуальність теми полягає в тому, що поєднання цих двох регуляцій формує новий баланс між захистом людини та економічною цінністю даних. За даними Єврокомісії, до 2030 року обсяг ринку даних в ЄС може сягнути 829 млрд євро, а до 2028 року планується запуск щонайменше дев’яти секторальних European Data Spaces у сферах охорони здоров’я, мобільності, фінансів та сільського господарства. Особливо важливо оцінити, як така модель впливає на громадян і чи створює вона нові можливості для малого та середнього бізнесу (SME).

Одним із головних досягнень GDPR стало закріплення цифрових прав громадян. Регламент надав людям можливість контролювати власні персональні дані, вимагати їх видалення — «право бути забутим», отримувати доступ до інформації про обробку даних, обмежувати чи заперечувати проти їх використання, а також переносити інформацію між сервісами. Таким чином, громадянин перестав бути лише об’єктом збору інформації та отримав статус активного учасника цифрових відносин.Data Governance Act розвиває цю ідею далі. Якщо GDPR зосереджується переважно на захисті від зловживань, то DGA створює умови для добровільного та безпечного використання даних на користь суспільства. Важливим механізмом є «дата-альтруїзм» (Data Altruism), за якого громадяни можуть добровільно надавати свої медичні, транспортні чи екологічні дані для наукових досліджень або боротьби з кризовими ситуаціями. Крім того, DGA передбачає функціонування незалежних посередників даних, які допомагають громадянам

управляти дозволами на використання персональної інформації.Для малого та середнього бізнесу головною проблемою цифрової економіки залишається нерівний доступ до великих масивів даних. Великі технологічні корпорації контролюють основні цифрові ресурси та хмарну інфраструктуру, що суттєво ускладнює конкуренцію для SME. Data Governance Act покликаний частково вирівняти це поле, відкриваючи доступ до комерційно цінних даних державного сектору — статистичних, транспортних, медичних та інших інформаційних масивів. Передача таких даних здійснюється лише у знеособленому або анонімізованому вигляді.Водночас нові правила створюють і додаткові труднощі. Підприємства змушені дотримуватись суворих вимог GDPR та правил обміну даними за DGA. Для малого бізнесу це означає необхідність інвестицій у правовий аудит, кібербезпеку та технології автоматичної анонімізації. За порушення GDPR передбачені значні штрафи, що можуть становити до 20 млн євро або 4 % річного глобального обороту компанії.

Попри спільну мету — розвиток безпечної цифрової економіки — між GDPR та DGA існує певна структурна напруга. Навіть анонімізовані масиви даних можуть бути повторно ідентифіковані за допомогою сучасних алгоритмів. Дослідження MIT показало, що більшість осіб можна повторно ідентифікувати навіть у «анонімних» наборах даних лише за декількома демографічними параметрами. Саме тому Європейський Союз активно підтримує розвиток технологій диференційної приватності, федеративного навчання та синтетичних даних.Важливим елементом сучасної цифрової політики ЄС є також AI Act та Data Act. AI Act встановлює вимоги до систем штучного інтелекту та їхніх навчальних датасетів, а Data Act регулює доступ до даних, які генеруються IoT-пристроями та цифровими сервісами. У поєднанні з GDPR і DGA ці акти формують цілісну «цифрову конституцію» Європейського Союзу.Отже, GDPR та Data Governance Act створюють нову європейську модель цифрової економіки, яка прагне поєднати інноваційний розвиток із високими стандартами захисту прав людини. Для громадян це означає посилення контролю над персональними даними, а для малого та середнього бізнесу — нові можливості участі у цифровому ринку. Попри складність реалізації та необхідність постійного вдосконалення механізмів захисту інформації, європейська модель цифрового регулювання поступово стає глобальним стандартом сучасної цифрової політики.

Список використаних джерел

1. European Parliament. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 (GDPR). –URL: https://gdpr.eu/

2.European Parliament. Regulation (EU) 2022/868 (Data Governance Act). – URL: https://eur-lex.europa.eu/

3. European Parliament. Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act). – URL: https://eur-lex.europa.eu/

4.European Commission. European Data Strategy. – URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/

5.Rocher L., Hendrickx J., de Montjoye Y.-A. Estimating the success of re-identifications in incomplete datasets // Nature Communications. 2019.https://www.nature.com/articles/s41467-019-10933-3

6.ENISA. Data Protection Engineering. – URL: https://www.enisa.europa.eu/
7. SMEunited. Policy Position on Digital Regulation (2023). – URL: https://www.smeunited.eu/

Вишневська М.Г, студентка 1 курсу економічного факультету
***ПВНЗ "Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука",* м. Рівне, Україна**

ПАРАДИГМА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СВІТЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДАНИХ

У сучасному світі цифрові технології стали важливою складовою розвитку держав, економіки та суспільства. Країни Європейського Союзу активно впроваджують цифрові рішення у різні сфери життя, адже це сприяє підвищенню ефективності роботи установ, розвитку бізнесу та покращенню якості послуг для населення. Саме тому питання цифрової трансформації сьогодні є одним із пріоритетних напрямів політики ЄС.

У 2020 році Європейська комісія представила Європейську стратегію даних, головною метою якої стало створення єдиного простору даних на території Європейського Союзу. Передбачається, що інформація зможе ефективно використовуватися державними структурами, підприємствами та громадянами із дотриманням вимог безпеки та захисту персональних даних. Такий підхід має допомогти країнам ЄС зміцнити свої позиції у світовому цифровому середовищі.

Сьогодні цифрова трансформація охоплює багато сфер діяльності. Активно використовуються технології штучного інтелекту, електронні сервіси, хмарні системи та аналітика великих обсягів даних. У багатьох європейських країнах значна увага приділяється розвитку електронного урядування, що дає змогу громадянам швидше отримувати необхідні послуги через інтернет. Крім того, важливим напрямом залишається підвищення рівня цифрової грамотності населення.

Окрему роль у цифровій політиці ЄС відіграє захист інформації. Для забезпечення безпеки персональних даних у Європейському Союзі діє Загальний регламент про захист даних (GDPR). Його впровадження дозволило посилити контроль за використанням персональної інформації та підвищити рівень довіри користувачів до цифрових платформ і сервісів.

Разом із перевагами цифрова трансформація створює і певні труднощі. Не вс країни ЄС мають однаковий рівень цифрового розвитку, а швидке впровадження нових технологій потребує значних фінансових ресурсів і кваліфікованих спеціалістів. Також актуальними залишаються питання кібербезпеки та захисту інформації від зовнішніх загроз.

Таким чином, Європейська стратегія даних є важливим етапом розвитку цифрового простору Європейського Союзу. Вона сприяє розвитку сучасних

технологій, підвищенню конкурентоспроможності держав та створенню умов для ефективного використання даних у різних сферах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. European Commission URL: A European Strategy for Data
2. European Commission URL: Shaping Europe's Digital Future
3. European Commission URL: European Data Strategy

Науковий керівник: Онофрійчук О.П, декан факультету

Гарагуля Агнеса
Університет імені Альфреда Нобеля

ЯКІ КЛЮЧОВІ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕАЛІЗУЮТЬСЯ В КРАЇНАХ ЄС І ЯК ВОНИ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Цифрова трансформація стала одним із ключових пріоритетів розвитку Європейського Союзу, оскільки саме вона визначає конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації. Впровадження цифрових технологій охоплює всі сфери — від державного управління до бізнесу та повсякденного життя громадян. ЄС розглядає цифровізацію як інструмент прискорення економічного зростання, підвищення ефективності та стимулювання інновацій [2].

Однією з базових стратегій цифрової трансформації є створення єдиного цифрового ринку (Digital Single Market), який передбачає усунення бар'єрів для руху цифрових послуг, капіталу та даних між країнами-членами. Завдяки цьому підприємства отримують доступ до ширшого ринку, а споживачі — до більшого вибору послуг і товарів. Такий підхід сприяє розвитку конкуренції та активізації інноваційної діяльності, що позитивно впливає на економічне середовище [4].

Важливе місце займає розвиток цифрової інфраструктури, яка є фундаментом цифрової економіки. Європейський Союз активно інвестує у широкосмуговий інтернет, мережі 5G, хмарні технології та штучний інтелект. Дослідження показують, що рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій прямо пов'язаний із зростанням продуктивності праці та валового внутрішнього продукту, що підтверджує значення інфраструктурних інвестицій [1].

Стратегічним документом, який визначає напрям цифрового розвитку ЄС, є програма «Digital Decade 2030». Вона встановлює чіткі орієнтири щодо цифровізації бізнесу, розвитку цифрових навичок населення та вдосконалення державних онлайн-сервісів. Очікується, що реалізація цієї стратегії забезпечить додаткове економічне зростання та сприятиме зміцненню позицій ЄС у глобальній економіці [3].

Окрему увагу приділяють розвитку людського капіталу, оскільки саме цифрові навички населення визначають ефективність використання нових технологій. Інвестиції в освіту, перекваліфікацію працівників і розвиток цифрової грамотності дозволяють підвищити рівень зайнятості та адаптацію до змін на ринку праці. У свою чергу, це сприяє зростанню продуктивності та інноваційності економіки [5].

Крім того, Європейський Союз активно працює над зміцненням технологічного суверенітету, прагнучи зменшити залежність від інших світових технологічних центрів. Це реалізується через підтримку інновацій, розвиток власних технологій і фінансування наукових досліджень. Такий підхід дозволяє не лише забезпечити економічну безпеку, а й стимулювати розвиток нових високотехнологічних секторів.

Вплив цифрової трансформації на економічне зростання

Цифрова трансформація має комплексний вплив на економічний розвиток країн ЄС. Насамперед вона сприяє підвищенню продуктивності праці за рахунок автоматизації процесів, оптимізації витрат і впровадження сучасних технологій у виробництво та управління. Це дозволяє підприємствам працювати ефективніше та збільшувати обсяги виробництва без пропорційного зростання витрат [1].

Крім того, цифровізація стимулює розвиток нових секторів економіки, зокрема інформаційних технологій, електронної комерції та фінансових технологій. Ці галузі стають важливими драйверами економічного зростання, оскільки створюють нові робочі місця та залучають інвестиції. Водночас цифрові технології сприяють трансформації традиційних галузей, роблячи їх більш конкурентоспроможними [5].

Важливим аспектом є також зростання інноваційної активності. Використання великих даних, хмарних сервісів та інтернету речей дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до змін і впроваджувати нові рішення. Це підвищує конкурентоспроможність європейських компаній на світовому ринку та сприяє їх виходу на нові ринки [5].

Не менш значущим є вплив цифровізації на розвиток малого та середнього бізнесу. Завдяки цифровим платформам підприємства отримують можливість виходити на міжнародні ринки, знижувати витрати на маркетинг і покращувати взаємодію з клієнтами. Це створює сприятливі умови для підприємницької діяльності та економічного зростання загалом.

Загалом цифрова трансформація також має важливий соціально-економічний ефект, оскільки сприяє підвищенню рівня зайнятості, розвитку інклюзивної економіки та досягненню цілей сталого розвитку. Вона забезпечує більш ефективне використання ресурсів і підвищує якість життя населення [5].

Отже, країни Європейського Союзу реалізують комплексну політику цифрової трансформації, яка охоплює розвиток інфраструктури, людського капіталу та інноваційного середовища. Основні стратегії спрямовані на створення єдиного цифрового ринку, впровадження сучасних технологій і підвищення цифрових компетенцій населення.

Результати цих процесів свідчать про значний позитивний вплив цифровізації на економічне зростання. Вона сприяє підвищенню продуктивності, розвитку нових галузей і зміцненню конкурентоспроможності економіки. У довгостроковій перспективі цифрова трансформація виступає одним із ключових факторів стабільного розвитку Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Revenko D. *The impact of digitalization on the economic growth of the European Union* (2024) https://openarchive.nure.ua/bitstreams/dce764d1-791e-4739-be1c-bc545ffb3b9c/download

2. *Impact of Digital Transformation on Economic Growth* (2026) https://www.researchgate.net/publication/388887366_IMPACT_OF_DIGITAL_TRANSFORMATION_ON_ECONOMIC_GROWTH
3. European Commission. *Digital Decade 2025 report* https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/2025-state-digital-decade-package
4. EU4Digital. *EU Digital Strategy* https://eufordigital.eu/discover-eu/eu-digital-strategy/
5. Bocean C.G. *EU countries' digital transformation and economic performance* (2023) https://ideas.repec.org/a/pal/palcom/v10y2023i1d10.1057_s41599-023-02415-1.html

Науковий керівник: Стрельченко Інна Іллівна, д.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародного маркетингу Університет імені Альфреда Нобеля

Y.A. Herlian Second-year student, Group MG-24
Alfred Nobel University, Ukraine

DIGITAL RIGHTS AND ETHICS IN THE ERA OF THE EUROPEAN DATA STRATEGY

In the European Union, the balance between the right to privacy and the use of data in the public interest is based on the principles of "privacy by default" and "data minimization," as enshrined in the General Data Protection Regulation (GDPR). This regulation permits the processing of personal data in situations where it is necessary for healthcare, scientific research, or security purposes. At the same time, clear conditions are established: data must be anonymized or pseudonymized, access to it must be restricted, and the processing must be transparent and lawful. The GDPR introduces mechanisms for oversight, accountability, and auditing that enable organizations to use information for socially beneficial purposes without violating citizens' fundamental rights. In addition, the EU supports the creation of secure "European data spaces" that facilitate the exchange and analysis of information for scientific, medical, and public needs while maintaining a high level of protection. Thus, current legislative provisions promote the public good while ensuring citizens' privacy and control over their personal data.

The ethical aspects of collecting, storing, and processing the data of EU citizens primarily concern issues of privacy, transparency, fairness, and accountability. The use of personal data without explicit consent or without providing citizens with sufficient information violates their right to privacy and control over their personal information. Algorithms that process data may unconsciously reproduce or reinforce social stereotypes, leading to discrimination based on factors such as age, gender, ethnic origin, or social status. Furthermore, the opacity and complexity of algorithms create difficulties in conducting audits and determining accountability for erroneous or unfair decisions. To mitigate these risks, the EU employs several strategies.

First, anonymization and pseudonymization of data reduce the risk of identifying specific individuals. Second, the principles of "ethics by design" and "privacy by design" involve integrating ethical and legal standards as early as the algorithm development stage. Third, independent audits of algorithms, along with bias testing and regular model updates, help minimize the risks of discrimination. Additionally, the transparency of

algorithms and the ability of citizens to challenge decisions are important, as they contribute to increased trust and control over data.

These comprehensive measures allow for the combination of effective data analysis with the protection of citizens' rights and freedoms. Modern digital rights play a key role in ensuring equal access to information and resources within the European Union. They enable citizens to freely use digital services, pursue education, access public services, and obtain information, regardless of age, gender, social status, or place of residence. Regulations based, in particular, on the GDPR and the principles of digital inclusion ensure privacy protection and secure access to data, which increases user trust in the digital environment. European policies also aim to promote the development of open data, online education, and accessible digital services. This helps reduce the digital divide between people with varying technical capabilities and resource levels. Thus, digital rights help ensure equitable access to information and resources, strengthening social equality and economic participation in the digital sphere.

The use of personal data for commercial purposes within the EU must comply with the principles of lawfulness, transparency, and data minimization enshrined in the GDPR. Above all, companies are required to obtain clear, voluntary, and informed consent from users for the processing of their data, using it exclusively for specific purposes rather than by default. The data collected must be limited to only the minimum necessary to achieve the specified commercial purpose, with clear regulations regarding the duration of its storage. Processing procedures must be as transparent as possible—users must be provided with access to information about what data is being collected, how and with whom it may be shared, as well as their rights, including the ability to modify or delete their data. In addition, it is important to use modern technical solutions for data protection, such as encryption or anonymization, which help reduce the risks of unauthorized access or misuse. Finally, there must be independent oversight and effective accountability mechanisms, including fines for regulatory violations. This will help protect citizens' rights and strengthen trust in commercial services.

The European Union is capable of ensuring the protection of digital rights during the implementation of artificial intelligence and automation by adopting a comprehensive approach that combines legislative, technical, and organizational measures. At the legislative level, regulation—specifically based on the GDPR and the upcoming European Charter on Artificial Intelligence—establishes clear rules for the processing of personal data, gives users control over their information, and holds organizations accountable for violations of digital rights. From a technical perspective, the principles of "ethics by design" and "privacy by design" ensure the integration of ethical standards and privacy protection mechanisms as early as the algorithm development stage, thereby minimizing the risks of bias and discrimination. In addition, technologies are being implemented to ensure the transparency and explainability of artificial intelligence decisions, and mechanisms are in place for citizens to appeal automated decisions. Special attention is given to digital education and building public competence so that people can understand how automated systems work and know their rights in the digital space. This set of measures helps maintain a balance between the development of AI innovations and the protection of fundamental human rights and freedoms.

List of References

1. European Commission. A European Strategy for Data URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_en)
2. General Data Protection Regulation (GDPR).URL: https://gdpr-info.eu/
3. Translated with DeepL.com
Research Advisor: I.I. Strelchenko, Ph.D. in Economics, Full Professor

Глущенко Г.А., ***аспірантка кафедри публічного управління та адміністрування Університет Григорія Сковороди у Переяславі, Україна***
https://orcid.org/0009-0005-9798-3844

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР МЕДИЧНИХ ДАНИХ (EHDS) ТА ГОТОВНІСТЬ УКРАЇНИ: СУМІСНІСТЬ ЕСОЗ З MYHEALTH@EU

У роботі оцінено готовність Електронної системи охорони здоров'я України (ЕСОЗ) до гармонізації з вимогами Європейського простору медичних даних (EHDS), встановленими Регламентом (ЄС) 2025/327 [1]. Оцінювання виконано на основі відкритих джерел із поділом висновків на три блоки: технічний, правовий та організаційний, а також із фіксацією ключових розривів між поточним станом і вимогами EHDS. За масштабом даних і наявністю базових цифрових сервісів (e-prescription, e-referral) Україна стартує з сильної позиції, однак найбільші труднощі зосереджені у семантичній сумісності МІС, регулюванні вторинного використання даних та оформленні підключення до MyHealth@EU [2–4]. Проєкт EU HEALS (2025–2028) розглянуто як практичний шлях до пілотної інтеграції з MyHealth@EU [3].

Ключові слова: *EHDS, MyHealth@EU, ЕСОЗ, eHealth, інтероперабельність, транскордонний обмін даними.*

Регламент (ЄС) 2025/327 визначає, хто і в яких випадках може отримувати доступ до електронних медичних даних, як ці дані передаються між надавачами допомоги, а також за яких умов їх можна використовувати повторно [1]. У транскордонній частині первинного використання медичної інформації опорою є MyHealth@EU – це інфраструктура, де найпершими сценаріями виступають обмін резюме пацієнта та електронними рецептами/їх відпуском [2]. Для України це важливо з огляду на євроінтеграцію, потрібно підготувати ЕСОЗ до такої сумісності не лише технічно, а й організаційно.

У площині цифрової економіки EHDS важливий тим, що стандартизує вимоги до даних і сумісності. Це здешевлює інтеграції між системами, полегшує обмін інформацією та робить можливими нові продукти – від аналітики стану здоров’я населення до дослідницьких сервісів і підтримки клінічних рішень. Для України це означає можливості зростання HealthTech-сектору та підвищення ефективності використання ресурсів завдяки більш прозорим і відтворюваним даним.

Мета дослідження – оцінити готовність ЕСОЗ до гармонізації з підходами EHDS у трьох вимірах (технічному, правовому та організаційному), а також окреслити наявні розриви та запропонувати кроки їх подолання. Враховано роль EU HEALS (2025–2028) як проєкту, що готує пілотну інтеграцію України з MyHealth@EU та задає послідовність робіт [3].

За даними ВООЗ, національна eHealth-інфраструктура України охоплює понад 35 млн осіб і містить понад 4,4 млрд медичних записів, які включають е-рецепти, направлення, результати діагностики та плани лікування [4]. За підсумками 2025 року офіційні матеріали щодо eHealth підтверджують подальше нарощування обсягу електронних записів та розвиток функцій системи в Україні [5]. На рівні сервісів наявні e-declaration, e-prescription та e-referral як цифрові інструменти, що використовуються при наданні первинної допомоги населенню [4].

Додатковим маркером розвитку є перелік цифрових ініціатив, які презентовані на eHealth Summit 2024: модулі управління запасами eStock, електронна черга на ендопротезування, електронні рішення для контролю обігу медичного канабісу, електронні призначення допоміжних засобів реабілітації та запуск кабінету пацієнта [6–7]. У сукупності ці приклади демонструють розширення набору стандартизованих цифрових сервісів, що є передумовою для майбутньої сумісності з європейськими форматами.

Водночас ключовими бар'єрами гармонізації залишаються нерівномірна взаємодія між медичними інформаційними системами (МІС), потреба в прозорому врядуванні доступом до даних та посиленні кіберстійкості. Галузеві огляди підкреслюють фрагментацію обміну медичними даними на рівні організацій, що може ускладнити масштабування транскордонних сценаріїв [8].

Для визначення переліку кроків, які потрібно виконати Україні для приведення ЕСОЗ до європейських вимог, оцінено ступінь готовності системи.

Методика оцінювання (для табл. 1):

- рівень (високий/середній/низький) визначено експертно за результатами огляду джерел і узагальнено за чотирма ознаками: наявність рішення/політики, масштаб покриття, стандартизація (формати/довідники/процедури), фактичне впровадження у практиці.
- критерії віднесення: високий – виконано 3–4 ознаки; середній – 2 ознаки; низький – 0–1 ознака. Оцінка є орієнтовною та потребує підтвердження технічним аудитом.

Таблиця 1

Матриця готовності ЕСОЗ до вимог EHDS/MyHealth@EU

Критерій	Рівень	Коментар
Охоплення електронними записами	Високий	Понад 35 млн осіб, 4,4 млрд записів [4]
Наявність e-prescription / e-referral	Високий	Функціонує в масштабі країни [4–5]
Структурований patient summary (IPS/FHIR)	Низький	Потребує узгодження профілів під транскордонний обмін; оцінка на основі огляду джерел
Семантична сумісність МІС (SNOMED CT, LOINC)	Низький	Неоднорідність довідників/термінологій; на основі огляду джерел
API-інтероперабельність між МІС	Низький	Фрагментація на рівні організацій (експертна оцінка) [8]
Кіберстійкість (NIS2-еквівалент)	Середній	Вимагає системного посилення процедур і контролю; на основі огляду джерел
Законодавча база eHealth	Високий	Наявна нормативна база та інституції; деталізація потребує гармонізації під EHDS
Норми первинного використання (MyHealth@EU)	Середній	Потребує формалізації ролей/процедур для підключення до MyHealth@EU [2–3]
Норми вторинного використання (EHDS вимоги)	Низький	Потребує окремого режиму доступу/дозволів і обмежень під EHDS [1]
Відповідність GDPR-еквівалентному режиму	Середній	Потребує подальшого зближення процедур доступу та контролю
Централізоване врядування даних	Середній	Розподіл функцій між МОЗ/НСЗУ/eHealth; потребує

		узгодження
Контроль доступу та аудит	Середній	Потрібне посилення інструментів прозорості/контролю доступів
Досвід транскордонних пілотів	Середній	EU HEALS (2025–2028) – стадія підготовки [3]
Координація МОЗ / НСЗУ / eHealth	Середній	Налагоджена, але потребує посилення для інтеграційних задач

Аналіз показує асиметрію між масштабом ЕСОЗ та її готовністю до транскордонної сумісності, кількісні параметри (охоплення та обсяг записів) підтверджують розвинену інфраструктуру [4–5], тоді як «вузькі місця» пов'язані з семантичною стандартизацією МІС, формалізацією процедур під MyHealth@EU та побудовою режиму вторинного використання даних за логікою EHDS [1–3, 8]. EU HEALS (2025–2028) створює практичне вікно для відпрацювання пілотних рішень і трансформації їх у системні вимоги до МІС та процесів ЕСОЗ [3].

Список використаних джерел

1. European Union. (2025). Regulation (EU) 2025/327 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2025 on the European Health Data Space… Official Journal of the European Union. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/327/oj/eng

2. European Commission. (n.d.). Electronic cross-border health services (MyHealth@EU). https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/digital-health-and-care/electronic-cross-border-health-services_en

3. European Commission. (2025). EU HEALS (Project ID 101233682). EU Funding & Tenders Portal. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43332642/101233682/EU4H

4. World Health Organization. (2025). Ukraine's journey to data-driven primary health care (PDF). https://www.who.int/docs/librariesprovider2/default-document-library/ukraine-s-journey-to-data-driven-primary-health-care.pdf

5. eHealth Ukraine. (2026, February 20). Які нові цифрові можливості з'явилися для лікарів та пацієнтів у 2025 році. https://ehealth.gov.ua/2026/02/20/yaki-novi-tsyfrovi-mozhlyvosti-z-yavylysya-dlya-likariv-ta-patsiyentiv-u-2025-rotsi/

6. eHealth Ukraine. (2024, September 13). 7 років цифрової трансформації медицини: що презентували на eHealth Summit 2024. https://ehealth.gov.ua/2024/09/13/7-rokiv-tsyfrovoyi-transformatsiyi-medytsyny-shho-prezentuvaly-na-ehealth-summit-2024/

7. United Nations Development Programme in Ukraine. (2024, September 11). Ukraine's health ministry presents new digital healthcare projects at the first UNDP-supported eHealth Summit. https://www.undp.org/ukraine/press-releases/ukraines-health-ministry-presents-new-digital-healthcare-projects-first-undp-supported-ehealth-summit

8. IT Ukraine Association. (2025, December 17). Ukraine's HealthTech industry – Technological challenges and the path to European integration. https://itukraine.org.ua/en/ukraine-s-healthtech-industry-technological-challenges-and-the-path-to-european-integration/

Горобець А. О., студентка
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ВПЛИВ РЕГУЛЯЦІЙ GDPR ТА NIS2 НА КІБЕРБЕЗПЕКУ ТА УПРАВЛІННЯ ДАНИМИ В ЄС: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Ще десять років тому питання захисту цифрових даних мало кого хвилювало на рівні держави. Сьогодні ситуація кардинально інша: зламані бази даних, паралізовані лікарні, атаки на електростанції – це вже не кіносценарій, а буденність для будь-якої країни ЄС. Щоб відповісти на ці загрози системно, а не латати дірки після кожного нового інциденту, Євросоюз послідовно будував правову архітектуру кіберзахисту. Двома її ключовими елементами стали GDPR – регламент, що встановив правила роботи з персональними даними, та NIS2 – директива, яка переформатувала підхід до кібербезпеки критичної інфраструктури.

Прийнятий у 2018 році GDPR справив на бізнес ефект холодного душу. Компаніям довелося докорінно змінити внутрішні процеси: відтепер збирати дозволено лише ту інформацію, яка дійсно потрібна для роботи, причому захист треба закладати ще під час розробки продукту, а не «прикручувати» потім. Якщо ж стався витік – у тебе є лише троє діб, щоб повідомити регулятора. Порушників чекають штрафи, які для великих платформ виявилися цілком відчутними [1]. Та найбільший зсув, мабуть, не юридичний, а культурний: GDPR змусив мільйони організацій вперше серйозно запитати себе – а навіщо нам взагалі ці дані і чи маємо ми право їх тримати?

Директива NIS2 з'явилася як визнання того, що перша версія 2016 року вже не відповідає реальності. Охоплення розширилося майже втричі – тепер під дію правил потрапляють не лише оператори критичної інфраструктури, а й хмарні сервіси, постачальники цифрових послуг, держустанови. Що важливо – вперше введена особиста відповідальність керівників: не можна більше казати «це питання айтішників». Держави ЄС також зобов'язані обмінюватися даними про загрози між собою через спільну мережу [2]. Але тут і виникає головне протиріччя: темп, з яким країни впроваджують NIS2 у національне законодавство, суттєво різниться. Виходить, що де-юре вимоги єдині, а де-факто рівень захисту по всьому ЄС нерівномірний.

Звісно, жодна регуляція не вирішує всього. Невеликий магазин чи стартап часто просто не має ресурсів виконати всі вимоги GDPR – і це визнана проблема навіть серед самих авторів регламенту. Технології розвиваються швидше за закони: сфера штучного інтелекту та підключених пристроїв поки що лишається в правових сірих зонах. Для України ж цей досвід має особливу вагу. Жодна інша країна у світі не зазнає таких масштабних кібератак у реальному часі – на реєстри, суди, банки, електромережі. У такому контексті гармонізація з GDPR та NIS2 – це не бюрократична процедура євроінтеграції, а цілком практичний крок до побудови захищеного цифрового середовища. Головне – не переносити норми механічно, а адаптувати їх до конкретних умов та можливостей країни.

Україна вже зробила перші кроки на шляху до гармонізації з європейськими стандартами кіберзахисту: прийнятий Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» заклав інституційну основу, а євроінтеграційний курс

фактично зобов'язує до поступового впровадження вимог GDPR та NIS2. Проте формальне копіювання норм без урахування реального стану цифрової інфраструктури, кадрового потенціалу та фінансових можливостей держави і бізнесу може перетворити реформу на декларацію.

Тому пріоритетом має стати не швидкість транспозиції, а її якість. По-перше, необхідне поетапне впровадження з чіткими перехідними термінами – насамперед для суб'єктів критичної інфраструктури: енергетики, транспорту, охорони здоров'я та фінансового сектору. По-друге, потрібна розбудова регуляторних органів із реальними повноваженнями, незалежністю та достатнім фінансуванням, адже без дієвого нагляду будь-яка норма залишається лише на папері. По-третє, малий і середній бізнес потребує окремих механізмів підтримки – спрощених вимог, методичних рекомендацій та державних програм співфінансування заходів із кібербезпеки, оскільки саме він найбільше потерпає від регуляторного навантаження.

Окремої уваги потребує захист критичної інфраструктури в умовах активної фази збройного конфлікту. Україна стикається з кіберзагрозами такого масштабу і систематичності, якого не знає жодна інша країна ЄС, що робить її унікальним майданчиком для відпрацювання реальних механізмів реагування та відновлення систем. У цьому контексті досвід України може стати не лише об'єктом регулювання, а й цінним внеском у формування загальноєвропейської доктрини кіберстійкості. Співпраця з ENISA, обмін даними про інциденти та спільні навчання з країнами – членами ЄС здатні суттєво підвищити рівень захищеності як української, так і європейської цифрової інфраструктури. Таким чином, гармонізація з GDPR та NIS2 є для України не лише юридичним зобов'язанням, а стратегічною необхідністю, яка потребує системного, а не формального підходу.

Список використаної літератури

1. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 (General Data Protection Regulation). URL: https://gdpr-info.eu/ (дата звернення: 12.05.2026).

2. *Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council (NIS2 Directive). URL: https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2023/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022L2555* (дата звернення: 12.05.2026).

3. ENISA Threat Landscape 2023. European Union Agency for Cybersecurity. URL: https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2023 (дата звернення: 12.05.2026).

4. Directive 2016/1148/EU (NIS1 Directive) – порівняльний аналіз з NIS2. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1148 (дата звернення: 12.05.2026).

5. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19 (дата звернення: 12.05.2026).

Науковий керівник: Стрельченко І. І., д.е.н., доц.

Губа А. Є. , студентка групи МГ-23
Університет імені Альфреда Нобеля

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ДАНИХ: ЦІЛІ ТА ВПЛИВ НА ЦИФРОВУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ЄС

У роботі розкрито основні аспекти Європейської стратегії даних, що слугують підґрунтям для цифрової трансформації держав-членів ЄС. Проаналізовано вплив цього документа на розвиток інноваційних технологій, штучного інтелекту та стимулювання діяльності малого та середнього бізнесу. Окрему увагу приділено створенню єдиного ринку даних, а також викликам, які супроводжують його реалізацію.

Ключові слова: цифрова трансформація, Європейська стратегія даних, єдиний ринок даних, штучний інтелект, великі дані, цифрова економіка.

Актуальна парадигма цифрової трансформації в Європейському Союзі ґрунтується на визнанні даних як надзвичайно важливого ресурсу для інноваційного розвитку та економічного зростання. Прийнята у 2020 році «Європейська стратегія даних» визначає орієнтири для ЄС на найближчі десятиліття, наголошуючи на необхідності створення єдиного ринку даних, у рамках якого інформація вільно обертатиметься між країнами-членами та секторами економіки.

Одна з ключових цілей стратегії — прискорення розвитку передових технологій, включаючи штучний інтелект (AI) і аналітику великих даних (Big Data). Результативність і точність алгоритмів AI залежить від доступу до об’ємних та якісних масивів даних. Ініціатива зі створення спільних європейських просторів даних (Data Spaces) у сферах таких, як промисловість, охорона здоров’я, енергетика й транспорт, сприяє зміцненню технологічного суверенітету ЄС і пришвидшенню впровадження інновацій у різних галузях економіки.

Малий і середній бізнес (SME) отримує нові перспективи завдяки цій стратегії. Прийняття регулятивних документів, таких як Data Governance Act та Data Act, покликане подолати нерівність на ринку, де домінують великі технологічні корпорації. Це дозволяє SME легше отримувати доступ до промислових і державних даних, що сприяє створенню клієнтоорієнтованих продуктів і підвищенню ефективності маркетингових стратегій завдяки використанню реальних ринкових даних.

У рамках стратегії також передбачено удосконалення інструментів бізнес-аналітики. Використання сучасних технологій, таких як Power BI та Microsoft SQL Server, стає більш ефективним завдяки стандартизації та сумісності наборів даних. Це дає можливість підприємствам формувати точні прогностичні моделі, проводити багаторівневий аналіз сегментів ринку й автоматизувати процеси звітності, що є ключовим чинником успіху сучасної комерційної діяльності.

Водночас реалізація єдиного ринку даних не позбавлена викликів. Основне завдання полягає у збереженні балансу між розширенням доступу до даних і захистом персональної інформації громадян відповідно до регламенту GDPR. Особливу увагу потребують також питання забезпечення кібербезпеки, досягнення технічної сумісності систем і скорочення цифрового розриву між регіонами в межах ЄС.

Таким чином, Європейська стратегія даних виступає не лише базою законодавства, але й амбітним планом модернізації економіки. У процесі її реалізації формуються умови для використання даних як ключового активу, який забезпечує цифрову стійкість та конкурентоспроможність Європи в глобальному масштабі.

Дідик Алла
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ЯК ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІНЮЄ РИНОК ПРАЦІ В ЄС: НОВІ НАВИЧКИ ТА ПОДОЛАННЯ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ

Цифрова трансформація є одним із ключових чинників соціально-економічного розвитку Європейського Союзу. Вона суттєво впливає на функціонування ринку праці, змінюючи його структуру, вимоги до кваліфікації та характер зайнятості. Реалізація стратегічних ініціатив, таких як «Цифровий компас 2030», Європейська стратегія даних та План дій з цифрової освіти 2021–2027, спрямована на формування конкурентоспроможної цифрової економіки та адаптацію трудових ресурсів до нових технологічних умов.

Одним із найпомітніших наслідків цифрової трансформації є автоматизація виробничих і бізнес-процесів, використання штучного інтелекту, великих даних та хмарних технологій. Це призводить до зникнення рутинних професій, особливо у сфері адміністративної роботи та виробництва, і водночас створює попит на нові спеціальності. Зростає потреба у фахівцях з IT, кібербезпеки, аналізу даних, цифрового маркетингу, управління цифровими проєктами. Важливою тенденцією є поширення дистанційної та гібридної зайнятості, що розширює можливості працевлаштування незалежно від географічного розташування працівника.

В умовах цифрової економіки ключового значення набуває формування нових навичок. Серед них провідне місце займають:

- цифрова грамотність та вміння працювати з інформаційними системами;
- аналітичне мислення та здатність до обробки великих обсягів даних;
- навчання впродовж життя, що дозволяє швидко адаптуватися до технологічних змін;
- міждисциплінарні та соціальні навички, зокрема комунікація, командна робота, адаптивність.

Європейський Союз активно розвиває рамки цифрових компетентностей (DigComp), які слугують орієнтиром для освітніх програм і політик зайнятості.

Разом із позитивними змінами цифрова трансформація загострює проблему цифрової нерівності. Вона проявляється у нерівному доступі до технологій, інтернету та якісної цифрової освіти між різними соціальними групами, регіонами та віковими категоріями. Особливо вразливими залишаються малозабезпечені верстви населення, мігранти, люди старшого віку та мешканці віддалених регіонів.

Для подолання цифрової нерівності ЄС впроваджує комплексні політики, спрямовані на розвиток цифрової інфраструктури, забезпечення доступності онлайн-освіти, підтримку програм перекваліфікації та підвищення цифрових навичок. Значну роль відіграють ініціативи з інклюзивної цифрової освіти, які забезпечують рівні можливості для участі у цифровій економіці всіх громадян.

Цифрова трансформація в ЄС не лише змінює характер праці та вимоги до навичок, а й потребує активної державної політики щодо мінімізації соціальних ризиків. Досвід Європейського Союзу є цінним для України в контексті адаптації національного ринку праці до цифрових викликів та формування інклюзивного цифрового суспільства.

Список використаних джерел

1. Shaping Europe's digital future. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en (дата звернення: 12.10.2025).
2. European Education Area. URL: https://education.ec.europa.eu/ (дата звернення: 12.10.2025).
3. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi (дата звернення: 12.10.2025).

Науковий керівник: Гольденгорін Борис Ісакович, д.е.н., д.т.н., професор кафедри вищої математики та інформатики Університету економіки (Нідерланди)

Дмитренко А.М., аспірант
Український державний університет науки та технологій, м. Дніпро, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ДАНИХ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ СЕЙСМІЧНИМИ ТА ГЕОЛОГІЧНИМИ ДАНИМИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Процеси цифрової трансформації Європейського Союзу охоплюють дедалі більше секторів економіки та науки. Одним із стратегічних напрямів є формування єдиного європейського простору даних, який має забезпечити вільний обіг, інтероперабельність та повторне використання даних на всій території ЄС. У цьому контексті особливої уваги заслуговують сейсмічні та геологічні дані — масиви інформації, що мають критичне значення як для фундаментальних досліджень будови Землі, так і для прикладних задач: оцінки сейсмічної небезпеки, розвідки корисних копалин, геотермальної енергетики та планування підземної інфраструктури.

Попри значний обсяг накопичених даних, їх використання залишається фрагментованим. Національні геологічні служби країн-членів ЄС оперують різними форматами, стандартами та режимами доступу. Комерційні дані видобувних компаній часто залишаються закритими, а наукові набори даних — недостатньо стандартизованими для міждисциплінарного повторного використання. Європейська стратегія даних (European Data Strategy), прийнята у 2020 році, пропонує системну відповідь на ці виклики, проте її імплементація у сфері геонаук потребує детального аналізу.

Мета цієї статті — дослідити, яким чином положення Європейської стратегії даних та супутніх регуляторних актів застосовуються до управління сейсмічними та геологічними даними, визначити ключові бар'єри інтеграції та окреслити перспективи формування секторального простору даних для геонаук.

Європейська стратегія даних: ключові положення. У лютому 2020 року Європейська Комісія оприлюднила Європейську стратегію даних (COM(2020) 66

final) як складову ширшої цифрової стратегії ЄС. Стратегія окреслює бачення єдиного європейського ринку даних, де дані вільно циркулюють між секторами та країнами-членами, дотримуючись при цьому принципів захисту персональних даних, безпеки та справедливої конкуренції.

Для реалізації стратегії ЄС ухвалив низку законодавчих актів, що формують цілісну екосистему управління даними: Data Governance Act (DGA, Регламент (ЄС) 2022/868), Data Act (Регламент (ЄС) 2023/2854), Open Data Directive (Директива (ЄС) 2019/1024), а також Директиву INSPIRE (2007/2/ЄС), яка залишається ключовим інструментом стандартизації геопросторових даних.

Центральним елементом стратегії є концепція спільних європейських просторів даних (Common European Data Spaces). Станом на 2026 рік Комісія визначила 14 пріоритетних просторів, зокрема для охорони здоров'я, мобільності, енергетики та навколишнього середовища (Green Deal Data Space). Хоча окремого простору для геологічних чи сейсмічних даних не передбачено, ці дані потенційно підпадають під простори навколишнього середовища та енергетики.

Методологічною основою управління дослідницькими даними у ЄС є принципи FAIR: дані мають бути Findable, Accessible, Interoperable та Reusable. Ці принципи закладені в основу Європейської хмари відкритої науки (EOSC) і є обов'язковими для проєктів, що фінансуються за програмою Horizon Europe.

Сейсмічні та геологічні дані як об'єкт регулювання. Спектр геологічних і сейсмічних даних охоплює: безперервні записи сейсмічних станцій (waveform data), результати профілювання методами відбивних і заломлених хвиль (seismic reflection/refraction), дані буріння та каротажу свердловин, геохімічні аналізи, 3D-моделі геологічної будови, гравіметричні та магнітометричні зйомки. Ці дані варіюються від кілобайтних табличних записів до терабайтних масивів сирих сейсмограм, зберігаються у десятках спеціалізованих форматів (miniSEED, SEGY, GeoSciML, GeoPackage, NetCDF) та потребують спеціалізованого програмного забезпечення.

Ключовою особливістю є подвійна природа геологічних даних. З одного боку, вони є продуктом наукових досліджень і мають бути відкритими відповідно до принципів відкритої науки. З іншого — значна частина сейсмічних і геологічних даних генерується приватним сектором у процесі геологорозвідки нафти, газу та мінеральних ресурсів. Ці дані мають суттєву комерційну цінність, і компанії зацікавлені в обмеженні доступу до них на певний період (конфіденційні періоди тривалістю від 2 до 15 років залежно від юрисдикції).

Екосистема управління геологічними даними в Європі включає: національні геологічні служби (об'єднані в EuroGeoSurveys), академічні установи, європейські дослідницькі інфраструктури (EPOS, ESFRI), приватні компанії видобувного сектору, регуляторні органи країн-членів ЄС, а також Європейську Комісію та її агенції.

Існуючі ініціативи та інфраструктура. EPOS (European Plate Observing System) є дослідницькою інфраструктурою, внесеною до дорожньої карти ESFRI. Система інтегрує дані сейсмологічних, вулканологічних, геодезичних та геологічних мереж спостережень у єдину платформу з відкритим доступом. EPOS забезпечує стандартизовані API (зокрема, FDSN Web Services), каталоги метаданих та

інструменти пошуку, що відповідають принципам FAIR. Станом на 2026 рік EPOS об’єднує понад 250 дослідницьких установ із 25 країн.

EGDI (European Geological Data Infrastructure) — інфраструктура, розроблена під егідою EuroGeoSurveys, що забезпечує доступ до гармонізованих геологічних даних національних геологічних служб Європи. EGDI базується на стандартах INSPIRE та використовує OGC-сервіси (WMS, WFS) для інтероперабельного доступу до даних.

Директива INSPIRE (2007/2/ЄС) стала першим системним кроком до стандартизації геопросторових даних у ЄС. Для геологічних даних INSPIRE визначила тематичні специфікації, що стандартизують подання геологічних одиниць, розломів, свердловин та гідрогеологічних об’єктів. Попри значний внесок, імплементація INSPIRE виявила низку проблем: неповне покриття, різну якість метаданих і обмежену підтримку складних 3D-моделей та часових рядів.

Європейська хмара відкритої науки (EOSC) є проєктом, що має об’єднати дослідницькі дані, інструменти та обчислювальні ресурси в єдину федеративну платформу. Для геонаук EOSC пропонує середовище, де сейсмічні дані з EPOS, геологічні карти з EGDI та результати моделювання з суперкомп’ютерних центрів можуть бути інтегровані в єдині робочі процеси.

Виклики інтеграції. Технічна фрагментація залишається одним із найсуттєвіших викликів. Різноманіття форматів даних (miniSEED, SEGY, GeoSciML, численні пропрієтарні формати комерційного ПЗ) ускладнює автоматичний обмін. Метадані часто є неповними або описуються за різними схемами. Обсяг сирих сейсмічних даних (десятки терабайт щорічно лише від європейських мереж) створює інфраструктурні виклики для зберігання, передачі та обробки.

Правовий ландшафт є не менш складним. Режими доступу до геологічних даних суттєво різняться між країнами-членами ЄС. Data Governance Act створює рамку для повторного використання захищених даних державного сектору, проте його застосування до геологічних даних з конфіденційними комерційними елементами потребує подальшої розробки. Питання ліцензування та прав інтелектуальної власності на похідні продукти також залишаються недостатньо врегульованими.

Різний рівень цифрової зрілості геологічних служб країн-членів створює додатковий виклик. Служби країн Західної та Північної Європи мають розвинену IT-інфраструктуру, тоді як служби деяких країн Центральної та Південно-Східної Європи стикаються з обмеженим фінансуванням, застарілими IT-системами та дефіцитом кваліфікованих фахівців. Ця нерівність ускладнює впровадження єдиних стандартів.

Перспективи та рекомендації. Створення спеціалізованого європейського простору даних для геонаук (European Geo-Data Space) могло б стати ключовим кроком до системного вирішення виявлених проблем. Такий простір мав би інтегрувати існуючі інфраструктури (EPOS, EGDI, національні геопортали) в єдину екосистему з гармонізованими стандартами метаданих, уніфікованими політиками доступу та спільними механізмами управління.

Сучасні технології штучного інтелекту та машинного навчання відкривають нові можливості для обробки сейсмічних і геологічних даних. Алгоритми

глибинного навчання вже застосовуються для автоматичної класифікації сейсмічних подій, прогнозування геологічних небезпек та інтерпретації геофізичних даних. Хмарні обчислювальні платформи (GAIA-X, DestinE) можуть забезпечити необхідну обчислювальну потужність для роботи з великими масивами даних.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати такі рекомендації: розробити спеціалізований профіль метаданих для геологічних і сейсмічних даних на основі INSPIRE та ISO 19115; гармонізувати національні режими доступу до геологічних даних; інвестувати у розбудову цифрової спроможності геологічних служб країн із нижчим рівнем цифрової зрілості; забезпечити інтеграцію геоданих у Green Deal Data Space; стимулювати розробку відкритих інструментів на основі ШІ для автоматизації каталогізації, контролю якості та інтерпретації даних.

Висновки. Європейська стратегія даних створює потужну регуляторну та концептуальну рамку для трансформації управління даними в ЄС. Однак її імплементація у сфері сейсмічних та геологічних даних потребує секторальної адаптації, що враховує унікальну специфіку цих даних: технічну складність, різноманіття форматів, подвійну (наукову та комерційну) природу, а також інституційну різнорідність стейкхолдерів.

Існуючі ініціативи — EPOS, EGDI, INSPIRE — заклали важливе підґрунтя, створивши стандарти, інфраструктуру та мережі співпраці. Створення секторального Geo-Data Space, інвестиції у хмарну інфраструктуру та застосування технологій ШІ до обробки геоданих — це перспективні напрями, що можуть суттєво підвищити доступність, якість та цінність сейсмічних і геологічних даних для науки, промисловості та державного управління в Європі.

Список використаних джерел

1. A European strategy for data (COM(2020) 66 final) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0066
2. Data Governance Act (Regulation (EU) 2022/868) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/868/oj
3. Data Act (Regulation (EU) 2023/2854) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj
4. Directive 2007/2/EC (INSPIRE) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2007/2/oj
5. Directive (EU) 2019/1024 on open data and the re-use of public sector information [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1024/oj
6. The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nature.com/articles/sdata201618
7. EPOS — European Plate Observing System [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.epos-eu.org/
8. EuroGeoSurveys — European Geological Data Infrastructure (EGDI) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.europe-geology.eu/
9. Staff Working Document on Common European Data Spaces (SWD(2022) 45 final) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/staff-working-document-data-spaces

10. EOSC — European Open Science Cloud [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://eosc.eu/

Науковий керівник: І.І. Стрельченко, доктор економічних наук, професор

Дяків В.О, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ ПЕРЕД ЄС У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ДАНИХ

Створення Єдиного європейського ринку даних є наступним етапом цифрової трансформації ЄС, що охоплює державне управління, бізнес і соціальну сферу. Єдиний європейський ринок даних – це ініціатива для вільного й безпечного обігу даних між країнами та секторами, започаткована Європейською стратегією даних Єврокомісії 19 лютого 2020 року [4]. Стратегія передбачає розвиток технологій із пріоритетом прав людини та європейських цінностей у цифровому середовищі. Дані визначаються ключовим ресурсом економічного зростання, інновацій і конкурентоспроможності, адже дають змогу створювати нові послуги для громадян і бізнесу та підвищувати ефективність публічних сервісів. Для посилення суверенітету даних передбачено формування спільних європейських просторів даних, у межах яких дані стають доступнішими для повторного використання, але їхні власники зберігають контроль [4]. Нормативну основу процесу закріплюють Data Governance Act (регулює повторне використання захищених і публічних даних та діяльність посередників обміну) і Data Act (установлює справедливі правила доступу до промислових даних; набув чинності у 2024 р., застосовується з 12 вересня 2025 р.), що мають зменшити бар'єри обміну, уніфікувати правила доступу й підвищити довіру до ринку даних [4]. Рушіями змін виступають IoT, хмарні технології, електронна ідентифікація eID та штучний інтелект [2], які створюють підґрунтя для спільного ринку даних, але водночас загострюють низку ризиків.

Насамперед виклики пов'язані з подоланням регуляторної фрагментації між державами-членами. Стратегія Єдиного цифрового ринку 2015 р. була спрямована на усунення бар'єрів і перехід від національних режимів до спільних правил у телекомунікаціях, довірчих послугах та електронній комерції [2]. Л. Чернишова уточнює, що реалізація DSM вимагала реформування норм і створення наднаціонального механізму координації для запобігання монополізації цифрових послуг [3]. Для ринку даних це означає потребу узгоджених вимог щодо доступу, повторного використання та відповідальності за обробку даних, а також вимог інтероперабельності (спільних стандартів і форматів), інакше транскордонні потоки залишатимуться обмеженими, а компанії – у нерівних умовах. Джерелом ризиків є і інфраструктурна й технологічна нерівномірність розвитку. І. Таптунова й М. Казацька наголошують на ролі розгортання мереж 5G як основи для ультрашвидкого обміну інформацією в економіці та публічних сервісах [2]. С. Мехович, К. Кузьминський та О. Перерва додають, що інвестиції в швидкі мережі, цифрові навички та дослідження мають забезпечити конкурентний спільний ринок і технологічне лідерство Європи [1]. Проте різний темп упровадження 5G, хмарних

платформ і IoT у країнах та секторах створює дисбаланси: окремі галузеві простори даних можуть розвиватися швидше за інші, що знижує ефект масштабу й ускладнює застосування єдиних правил доступу.

Окрему групу викликів формують питання довіри, приватності та кібербезпеки. DSM передбачав вироблення спільних норм захисту даних і приватності в електронних мережах [3]. Поширення eID і транскордонних сервісів збільшує обсяг чутливої інформації, що циркулює в системах, і потребує високих стандартів безпеки [2]. За нерівномірного рівня кіберзахисту або неузгоджених механізмів відповідальності зростає ризик інцидентів і втрати суспільної довіри, а також ризик концентрації даних у великих платформ, що може обмежити доступ для малих і середніх учасників ринку.

Ефективність спільного ринку даних залежить від якості наднаціонального управління та моніторингу. Тому потрібні чіткі показники й незалежне спостереження за реалізацією цифрових програм [2]. У ЄС цю роль виконує DESI (індекс цифрової економіки та суспільства), що дає змогу порівнювати прогрес держав і коригувати політики [1]. Без прозорого моніторингу ринок даних ризикує залишитися частково реалізованим, а переваги цифровізації – розподіленими нерівномірно.

Отже, ЄС розгортає Єдиний європейський ринок даних як елемент цифрової екосистеми, але стикається з взаємопов'язаними викликами уніфікації правил і стандартів, подолання інфраструктурних дисбалансів, забезпечення безпеки та приватності, запобігання монополізації даних і налагодження ефективного управління. Від здатності ЄС послідовно відповісти на ці ризики залежатиме його конкурентоспроможність у глобальній економіці даних.

Список використаних джерел

1. Мехович С., Кузьминський К., Перерва О. Діджиталізація як фактор конкурентоспроможності у єдиному міжнародному цифровому ринку. Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2024. № 5 (195). С. 54–75.

2. Таптунова І., Казацька М. На шляху до єдиного цифрового ринку ЄС: електронна комерція. Дослідження політики в контексті імплементації Додатку XVII-3 Угоди про асоціацію. ГО «Український центр європейської політики», 2021. 22 с.

3. Чернишова Л. О. Формування єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: сучасні тенденції. У: Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. 2020. С. 246–247.

4. A European strategy for data. Digital Strategy – Shaping Europe's digital future. European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/strategy-data (дата звернення: 22.11.2025)

Зосимчук Д. Ю., здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький, Україна

ІНФРАСТРУКТУРА ДАНИХ ТА КІБЕРБЕЗПЕКА В ЄС: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Дані є основою цифрової економіки, державного управління і наукових досліджень. З цією метою Європейський Союз активно розвиває свої цілі щодо створення єдиного цифрового ринку даних для поліпшення обміну інформацією і відкритого доступу. Разом із тим зростає і ризик кібер загроз. У зв'язку з цим кібербезпека є однією з ключових цілей політики ЄС.

Для цього ЄС необхідно розв'язати низку проблем. По-перше, країни-члени перебувають на різних технологічних рівнях, їхні національні системи кібербезпеки нерівні, а координація між ними виснажлива, що ускладнює, а інколи, і взагалі зводить нанівець реалізацію цілі щодо створення єдиного цифрового ринку даних. По-друге, обсяги даних, що циркулюють у цифровій економіці, настільки величезні, що з'явилася необхідність у надійних і масштабованих сервісах для їх зберігання, обробки і надання онлайн-доступу.

Щоб захистити критичну інфраструктуру країн ЄС від кіберзагроз, потрібно розвивати кібербезпеку. Одним із найефективніших рішень безпеки є багатошаровість захисту, розшифровування даних, розгортання систем раннього попередження про кіберзагрози, періодичні перевірки безпеки інформаційних систем тощо. Велику роль відіграє міжнародна співпраця між країнами ЄС і обмін інформацією про кібернапади.

У забезпеченні кібербезпеки можна виділити два рівні участі: рівень Європейського Союзу та рівень окремих держав-членів. На рівні ЄС формуються загальні правила та стандарти захисту інформації. Важливу роль у цьому відіграють Загальний регламент захисту даних (GDPR) та директива NIS2, які встановлюють вимоги щодо захисту персональних даних, а також зобов'язують організації повідомляти про кіберінциденти. Завдяки цим нормативним актам у Європейському Союзі діє єдина система правил, що забезпечує високий рівень захисту інформації та ефективне управління даними.

Для підвищення стійкості до кібератак країни Європейського Союзу використовують комплексні стратегії. До них належать розвиток національних центрів кібербезпеки, створення спеціалізованих команд реагування на комп'ютерні інциденти, проведення навчань з кіберзахисту та підвищення рівня цифрової грамотності населення. Важливим елементом є також співпраця між державними структурами, приватним сектором та науковими установами.

Використання штучного інтелекту та автоматизації відкриває нові можливості для захисту інформаційних систем, зокрема шляхом автоматичного виявлення кіберзагроз і швидкого реагування на інциденти. Однак одночасно виникають нові виклики, пов'язані з можливістю використання таких технологій для здійснення складних кібератак або маніпулювання даними. Саме тому важливо поєднувати розвиток інноваційних технологій із створенням ефективних механізмів контролю та регулювання.

Таким чином, формування надійної інфраструктури даних і забезпечення високого рівня кібербезпеки є важливою умовою розвитку цифрової економіки Європейського Союзу. У сучасному цифровому середовищі захист інформації, персональних даних і критичної інфраструктури набуває особливого значення. Саме тому ЄС поєднує правове регулювання, технологічні рішення та міжнародну співпрацю для ефективної протидії кіберзагрозам і забезпечення безпечного обміну даними.

Важливим є також досвід Європейського Союзу і для України, яка поступово впроваджує європейські стандарти у сфері кібербезпеки та захисту інформації. Розвиток національної системи кіберзахисту, модернізація законодавства та співпраця з європейськими партнерами сприятимуть зміцненню цифрової інфраструктури та подальшій інтеграції України до європейського цифрового простору.

Отже, поєднання ефективного правового регулювання, сучасних технологій захисту інформації та міжнародної співпраці є ключовими чинниками забезпечення безпечного розвитку цифрового суспільства. Реалізація таких заходів дозволить не лише підвищити рівень кібербезпеки, а й створити сприятливі умови для розвитку інновацій, цифрових сервісів та економічного зростання як у країнах Європейського Союзу, так і в Україні.

Список використаних джерел

1.European Commission. Cybersecurity Strategy of the European Union [Електронний ресурс]. – URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu

2.Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council (NIS2 Directive) [Електронний ресурс]. – URL: https://eur-lex.europa.eu

3.European Union Agency for Cybersecurity (ENISA). Threat Landscape Report [Електронний ресурс]. – URL: https://www.enisa.europa.eu

4.Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council (General Data Protection Regulation – GDPR)– URL: https://gdpr.eu

5.European Commission. European Data Strategy [Електронний ресурс]. – URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/strategy-data

Науковий керівник: Осадча Т.Ю., викладач-стажист

R. Karpenko, Ass. Prof.
Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine

USE OF MACHINE LEARNING IN CYBERSECURITY IN THE EU AND UKRAINE

The focus of the discussion centers on the incorporation of machine learning technologies within cybersecurity frameworks. An analysis of technical literature led to the identification of key machine learning technologies utilized in cybersecurity organizations. Specifically, the predominant type of artificial neural network employed for preventing and detecting cyber threats was explored. It was determined that neural networks based on multilayer perceptrons utilizing backpropagation of errors form the backbone of machine learning applications in this domain.

The integration of security operations centers (SOCs) into Ukraine's national security system is a strategic task that ensures the protection of critical infrastructure and strengthens the state's resilience to modern cyber threats. The analysis showed that SOCs play a key role in detecting, monitoring, analyzing, and neutralizing cyberattacks, and their effectiveness directly depends on the level of technological development, human resources, and coordination between public and private entities.

Despite the achievements in the functioning of SOCs, problems remain fragmented infrastructure, a shortage of qualified specialists, and limited funding. The challenges of hybrid warfare, targeted attacks on critical facilities, and the development of quantum technologies require the implementation of new strategies.

In today's environment of dynamic development of information technologies and growing cyber threats, ensuring the cybersecurity of the state has become one of the priorities of national security. Ukraine, as a state that is subject to systematic cyber attacks (from both state and non-state actors), needs an effective system for detecting, monitoring, and responding to cyber incidents. Security Operations Centers (SOCs) are key elements of such a system, as they ensure rapid response to threats, analysis of potential risks, and coordination of actions by state and private cybersecurity entities.

One of the main problems is the fragmentation of Ukraine's current cybersecurity system, which is due to the lack of a unified strategy for integrating SOCs into the national security infrastructure.

The lack of centralized management, effective information exchange between public and private structures, and the imperfection of the regulatory framework create significant challenges for the effective functioning of SOCs. The experience of leading countries shows the advisability of building SOCs on the basis of innovative technologies, in particular artificial intelligence, machine learning, and behavioral analysis, which increase the accuracy and speed of response to threats.

At the same time, an important area of development is the expansion of international cooperation, primarily with the EU, NATO, and ENISA, to strengthen coordination in the field of cyber defense.

References:

1.Cybersecurity of government systems during military operations. Kyiv: CERT-UA, 2022. URL: https://cert.gov.ua

2. Cybersecurity Guide for SOCs. Athens: ENISA, 2021. URL: https://www.enisa.europa.eu

3. Cyber protection of critical infrastructure: approaches to response. Kyiv: CERT-UA, 2020. URL: https://cert.gov.ua

М.О. Кондратюк, студентка
Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця, Україна

BIG DATA ЯК ДРАЙВЕР ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: МЕЖІ ДОПУСТИМОГО ВТРУЧАННЯ У ПРАВА ЛЮДИНИ

Сьогодні питання балансу між технологічним прогресом та збереженням прав особистості у світі великих даних (Big Data) стоїть гостріше, ніж будь-коли. Цифровізація буквально поглинула всі сфери нашого життя — від банальних

онлайн-покупок та навчання до складних систем держуправління й медицини. Звісно, Big Data дає колосальні можливості для бізнесу та науки, але водночас вона несе серйозні ризики для приватності й особистої свободи. Якщо ми зараз не знайдемо ту саму «золоту середину», то новітні технології з інструменту розвитку легко перетворяться на важіль тотального контролю. Саме тому регулювання Big Data є мега-актуальним викликом, який лежить не лише в юридичній, а й в етичній площині.

У двадцять першому столітті саме дані стали головним «паливом» для цифрової економіки. Стрімкий розвиток штучного інтелекту, хмарних сховищ та різноманітних платформ перетворили великі дані на фундамент для інновацій. Сьогодні аналітику Big Data активно юзають у фінансах, маркетингу, медицині та системах безпеки.

Проте, такий масштабний збір інформації створює очевидний конфлікт інтересів. З одного боку, держава і корпорації прагнуть зібрати якомога більше відомостей, а з іншого — є законне право звичайної людини на приватність і контроль за власним цифровим слідом.

Метою цієї роботи є спроба знайти межу між стимулюванням інновацій та захистом прав людини, а також розглянути існуючі правові й етичні інструменти для цього. Але спочатку треба розібратися, що саме дає нам ця технологія і чим вона загрожує.

Big Data дійсно відкриває перед людством фантастичні перспективи. Завдяки аналізу гігантських масивів інформації ми можемо:

- розробляти унікальну персоніфіковану медицину (коли ліки підбирають під конкретну ДНК чи спосіб життя пацієнта);
- будувати «розумні міста» (Smart City), оптимізуючи трафік на дорогах та споживання енергії;
- покращувати бізнес завдяки точному прогнозуванню того, чого забажає клієнт завтра;
- оперативно реагувати на глобальні загрози (як це було під час ковіду, коли аналіз переміщень громадян допомагав стримувати пандемію).

Але не варто ідеалізувати процес. Ті самі інструменти, які допомагають лікарям чи меріям міст, за певних умов можуть сильно зашкодити правам громадян. І реальних прикладів цього, на жаль, вистачає.

Поряд із плюсами, Big Data принесла й купу специфічних проблем, які вже підтверджені реальними скандальними кейсами.

По-перше, це загроза деанонімізації. Навіть якщо з даних прибрати імена, людину все одно можна вирахувати, просто зіставивши кілька різних баз. Яскравий приклад — компанія *Clearview AI*. Вони без жодного дозволу викачали мільярди фотографій з соцмереж і створили систему розпізнавання облич, чим практично помножили на нуль поняття анонімності в місті.

По-друге, такий тотальний збір інформації веде до створення цифрового нагляду. Люди потроху втрачають контроль над своїм «цифровим я», що б'є по їхньому цифровому суверенітету — тобто праву вирішувати, кому і які дані показувати.

Очевидно, що сам по собі прогрес не вирішить цих проблем. Суспільству потрібна чітка система захисту — юридична та етична. Про неї й піде мова далі.

Головним щитом у питанні захисту даних зараз вважається європейський регламент GDPR, прийнятий у 2018 році. Його філософія базується на принципах *Privacy by Design* та *Privacy by Default* (простіше кажучи, захист приватности має закладатися ще на етапі створення будь-якої програми чи сайту). Також надважливим є «право на забуття», тобто можливість вимагати повного видалення своїх даних з мережі.

В Україні ці питання регулює Закон «Про захист персональних даних» від 2010 року (звісно, з купою пізніших правок). Оскільки ми тримаємо курс на євроінтеграцію, наше законодавство зараз активно підганяють під жорсткі стандарти GDPR. Це важливо для того, щоб ми могли повноцінно інтегруватися в цифровий простір ЄС. Проте, одних лише законів замало — потрібні ще й внутрішні рамки у самих розробників.

Велику роль відіграє внутрішня етика IT-гігантів. Мова йде про створення корпоративних кодексів, аудит алгоритмів штучного інтелекту та роботу спеціальних етичних комісій. Правда, як показує практика, коли на кону стоять великі гроші, етичні принципи часто відходять на другий план. Тому лише комплексний підхід — коли закон, технології та етика працюють разом — може дати реальний результат.

Big Data — це неймовірно потужний рушій для сучасної економіки. Але сумний досвід компаній на кшталт *Cambridge Analytica* або тієї ж *Clearview AI* чітко довів: без жорстких правил гри технології швидко стають інструментом порушення базових прав людини на приватність та свободу вибору.

Баланс між бізнес-інтересами та безпекою людей не з'явиться сам по собі. Це вимагає постійної роботи від держав, IT-спільноти та самих громадян. І найкращий вихід тут — проектувати алгоритми так, щоб захист прав людини був зашитий у сам код із самого початку, а не додавався як якась латка вже після того, як виникли проблеми.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data (General Data Protection Regulation, GDPR). *Official Journal of the European Union*. L 119. 4 May 2016. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679

2. Financial Conduct Authority (FCA). Regulatory Sandbox. FCA Official Website. URL: https://www.fca.org.uk/firms/innovation/regulatory-sandbox

3. Cadwalladr C., Graham-Harrison E. Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach. *The Guardian*. 17 March 2018. URL: https://www.theguardian.com/news/2018/mar/17/cambridge-analytica-facebook-influence-us-election

4. Hill K. Your Face Is Not Your Own. *The New York Times Magazine*. 18 March 2021. URL: https://www.nytimes.com/2021/03/18/magazine/facial-recognition-clearview-ai.html

Науковий керівник: Стрельченко І.І., д.е.н., проф.

Є.В. Коруна, студент
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ НОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ ПРАЦІ ТА АДАПТАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Штучний інтелект (ШІ) упродовж останнього десятиліття перетворився на одну з ключових рушійних сил трансформації ринку праці Європейського Союзу. Його вплив уже виходить за межі автоматизації рутинних процесів і дедалі більше охоплює висококваліфіковані професії, створюючи нові вимоги до компетенцій, цифрової грамотності та міждисциплінарної підготовки працівників.

Європейський ринок праці одночасно переживає деструкцію та створення нових можливостей. З одного боку, професії, пов'язані зі стандартизованими когнітивними операціями (наприклад, базовий аналіз даних, бухгалтерський облік, адміністративний документообіг), зазнають значного ризику автоматизації. З іншого – формується стійкий попит на фахівців із розробки, впровадження та етичного контролю ШІ, аналітиків складних даних, фахівців з кібербезпеки, а також на професії, що поєднують технологічні та гуманітарні компетенції (AI-policy, data governance, digital ethics) [3].

Наведена нижче візуалізація узагальнює ключові тенденції трансформації ринку праці ЄС під впливом ШІ. Прогнози свідчать, що до 2030 року близько 70% нових робочих місць будуть безпосередньо пов'язані з використанням технологій штучного інтелекту, а 61% працівників очікують потреби в перекваліфікації вже у найближчі п'ять років (Рис.1).

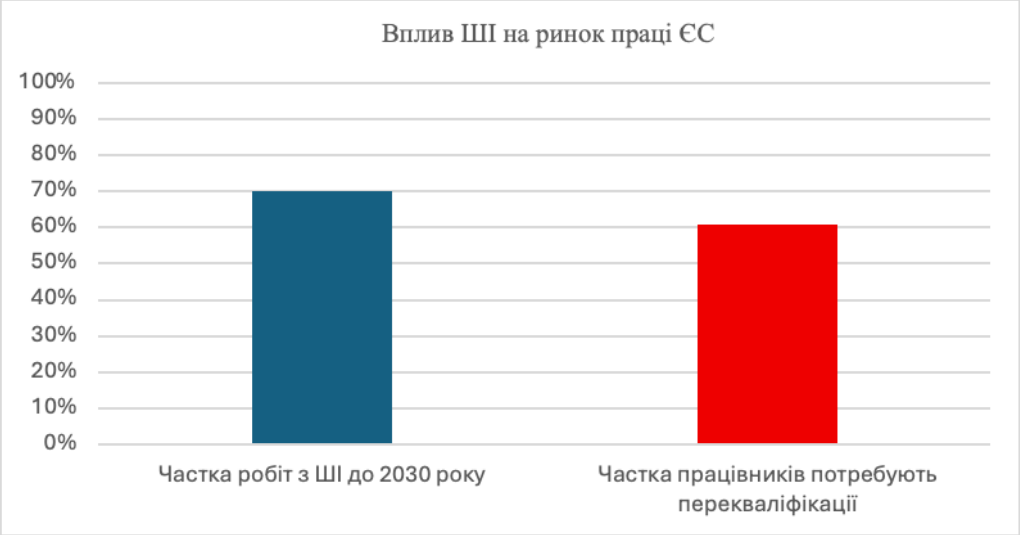

Рис.1. Вплив ШІ на ринок праці ЄС [1],[4]

Згідно з діаграми видно, що інтеграція ШІ в економіку ЄС водночас створює нові можливості та підсилює системні виклики. Стрімко зростає потреба у фахівцях, здатних працювати з AI-системами, аналізувати дані та приймати стратегічні рішення у взаємодії з алгоритмами. Водночас значна частина робочої сили потребує термінового оновлення навичок, тоді як лише 15% працівників нещодавно проходили навчання, пов'язане зі штучним інтелектом [5].

ШІ змінює не лише структуру професій, але й саме уявлення про компетентність. Сучасні компанії очікують від працівників не тільки володіння

цифровими інструментами, а й здатності працювати з алгоритмічними системами, інтерпретувати результати моделювання, приймати рішення у співпраці з автономними технологіями. Критично важливими стають навички data literacy, системного мислення, аналітичного прийняття рішень, а також «м'які» компетенції – комунікація, адаптивність, креативність, які складно відтворити алгоритмічно.

Відповіддю Європи на ці зміни стала стратегічна модернізація освітньої системи. На рівні ЄС реалізуються програми *Digital Europe Programme*, *European Skills Agenda* та ініціативи щодо створення університетських альянсів (European Universities Initiative), де ШІ інтегрується у навчальні плани як міжгалузевий компонент. У школах та професійно-технічній освіті зростає акцент на STEM, робототехніці, основах машинного навчання та цифровій грамотності. Водночас університети переходять до гнучких моделей навчання, включаючи мікрокваліфікації та індивідуальні треки з цифрових компетенцій, що дозволяє швидко реагувати на зміни ринку [2].

Ключовим викликом залишається швидкість трансформації. Технології розвиваються значно швидше, ніж традиційні освітні цикли, тому адаптація потребує тісної співпраці держави, освітніх інституцій та бізнесу. Європа поступово переходить до моделі безперервного навчання (lifelong learning), де оновлення компетенцій стає нормою, а цифрові навички – базовою умовою зайнятості.

ШІ формує нову парадигму ринку праці: він не стільки замінює професії, скільки переформатовує їх, створюючи попит на гнучкі, адаптивні та високотехнологічні компетенції. Успішність європейських держав у цій трансформації залежить від здатності забезпечити рівний доступ до цифрової освіти, інвестувати у перекваліфікацію та формувати культуру навчання впродовж життя.

Список використаних джерел

1. CEDEFOP / myosh URL: https://www.myosh.com/news/eu-cedefop-ai-skill-survey-finds-higher-risk-in routine-and-precarious-jobs-with-lower-skilled-workers
2. EIT Digital [Електронний ресурс] – URL: https://www.eitdigital.eu
3. Floridi, L. [Електронний ресурс] – URL: https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/oso/9780197558723.001.0001/oso-9780197558723
4. Job Market Monitor [Електронний ресурс] – URL: https://jobmarketmonitor.com/2025/01/08/ai-in-europe-61-of-workers-say-that-they-will-need-new-skills-but-44-think-it-is-unlikely-their-organisation-will-provide-training/
5. TieTalent [Електронний ресурс] – URL: https://tietalent.com/en/blog/209/ai-is-hiring-the-new-careers-shaping-europe-s-workforce-in-2025

Науковий керівник: Білоткач І.А., доц.

Г.О. Лиюров, студент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

БАР'ЄРИ ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ РИНКУ

Сучасна цифрова економіка формує нові вимоги до конкурентоспроможності бізнесу, де цифрова трансформація (ЦТ) виступає не просто трендом, а необхідною

умовою виживання. Однак для малих та середніх підприємств (МСП) цей процес ускладнюється низкою специфічних ендогенних та екзогенних факторів. Проведене дослідження фокусується на ідентифікації, систематизації та ранжуванні критичних бар'єрів, що стримують інтеграцію цифрових технологій у бізнес-процеси МСП. Запропонований у роботі аналітичний підхід базується на комплексному оцінюванні «цифрової зрілості» підприємств та виявленні кореляції між ресурсним забезпеченням і успішністю впровадження IT-інновацій.

У ході дослідження було розроблено матрицю ризиків цифровізації, яка дозволила класифікувати виклики за трьома ключовими векторами: фінансово-економічним, організаційно-кадровим та інфраструктурним. Встановлено, що домінантним бар'єром для 64% досліджуваних суб'єктів є не лише дефіцит інвестиційного капіталу, а й складність прогнозування ROI (Return on Investment) від впровадження цифрових інструментів[1]. Окрему увагу приділено проблемі «цифрового розриву» у компетенціях персоналу. Розроблена методика оцінки кадрового потенціалу виявила, що резистентність до змін та низький рівень цифрової грамотності знижують ефективність трансформаційних процесів на 40–45% на початкових етапах[2].

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні механізму подолання бар'єрів через впровадження адаптивних хмарних рішень (SaaS, IaaS), що дозволяє нівелювати потребу у значних капітальних вкладеннях в IT-інфраструктуру. Запропонована модель поетапної цифровізації, що базується на принципах Agile-менеджменту, дозволяє МСП мінімізувати операційні ризики та забезпечити безперервність бізнес-процесів під час інтеграції нових систем (CRM, ERP). Результати моделювання доводять, що використання гібридних стратегій цифровізації підвищує адаптивність підприємства до ринкових змін на 28% порівняно з традиційними лінійними стратегіями[3]. Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці дорожньої карти для керівників МСП, що включає алгоритми вибору пріоритетних технологій, інструменти кібербезпеки та методики подолання опору персоналу. Це створює підґрунтя для формування стійкої екосистеми цифрового підприємництва, здатної ефективно функціонувати в умовах глобальної невизначеності[4].

Список використаних джерел:

1. Rogers D. L. The Digital Transformation Playbook: Rethink Your Business for the Digital Age. Columbia University Press, 2021. 296 p.
2. Kane G. C., Palmer D. Phillips A. N. The Technology Fallacy: How People Are the Real Key to Digital Transformation. MIT Press, 2022. 240 p.
3. Петренко В. І. Стратегічне управління розвитком МСП в умовах цифровізації економіки. Київ: Економічна думка, 2023. 184 с.
4. Westerman G., Bonnet D., McAfee A. Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation. Harvard Business Review Press, 2020. Vol. 12. P. 89–112.

Морозова Орина, 3 курс
Університет імені Альфреда Нобеля

РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ СТВОРЕННЯ ЄДИНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ ДАНИХ ПЕРЕД ЄС

Цифрова трансформація ЄС базується на Європейській стратегії даних, метою якої є створення єдиного ринку, де дані можуть вільно переміщуватися між країнами та секторами. Створення «Єдиного європейського ринку даних» має гарантувати цифровий суверенітет та конкурентоспроможність Європи на світовому ринку. Але досягнення цієї високої мети пов'язане з низкою значних ризиків та труднощів, які вимагають всеохоплюючого рішення.

Першим і найважливішим викликом є досягнення балансу між захистом конфіденційності та вільним потоком даних. Загальний регламент про захист даних (GDPR) встановив високі стандарти безпеки, але для створення єдиного ринку потрібна ще більша прозорість. Коли персональні дані агрегуються в рамках спільних європейських просторів даних, основним ризиком є можливість неправильного використання. Анонімізація масивних наборів даних у режимі реального часу та гарантування «права бути забутим» продовжують залишатися складними технічними завданнями.

Цифровий розрив та фрагментована інфраструктура є другим викликом. Ступінь цифровізації та якість хмарних сервісів значно відрізняються серед держав-членів ЄС, незважаючи на прагнення до об'єднання. Малі та середні підприємства стикаються з перешкодами через несумісність національних реєстрів та технічних стандартів, оскільки їм може не вистачати ресурсів для адаптації до нових правил Закону про дані та Закону про управління даними.

Геополітичні загрози та кібербезпека є третім фактором. Ринок є бажаною мішенню для масштабних кібератак через концентрацію значних обсягів промислових та стратегічних даних в одному місці. Цифровому суверенітету ЄС загрожує залежність від іноземних постачальників хмарних послуг, насамперед американських та китайських. Хоча проект Gaia-X має вирішити цю проблему, бюрократичні та технологічні перешкоди заважають його реалізації.

Етичне використання штучного інтелекту (ШІ) є четвертим викликом. Системи ШІ працюють на ринку даних. Дискримінація щодо певних груп громадян або спотворення ринкової конкуренції можуть бути результатом алгоритмічної упередженості та непрозорості прийняття рішень на основі спільних даних.

В результаті, створення єдиного ринку даних у ЄС є, перш за все, ціннісним рішенням, а не лише технічним чи фінансовим. Здатність ЄС створювати адаптивні правила, які захищатимуть людей, не перешкоджаючи творчому потенціалу великих даних, має вирішальне значення для успіху трансформації.

Список використаних джерел:

1. European Commission. (2020). A European strategy for data. COM(2020) 66 final. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0066
2. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance (Data Governance Act).

3. Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act).

4. Zech, H. (2021). Data as a Tradeable Commodity: Implications for the European Single Market. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 12(1).

5. OECD (2023). Enhancing Access to and Sharing of Data: Reconciling Risks and Benefits for Data Re-use across Societies. OECD Publishing, Paris.

Науковий керівник: д.е.н., проф. Стрельченко І.І.

С.Д. Мостовий, студент
Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНЕ ЖИТТЯ В ЄС

Цифрова трансформація у ЄС зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій у світі, які радикально змінюють повсякденне життя європейців від онлайн-освіти та телемедицини до використання ШІ у соціальних мережах. ЄС як лідер цифрового регулювання (GDPR, AI Act, програма «Цифрова Європа») потребує аналізу цих процесів для балансу між інноваціями та захистом прав людини [1].

Програма «Цифрова Європа» з бюджетом 7,5 млрд євро на 2021–2027 рр. кардинально змінює повсякденне життя європейців через впровадження штучного інтелекту (ШІ), суперкомп'ютерів та цифрових послуг. За даними Євростату, 80% громадян ЄС щодня користуються Інтернетом для роботи, навчання чи медицини – це на 15% більше, ніж у 2019 р. [1]. Цифровізація охоплює всі сфери суспільного життя: від охорони здоров'я та освіти до державного управління та соціальних комунікацій. Однак разом із незаперечними зручностями виникають серйозні виклики – загрози приватності, поширення дезінформації та поглиблення цифрової нерівності.

Цифрова трансформація суттєво покращує доступність і якість соціальних послуг у країнах ЄС. По-перше, телемедицина: завдяки ШІ та мережам 5G лікарі проводять онлайн-консультації навіть у найвіддаленіших районах. В Іспанії та Італії під час пандемії COVID-19 це скоротило час очікування медичної допомоги на 30%, а програма «Цифрова Європа» вже фінансує понад 200 проектів у цій сфері [1]. По-друге, онлайн-освіта: платформи EU Skillset та Erasmus+ Online пропонують безкоштовні курси для понад 10 мільйонів студентів по всій Європі. З 2020 р. кількість онлайн-курсів зросла на 40%, що відкриває рівні можливості для навчання незалежно від місця проживання, матеріального становища чи стану здоров'я [2]. По-третє, цифрові державні послуги дозволяють громадянам оформлювати документи, сплачувати податки та отримувати соціальну допомогу онлайн, скорочуючи бюрократичні процедури в середньому на 35%. Нарешті, ШІ персоналізує послуги та сприяє інклюзивності, роблячи суспільство більш рівним і відкритим.

Водночас цифрова трансформація породжує серйозні соціальні проблеми, які потребують системного вирішення. Загрози приватності стають дедалі гострішими:

для функціонування ШІ-систем збираються величезні масиви персональних даних – медична історія, біометрія, геолокація, голос. У 2024 р. регулятори ЄС оштрафували технологічні компанії на загальну суму 2,5 млрд євро за порушення GDPR, однак витоки даних продовжуються [3]. Дезінформація є ще однією критичною загрозою: генеративний ШІ дозволяє створювати переконливі фейкові новини та deepfake-відео промислових масштабів. У 2024 р. 30% онлайн-контенту в соціальних мережах містили недостовірну інформацію, що впливало на суспільну думку щодо вакцинації, збройних конфліктів та виборів [4]. Окремою проблемою залишається цифровий розрив: 20% літніх європейців не можуть користуватися цифровими послугами через брак відповідних навичок, а в менш розвинених регіонах ЄС доступ до широкосмугового Інтернету досі обмежений [5]. Усе це свідчить про те, що технічний прогрес випереджає соціальну адаптацію суспільства.

Результати аналізу ключових сфер цифрової трансформації, такі як телемедицина, освіта, державних послуги та застосування ШІ, що відображено в таб. 1 дозволяють систематизувати їхній двоїстий вплив на суспільство [1–3, 6].

Таблиця 1

Порівняльний аналіз впливу цифрової трансформації на соціальне життя в ЄС

Аспект	Плюси	Мінуси	Нормативна база ЄС
Телемедицина	Швидкий доступ без черг	Збір чутливих медичних даних	Digital Europe Programme
Освіта онлайн	Гнучкість та рівний доступ для студентів	Дезінформація в навчальному контенті	Erasmus+ Online
ШІ в повсякденному житті	Персоналізація та інклюзивність послуг	Витоки даних, deepfakes, фейки	GDPR, AI Act 2024
E-government	Скорочення бюрократії на 35%	Цифровий розрив у відсталих регіонах	Євростат

Підбиваючи підсумки, цифрова трансформація має неоднозначний вплив на соціальне життя в ЄС. З одного боку, вона відкриває безпрецедентні можливості для підвищення якості медицини, освіти та державних послуг. З іншого боку, загрози приватності, дезінформація та цифровий розрив створюють нові форми соціальної вразливості. Для збалансованого розвитку необхідний комплекс заходів: посилення механізмів GDPR, обов'язкове впровадження медіаграмотності в шкільні програми, забезпечення прозорості алгоритмів ШІ та розвиток цифрової інфраструктури у відсталих регіонах. ЄС вже реалізує регламент AI Act (2024), який встановлює вимоги до безпеки та прозорості систем штучного інтелекту , проте повноцінний соціальний ефект цих заходів проявиться лише за умови активної участі громадянського суспільства та освітніх інституцій.

Список використаних джерел

1. Digital Europe Programme. European Commission [Електронний ресурс] – URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/programme/digital-programme

2. Євростат: звіт про цифровізацію суспільства ЄС [Електронний ресурс] – URL: https://nrfu.org.ua/news/czyfrova-yevropa-programa-yes-dlya-posylennya-stijkosti-tehnologichnyh-proyektiv-pid-chas-vijny/

3. ШІ в ЄС і Британії: порівняння регуляторних підходів. AI Act [Електронний ресурс] – URL: https://dc.org.ua/news/shtuchnyy-intelekt-v-es-i-brytaniyi-porivnyannya-regulyatornyh-pidhodiv

4. Протидія дезінформації в Європі. Національна рада України [Електронний ресурс] – URL: https://webportal.nrada.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/PROTYDIYA_DEZINFORMATSIYI_V_YEVROPIsvit.pdf
5. MediaSapiens: Європа проти фейків [Електронний ресурс] – URL: https://ms.detector.media/trendi/post/26804/2021-03-09-yak-ievropa-protystoit-dezinformatsii-golovne/
6. Цифрові можливості для України: результати програми «Цифрова Європа» [Електронний ресурс] –URL: https://thedigital.gov.ua/news/technologies/didzhital-mozhlivosti-dlya-ukraini-rezultati-programi-tsifrova-evropa
Науковий керівник: Стрельченко І.І. д.е.н., доц.

Р.Ю. Ніколаєва студентка 3 курсу
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

МАРКЕТИНГ У МЕТАВСЕСВІТІ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ БРЕНДІВ

У сучасних умовах цифровізації економіки розвиток віртуальних середовищ та метавсесвітів відкриває нові можливості для маркетингової діяльності компаній. Метавсесвіт являє собою інтегровану цифрову екосистему, де користувачі можуть взаємодіяти між собою та брендами в режимі реального часу за допомогою аватарів, доповненої та віртуальної реальності.

Європейські бренди активно досліджують потенціал метавсесвіту як інноваційного каналу комунікації зі споживачами. Основними напрямами використання є створення віртуальних магазинів, організація інтерактивних заходів, запуск цифрових продуктів та формування унікального користувацького досвіду. Такий підхід дозволяє компаніям підвищувати рівень залученості аудиторії та формувати емоційний зв’язок із брендом.

Водночас розвиток маркетингу у метавсесвіті тісно пов’язаний із використанням персональних даних. У цьому контексті важливу роль відіграє GDPR, який встановлює правила збору, обробки та зберігання інформації про користувачів. Європейські компанії зобов’язані забезпечувати прозорість використання даних навіть у віртуальних середовищах, що впливає на розробку маркетингових стратегій у метавсесвіті.

Особливістю маркетингу в метавсесвіті є високий рівень персоналізації. Завдяки аналізу поведінки користувачів у віртуальному просторі компанії можуть пропонувати індивідуалізований контент, продукти та рекламні повідомлення. Однак такі можливості повинні реалізовуватися з урахуванням етичних норм та вимог щодо захисту приватності.

Крім того, метавсесвіт змінює традиційні підходи до взаємодії зі споживачами. Замість пасивного споживання реклами користувачі стають активними учасниками цифрового досвіду. Це стимулює розвиток нових форматів маркетингу, таких як гейміфікація, віртуальні події та інтерактивні брендові простори.

Важливим аспектом є також вплив європейської стратегії даних на розвиток метавсесвіту. Політика ЄС спрямована на створення безпечного та прозорого

цифрового середовища, що сприяє довірі користувачів до нових технологій. У результаті навіть глобальні компанії змушені адаптувати свої маркетингові підходи відповідно до європейських стандартів.

Отже, маркетинг у метавсесвіті є перспективним напрямом розвитку для європейських брендів. Він поєднує інноваційні технології, персоналізацію та нові формати взаємодії зі споживачами. Водночас ефективність таких стратегій значною мірою залежить від дотримання норм захисту даних та етичних принципів. У майбутньому метавсесвіт може стати одним із ключових інструментів цифрового маркетингу в Європі.

Список використаних джерел

1. General Data Protection Regulation (GDPR) // Official Journal of the European Union. – 2016.
2. European Commission. A European strategy for data. – Brussels, 2020.
3. European Parliament. Data protection in the EU: rules and impact on business. – 2021.
4. Dave Chaffey Digital Marketing. – Pearson, 2019.
5. Meta Platforms. Building the Metaverse: Vision and Strategy. – 2022.
6. Ілляшенко С.М. Маркетинг інновацій. – Київ, 2018.
7. Балабанова Л.В. Маркетинг. – Київ, 2017.

Науковий керівник: . Стрельченко І.І. д.е.н., проф.

Огілько М.В, студентка 4 курсу спеціальності Міжнародні економічні *відносини Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м.Черкаси, Україна*

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

В умовах сучасної глобальної економіки цифровізація виступає одним із ключових чинників економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності країн. Для країн Європейського Союзу цифрова трансформація є важливою складовою стратегічного розвитку, тоді як для України вона набуває особливого значення в контексті євроінтеграційних процесів, післявоєнного відновлення та посилення конкурентних позицій на міжнародному рівні.

Цифрова трансформація (цифровізація, диджиталізація) розглядається як незворотний процес впровадження та активного використання цифрових технологій у різних сфер суспільного життя. Вона охоплює трансформацію діяльності людини, бізнесу, суспільства та держави загалом, сприяючи підвищенню ефективності процесів, покращенню якості послуг та створенню нових можливостей для соціально-економічного розвитку [1]. Метою цифровізації є інтеграція інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери суспільного життя, а також у національні, регіональні та галузеві стратегії розвитку. Її реалізація спрямована на підвищення ефективності й конкурентоспроможності економіки, покращення якості життя населення та вдосконалення взаємодії громадян із державними інституціями.

У зв'язку з цим формування цифрової держави виступає одним із ключових пріоритетів розвитку європейських країн, зокрема України.

Діджиталізація стає одним із ключових чинників економічного розвитку, оскільки сприяє модернізації окремих галузей, формує нові можливості для структурних економічних перетворень. Впровадження цифрових технологій трансформує традиційні моделі виробництва, споживання та управління, забезпечуючи підвищення ефективності, продуктивності та конкурентоспроможності економічної діяльності. Основні напрями впливу цифровізації на економічне зростання наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Ключові напрями впливу цифровізації на економічне зростання: досвід країн ЄС та можливості для України

Напрям цифровізації	Вплив на економічне зростання	Досвід країн ЄС та уроки для України
Підвищення продуктивності та автоматизація	Оптимізація бізнес-процесів, зниження витрат, підвищення ефективності виробництва	Німеччина (Industrie 4.0), Фінляндія — автоматизація виробництва та цифровізація промисловості; для України — впровадження цифрових рішень у промисловості та агросекторі
Інновації та розвиток цифрового підприємництво	Формування нових бізнес-моделей, розвиток стартапів та інновацій	Естонія, Нідерланди — розвиток стартап-екосистем і цифрових хабів; для України — підтримка ІТ-сектору та інноваційних кластерів
Цифрові ринки та міжнародна інтеграція	Розширення доступу до глобальних ринків, зростання експорту і посилення конкурентоспроможності	Ірландія, Польща — інтеграція у європейські цифрові ланцюги доданої вартості; для України — посилення інтеграції до цифрового ринку ЄС
Цифрове урядування та фінансові технології	Підвищення якості державних послуг і розвиток фінансової інклюзії	Естонія, Данія — повна цифровізація державних послуг (e-Government); для України — розвиток екосистеми «Дія» та цифрових сервісів

Джерело: сформовано автором на основі [2; 3]

Результати, наведені у табл. 1 свідчать про те, що Європейський досвід цифровізації є важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності країн, оскільки сприяє розвитку інновацій, модернізації бізнес-процесів та розширенню доступу до цифрових ринків. Реалізація цифрових стратегій у країнах ЄС забезпечує підвищення продуктивності економіки та створює додаткові конкурентні переваги. Для України адаптація європейського досвіду цифрової трансформації є важливою передумовою посилення конкурентних позицій та інтеграції до єдиного цифрового простору ЄС.

Важливим аспектом посилення конкурентоспроможності в умовах цифровізації є врахування успішного досвіду країн Європейського Союзу та його адаптація в Україні. Зокрема, приклад Естонії демонструє ефективність впровадження концепції «цифрової держави» (e-Estonia), де майже всі державні послуги переведено в онлайн-формат, що суттєво зменшило адміністративні витрати та підвищило прозорість державного управління. У Німеччині значну увагу приділено розвитку індустрії 4.0, що забезпечує інтеграцію цифрових технологій у виробничі процеси та підвищує продуктивність промисловості.

Для України доцільним є подальше розширення цифрової інфраструктури, розвиток електронного урядування та підтримка інноваційного бізнес-середовища. Позитивним прикладом уже реалізованих змін є застосунок та портал «Дія», який забезпечує доступ громадян і бізнесу до державних послуг у цифровому форматі та зменшує бюрократичне навантаження. Водночас перспективним напрямом

залишається розвиток цифрової економіки на основі штучного інтелекту, хмарних технологій та великих даних.

Таким чином, інтеграція європейського досвіду та подальший розвиток національних цифрових рішень є ключовими чинниками підвищення конкурентоспроможності України в умовах глобальної цифрової трансформації. У сучасних умовах країни ЄС та Україна розглядають цифрову трансформацію як стратегічний пріоритет, що визначає їхнє економічне зростання та інтеграцію у світову цифрову економіку.

Список використаних джерел

1. Струтинська І. В. Дефініції поняття «Цифрова трансформація». *Причорноморські економічні студії.* 2019. Вип. 48. Ч. 2. С. 91–96.

2. Смаглюк А. А., Кондрат О. Б. Оцінка впливу цифровізації на економічний розвиток: перспективи переходу до цифрової економіки. *Академічні візії.* 2025. № 42. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.15363710.

3. The digital transformation of financial services markets and industrial relations. Exploring FinTech development in Denmark, Estonia, the Netherlands and Sweden. 04.05.26. URL: https://www.uni-europa.org/documents/the-digital-transformation-of-financial-services-markets-and-industrial-relations/ (дата звернення 14.05.2026).

Науковий керівник: Опалько Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Sophia Omelchenko, student
Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine

THE INFLUENCE OF VISUAL CONTENT ON AUDIENCE ENGAGEMENT IN SOCIAL MEDIA

In contemporary digital marketing, visual content is one of the key tools for influencing audience engagement on social media platforms. It plays an important role in shaping user behaviour by attracting attention, improving message perception, and increasing interaction with online content [1].

Firstly, visual content has a strong impact on user attention in digital environments. Social media users are exposed to large amounts of information and usually spend only a few seconds evaluating content. As a result, images and videos are more effective than text in capturing initial attention, as the human brain processes visual information faster [2].

Secondly, visual content supports emotional communication between brands and audiences. Elements such as images, videos, and storytelling techniques can evoke emotions like interest, trust, and empathy. These emotional responses often lead to higher levels of engagement, including likes, comments, and shares [2].

Additionally, visual content is simplifying information. Complex ideas can be presented more clearly through infographics, diagrams, and visual summaries. This reduces cognitive load, improves understanding, and increases the likelihood of user interaction with the content [3].

From the perspective of social media platforms, visual content also has algorithmic advantages. Modern platforms tend to prioritize content that generates higher engagement

and longer interaction time. As a result, posts with visual elements usually achieve greater reach compared to text-only content [4].

In addition, visual content is an essential part of building brand identity. A consistent visual style helps improve brand recognition and supports the development of a clear and stable brand image. Over time, this consistency strengthens audience trust and reinforces the brand's position in the market [4].

However, low-quality or irrelevant visual content can negatively affect audience perception and reduce engagement. Therefore, visual communication strategies should focus on relevance, consistency, and alignment with overall marketing objectives [3].

In conclusion, visual content plays a crucial role in increasing audience engagement on social media. It influences attention, emotions, understanding, algorithmic visibility, and brand identity, making it an essential element of modern digital marketing communication [1,3].

References

1. How to Get More Engagement With Your Visual Content [Infographic].URL:https://blog.hubspot.com/marketing/visual-content-marketing
2. The Importance of Visual Content on Social Media.URL:https://stepsocial.com/2024/08/18/the-importance-of-visual-content-on-social-media/
3. The Power of Visual Content: Boosting Social Media Engagement with High-QualityVisuals.URL:https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.linkedin.com/pulse/power-visual-content-boosting-social-media-engagement-zinhle-mlaba-monxf&ved=2ahUKEwjSt4XGr5aUAxXdPhAIHVCKGwAQFnoECDAQAQ&usg=AOvVaw1Hown9g2M5gsK6AFkXI4v8
4. The Impact of Verbal and Visual Content on Consumer Engagement in Social MediaMarketing.URL:https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10591478251349892&ved=2ahUKEwjSt4XGr5aUAxXdPhAIHVCKGwAQFnoECCsQAQ&usg=AOvVaw2pRK9KTCeMfKihxw3Hs0OD

Scientific supervision by I. I. Strelchenko, Doctor of Economic Sciences, Professor
Language supervision by K. V. Ostrovska, Senior Lecturer

Омельчук Ю. О.
студентка Вінницький національний технічний університет м. Вінниця, Україна

КЛЮЧОВІ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЩО РЕАЛІЗУЮТЬСЯ В КРАЇНАХ ЄС І ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

У роботі проаналізовано основні напрями реалізації програми «Цифрове десятиліття 2030» в Європейському Союзі. Виявлено, що фокус на цифровізації малого бізнесу та розвитку хмарних технологій є головним драйвером зростання

ВВП. Результати дослідження підтверджують пряму залежність між індексом DESI та стійкістю національних економік до криз.

Європа сьогодні перебуває у стані «цифрових перегонів», де технологічне лідерство визначає не лише зручність сервісів, а й виживання економіки на фоні конкуренції з США та Китаєм. Питання цифрової трансформації в ЄС досліджували такі вчені, як Р. Вестерман, М. Маццукато та вітчизняні фахівці, зокрема О. Вишневський. Метою роботи є аналіз того, як саме стратегічні кроки Брюсселя з цифровізації конвертуються у реальні відсотки зростання європейського ВВП. Замість загальних фразах про «важливість ІТ», ми розглянемо конкретні механізми впливу інфраструктури та навичок на економічну динаміку.

Центральним елементом цифрової політики Євросоюзу є програма «Digital Decade 2030», яка встановлює чіткі KPI для чотирьох напрямів: цифрові навички, інфраструктура, цифровізація бізнесу та державних послуг. Економічний ефект від цих стратегій найкраще простежується через індекс цифрової економіки та суспільства (DESI). Країни з високим рівнем DESI, як-от Фінляндія чи Естонія, демонструють на 15-20% вищу продуктивність праці порівняно з країнами, що відстають у технологічному розвитку [1].

Однією з ключових стратегій є стимулювання малого та середнього бізнесу (МСБ) до використання хмарних обчислень та штучного інтелекту. В ЄС поставили мету: до 2030 року понад 75% компаній мають використовувати такі технології. Це не просто «модний тренд», а спосіб знизити операційні витрати. Наприклад, впровадження хмарних рішень дозволяє середньому підприємству в Німеччині скоротити витрати на ІТ-інфраструктуру на 25-30%, що вивільняє капітал для інвестицій у розвиток продукту [2]. Ще один потужний аспект — «Digital Compass», який фокусується на гігабітних мережах. Доведено, що розширення покриття 5G на 10% корелює зі зростанням ВВП на 0,6–1,1% у довгостроковій перспективі за рахунок розвитку промислового інтернету речей (IIoT) [3]. Це дозволяє країнам ЄС створювати так звані «розумні заводи», де автоматизація мінімізує вплив дефіциту робочої сили.

Окремої уваги заслуговує стратегія «Data Governance Act», що створює єдиний простір даних. Це дозволяє компаніям безпечно обмінюватися інформацією, що, за оцінками Єврокомісії, може принести додаткові 270 млрд євро до ВВП ЄС до 2028 року [4]. Таким чином, цифрова трансформація стає не просто технічним оновленням, а новою моделлю економічного розподілу ресурсів, де дані є основним капіталом.

Отже, цифрова трансформація в країнах ЄС базується на комплексному підході: від гігабітної інфраструктури до масового навчання населення цифровим навичкам. Основним результатом цих стратегій є не лише автоматизація процесів, а й підвищення стійкості бізнесу до зовнішніх шоків. Практичне значення дослідження полягає у тому, що для України шлях до ЄС нерозривно пов'язаний з імплементацією стандартів DESI. Рекомендовано зосередити зусилля на підтримці цифрової зрілості МСБ, оскільки саме цей сектор дає найбільший мультиплікативний ефект для економічного зростання.

Список використаної літератури

1. The Digital Economy and Society Index (DESI). *Shaping Europe's digital future*. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi (дата звернення: 01.04.2026).
2. Practical Cryptography Niels Ferguson Bruce Schneier. *fullpdfword.com*. Leading Digital: Turning Technology into Business Transformation. Boston, USA : Harvard Business Review Press, 2014. 292 с.
3. 2024 State of the Digital Decade package. *Shaping Europe's digital future*. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/2024-state-digital-decade-package (дата звернення: 01.04.2026).
4. Data Governance Act: Council adopts new rules to boost data sharing. Council of the EU. Press release. *European Council Council of the European Union*. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/16/le-conseil-approuve-l-acte-sur-la-gouvernance-des-donnees/. (дата звернення: 01.04.2026).

Науковий керівник: Стрельченко І.І. д.е.н., проф.

Панасенко Діана, МГ-24

ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Впровадження систем штучного інтелекту (ШІ) в державному та приватному секторах Європейського Союзу є одним із ключових пріоритетів цифрової трансформації. Водночас цей процес створює безпрецедентні виклики для фундаментальних прав громадян та існуючих правових рамок. Стрімкий розвиток технологій випереджає здатність суспільства та законодавців адекватно на нього реагувати, що актуалізує потребу в глибокому аналізі ризиків. Метою даної роботи є дослідження основних етичних дилем та правових викликів, що виникають у процесі інтеграції ШІ в економічне та соціальне життя ЄС, зокрема аналіз проблеми алгоритмічної упередженості, прозорості та юридичної відповідальності.

Європейський Союз, намагаючись знайти баланс між інноваціями та захистом громадян, обрав стратегію побудови "надійної" екосистеми ШІ. Центральним елементом цієї стратегії є ризик-орієнтований підхід, формалізований у новому Акті про ШІ (AI Act) [1]. Цей підхід класифікує системи ШІ за рівнем загрози, встановлюючи найсуворіші обмеження для систем "високого ризику". Проте, саме визначення та ідентифікація цих ризиків становить перший значний виклик. Однією з найбільш гострих етичних проблем є алгоритмічна упередженість (bias). Системи ШІ, навчені на історичних даних, неминуче вчаться та відтворюють існуючі в суспільстві стереотипи та дискримінаційні практики. Це може призводити до системних помилок у критично важливих сферах, таких як працевлаштування, банківський скоринг або навіть судочинство, де ШІ може несвідомо надавати перевагу одній групі населення над іншою [2].

Іншою фундаментальною етичною та правовою проблемою є так звана "проблема чорної скриньки" (black-box problem). Сучасні моделі глибокого навчання (deep learning) часто настільки складні, що навіть їхні розробники не можуть достеменно пояснити, на основі яких саме факторів та логічних зв'язків система

прийняла конкретне рішення. Ця непрозорість створює серйозний правовий виклик. По-перше, вона унеможливлює реалізацію права громадянина на пояснення (закріпленого, зокрема, в GDPR), а по-друге, ускладнює процес оскарження рішень, прийнятих штучним інтелектом [2]. Це прямо суперечить базовим принципам верховенства права, де кожне рішення, що впливає на права людини, має бути обґрунтованим та прозорим. Нарешті, гостро постає правовий виклик відповідальності (liability). Традиційні норми цивільного права не завжди готові до ситуацій, коли шкоду завдає автономна система. Виникає складне питання: хто несе юридичну відповідальність за збитки – розробник коду, виробник обладнання, оператор (компанія, що використала ШІ) чи, можливо, сама система? Дослідження правових рамок ЄС вказує на те, що довести "нематеріальну шкоду", наприклад, спричинену дискримінаційним рішенням ШІ, є вкрай складно [3]. Критики також зазначають, що Акт про ШІ має суттєві винятки та прогалини, особливо для систем, що використовуються державними та силовими структурами, що створює ризики зловживань [3]. Окрім того, зростає усвідомлення екологічних викликів, пов'язаних із надзвичайним енергоспоживанням, необхідним для навчання великих мовних моделей [4].

Впровадження штучного інтелекту в ЄС стикається з тріадою фундаментальних викликів: етичним (алгоритмічна упередженість), техніко-правовим (непрозорість "чорної скриньки") та суто юридичним (розмиття відповідальності). Регуляторний підхід ЄС, хоч і є найбільш амбітним у світі, намагається вирішити ці проблеми шляхом класифікації ризиків та встановлення стандартів довіри. Проте, успіх цієї стратегії залежатиме від того, наскільки ефективно вдасться закрити правові прогалини, що стосуються доведення шкоди та контролю за державним сектором. Без вирішення цих питань баланс між інноваціями та захистом фундаментальних прав людини може бути порушений.

Список використаних джерел

1. European approach to artificial intelligence. Shaping Europe's digital future. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence (дата звернення: 06.11.2025).
2. Limitations and Loopholes in the EU AI Act and AI Liability Directives: What This Means for the European Union, the United States, and Beyond. Yale Journal of Law & Technology. 2024. URL: https://yjolt.org/limitations-and-loopholes-eu-ai-act-and-ai-liability-directives-what-means-european-union-united (дата звернення: 06.11.2025).
3. The ethics of artificial intelligence: Issues and initiatives. European Parliament. 2020. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/634452/EPRS_STU(2020)634452_EN.pdf (дата звернення: 06.11.2025).
4. Understand AI Ethics: Risks, Opportunities of the EU AI Act. heyData. 2025. URL: https://heydata.eu/en/magazine/ai-ethics-areas-impacts-opportunities-and-importance (дата звернення: 06.11.2025).

Попович Вікторія, здобувачка освіти 4 курсу
Попович Оксана, к.е.н., доцент
Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЄС

Сучасний етап розвитку світової економіки формується під впливом двох взаємопов'язаних тенденцій – цифровізації та екологізації. Концепція «зеленої економіки», що спочатку була зосереджена на мінімізації негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище та раціональному використанні природних ресурсів, нині доповнюється новими аспектами, зумовленими впровадженням цифрових технологій.

Зелена економіка – це сучасна модель розвитку, що ґрунтується на ефективному використанні природних ресурсів, упровадженні екологічно безпечних технологій та забезпеченні збалансованого й сталого розвитку суспільства [1].

У XXI столітті цифровізація перетворилася на один із ключових чинників глобальних соціально-економічних змін, визначивши новий вектор розвитку як для національних економік, так і для світового ринку. Активне впровадження цифрових технологій у всі сфери господарської діяльності поступово трансформує традиційні підходи до управління ресурсами, організації виробничих процесів, моделі споживання та системи екологічного моніторингу. Це, у свою чергу, зумовлює суттєві зміни у змісті та функціональному наповненні концепції «зеленої економіки».

Цифрові технології відкривають нові можливості для досягнення сталого розвитку, оскільки забезпечують ефективніше використання енергетичних і матеріальних ресурсів, сприяють зниженню рівня забруднення навколишнього середовища та формуванню екологічно орієнтованих бізнес-моделей. Завдяки цифровим інструментам стає можливим збір, обробка та аналіз значних обсягів даних щодо стану екосистем, виробничих процесів і ланцюгів споживання в режимі реального часу. Це, у свою чергу, створює умови для оперативного ухвалення управлінських рішень, скорочення втрат і прогнозування потенційних екологічних ризиків [1].

Європейський Союз посідає провідні позиції у світі щодо впровадження концепції «зеленої економіки». Основною стратегічною метою ЄС є досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та формування інноваційної економічної моделі, побудованої на засадах сталого розвитку. Для реалізації цієї мети Європейський Союз впроваджує широкий комплекс заходів, що охоплюють модернізацію енергетичного сектору, активний розвиток відновлюваних джерел енергії, упровадження принципів циркулярної економіки, скорочення шкідливих викидів у транспортній галузі, підвищення енергоефективності будівель і стимулювання «зелених» інновацій у промисловості.

ЄС активно інтегрує цифрові технології в усі напрями «зеленої економіки». У сфері енергетики розвиваються «розумні мережі», що забезпечують ефективний баланс між виробництвом і споживанням електроенергії та сприяють інтеграції відновлюваних джерел у єдину енергосистему. У транспортній галузі ЄС інвестує в розвиток електромобільності, розбудову мережі зарядних станцій і впровадження

цифрових рішень для оптимізації транспортних потоків і зменшення забруднення довкілля [2, с. 203].

Отже, досвід Європейського Союзу демонструє, що поєднання «зелених» та цифрових технологій підвищує ефективність реалізації стратегії сталого розвитку, відкриває нові економічні можливості, зміцнює конкурентоспроможність і сприяє досягненню кліматичної нейтральності.

Список використаних джерел

1. Зайцева А. С., Поліванцев А. С. Трансформація поняття «зелена економіка» в умовах глобальної цифровізації. А*ктуальні питання економіних наук.* 2025. №16. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17373261 (дата звернення 06.11.2025)

2. Поліванцев А. С. Особливості розвитку «зеленої економіки» в країнах ЄС та в Україні в контексті цифрової трансформації. *Економічний простір.* 2025. №205. С. 200-207. DOI: https://doi.org/10.30838/EP.205.200-207 (дата звернення 06.11.2025)

Романов Данило Романович, **аспірант 1 року**
Державний торговельно-економічний університет

СТРАТЕГІЯ ДАНИХ ЄС: КОМУНІКАЦІЙНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Європейський Союз (ЄС) завжди намагається адаптувати свої закони під сучасні реалії. Так, розуміючи вагу інформації і загрози від збору та неправомірного використання даних була розроблена Стратегія даних ЄС у 2020 році [1] яка набула чинності і наразі реалізується через Data Act 2023 року [2], встановлюючи нові правила роботи з даними для всіх учасників єдиного цифрового ринку. Малі та середні підприємства (МСП), що становлять понад 99% компаній ЄС, опиняються під особливим тиском: регуляторне середовище змінюється швидше, ніж більшість із них встигає адаптуватися, а брак ефективної комунікації між регуляторами та бізнесом стає системною проблемою.

За офіційними даними Eurostat, лише 58% МСП в ЄС досягли базового рівня цифрової інтенсивності [3]. При цьому витрати на виконання регуляторних вимог становлять 0,1% обороту для великих компаній і до 1,9% – для мікропідприємств [4], а отже головним бар'єром є не брак технологій чи фінансових ресурсів, а непропорційне навантаження в поєднанні з дефіцитом зрозумілої інформації.

Саме тому комунікація набуває стратегічного значення, адже вона забезпечує зовнішню взаємодію з регуляторами та партнерами, а також внутрішнє управління змінами. Дослідження підтверджують: МСП з глибокою обізнаністю про регуляторні виклики значно швидше здійснюють цифрову трансформацію [4].

Серед основних проблем з якими стикаються МСП можна виділити три взаємопов'язаними бар'єри [5]: інформаційна асиметрія порівняно з великим бізнесом, термінологічна складність нормативних документів ЄС та відсутність зворотного зв'язку з регуляторами . Ці бар'єри формують замкнене коло: нерозуміння вимог унеможливлює їх виконання, а регулятори не отримують реального сигналу про труднощі бізнесу.

Розірвати це коло дозволяють чат-боти з використанням AI-асистента для моніторингу регуляторних змін, спрощення юридичних текстів та зрозумілої можливості отримати консультацію чи зворотній зв'язок, що дозволяє вирівняти інформаційний доступ між великим і малим бізнесом. Практичним прикладом є українська платформа Дія.Бізнес, яка застосовує чат-боти, що у діалоговому форматі допомагає підприємцям орієнтуватися в державних послугах та регуляторних вимогах [6].

Отже стратегія даних ЄС є необхідним кроком до побудови справедливого і безпечного цифрового середовища, однак ефективність залежить від якості комунікації між регуляторами та бізнесом. Проте, без системної роботи з інформаційними бар'єрами нові норми ризикують поглибити нерівність між веденням великого і малого бізнесу.

Список використаної літератури:

1. European strategy for data. Brussels, 2020. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0066
2. Regulation (EU) 2023/2854 on harmonised rules on fair access to and use of data (Data Act). 2023. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2854/oj/eng
3. How digitalised have the EU's enterprises become? Eurostat News. 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240829-1
4. The impact of EU legislation on digital and green transition on SMEs. IPOL Study. 2024. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/754213/IPOL_STU(2024)754213_EN.pdf
5. Better Regulation Practices across the European Union 2025. OECD Publishing, 2025. URL: urlkub.co/Aik2P0
6. Дія Бізнес URL: https://business.diia.gov.ua

Науковий керівник: к.е.н., доц. кафедри менеджменту Державного торговельно-економічного університету Миколайчук Ірина Павлівна

Ружило Антон Анатолійович, студент групи МГ-24
Університет імені Альфреда Нобеля

ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЕТИКА В ЕПОХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДАНИХ

Цифровізація та масове накопичення даних стали невід'ємною складовою сучасного суспільства та економіки знань. У межах Європейського Союзу формування та захист цифрових прав громадян, а також правове й етичне регулювання використання даних визначені як стратегічні пріоритети розвитку. Європейська стратегія даних спрямована на створення єдиного європейського простору даних, який забезпечує безпечний обмін інформацією, підтримку наукових досліджень, розвиток штучного інтелекту та стимулювання інновацій.

Основним нормативно-правовим актом Європейського Союзу у сфері захисту персональних даних є Загальний регламент про захист даних (GDPR). Він закріплює принципи законності, прозорості, мінімізації даних та обмеження строків їх

зберігання. Водночас регламент передбачає винятки для суспільно значущих цілей, зокрема у сфері охорони здоров’я та наукових досліджень.

Процеси збору й обробки даних супроводжуються етичними викликами, серед яких питання інформованої згоди, ризик дискримінації алгоритмами та забезпечення безпеки інформації. У відповідь на ці виклики Європейська комісія впроваджує принципи Trustworthy AI та політики відповідального управління даними.

Таким чином, Європейська стратегія даних у поєднанні з GDPR та проєктом Акта про штучний інтелект формує комплексну систему захисту цифрових прав. Баланс між правами людини та суспільним благом досягається завдяки поєднанню правових, технологічних та етичних механізмів.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council (GDPR).
2. European Commission. A European Strategy for Data. Brussels, 2020.
3. European Commission. Ethics Guidelines for Trustworthy AI. Brussels, 2019.
4. Proposal for a Regulation laying down harmonised rules on Artificial Intelligence (AI Act), 2021.

Науковий керівник: Стрельченко Інна

Ю. В. Савченко, студентка
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ДАНИХ ЯК БАЛАНС МІЖ ЗАХИСТОМ, ІННОВАЦІЯМИ ТА ЄДИНИМ РИНКОМ

Цифрова економіка стає ключовим рушієм глобального зростання, і питання регулювання даних набуває стратегічного значення для конкурентоспроможності ЄС на міжнародній арені. Пошук балансу між захистом персональних даних і стимулюванням інновацій є одним із найгостріших викликів сучасної цифрової політики, оскільки від його вирішення залежить як економічний розвиток Союзу, так і права мільйонів громадян.

У лютому 2020 року Європейська Комісія [1] оприлюднила Стратегію даних (European Data Strategy) – документ, що окреслює шлях до єдиного цифрового простору, в якому дані переміщуються між галузями та країнами-членами без зайвих бар'єрів, але з дотриманням прав громадян. Стратегія вписується в ширший курс на цифровий суверенітет ЄС і підкріплена низкою регуляторних актів: Data Governance Act, Data Act, а також чинним GDPR [2].

Стратегія спирається на три взаємопов'язані завдання: забезпечити вільний транскордонний рух даних у межах ЄС; гарантувати довіру до систем їх обробки через правові й технічні механізми; створити галузеві хмарні простори (data spaces) у стратегічних секторах – охороні здоров'я, енергетиці, сільському господарстві, фінансах та державному управлінні. Центром стратегії є «людиноцентричний» підхід, де дані повинні приносити користь суспільству, а не лише найбільшим платформам [1]. На практичне втілення передбачено до 4–6 млрд євро у рамках програм «Цифрова Європа» та «Горизонт Європа».

Паралельно з розширенням потоків даних гостріше постає питання приватності. GDPR закладає надійну основу, однак межа між персональними та неперсональними даними на практиці часто розмивається, особливо при повторному використанні IoT-даних у галузевих просторах. Data Act 2023 року врегульовує обмін машинними даними, але критики застерігають, що масштабна агрегація наборів даних може де-факто знижувати стандарти анонімізації [3]. Тому дотримання приватності вимагає не лише формального виконання регламентів, а й закладення принципів Privacy by Design на рівні архітектури систем.

Для розвитку штучного інтелекту відкритість даних є принциповою: за підрахунками Єврокомісії, повторно використовується лише близько 20 % промислових даних, що істотно обмежує навчання ШІ-моделей [1]. Доступ до структурованих галузевих масивів дає змогу підвищити якість алгоритмів, прискорити R&D і скоротити час виходу продуктів на ринок. Водночас AI Act (Regulation (EU) 2024/1689, набрав чинності 01.08.2024, повне застосування – з 02.08.2026) встановлює юридичні вимоги до якості й репрезентативності навчальних даних, що підвищує відповідальність розробників і унеможливлює безконтрольне використання сирих наборів.

Малий і середній бізнес теоретично виграє від стратегії: Data Act зобов'язує виробників підключених пристроїв надавати третім сторонам доступ до згенерованих даних на справедливих умовах, що руйнує монополії на дані великих корпорацій. Проте на практиці вигоди важко реалізувати без відповідної інфраструктури, юридичної підтримки та кваліфікованих кадрів. Згідно з даними OECD, регуляторне навантаження у сфері даних непропорційно більше тисне саме на МСБ, у яких відсутня внутрішня експертиза.

Нарешті, сама консолідація даних у єдиному ринку породжує кілька структурних ризиків. Хмарна інфраструктура ЄС, попри ініціативу GAIA-X, досі значною мірою залежить від американських і азійських провайдерів, що суперечить задекларованому суверенітету. Уніфікація стандартів може ігнорувати відмінності у правових традиціях окремих країн-членів. Контроль над галузевими просторами даних може перейти до вузького кола великих консорціумів, і тоді монополізація просто змінить форму. До цього додаються кіберзагрози: чим більший масив, тим вища ціна витоку [4].

Європейська стратегія даних є спробою переналаштувати цифрову економіку ЄС: замінити закриті екосистеми кількох платформ відкритою, але регульованою системою обміну даними. Потенціал стратегії справді великий – як для промисловості, так і для громадян. Однак ефект залежатиме від того, наскільки вдасться утримати баланс між відкритістю й приватністю, між уніфікацією та гнучкістю, між великим бізнесом і МСБ. Подальші дослідження варто зосередити на практиці імплементації Data Act і AI Act та вимірюванні реального економічного ефекту в окремих секторах.

Список використаної літератури

1. Європейська комісія. *Європейська стратегія даних*. COM(2020) 66 final. Брюссель: Єврокомісія, 19.02.2020. 32 с. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0066 (дата звернення: 05.05.2026).

2. Регламент (ЄС) 2022/868 (Закон про управління даними); Регламент (ЄС) 2023/2854 (Закон про дані); Регламент (ЄС) 2016/679 (GDPR). Доступно: https://eur-lex.europa.eu (дата звернення: 05.05.2026).

3. EU Reporter. Європейська стратегія щодо даних: чого хочуть євродепутати. *EUReporter*. 2021. 26 лют. URL: https://uk.eureporter.co/politics/european-parliament-2/2021/02/26/european-strategy-for-data-what-meps-want/ (дата звернення: 05.05.2026).

4. OECD. Управління даними в цифрову епоху: розуміння наслідків для зростання, добробуту та довіри. Париж: OECD Publishing, 2022. 28 с. URL: https://www.oecd.org/digital/data-governance-digital-age.htm (дата звернення: 05.05.2026).

Науковий керівник: Стрельченко І. І., д.е.н., доц.

Семенова М.В., студентка групи МГр-24

ЯК ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ДАНИХ ВПЛИВАЄ НА ЗАХИСТ ПРИВАТНОСТІ ТА ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ГРОМАДЯН ЄС

У сучасному цифровому суспільстві дані стали одним з ключових ресурсів розвитку економіки, інновацій та публічного управління. Європейський Союз, усвідомлюючи стратегічну цінність даних, сформував комплексну Європейську стратегію даних, метою якої є створення єдиного внутрішнього ринку даних, що забезпечує їх безпечний та етичний обіг[1]. Проте в центрі цієї трансформації залишається питання приватності, оскільки будь-яке масштабне використання даних неминуче пов’язане з ризиками для особистих прав громадян. Тому оцінка впливу Європейської стратегії даних на захист приватності має важливе значення для розуміння балансу між інноваціями та безпекою.

Європейська стратегія даних була створена як відповідь на зростаючу потребу в регулюванні обміну даними між державними інституціями, бізнесом та громадянами. Одним з центральних принципів стратегії є забезпечення суверенітету даних та право громадян контролювати їх використання. На відміну від підходів, що домінують у глобальному цифровому просторі, ЄС прагне створити модель, у якій дані використовуються відповідально, а приватність залишається фундаментальною цінністю[1].

Одним із ключових механізмів впливу стратегії на захист приватності є доповнення та посилення положень Загального регламенту про захист даних (GDPR). Стратегія не замінює GDPR, а розширює можливості його практичного застосування у нових сферах, таких як промислові дані, дані охорони здоров’я, транспортних систем та інтернету речей[2]. Створення європейських просторів даних передбачає чіткі правила щодо доступу, обробки та передачі інформації, що зменшує ризики зловживань і підсилює прозорість.

Окрему увагу стратегія приділяє концепції «довіреної інфраструктури». Вона включає технічні й організаційні рішення, що гарантують високий рівень безпеки: шифрування, анонімізацію, аудит систем та стандарти етичної обробки даних.

Завдяки цьому громадяни можуть бути певними, що навіть у великих міжсекторальних проєктах їхні персональні дані залишаються під контролем.

Важливим елементом стратегії є також створення умов для так званого «data altruism», добровільного надання даних з метою суспільного блага. Хоча це може здаватися ризикованим для приватності, ЄС розробляє юридичні рамки, які забезпечують добровільність, інформовану згоду та захист від несанкціонованого використання[3]. Це підсилює участь громадян у наукових та соціальних ініціативах без зменшення рівня їхньої безпеки.

Окрім цього, стратегія спрямована на обмеження залежності від іноземних цифрових платформ через розвиток європейських центрів обробки даних та відкритих стандартів. Такий підхід опосередковано підвищує рівень приватності, оскільки інформація громадян зберігається у юрисдикції ЄС і підпорядковується європейським правилам, які є одними з найстрогіших у світі.

Водночас стратегія враховує і виклики: ризики масового збору даних у сфері штучного інтелекту, потенційні зловживання великих корпорацій та складність контролю за даними в умовах глобальної мережі. Саме тому у межах стратегії передбачені додаткові наглядові інституції та механізми гармонізації між державами-членами[4]. Це дозволяє не лише встановити єдині правила, а й забезпечити їх ефективне виконання.

Загалом Європейська стратегія даних формує підхід, у якому приватність розглядається не як бар'єр для цифрового розвитку, а як умова довіри. Завдяки цьому зростає участь громадян у цифровій економіці, адже люди схильні ділитися інформацією тільки тоді, коли впевнені у її безпеці[5].

Європейська стратегія даних істотно впливає на захист приватності та персональних даних громадян ЄС, створюючи збалансовану модель цифрової трансформації. Вона поєднує інноваційні механізми управління даними з високими стандартами безпеки, розширює дію GDPR і формує умови для довіри між громадянами, державою та бізнесом. Стратегія підсилює права людини в цифровому середовищі, забезпечує прозорість обробки даних та сприяє розвитку етичних технологій[5]. Завдяки цьому Європейський Союз формує простір, у якому цифрові інновації працюють не на шкоду приватності, а на благо суспільства, захищаючи гідність і свободу кожного громадянина.

Список використаних джерел

1. European Commission (2020). A European strategy for data. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0066>
2. [2] European Parliament (2016). Regulation (EU) 2016/679 (GDPR) URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
3. European Commission (2022). Data Governance Act. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0868>
4. European Data Protection Board (2023). Guidelines on AI and Data Protection. URL: <https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines_en>
5. European Parliament (2023). Special Eurobarometer on Trust, Privacy and Security in the Digital World. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/trust-privacy-and-security-digital-world-eurobarometer-survey>

N. Skorobogatova, PhD in Economics, associate professor
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine

CIRCULAR MIGRATION MODEL IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION: IMPACT ON THE LABOUR MARKET AND ECONOMIC SECURITY OF EU COUNTRIES

Migration processes in EU countries are acquiring new dimensions in the context of the digital transformation of the economy. The automation of production, platform-based employment, and remote work are fundamentally reshaping the structure of labour demand, shifting the focus from low-skilled migration towards the attraction of digital competencies. This requires a rethinking of the very logic of migration policy – from a linear model towards a circular one capable of effectively reproducing human capital in the interests of both receiving countries and countries of origin.

Digital transformation is altering the structure of labour demand along two simultaneous vectors. On the one hand, the automation of many processes is displacing low-skilled labour. In particular, since 2012 the share of low-paid jobs in manufacturing and retail has declined substantially due to automation; for instance, robot density in EU industrial sectors is growing – in Germany it stands at 415 units per 10,000 employees (2022) [1, 2]. On the other hand, demand for highly skilled workers is rising. Since 2012, the number of high-skilled jobs in high-productivity-growth sectors has increased by approximately one third [3]. Shortages of IT specialists, engineers, and medical personnel remain a structural problem. The EU initiative "Union of Skills" (2025) explicitly links the attraction of third-country nationals to filling this deficit through the Talent Partnerships mechanism [4].

Digitalisation is also transforming migration processes themselves: gig platforms (Uber, Deliveroo, etc.) are giving rise to a new category of "platform migrants" who are legally self-employed but effectively subject to algorithmic management, which complicates their legal protection and statistical recording.

It should be noted that the traditional (linear) model of migration reproduces the logic of a linear economy: human resources (human capital) are extracted from the country of origin, used once in the receiving country, and then either assimilate or return without any mechanism for reinvesting the competencies acquired. We consider it appropriate to introduce a circular model that borrows the logic of a closed resource cycle, whereby value is returned to the system multiple times [5]. Under the linear model, an outflow of highly skilled workers occurs from the country of origin: the migrant relocates, integrates (settles) in the receiving country, resulting in a "brain drain" from the home country. Under the circular model, migrants acquire skills in the receiving country, their qualification level rises, and subsequently such workers either return to the country of origin or participate in remote employment, thereby reinvesting in the country of origin. In this model, the knowledge cycle is not interrupted: the migrant's qualifications are enhanced through upskilling, increasing their value in the labour market. Reinvestment in the country of origin takes the form of remittances and knowledge transfer, which restore the human capital of the home country and provide the foundation for new migration cycles.

Digital technologies play an important role in implementing this migration model. Specifically, digitalisation enables it through several mechanisms:

– digital skills assessment platforms – in 2024, the EU expanded the use of technologies for processing applications, issuing permits, and providing informational support for integration [1]; the next step is the EU Skills Profile Tool and similar instruments for real-time mapping of migrants' competencies;

– remote employment as "soft" circularity – a migrant can generate added value for the EU economy while physically residing in the country of origin, representing a new form of circularity without physical relocation; for example, an IT specialist from Ukraine can work for a Dutch company while based in Warsaw or after returning to Lviv;

– large-scale upskilling – the digital retraining mechanisms that the EU is deploying for the "green transition" are equally applicable to migrants, particularly Ukrainian refugees with higher education whose qualification potential remains underutilised; projections indicate the possible creation of up to 700,000 additional jobs in circular economy sectors by 2030 [6];

– digital remittance channels – the reduction in the cost of international transfers through fintech platforms reinforces the reinvestment effect of human capital in countries of origin, constituting the key closing element of the circular cycle.

In conclusion, we consider the circular economy model to be a productive analytical framework for migration processes: the four circularity principles (closed loop, extended use, local production, capital regeneration) have direct analogues in the migration domain. Digitalisation serves as the infrastructural catalyst of circular migration – remote employment, upskilling platforms, and digital remittance channels close the cycle without requiring the physical return of the migrant.

References

1. Tverdostup, M., Ghodsi, M., Leitner, S. M. (2025). *Migration vs. automation as an answer to labour shortages: Firm-level analysis for Austria* (wiiw Working Paper No. 262). The Vienna Institute for International Economic Studies. https://wiiw.ac.at

2. Skorobogatova N., Yurchyshyn O. (2025). *Digital transformation as a driver for sustainable development of small and medium-sized enterprises.* In: Competitiveness and sustainable development, Ed. 6, 6-7 noiembrie 2025, Chișinău. Chișinău: „Tehnica-UTM", 2025, Ediția 7, pp. 128-134. https://doi.org/10.52326/csd2025

3. European Commission. (2025). *Labour market and wage developments in Europe 2025*. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. https://op.europa.eu/webpub/empl/lmwd-annual-review-leaflet-2025/

4. European Commission. (2025). *Union of skills: EU competitiveness compass*. https://commission.europa.eu

5. Skorobogatova N. (2025). *Research of the possibilities and results of the implementation of the principles of the green economy using Industry 4.0 technologies on the example of the utility sector.* International Journal of Services, Economics and Management, 16(1), 79-106. https://dx.doi.org/10.1504/IJSEM.2025.144574

6. Van Opstal W., Sangers D., Borms L., Paleari S., Schmidt I., Van Acker A., Gözet B. (2026). *ETC CE Report 2026/4 A just transition to a circular economy: Monitoring jobs, skills, and workforce inclusion* (ETC CE Report 2026/4).

https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2026-4-a-just-transition-to-a-circular-economy-monitoring-jobs-skills-and-workforce-inclusion

V. Smiesova, Doctor of Economics, Full Prof.
Dnipro University of Technology, Dnipro, Ukraine,
M. Reimann, PhD, Ass. Prof.
School of Humanities, University of Tallinn, Estonia

DIGITALIZATION OF TOURISM AND EXPORT ACTIVITIES IN FRONTLINE RURAL REGIONS OF UKRAINE AND ENTRY INTO THE EU MARKET

The development of the modern economy demonstrates that digitalization has become the foundation for the functioning of virtually all sectors and types of economic activity. This process has not bypassed the tourism industry. European countries have identified the development of a sustainable, green, and digital tourism sector in European countries as one of the strategic priorities for tourism development.

In EU countries, one of the regulatory acts governing the digitalization of the tourism sector is the "Transition Pathway for Tourism" [1].

Among its main areas of focus in this field are the following:

1) implementing the digitalization process at the level of small and medium-sized tourism enterprises;

2) the digital green transition of the tourism sector;

3) the use of new digital tools for processing tourist data, booking tours, supporting tourist trips, and providing tourism products;

4) developing digital skills among tourism stakeholders to ensure the dual transition of tourism to the digital environment;

5) conducting R&D in the field of tourism sector digitalization;

6) expanding opportunities for online visibility of supply and demand in the tourism sector, etc. [1].

EU countries and European tourism associations are carrying out numerous activities and implementing a wide range of initiatives aimed at introducing digital technologies in the tourism sector and fostering community development through these technologies.

Specifically, between 2024 and 2025, more than 510 initiatives were carried out in this area, supporting 240 tourism businesses. The Common European Data Space for Tourism was also established, which forms the basis for the digital management of tourist data and enables connections between tourism businesses and consumers of tourism products [1].

In addition, a new regulatory framework was adopted in this area, including the Regulation on Short-Term Accommodation Rentals, which established 529 obligations for tourism businesses and other participants in the investment process related to the digital transition [2].

One of the key areas of digital transformation in tourism within the EU involves the use of digital platforms to promote tourism products by local communities, shape the

tourism image of regions and territories, facilitate the export of products from rural and local producers as a complementary activity, and attract foreign tourists.

This aspect is particularly important in the context of Ukraine's economic recovery, as well as the revival of tourism in rural areas of its frontline regions. Tourism operators and local producers from these regions can export their local products through these platforms and attract tourists.

For example, platforms in Europe such as Zalando, Allegro, eMAG, Heureka, Netonnet, Marketplace, and Kaufland enable Ukrainian manufacturers to enter the European market and other international markets directly, offer their tourism products and local goods, and reduce their transaction costs.

With the help of digital platforms, it is possible to form a single digital system that will combine such tourist elements as cultural traditions, legends, historical monuments that exist in rural tourist destinations near the front line, activities that were historically carried out by local residents, local craft products, tourist routes, gastronomic tastes and products.

Thus, the entire tourist ecosystem will work through digital platforms: tourist activities – promotion of local brands and producers – export of local products.

In order to create a basis for the functioning of a tourism ecosystem that develops based on the use of digital platforms, the following measures must be taken.

1. Provide training and help develop digital skills among residents of rural frontline areas in Ukraine who are potential participants in the system in question by establishing community development centers.

2. Develop digital tourism platforms at the level of rural frontline communities in Ukraine, which will include information about tourism clusters and exporters of agricultural products operating in their territories, and which can be integrated into European digital trade platforms.

Ukrainian digital platforms must include pages in the languages of EU countries, provide comprehensive information about tourism products and goods from local producers, comply with EU standards and requirements regarding cybersecurity, personal data protection, and approved digital tools, and feature catalogs of local products.

Products from Ukrainian local producers must meet European quality standards.

3. Providing advisory and technical assistance to tourism businesses and local producers regarding export activities to EU countries, business registration, and ensuring that local products (including ethnic, artisanal, food, and souvenir items) meet European quality and safety standards.

Conducting self-assessments by tourism businesses and local producers regarding their readiness to engage in export activities following training and consultation.

4. Creating brands for Ukraine's frontline rural regions as destinations with potential tourism and export products, cultural and historical heritage, and the capacity for community development. Using digital technologies and digital agents to promote these regions and their products in European and international markets.

5. Strengthening cooperation between Ukrainian and European communities on the development of frontline rural areas as tourist destinations with export potential. Launching joint projects with European partners based on the use of European digital tourism aggregator platforms.

This will enable the promotion of Ukrainian tourism products in EU countries, the branding of regions, and the creation of a unified system for community development and recovery during the war.

References

1. EU Tourism Platform. Transition pathway for tourism: Taking stock of progress by 2025. URL: https://transition-pathways.europa.eu/tourism/ttp-reports/transition-pathway-tourism-taking-stock-progress-2024

2. EU Tourism Platform. Pledges. URL: https://transition-pathways.europa.eu/tourism/stakeholders-actions/pledges

М. П. Столпаков
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

МЕХАНІЗМИ ТА СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ДО КІБЕРАТАК У КРАЇНАХ ЄС

Кожна країна світу зацікавлена в забезпеченні стрімкого та сталого економічного розвитку. Через глобалізованість сучасної економіки, для досягнення зростання головних макроекономічних показників, існує необхідність в залученні іноземного капіталу. Адже саме завдяки його міграції вирішується питання обмеженості ресурсів та максимізації їх ефективності. Проте, всі суб'єкти світової арени зацікавлені в їх надходженні, від чого створюється значна конкуренція за іноземними інвестиціями. Прямі іноземні інвестиції грають ключову роль у світовій економіці, впливаючи на розвиток країн та глобальну економічну діяльність. Саме тому, держави прагнуть покращити власну інвестиційну привабливість і забезпечити належний клімат для їх стійкого надходження.

У сучасному світі кіберзагрози стали одним із ключових викликів для національної безпеки країн Європейського Союзу. ЄС послідовно формує комплексну політику кіберзахисту, поєднуючи правові, технологічні та інституційні механізми. Основна мета цих зусиль це створити єдиний цифровий простір, здатний ефективно реагувати на атаки будь-якого масштабу та запобігати гібридним загрозам.

Одним із центральних напрямів є розробка та впровадження Європейської стратегії кібербезпеки, яка акцентує увагу на посиленні кіберстійкості критичної інфраструктури, зокрема енергетичних, транспортних, фінансових і комунікаційних систем [1]. Ця стратегія передбачає створення спільних стандартів кіберзахисту, розвиток системи обміну інформацією між державами-членами та запровадження обов'язкових вимог до безпеки цифрових послуг [3].

Важливим механізмом є співпраця ЄС із НАТО у межах протидії гібридним загрозам. Така взаємодія спрямована на розвиток інформаційної інфраструктури, кіберпідготовки персоналу, а також на створення спільних центрів реагування на кіберінциденти [2]. Ключовою складовою цього партнерства є формування культури обміну досвідом і створення мережевих платформ для моніторингу атак у режимі реального часу.

Крім того, ЄС активно розвиває механізми стратегічної готовності до реагування на масштабні кіберінциденти. Вони включають сценарне моделювання кризових ситуацій, спільні навчання між державами-членами, створення кіберрезервів та команд швидкого реагування [4]. Такий підхід дозволяє мінімізувати збитки від атак та відновлювати цифрові системи без суттєвих втрат для економіки.

Загалом, стратегія ЄС базується на поєднанні трьох ключових компонентів: превенції, координації та відновлення: превентивні заходи охоплюють розробку стандартів і навчання, координаційні забезпечують синергію між державами, відновлення гарантує стабільність функціонування цифрового простору навіть у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Кіберстійкість: як досвід ЄС може допомогти Україні URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/06/11/7124258/

2. KAS. Ukraine-EU-NATO cooperation to counter hybrid threats in cyber sphere. [Konrad Adenauer Stiftung, 2019]

3. Нова Стратегія кібербезпеки ЄС та нові правила, що роблять фізично важливі та цифрові організації більш стійкими URL: https://uk.eureporter.co/frontpage/2020/12/16/new-eu-cybersecurity-strategy-and-new-rules-to-make-physical-and-digital-critical-entities-more-resilient/

4. Стратегія забезпечення підготовленості ЄС до реагування на нові загрози URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/stratehiya-zabezpechennya-pidhotovlenosti-yes-do-reahuvannya-na

Дар'я Терновсяка студентка 3 курсу
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ЕВОЛЮЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ ПІДХОДІВ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ЄС

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки дані користувачів відіграють ключову роль у розвитку маркетингової діяльності підприємств. Зростає значення ефективного управління інформацією, особливо в межах цифрового простору, що формується під впливом політики European Union. Важливим напрямом є забезпечення балансу між використанням даних у бізнес-цілях та захистом прав споживачів, що визначається стратегічними документами, зокрема European Data Strategy.

Одним із ключових регуляторних інструментів у сфері обробки персональних даних є Загальний регламент захисту даних (GDPR), який встановлює єдині правила збору, зберігання та використання інформації про користувачів. Його впровадження суттєво вплинуло на маркетингові процеси компаній, особливо тих, що функціонують на міжнародному рівні або взаємодіють із європейським ринком.

Передусім відбулися зміни у підходах до збору даних про споживачів. Компанії змушені отримувати явну згоду користувачів на обробку їхніх персональних даних,

що трансформувало механізми реєстрації на вебресурсах, підписки на електронні розсилки та використання технологій відстеження, зокрема cookie. Це зумовило більш прозоре та відповідальне використання інформації у маркетингових активностях. Крім того, посилення регулювання стимулювало бізнес до перегляду цифрових маркетингових стратегій. Маркетологи почали активніше впроваджувати принципи етичного використання даних, орієнтуватися на персоналізацію комунікацій у межах дозволених норм та приділяти більше уваги формуванню довіри споживачів до бренду. У цьому контексті зростає роль контент-маркетингу, соціальних медіа та побудови довгострокових взаємовідносин із клієнтами.

Важливим аспектом є вплив європейської політики у сфері даних на діяльність міжнародних компаній. Навіть підприємства, що не базуються в Європейському Союзі, часто адаптують свої бізнес-процеси відповідно до європейських стандартів, щоб мати доступ до ринку ЄС. Це сприяє поширенню єдиних підходів до управління даними та гармонізації маркетингових практик на глобальному рівні.

Отже, розвиток нормативного середовища в межах Європейського Союзу суттєво трансформує маркетингові підходи компаній. Посилення вимог до захисту даних сприяє підвищенню відповідальності бізнесу, розвитку етичного маркетингу та зміцненню довіри з боку споживачів. У перспективі це формує більш прозоре цифрове середовище та визначає нові стандарти ведення маркетингової діяльності у цифровій економіці.

Список використаних джерел

1. General Data Protection Regulation (GDPR). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 // Official Journal of the European Union. – 2016
2. European Commission. A European strategy for data // Brussels, 2020.
3. Chaffey Dave. Digital Marketing. – 7th ed. – Pearson, 2019
4. European Parliament. Data protection in the EU: rules and impact on business // 2021
5. Ілляшенко С.М. Маркетинг інновацій: підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2018.
6. Балабанова Л.В. Маркетинг: підручник. – Київ: КНЕУ, 2017

Науковий керівник: . Стрельченко І.І. к.е.н., проф.

Тищенко Я.Є., студентка
Національний технічний університет "Дніпровська політехніка",
м. Дніпро, Україна

РОЛЬ МАШИННОГО НАВЧАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КІБЕРБЕЗПЕКИ В КРАЇНАХ ЄС

В умовах активної цифровізації, коли уряди країн, в тому числі Європейського Союзу, активно впроваджують технології у всі сфери життя: від медицини і транспорту до державного управління, розвиток кібербезпеки набуває важливого значення. Кількість кіберзагроз, зокрема хакерських атак, онлайн-шахрайства та

витоків даних невпинно зростає, саме тому на протидію їм почали застосовувати алгоритми машинного навчання.

Проаналізувавши звіти ENISA за останні роки, можна виділити основні тенденції розвитку кіберзлочинності. У 2020-2021 рр. відбулося різке залучення цифрових технологій через COVID-19, відтак, спостерігалось збільшення атак на віддалені робочі місця та хмарні сервіси [1]. У 2022-2023 рр. після початку повномасштабної війни рф проти України, більшість атак почало припадати на державний сектор та критичну інфраструктуру, саме в цей час почали активніше підключатися хактивісти та державні кібергрупи [2]. А наступні два роки (2024-2025) показали рекордні показники кількості інцидентів, асоціація зафіксувала 4875 випадків за один календарний рік, серед яких найпоширенішими стали DDoS-атаки. Але шкода від них значно менша ніж від інших типів атак, адже системи доволі швидко оговтуються від напливу великої кількості запитів. Другою за розповсюдженістю є проблема програм-викрадачів [1; 3]. Найгучніший випадок такої кібератаки стався у 2017 році, тоді програма WannaCry, вразила понад 200 тисяч комп'ютерів в 150 країнах світу. Зловмисники використали експлойт EternalBlue, вкрадений в Агенства національної безпеки США, що базувалась на старій вразливості нульового дня системи Windows. Тоді зупинити розповсюдження випадково зміг молодий дослідник Маркус Хатчінс, зареєструвавши спеціальне доменне ім'я, тим самим змусивши черв'яка "заснути". Проте загроза не зникла і навіть зараз на цей домен приходять мільйони запитів, якщо ж він перестане відповідати, знов відбудеться епідемія [4; 5].

Таблиця 1

Основні ролі ML у забезпеченні кібербезпеки в країнах ЄС

Роль машинного навчання	Функція кібербезпеки	Технологічна реалізація	Ефект
Виявлення кібкрзагроз	Виявлення атак в режимі реального часу	Аналіз трафіку, детекція аномалій, IDS/IPS на основі ML	Підвищення швидкості виявлення атак
Класифікація шкідливого ПЗ	Розпізнавання нових видів ПЗ	Поведінковий аналіз, контрольоване навчання	Виявлення загроз без сигнаторного аналізу
Захист фін.систем	Запобігання шахрайським операціям	Аналіз транзакцій і поведінки користувача, моделі виявлення шахрайства	Автоматичне блокування підозрілих дій, зниження фінансових втрат
Прогнозування інцидентів	Оцінювання ризиків та ймовірності атак	Прогностична аналітика, часові ряди моделей ML	Попередження та ранній захист систем
Автоматизоване коригування	Нейтралізація атак в режимі реального часу	SOAR сістеми, керовані ШІ, навчання з підкріпленням	Скорочення часу реакції на загрози
Аналіз поведінки користувачів	Виявлення аномальної поведінки акаунтів	Аналітика поведінки користувачів і організацій (UEBA)	Ідентифікація аномальної поведінки акаунтів та інсайдерських загроз

Джерело: складено автором на основі [3; 6; 7]

Саме через розповсюдження таких випадків машинне навчання використовують для виявлення та прогнозування кіберзагроз. Так у роботі [6] показано ефективність ML-моделей для аналізу поведінкових патернів атак та прогнозування кіберзлочинності. Також моделі активно використовують для виявлення аномалій у зашифрованому мережевому трафіку, вони, зокрема дозволяють ідентифікувати підозрілу активність без розшифрування даних, що є важливим для політик конфіденційності в ЄС [7]. У Таблиці 1 проведено узагальнення сучасних підходів забезпечення стійкості за допомогою машинного навчання.

Машинне навчання можна розглядати й як об'єкт регуляторного контролю, інтегруючи вимоги безпеки протягом всього життєвого циклу ШІ-рішень, включаючи їх тестування та експлуатацію. У країнах ЄС роблять акцент на гарантії захисту приватності відповідно до стандартів цифрового регулювання, зокрема регламенту GDPR, що накладає певні обмеження на використання даних під час навчання моделей, а також EU AI Act, який формує ризик-орієнтований підхід до використання штучного інтелекту у сферах кібербезпеки та критичної інфраструктури.

Таким чином, для запобігання виникнення нових випадків кібератак потрібно щоб системи захисту, які використовують машинне навчання, не тільки виявляли розповсюджені вразливості, а й вміли попереджати ще невідомі, абсолютно нові загрози. У сукупності це дозволяє підвищити рівень кіберстійкості цифрової інфраструктури країн ЄС та зменшити час реагування на кіберінциденти.

Список використаних джерел

1. Threat Landscape | ENISA. URL: https://www.enisa.europa.eu/topics/cyber-threats/threat-landscape

2. Europe's cybersecurity chief says disruptive attacks have doubled in 2024, sees Russia behind many | AP News. URL: https://apnews.com/article/europe-election-cybersecurity-russia-ukraine-5b0cca725d17a028dd458df77a60440c

3. Cyber-Bedrohungslage in der EU verschärft sich. URL: https://www.welt.de/themenspecial/sicherheit/article6908b9d70580923d09985e89/cyber-bedrohungslage-in-der-eu-verschaerft-sich.html

4. WannaCry ransomware attack. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/WannaCry_ransomware_attack

5. Case Study on WannaCry Ransomware. URL: https://www.ijarsct.co.in/Paper26806.pdf 6. Recent Advancements in Machine Learning For Cybercrime Prediction. URL: https://arxiv.org/pdf/2304.04819

7. Anomaly detection in encrypted network traffic using self-supervised learning. URL: https://www.nature.com/articles/s41598-025-08568-0

Харьківський С. І., студент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ І ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ НА ФОРМУВАННЯ КУПІВЕЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧІВ

У сучасному цифровому середовищі соціальні мережі трансформувалися з інструменту комунікації у потужний канал формування попиту та стимулювання продажів. Для ритейлера побутової техніки, такого як ТОВ «Комфі Трейд», цифрові платформи (YouTube, Instagram, TikTok, Telegram) стали невід'ємною складовою екосистеми продажів. Вони безпосередньо впливають на всі етапи шляху клієнта (Customer Journey): від виникнення потреби до післяпродажної взаємодії та формування лояльності [1].

Ключовим механізмом впливу є феномен «соціального доказу» (Social Proof). Сучасний споживач перед покупкою техніки схильний довіряти не прямій рекламі бренду, а відгукам реальних користувачів та думкам лідерів думок (інфлюенсерів). ТОВ «Комфі Трейд» активно використовує цей тренд, інтегруючи у свої канали User-Generated Content (UGC) — контент, створений самими користувачами. Відеоогляди розпакувань, тестування гаджетів у реальних умовах та коментарі під публікаціями створюють ефект прозорості та довіри, що знижує психологічний бар'єр перед покупкою дороговартісної електроніки

Особливістю стратегії Comfy є адаптація контенту під специфіку кожної платформи та психотип її аудиторії. Компанія відійшла від формального корпоративного тону на користь емоційного, гумористичного та ситуативного маркетингу ("мем-маркетингу"). Це дозволяє залучати молодіжну аудиторію (покоління Z), для якої розвага та емоція є тригером до покупки. Наприклад, короткі вірусні відео в TikTok формують імпульсивний попит на дрібну електроніку та аксесуари, тоді як глибокі експертні огляди на YouTube допомагають споживачеві прийняти раціональне рішення щодо купівлі великої побутової техніки [2].

Вплив різних цифрових платформ на поведінкові патерни споживачів ТОВ «Комфі Трейд» систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Диференціація впливу цифрових платформ на купівельну поведінку

Цифрова система	Тип контенту Comfy	Психологічний вплив на споживачів	Поведінковий результат
Youtube	Детальні огляди, порівняння характеристик, краш-тести	Зниження невизначеності, раціоналізація вибору	Ухвалення рішення про покупку складних/дорогих товарів
TikTok / Instagram Reels	Розважальні скетчі, тренди, гумор, "лайфхаки"	Емоційне залучення, формування вірусного ефекту	Імпульсивні покупки, ріст впізнаваності бренду (Top-of-Mind)
Instagram (Stories/Post)	Естетичні фото, акції, інтерактив з підписниками	Візуалізація володіння товаром, соціальне схвалення	Перехід на сайт, участь у розіграшах
Telegram / Viber	Персональні розсилки, "нічні знижки", ексклюзивні пропозиції	Відчуття терміновості(FOMO)	Швидка конверсія, повторні покупки лояльної аудиторії

Джерело: авторська розробка

Важливим вектором розвитку цифрової стратегії компанії є персоналізація клієнтського досвіду через використання алгоритмів штучного інтелекту та Big Data[3]. Інтеграція даних із соціальних мереж у загальну CRM-систему дозволяє Comfy створювати гіперлокальні та таргетовані пропозиції. Наприклад, аналіз поведінкових патернів підписників у Instagram дає змогу прогнозувати попит на певні категорії товарів у конкретних регіонах, оптимізуючи логістичні витрати та товарні запаси.

Синергія контент-маркетингу та технічних інновацій (чат-боти, AR-фільтри для візуалізації техніки в інтер'єрі) створює ефект гейміфікації процесу покупки. Це перетворює рутинний вибір побутової техніки на інтерактивний процес, де споживач відчуває себе частиною спільноти «своїх», а не просто об'єктом маркетингового впливу. Таким чином, цифрові платформи формують навколо бренду Comfy стійку екосистему, де емоційний зв'язок із клієнтом є головним драйвером довгострокової конкурентоспроможності.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що трансформація соціальних мереж із допоміжного інструменту в центральний елемент маркетингової стратегії дозволила

ТОВ «Комфі Трейд» не лише втримати лідерські позиції в умовах високої турбулентності ринку, а й суттєво змінити модель взаємодії з покупцем. Забезпечуючи високий рівень залученості та прозорості, компанія успішно конвертує «цифрову увагу» користувача в реальні фінансові показники та сталий капітал бренду.

Список використаних джерел

1. Digital 2024: Ukraine. DataReportal – Global Digital Insights. URL: https://datareportal.com/reports/digital-2024-ukraine
2. Балабанова Л. В., Крутій Т. В. Управління поведінкою споживачів в умовах цифровізації рітейлу. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 2(72). С. 45-52.
3. Григоренко О. В., Ковальська Л. С. Цифровий маркетинг як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2023. № 51. DOI: 10.32782/2524-0072/2023-51-44.

Науковий керівник: Тараненко І.В. д.е.н., проф.

С.В. Харченко, студентка
І.В. Тараненко, д.е.н., проф.
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ В КРАЇНАХ ЄС В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ДАНИХ

Сучасний розвиток цифрової економіки в країнах ЄС відбувається в умовах активної цифрової трансформації, що охоплює, зокрема, маркетингові комунікації та соціальну рекламу. Важливу роль у цьому процесі відіграє європейська стратегія даних, спрямована на створення єдиного цифрового простору, підвищення доступності даних та їх ефективного використання для розвитку економіки.

Цифрова трансформація в ЄС передбачає інтеграцію сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток цифрової інфраструктури та використання великих масивів даних для прийняття управлінських рішень. У межах цих процесів відбувається також трансформація соціальної реклами, яка поступово переходить від традиційних каналів комунікації до цифрових платформ, соціальних мереж та онлайн-середовища. Це забезпечує значне розширення аудиторії та підвищення ефективності поширення соціально значущої інформації [1].

Використання цифрових технологій у соціальній рекламі дозволяє здійснювати глибокий аналіз поведінки користувачів, їх інтересів та соціальних характеристик. На основі отриманих даних формується можливість сегментації аудиторії та адаптації інформаційних повідомлень до конкретних цільових груп. Це сприяє підвищенню ефективності соціальних кампаній [2].

Зростає значення використання аналітики даних і цифрових інструментів для оцінювання результативності соціальної реклами. Завдяки цифровим платформам стає можливим відстеження реакції аудиторії у режимі реального часу, що дозволяє оперативно коригувати зміст повідомлень та підвищувати ефективність

комунікаційних стратегій. У країнах ЄС такі підходи застосовуються при реалізації програм цифровізації та розвитку цифрової економіки [2].

Разом з тим цифрова трансформація соціальної реклами супроводжується викликами, зокрема у сфері захисту персональних даних та забезпечення інформаційної безпеки. Використання великих обсягів даних потребує дотримання відповідних правових норм і етичних стандартів, що є важливою складовою цифрової політики Європейського Союзу.

Таким чином, цифрова трансформація соціальної реклами в країнах Європейського Союзу є невід'ємною складовою реалізації європейської стратегії даних. Використання цифрових технологій та аналітики даних сприяє підвищенню ефективності комунікацій, розширенню можливостей взаємодії з аудиторією та формуванню суспільних цінностей. Водночас важливим залишається забезпечення етичності використання даних, захисту прав користувачів та створення безпечного цифрового середовища.

Список використаних джерел

1. Аніловська Г.Я., Костирко В.С., Рехлецький Є.А. Цифрова трансформація європейського суспільства. Академічні візії. № 24. 2024. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/659?

2. Андрощук Г.О. Цифрова трансформація європейської економіки: стан та місце України. Інформація і право. № 1 (44). 2023. С. 67-78.

В. В. Цехмейструк, студентка 1 курсу
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ДАНИХ: ЦІЛІ ТА ВПЛИВ НА ЦИФРОВУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ЄС

Європейська стратегія даних, ухвалена Європейською Комісією у 2020 році, є ключовим елементом цифрового порядку денного ЄС і спрямована на формування єдиного європейського простору даних [4]. Стратегія передбачає вільний обіг даних між державами-членами та секторами економіки при одночасному збереженні суворих стандартів захисту персональних даних відповідно до Загального регламенту про захист даних [3].

Одним із центральних питань є вплив стратегії на конфіденційність і захист персональних даних громадян ЄС. Впровадження нових механізмів управління даними, зокрема Закону про управління даними (Data Governance Act) та Закону про дані (Data Act) [1, 2], створює чітку правову основу, яка гарантує громадянам контроль над власними даними [3]. Разом із тим виникають нові виклики, пов'язані з балансом між відкритістю даних і необхідністю захисту приватності.

Стратегія активно сприяє розвитку інновацій та технологій, зокрема штучного інтелекту та великих даних [4]. Підтримка спільних європейських просторів даних у стратегічних секторах охороні здоров'я, сільському господарстві, енергетиці та фінансах покликана стимулювати науково-технічний прогрес і підвищити конкурентоспроможність ЄС на глобальному ринку [1]. Доступність якісних і

структурованих даних є необхідною умовою для навчання ефективних алгоритмів штучного інтелекту.

Важливим аспектом є узгодженість цілей стратегії з потребами малих і середніх підприємств (МСП). Нові регуляторні вимоги можуть створювати додаткове адміністративне навантаження для невеликих компаній, однак водночас відкривають доступ до великих масивів даних, раніше недоступних для них [2]. Збалансоване регулювання має забезпечити рівні умови для всіх учасників ринку [4].

Серед ключових ризиків і викликів є фрагментація регуляторного середовища між країнами-членами, складність технічної стандартизації та необхідність значних інвестицій у цифрову інфраструктуру [4]. Критично важливим залишається питання кіберзахисту та запобігання несанкціонованому доступу до стратегічно значущих даних у межах єдиного ринку [5].

На міжнародному рівні Європейська стратегія даних формує нові правила взаємодії ЄС із третіми країнами та глобальними технологічними корпораціями [4]. Принцип «цифрового суверенітету» означає прагнення ЄС зменшити залежність від американських і китайських платформ, що неминуче призводить до регуляторних терть із провідними технологічними компаніями, зокрема в контексті транскордонних потоків даних [5].

Таким чином, Європейська стратегія даних є комплексним інструментом, що поєднує захист прав громадян, стимулювання економічного зростання та утвердження технологічного суверенітету ЄС. Її успішна реалізація потребує узгоджених дій як на рівні інституцій ЄС, так і на рівні окремих держав-членів.

Список використаних джерел:

1. Regulation (EU) 2022/868 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on European data governance and amending Regulation (EU) 2018/1724 (Data Governance Act). OJ L 152, 3.6.2022.

2. Regulation (EU) 2023/2854 of the European Parliament and of the Council of 13 December 2023 on harmonised rules on fair access to and use of data and amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive (EU) 2020/1828 (Data Act). OJ L, 2023/2854, 22.12.2023.

3. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). OJ L 119, 4.5.2016.

4. European Commission. A European Strategy for Data. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM(2020) 66 final. Brussels, 19.02.2020. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0066

5. Vogiatzoglou P. The EU's Quest for Digital Sovereignty: A Matter of Quantum Innovation? *Digital Society* (Springer). 2025. Vol. 4. Article 16. DOI: 10.1007/s44206-025-00162-1.

Науковий керівник: І. І. Стрельченко, д.е.н., проф.

Чернишева Дар'я
студентка 3 курсу спеціальності «Маркетинг»

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ДАНИХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки дані виступають одним із ключових ресурсів, що визначає конкурентоспроможність підприємств, ефективність державного управління та рівень інноваційного розвитку суспільства. Стрімке зростання обсягів інформації, розвиток цифрових технологій та поширення онлайн-сервісів обумовлюють необхідність формування ефективної політики управління даними.

Європейський Союз реагуючи на глобальні виклики цифровізації, розробив Європейську стратегію даних яка спрямована на створення єдиного європейського простору даних. Основною її особливістю є поєднання двох важливих аспектів: стимулювання інноваційного розвитку та забезпечення високого рівня захисту персональних даних.

Актуальність даної теми зумовлена необхідністю дослідження впливу Європейської стратегії даних на різні сфери суспільного життя зокрема на захист приватності, розвиток технологій, функціонування бізнесу та міжнародні відносини.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз Європейської стратегії даних як ключового інструменту цифрової трансформації Європейського Союзу, а також визначення її впливу на економічні, технологічні разом з соціальними процесами.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити основні цілі та принципи Європейської стратегії даних;
- проаналізувати вплив стратегії на забезпечення захисту персональних даних громадян ЄС;
- визначити роль стратегії у розвитку інновацій та сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту та великих даних;
- оцінити вплив стратегії на діяльність малих та середніх підприємств;
- виявити основні ризики та виклики, що виникають у процесі формування єдиного ринку даних;
- охарактеризувати вплив ЄС на глобальне цифрове середовище та взаємодію з міжнародними компаніями.

У межах дослідження також розглядається маркетинговий аспект використання даних, що передбачає трансформацію підходів до взаємодії зі споживачами, підвищення рівня персоналізації і формування довіри.

1. Вплив Європейської стратегії даних на захист приватності та персональних даних

Одним із ключових напрямів Європейської стратегії даних є забезпечення високого рівня захисту персональних даних громадян. Важливу роль у цьому процесі відіграють сучасні регуляторні механізми зокрема Загальний регламент про захист даних (GDPR), який встановлює чіткі правила щодо обробки інформації.

Завдяки впровадженню таких норм громадяни отримують розширені права включаючи право доступу до своїх даних, можливість їх коригування та видалення.

Це сприяє формуванню більш прозорого цифрового середовища та підвищує рівень довіри до цифрових сервісів.

Для бізнесу це означає необхідність дотримання нових стандартів, що передбачають відповідальне ставлення до персональних даних. У маркетинговій діяльності це проявляється у переході до більш етичних моделей взаємодії зі споживачами, заснованих на добровільній згоді та прозорості.

2. Вплив стратегії на розвиток інновацій та технологій

Європейська стратегія даних створює сприятливі умови для розвитку інновацій, забезпечуючи доступ до значних обсягів даних та стимулюючи їх обмін між різними секторами економіки.

Це має особливе значення для розвитку:

- штучного інтелекту;
- машинного навчання;
- аналітики великих даних;
- цифрових платформ.

Доступ до якісних даних дозволяє підвищити ефективність технологічних рішень та створювати нові продукти і послуги. У сфері маркетингу це сприяє більш точному аналізу поведінки споживачів та підвищенню ефективності комунікацій. Водночас розвиток інновацій відбувається в умовах дотримання етичних стандартів, що є важливою особливістю європейського підходу.

3. Узгодження цілей стратегії з потребами малого та середнього бізнесу

Малі та середні підприємства є важливою складовою економіки ЄС тому стратегія даних враховує їхні потреби. Вона забезпечує доступ до ресурсів які раніше були доступні переважно великим компаніям.

Завдяки цьому SME можуть:

- використовувати дані для розвитку бізнесу;
- впроваджувати інноваційні рішення;
- підвищувати свою конкурентоспроможність.

Однак існують і певні труднощі пов’язані з необхідністю дотримання вимог щодо захисту даних. Це потребує додаткових фінансових та організаційних ресурсів. Таким чином стратегія створює як нові можливості так і виклики для бізнесу, що вимагає адаптації до нових умов.

4. Ризики та виклики створення єдиного ринку даних

Реалізація Європейської стратегії даних супроводжується рядом викликів серед яких можна виділити:

- нерівномірний рівень цифрового розвитку країн ЄС;
- складність узгодження законодавства;
- ризики кібербезпеки;
- можливе надмірне регулювання.

Крім того, важливим є питання довіри між учасниками ринку оскільки не всі компанії готові ділитися даними через конкурентні ризики.

5. Вплив на міжнародні відносини та глобальні компанії

Європейська стратегія даних має значний вплив на глобальне цифрове середовище. ЄС встановлює високі стандарти захисту даних, які стають орієнтиром для інших країн.

Глобальні технологічні компанії змушені адаптувати свою діяльність відповідно до цих вимог, що впливає на їхні бізнес-моделі та стратегії. Це також сприяє посиленню ролі ЄС як одного з ключових регуляторів у сфері цифрової економіки.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що Європейська стратегія даних є важливим елементом цифрової трансформації Європейського Союзу спрямованим на створення єдиного, безпечного та ефективного простору даних. Визначено, що стратегія забезпечує високий рівень захисту персональних даних громадян що сприяє підвищенню довіри до цифрових технологій та сервісів. Водночас вона суттєво впливає на діяльність бізнесу, змінюючи підходи до обробки та використання інформації.

Доведено, що створення єдиного ринку даних відкриває широкі можливості для розвитку інновацій зокрема у сфері штучного інтелекту та аналітики великих даних, що є важливим фактором економічного зростання.

Разом з тим виявлено, що реалізація стратегії супроводжується низкою викликів пов’язаних із забезпеченням кібербезпеки, гармонізацією законодавства та необхідністю балансування між регулюванням і стимулюванням інновацій. Встановлено, що стратегія має значний вплив на міжнародні відносини, формуючи нові стандарти у сфері захисту даних та визначаючи умови взаємодії з глобальними технологічними компаніями. З позиції маркетингу визначено, що Європейська стратегія даних сприяє переходу до більш етичних і прозорих моделей роботи з інформацією, що базуються на довірі споживачів та відповідальному використанні даних.

Отже, Європейська стратегія даних виступає важливим інструментом формування сучасної цифрової економіки, що поєднує інноваційний розвиток із забезпеченням прав і свобод громадян.

К.М. Швець, **студентка**
Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КІБЕРАТАКАМ: ІНСТРУМЕНТИ, ПОЛІТИКА ТА МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується активною цифровізацією державних структур, бізнесу та повсякденного життя громадян. Разом із розвитком цифрових технологій зростає і кількість кіберзагроз, які можуть негативно впливати на функціонування держав, економіки та міжнародної безпеки. Кібератаки стали одним із головних викликів XXI століття, оскільки вони здатні порушувати роботу державних установ, банківських систем, енергетичної інфраструктури та засобів зв'язку [1].

У зв'язку з цим країни Європейського Союзу приділяють значну увагу формуванню ефективної системи кібербезпеки. Одним із ключових напрямів політики ЄС є створення спільної системи цифрового захисту та координація дій між державами-членами. Важливу роль у цьому процесі відіграє Агентство ЄС з кібербезпеки (European Union Agency for Cybersecurity – ENISA), яке займається

розробкою рекомендацій у сфері кібербезпеки, аналізом кіберризиків та підтримкою держав у реагуванні на кіберінциденти [2].

Ключовим стратегічним документом у цій сфері є Стратегія кібербезпеки ЄС для цифрового десятиліття, прийнята у грудні 2020 року. Вона визначає три основні напрями дій: підвищення стійкості та технологічного суверенітету, побудова оперативного потенціалу для попередження кіберінцидентів і реагування на них, а також просування відкритого та безпечного кіберпростору на глобальному рівні. Стратегія також передбачає створення мережі Центрів безпекових операцій (Security Operations Centres), підтримуваних технологіями штучного інтелекту, що формуватимуть своєрідний «кіберщит» ЄС [1].

Важливим нормативним інструментом є Директива NIS2 (Directive (EU) 2022/2555), яка набула чинності 16 січня 2023 року та замінила попередню директиву NIS1 2016 року. Вона встановлює уніфіковані вимоги до кібербезпеки у 18 критично важливих секторах – від енергетики та транспорту до охорони здоров'я і цифрової інфраструктури. Держави-члени були зобов'язані транспонувати директиву в національне законодавство до 17 жовтня 2024 року, що значно посилює відповідальність підприємств і державних органів за захист мереж та інформаційних систем [3].

Для забезпечення стійкості до кібератак країни ЄС використовують сучасні технологічні інструменти. До них належать системи моніторингу мережевої активності, багаторівневий захист інформації, технології шифрування даних та центри реагування на кіберінциденти (CERT/CSIRT). Особливо актуальним є використання штучного інтелекту для автоматичного виявлення загроз і прогнозування потенційних атак. Це дозволяє швидше реагувати на кіберінциденти та мінімізувати можливі наслідки.

Важливим елементом європейської стратегії є міжнародна співпраця у сфері кібербезпеки. Країни ЄС активно взаємодіють між собою, а також з НАТО та іншими міжнародними організаціями. Так, завдяки такій взаємодії держави мають можливість оперативно обмінюватися інформацією про нові кіберзагрози та спільно розробляти ефективні методи захисту [4]. У 2025 році в ЄС також було ухвалено перший у Союзі секторальний план у сфері кібербезпеки для лікарень та медичних установ, що відображає курс на розширення охоплення кіберзахистом нових сфер суспільного життя.

Ще одним новим кроком ЄС стало прийняття у жовтні 2024 року Акту про кіберстійкість (Cyber Resilience Act), який встановлює вимоги до кібербезпеки для продуктів із цифровими елементами, що підключені до Інтернету чи інших пристроїв. Закон покликаний захистити споживачів та підприємства, забезпечивши відповідність пристроїв вимогам безпеки ще до їх виходу на ринок. Спільні кібернавчання та розробка міжнародних механізмів реагування сприяють підвищенню рівня цифрової безпеки в Європі.

Для України європейський досвід є надзвичайно важливим, особливо в умовах зростання кількості кібератак та активної цифрової трансформації держави. Використання європейських практик може сприяти вдосконаленню національної системи кіберзахисту, розвитку міжнародної співпраці та підготовці кваліфікованих фахівців у сфері кібербезпеки. Адаптація таких інструментів, як ENISA, NIS2 та

CERT/CSIRT, до українських реалій дозволить зміцнити цифрову стійкість держави та ефективніше протистояти сучасним кіберзагрозам.

Отже, досвід країн ЄС демонструє, що ефективна протидія кібератакам можлива лише за умови поєднання сучасних технологій, комплексної державної політики та активної міжнародної співпраці. Постійне вдосконалення механізмів цифрового захисту є необхідною умовою забезпечення стабільності та безпеки сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. European Commission. EU Cybersecurity Strategy for the Digital Decade [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-strategy

2. ENISA – European Union Agency for Cybersecurity [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.enisa.europa.eu/

3. European Commission. NIS2 Directive [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/nis2-directive

4. NATO. Cyber Defence [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm

5. Council of the EU. Cyber Resilience Act [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cybersecurity/

Науковий керівник: Стрельченко І.І. д.е.н., проф.

В.О. Щокіна
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ПРАВ НА РІВНІСТЬ ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ТА РЕСУРСІВ В КРАЇНАХ ЄС

Цифрові права напряму впливають на рівність доступу до інформації. Сучасні цифрові права визначають, чи можуть громадяни ЄС рівноправно користуватися інтернетом, онлайн-послугами, освітніми платформами та державними сервісами. Від цього залежить доступ до знань, можливостей і соціальних благ.

ЄС поступово впроваджує концепцію “цифрового громадянства”. До цифрового громадянства входять права на доступ до інтернету, свободу онлайн-вираження, захист персональних даних та розвиток цифрових навичок. Це допомагає зменшити інформаційну нерівність між різними групами населення. Європейські цифрові регламенти підсилюють рівність GDPR, Digital Services Act (DSA) та Digital Markets Act (DMA) створюють прозоре середовище, де великі компанії не можуть зловживати своїм становищем. Це дає користувачам рівніші умови доступу до безпечної інформації та цифрових платформ.

Цифрова інклюзія — один із ключових пріоритетів ЄС. ЄС інвестує у програми для підвищення цифрової грамотності, розширення інтернет-покриття та адаптації сервісів для людей з інвалідністю. Це мінімізує бар’єри для соціально вразливих груп.

Проблема цифрового розриву все ще існує. У різних регіонах ЄС — особливо в сільських районах — доступ до швидкісного інтернету є нерівним. Також частина населення не володіє достатніми цифровими навичками. Тому навіть за наявності прав, можливості людей можуть бути різними. Рівні цифрові права підсилюють демократичні процеси

Доступ до інформації дозволяє громадянам активніше брати участь у виборах, громадських обговореннях, взаємодіяти з державою та отримувати онлайн-послуги. Це зміцнює демократичну рівність у суспільстві.Сучасні цифрові права в ЄС відіграють ключову роль у забезпеченні рівності доступу до інформації та ресурсів. Проте для повної рівності потрібні не лише закони, а й розвиток інфраструктури, навчання населення та підтримка вразливих груп.

Список використаних джерел

1. Загальні цифрові права в ЄС European Commission — Digital Rights & Principles URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-rights-principles
2. Цифрова інклюзія та рівність доступу European Commission — Digital Inclusion and Skills URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-inclusion
3. GDPR — Загальний регламент захисту даних General Data Protection Regulation (GDPR) URL: https://gdpr.eu/
4. Digital Services Act (DSA) Regulation (EU) 2022/2065 — Digital Services Act URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj
5. Digital Markets Act (DMA) Regulation (EU) 2022/1925 — Digital Markets Act URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj
6. Європейський індекс цифрової економіки (DESI) Digital Economy and Society Index (DESI) URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi
7. Академічні дослідження UNESCO – Digital Inclusion Research URL: https://unesdoc.unesco.org/
8. ООН про цифрові права людини UN Human Rights Council — The Right to Access Information in the Digital Age URL: https://www.ohchr.org/en

СЕКЦІЯ 2 «МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН ЄС»

Абакумова Я. О., студентка 4-го курсу
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЄС

Міграційні процеси в умовах глобалізації виступають одним із ключових факторів трансформації соціально-економічного розвитку країн ЄС. Міграція безпосередньо впливає на ринок праці, змінюючи обсяги та структуру пропозиції робочої сили, рівень зайнятості та безробіття. Крім того, міграційні потоки відіграють важливу роль у відтворенні людського капіталу, забезпечуючи як приплив висококваліфікованих кадрів, так і заповнення дефіциту робочої сили у низькокваліфікованих сегментах. Водночас міграція впливає на демографічну структуру населення, зокрема на вікову та статеву структуру, що є критично важливим для країн ЄС в умовах старіння населення. Також через зміну обсягів трудових ресурсів та рівня економічної активності міграція впливає на динаміку валового внутрішнього продукту, продуктивність праці, рівень доходів населення та фіскальну стабільність. У сучасних умовах вона також виступає інструментом адаптації економік до зовнішніх шоків.

З метою оцінки сучасного стану та тенденцій розвитку міграційних процесів проаналізуємо динаміку імміграції та еміграції в ЄС у 2013–2024 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка імміграції до ЄС та еміграції з ЄС у 2013–2024 рр.

Рік	Імміграція, осіб	Базисний індекс, %	Ланцюговий індекс, %	Еміграція, осіб	Базисний індекс, %	Ланцюговий індекс, %
2013	2901962	100	–	2444099	100	–
2014	3187841	109,8	109,8	2439337	99,8	99,8
2015	4097244	141,2	128,5	2450290	100,3	100,4
2016	3735536	128,7	91,2	2635757	107,8	107,6
2017	3766413	129,8	100,8	2583494	105,7	98
2018	3936055	135,6	104,5	2400434	98,2	92,9
2019	4206293	145	106,9	2562378	104,8	106,7
2020	3279673	113	78	2141596	87,6	83,6
2021	4132213	142,4	126	2692807	110,2	125,7
2022	6997284	241,1	169,3	2694009	110,2	100
2023	6011360	207,1	85,9	3017592	123,5	112
2024	5684984	195,9	94,6	3166449	129,6	104,9

Примітка. Складено за даними [1, 2, 3].

Аналіз представлених даних дозволяє виявити кілька ключових тенденцій розвитку міграційних процесів у ЄС. По-перше, протягом усього досліджуваного періоду спостерігається загальна тенденція до зростання імміграції. Особливо інтенсивне зростання відбулося у 2015 р. (міграційна криза) та у 2022 р., коли імміграція досягла рекордного значення – майже 7 млн осіб (ланцюговий індекс

169,3%). По-друге, динаміка еміграції є значно стабільнішою порівняно з імміграцією. За досліджуваний період її обсяг зріс з 2,44 млн осіб у 2013 р. до 3,17 млн осіб у 2024 р. (базисний індекс 129,6%). Це свідчить про те, що зростання міграційного приросту ЄС відбувається насамперед за рахунок збільшення припливу населення, а не скорочення відтоку.

По-третє, аналіз ланцюгових індексів дозволяє виокремити кризові та переломні періоди. Зокрема, у 2020 р. спостерігається різке скорочення імміграції (78%), що обумовлено пандемією COVID-19 та обмеженням мобільності населення. Водночас уже у 2021 р. відбувається швидке відновлення міграційних потоків (126%). Найбільш значущий структурний злам зафіксовано у 2022 р., що пов’язано з масштабними геополітичними подіями та міграційними потоками з України.

По-четверте, у 2023–2024 рр. спостерігається певна стабілізація міграційних процесів. Незважаючи на зниження імміграції порівняно з піковим 2022 р., її рівень залишається значно вищим за докризові значення, що свідчить про формування нової рівноваги міграційної системи ЄС. Водночас така стабілізація супроводжується якісними змінами структури міграційних потоків, зокрема зростанням частки економічно активного населення та підвищенням ролі трудової міграції. Це вказує на поступову адаптацію ринку праці та соціально-економічних інститутів ЄС до нових масштабів і умов міграції, що формує передумови для її більш ефективної інтеграції в економічну систему.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що сучасні міграційні процеси в Європейському Союзі характеризуються високим рівнем динамічності, значною чутливістю до зовнішніх шоків та водночас стійкою довгостроковою тенденцією до зростання. Коливання обсягів міграційних потоків у досліджуваному періоді свідчать про їхню залежність від глобальних і регіональних чинників, зокрема економічних криз, пандемічних обмежень та геополітичних трансформацій. Водночас загальна позитивна динаміка імміграції підтверджує зростаючу привабливість Європейського Союзу як центру тяжіння трудових і демографічних ресурсів.

Крім того, результати аналізу свідчать про асиметричність розвитку імміграційних та еміграційних процесів, що проявляється у значно вищих темпах зростання припливу населення порівняно з його відтоком. Це формує стійкий позитивний міграційний приріст, який виступає одним із ключових джерел розширення економічного потенціалу ЄС. У цьому контексті міграція сприяє не лише кількісному збільшенню трудових ресурсів, але й якісній трансформації людського капіталу через залучення різнорівневих компетенцій.

Сучасний етап розвитку міграційних процесів у країнах Європейського Союзу доцільно розглядати як перехід до нової парадигми, в межах якої міграція інтегрується у стратегічні механізми економічного розвитку. У цій моделі вона виступає не лише соціально-демографічним явищем, а й одним із ключових факторів забезпечення економічної стабільності, підвищення конкурентоспроможності та формування передумов довгострокового економічного зростання. Таким чином, ефективне управління міграційними процесами набуває критичного значення для країн ЄС, оскільки від рівня їх інституційного регулювання залежить здатність економіки максимально реалізувати потенційні переваги міграції та мінімізувати пов’язані з нею ризики.

Список використаних джерел:

1. Eurostat. Migration to and from the EU. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_to_and_from_the_EU.
2. Eurostat. Migration and asylum in Europe – 2024 edition. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/migration-2024.
3. International Organization for Migration. World Migration Report 2024. URL: https://worldmigrationreport.iom.int/world-migration-report-2024.

Науковий керівник: Пилипенко Ю. І., д.е.н., проф.

Андрушкевич Н.В., к.е.н.
Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет»,
м. Черкаси, Україна

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міграційна проблематика залишається одним із найгостріших викликів для Європейського Союзу вже понад десятиліття. Починаючи з кризи 2015 року, коли до ЄС прибуло, за різними оцінками, від 1 до 1,8 мільйона біженців і нелегальних мігрантів [1], та аж до повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році, яке спричинило нову масштабну хвилю переміщених осіб, спільна міграційна політика Союзу демонструє системні вади, що перешкоджають її ефективній реалізації.

Правова база спільної міграційної політики ЄС формувалася поступово. Маастрихтський договір 1992 року включив міграцію до сфери співробітництва, а Амстердамський договір 1999 року переніс її до компетенції Спільноти. Однак, незважаючи на розвинену нормативну архітектуру, реалізація цієї політики наштовхується на серйозні перешкоди [2]. Вихід Великої Британії зі складу ЄС був зумовлений, серед іншого, незгодою з міграційною політикою Союзу, що яскраво засвідчує глибину суперечностей між державами-членами [3].

Першою ключовою проблемою є нерівномірний розподіл відповідальності між державами-членами. Відповідно до Дублінського регламенту, саме країна першого в'їзду несе відповідальність за розгляд заяв про надання притулку. Це систематично перевантажує прикордонні держави - Грецію, Італію, Іспанію та Кіпр. Новий Пакт про міграцію та притулок, ухвалений Радою ЄС 14 травня 2024 року і підтриманий Європейським парламентом 301 голосом проти 270 [4], намагається вирішити цю проблему через «обов'язковий механізм солідарності», що передбачає переселення до 30 000 осіб на рік між державами-членами. Однак критики зазначають, що через політичну непопулярність переселення більшість держав, імовірно, надаватимуть фінансову компенсацію у розмірі 20 000 євро за кожного не прийнятого мігранта [5], що не забезпечить справедливого розподілу навантаження.

Другою проблемою є відсутність ефективної системи повернення нелегальних мігрантів. Прем'єр-міністр Словаччини Роберт Фіцо наголосив, що зі 100%

нелегальних мігрантів, які прибувають до Європи, лише 20% вдається повернути на батьківщину [4]. Це свідчить про критичну неефективність механізмів депортації, пов'язану насамперед із відсутністю угод про реадмісію з ключовими країнами походження мігрантів. Без суттєвого прогресу у відносинах ЄС з цими країнами вся архітектура Пакту ризикує виявитися нежиттєздатною [6].

Третьою проблемою є розбіжності в національних підходах та позиціях держав-членів. Угорщина та Польща проголосували проти Пакту в Раді ЄС [4], а Нідерланди та Угорщина у вересні 2024 року звернулися з проханням вийти з механізму солідарності [4]. Такий спротив унеможливлює злагоджену реалізацію спільної політики та породжує ризик фрагментації Шенгенського простору: станом на 2024 рік 12 держав-членів запровадили контроль на сухопутних кордонах всередині ЄС [6].

Четвертою проблемою є суперечність між безпековим та гуманітарним підходами. Такі організації, як Amnesty International, Oxfam, Caritas та Save the Children, у спільному відкритому листі розкритикували Пакт, стверджуючи, що він може призвести до затримання родин із дітьми в прикордонних зонах, прискорення процедур повернення без належного правового захисту та «аутсорсингу» відповідальності третім країнам [5]. Між тим угода між Італією та Албанією щодо розміщення мігрантів на албанській території, укладена у 2023 році, вже зазнала критики через непрозорі умови утримання та судові скасування більшості депортацій.

П'ятою проблемою є операційні та фінансові виклики імплементації. Реалізація 10 законодавчих актів Пакту до червня 2026 року вимагає значних капіталовкладень у прикордонну інфраструктуру, оновлення бази даних Eurodac, запровадження нової системи реєстрації біометричних даних (EES) та перегляду національного законодавства [7]. При цьому нова бюджетна рамка ЄС, де ресурси для міграційної складової конкурують з численними іншими пріоритетами, розроблятиметься лише влітку 2025 року [6]. Разом з тим є і певний позитивний сигнал: у звітний період липень 2024 - червень 2025 року кількість незаконних перетинів кордону скоротилася на 35% порівняно з попередніми 12 місяцями [7].

Таким чином, попри прийняття Нового Пакту про міграцію та притулок 2024 року як важливого кроку до гармонізації, спільна міграційна політика ЄС стикається зі структурними проблемами: відсутністю дієвої солідарності між державами-членами, слабкістю механізмів повернення, правозахисними ризиками та дефіцитом політичної волі для уніфікованої реалізації. Перспектива ефективної спільної міграційної політики залежатиме від здатності ЄС узгодити національні інтереси держав-членів із зобов'язаннями у сфері прав людини та колективної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Бондарчук В. В. Європейська міграційна криза та стабільність ЄС. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 2 (02). С. 28–31.

2. Малиновська О. А. Міграційна політика Європейського Союзу: виклики та уроки для України. Київ : НІСД, 2014. 48 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2014-07/migr_pol-68f1d.pdf

3. Краєвська О. А. Формування міграційної політики Європейського Союзу та її зв'язок з правом ЄС. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. URL: https://unz.univer.km.ua/article/download/84_138-151/pdf/ (дата звернення: 10.04.2026).

4. New Pact on Migration and Asylum. Wikipedia. 2024. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/New_Pact_on_Migration_and_Asylum (дата звернення: 10.04.2026).

5. EU Migration and Asylum Pact reforms will put people at heightened risk of human rights violations. Amnesty International. 2024. URL: https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/04/eu-migration-asylum-pact-put-people-at-risk-human-rights-violations/ (дата звернення: 10.04.2026).

6. González Enríquez C. The EU Pact on Migration and Asylum: context, challenges and limitations. Real Instituto Elcano. 2024. URL: https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-eu-pact-on-migration-and-asylum-context-challenges-and-limitations/ (дата звернення: 10.04.2026).

7. Implementing the Pact on Migration and Asylum. European Commission. Migration and Home Affairs. 2025. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum/implementing-pact-migration-and-asylum_en (дата звернення: 10.04.2026).

Антоненко А.О.,
Здобувачка другого рівня вищої освіти
Бердянський державний педагогічний університет,
м. Бердянськ, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Цифрова трансформація економіки суттєво впливає на систему управління людськими ресурсами (HRM), змінюючи підходи до підбору, розвитку та оцінювання персоналу. У країнах Європейського Союзу цифровізація HR-процесів реалізується в межах стратегічних документів, розроблених European Commission [13; 14], а також загального регламенту про захист даних (GDPR) [12].

В Україні цифровізація HR пов'язана з реформуванням державного управління, розвитком електронного урядування та адаптацією законодавства до стандартів ЄС [4; 1; 7]. У наукових працях українських дослідників підкреслюється, що цифрова трансформація управління персоналом є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності національної економіки [6].

Цифровізація управління людськими ресурсами в країнах Європи охоплює впровадження HRM-платформ, аналітики великих даних (People Analytics), штучного інтелекту в рекрутингу та систем дистанційного навчання (табл. 1) [5; 10].

Таблиця 1

Цифрові інструменти HRM у європейських компаніях

Інструмент	Функції	Переваги
ATS (системи рекрутингу)	Автоматичний відбір резюме, управління вакансіями, аналітика найму	Скорочення часу підбору, зниження витрат
AI-рекрутинг	Аналіз відеоінтерв'ю, оцінка soft skills, прогноз відповідності	Об'єктивність, швидкість обробки кандидатів
HR-аналітика (People Analytics)	Аналіз продуктивності, прогнозування плинності, оцінка залученості	Data-driven рішення, стратегічне планування
LMS (системи навчання)	Онлайн-курси, мікронавчання, сертифікація	Безперервний розвиток персоналу
Performance Management Systems	KPI, онлайн-фідбек	Прозорість оцінювання, мотивація
HCM-платформи повного циклу	Кадровий облік, зарплата, аналітика, розвиток талантів	Централізація HR-процесів
Комунікаційні платформи	Внутрішня комунікація, відеоконференції	Підтримка гібридної роботи
HR-портали самообслуговування (ESS)	Доступ до даних, подання заяв, відпустки	Зменшення адміністративного навантаження

Цифровий HR є інтеграцією інформаційних технологій у стратегічне управління людським капіталом [3].Європейські дослідження підкреслюють перехід від адміністративної функції HR до стратегічного партнера бізнесу на основі data-driven підходів [11]. Водночас українські науковці акцентують увагу на необхідності формування цифрових компетентностей персоналу та розвитку корпоративної культури в умовах цифрової економіки [9].

Європейська модель характеризується системністю та нормативною визначеністю, сприяє підвищенню продуктивності праці та зниженню транзакційних витрат [12]. Загалом у країнах ЄС цифровізація HR супроводжується активними інвестиціями у програми reskilling та upskilling, що відповідає стратегічним пріоритетам цифрової економіки [8].

В Україні цифрова трансформація HR відбувається нерівномірно. Найбільш активно цифрові інструменти впроваджуються в IT-секторі та міжнародних компаніях. Водночас у малому та середньому бізнесі цифровізація має фрагментарний характер. Розвиток цифрових HR-практик стримується обмеженими інвестиціями, нестачею цифрових компетенцій та необхідністю гармонізації нормативної бази із європейськими стандартами. Разом з тим кризові умови останніх років стимулювали впровадження дистанційних форматів роботи та цифрових платформ комунікації [11].

Порівняльний аналіз свідчить, що в країнах ЄС цифровізація HR має стратегічний характер і підтримується на рівні державної політики, тоді як в Україні ініціатива здебільшого належить бізнесу. У Європі сформована культура використання People Analytics, тоді як в Україні вона перебуває на стадії становлення. Водночас Україна демонструє високу адаптивність та швидкість впровадження цифрових рішень в умовах кризових викликів, що може стати основою для подальшої інтеграції до європейського цифрового простору.

Список використаних джерел:

1. Бей Г., Середа Г. Трансформація HR-технологій під впливом цифровізації бізнес-процесів. Економіка і організація управління. 2019. №2(34). С. 93–101.

2. Береза Н., Козопас А. Інноваційні підходи до управління людськими ресурсами в публічному секторі: український та європейський контекст. Аспекти

публічного управління. 2025. №13(3). С. 63-70. URL: https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/1136

3. Воробець Т., Мохнацький М. Цифрова трансформація управління персоналом: перспективи та виклики для підприємницьких структур. Економіка та суспільство. 2025. №73. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-71

4. Грішнова О. Ефективні моделі управління людським капіталом на основі цифрових технологій. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2025. №1 (226). С. 39-47. URL: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2025/226-1/5

5. Длугопольська Т. І., Гук Ю. В. Цифрова трансформація у сфері HR: напрями, проблеми та можливості. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2021. Випуск 62. С. 13-18. URL: https://doi.org/10.32843/bses.62-2

6. Коломоєць Є. Цифрова трансформація бізнесу як основа підвищення його конкурентоспроможності. Сталий розвиток економіки. 2024. №4(51). С. 72-80. URL: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-10

7. Кравчук О. І., Варіс І. О., Рубель К. О. Цифровізація менеджменту персоналу: концептуальні аспекти та тенденції. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. №12. URL: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-07-04

8. Мельниченко С., Лосіцька Т., Бєляєва Н. Цифровізація системи HR-менеджменту підприємства в контексті глобалізаційних змін. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. №6(41). С. 534-543. URL: https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251527

9. Писаревська Г. І., Писаревський М. І., Мєлікян Є. Ю. Розвиток цифрової корпоративної культури та цифрових комунікаційних інструментів як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства. Журнал "Український журнал прикладної економіки та техніки". URL: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-4-68

10. Тертична Л., Семенова Д. Діджиталізація в сфері управління персоналом. Економіка та суспільство. 2025. №73. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-81

11. Karpenko N., Safronkin O., Karpenko O., Chernov O. Current trends and practices of HR management in the conditions of digitalisation of the economy. Management and Business. 2024. №2(2). С. 32-42. URL: https://doi.org/10.59214/mb/2.2024.32

12. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (Text with EEA relevance). Official Journal of the European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng

13. Shaping Europe’s Digital Future. European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en

14. The Digital Europe Programme. European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme

Науковий керівник: Леміш К.М. к.е.н, доцентка

Бас В.О., студентка
Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС: ВІД НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО СПІЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЄЮ

Міграційна політика Європейського Союзу є одним із найскладніших напрямків європейської інтеграції, що поєднує питання безпеки, гуманітарних зобов'язань та національного суверенітету. Зростання міграційних потоків і геополітична нестабільність зумовили необхідність переходу від розрізнених національних підходів до єдиної наднаціональної системи управління міграцією.

До початку 1990-х років міграційна політика повністю перебувала в компетенції національних держав, що призводило до значної правової розрізненості. Першими кроками до координації стали Шенгенська угода 1985 року, яка скасувала внутрішні кордони між Францією, Німеччиною, Бельгією, Нідерландами та Люксембургом, та Дублінська конвенція 1990 року, що запровадила принцип відповідальності першої країни в'їзду за розгляд заяв про притулок.

Конституційне оформлення спільної політики розпочалося з Маастрихтського договору 1992 року, який уперше включив питання міграції до компетенції ЄС. Амстердамський договір 1997 року переніс їх у наднаціональну сферу, а Теперішній саміт 1999 року проголосив створення Спільної європейської системи притулку (CEAS). Це заклало основу першого покоління спільних інструментів — бази EURODAC та Директиви про тимчасовий захист.

Міграційна криза 2015 року (понад мільйон прибулих) виявила фундаментальні недоліки Дублінської системи, зокрема нерівномірний розподіл відповідальності між державами. У відповідь Frontex було перетворено на повноцінну Агенцію з кордонів і берегової охорони, а дискусії щодо механізмів солідарності значно активізувалися.

У 2020 році Єврокомісія запропонувала Новий пакт про міграцію та притулок, ухвалений у травні 2024 року. Він передбачає прискорені прикордонні процедури, обов'язковий механізм солідарності (релокація або фінансові внески), посилення співпраці з третіми країнами та масштабну цифровізацію — оновлення EURODAC, запуск ETIAS та EES. Повна імплементація запланована на червень 2026 року. Водночас досягнення консенсусу між державами залишається серйозним викликом: Угорщина та Польща послідовно виступають проти обов'язкових квот.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році спричинило найбільше переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни. ЄС уперше активував Директиву про тимчасовий захист, надавши мільйонам українців доступ до ринку праці, освіти та соціальних послуг. Дія захисту продовжена до 4 березня 2027 року.

Еволюція міграційної політики ЄС демонструє поступовий перехід від децентралізованих до наднаціональних механізмів управління. Рушійними силами стали як інституційні реформи, так і гострі кризи. Сьогодні спільна система забезпечує кращий захист кордонів і механізми солідарності, однак суперечності між принципом солідарності та національним суверенітетом свідчать, що її формування ще не завершено. Для України цей досвід є особливо цінним:

гармонізація законодавства та цифровізація міграційного обліку стануть важливою частиною підготовки до членства в ЄС.

Список використаних джерел

1. Шенгенська угода від 14 червня 1985 року // EUR-Lex. — URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:42000A0922(01)

2. Регламент (ЄС) 2024/1351 від 14 травня 2024 року про притулок та управління міграцією. — URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1351

3. Висновки Головування. Європейська Рада в Тампере, 15–16 жовтня 1999 року (SN 200/99). — URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm

4. Новий пакт про міграцію та притулок. COM(2020) 609 final, 23 вересня 2020 р. — URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0609

5. Європейський порядок денний з питань міграції. COM(2015) 240 final, 13 травня 2015р.— URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015DC0240

УДК 343.21: 342.7

Альона Біла, ***здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) у галузі права***

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА МОВЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ У КОНТЕКСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ТА КОМУНІКАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ ПРОСТОРІ

У сучасному глобалізованому світі, що характеризується інтенсивною транскордонною мобільністю громадян, питання захисту майнових прав набуває особливої значущості, зокрема у випадках, коли особи беруть участь у транснаціональних правовідносинах.

Сучасні технології обміну інформацією, цифровізація економіки та широке використання мережевого контенту значно ускладнюють процес підтвердження авторства та власності на матеріали мовного та письмового характеру як у письмовому, усному та, звісно, електронному спілкуванні. У цьому контексті лінгвістична експертиза мовлення виступає як інструмент доказування, що дозволяє встановлювати авторство, підтверджувати особисту участь у створенні матеріалу та виявляти неправомірне використання або підробку документів.

Актуальність обраної теми обумовлена також розвитком міграційних правовідносин у Європейському Союзі. Міграційні процеси створюють ситуації, коли права осіб можуть порушуватися через мовні бар’єри, недостатню правову обізнаність або недотримання стандартів міжнародного права. У таких випадках

застосування лінгвістичної експертизи стає не лише засобом юридичної фіксації фактів, а й важливим елементом захисту майнових прав мігрантів, трудових переселенців та осіб, які беруть участь у транснаціональних авторських та інтелектуальних відносинах.

Лінгвістична експертиза мовлення є комплексною науковою дисципліною, яка поєднує криміналістичні, юридичні та лінгвістичні методи аналізу для встановлення факту авторства, ідентифікації мовця, підтвердження змісту та достовірності комунікацій. Такі дослідження мають важливе юридичне значення, оскільки їх результати визнаються судом як письмові докази відповідно до статей 110 та 224 Цивільного процесуального кодексу України [1].

У практичному аспекті експертиза дозволяє підтвердити справжність підписів та мовних висловлювань у договорах, контрактах та інших правовстановлюючих документах; виявити підробки, спотворення текстів або несанкціоноване використання мовного матеріалу; ідентифікувати автора мовлення у спорах про інтелектуальні та майнові права, що виникають у транснаціональному контексті.

У сфері міграційного права Європейського союзу (далі - ЄС) лінгвістична експертиза набуває особливої значущості. Директиви ЄС у сфері авторського права та суміжних прав, зокрема Директива 2001/29/ЕС та Директива (ЄС) 2019/790, закріплюють охорону інтелектуальної власності у цифровому середовищі, що охоплює переклади, аудіо- та відеоматеріали, публікації та інші продукти мовної діяльності. Це особливо важливо для осіб, які працюють або реалізують свої права в іншій юрисдикції, де порушення авторських та майнових прав може мати транснаціональний характер [2; 3].

Практика Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ) і Суду ЄС підтверджує значення лінгвістичних доказів у справах про порушення авторських прав. Так, у справі Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening (C-5/08) було визнано, що навіть невеликі фрагменти тексту можуть охоронятися авторським правом, якщо вони відображають індивідуальний творчий внесок автора [4].

Крім того, експертиза мовлення може застосовуватися для виявлення фактів мовної дискримінації та порушення права на рівність, що регулюється Директивою Ради 2000/43/ЄС, а також для захисту честі, гідності та ділової репутації мігрантів. В умовах цифровізації важливо інтегрувати форензічну лінгвістику із засобами цифрової комунікації, що дозволяє верифікувати особу, перевіряти достовірність електронних документів та забезпечувати комунікаційну безпеку у багатомовному правовому середовищі ЄС

Лінгвістична експертиза мовлення виступає не лише технічним інструментом встановлення фактів, але й комплексним юридично-науковим механізмом захисту майнових прав у сучасному європейському правовому просторі. Її значення полягає у забезпеченні достовірності доказів, верифікації авторства та підтвердженні юридично значущих комунікацій, що особливо актуально у випадках транснаціональних правовідносин та міграційних процесів.

Науковий аналіз демонструє, що інтеграція криміналістичних методів лінгвістики з нормами національного законодавства, а смае: Цивільний процесуальний кодекс України, Закон України «Про авторське право та суміжні права» та європейськими стандартами (Директива 2001/29/ЕС, Директива 2019/790,

практика ЄСПЛ і Суду ЄС) створює міждисциплінарний підхід, здатний поєднувати доказовість, етичність та цифрову безпеку комунікацій.

Особливу значущість лінгвістична експертиза набуває у контексті міграційних правовідносин, оскільки дозволяє ефективно захищати майнові та інтелектуальні права осіб, що перебувають у різних юрисдикціях, забезпечувати їхню правову обізнаність та мінімізувати ризики порушення прав через мовні та культурні бар'єри. Водночас, експертиза виступає засобом комунікаційної безпеки, оскільки дозволяє верифікувати автентичність цифрових та письмових документів, захищати права мігрантів від шахрайства та неправомірного використання інформації.

Таким чином, можна підсумувати, саме лінгвістична експертиза мовлення виявляється стратегічним інструментом забезпечення верховенства права та правової визначеності, що інтегрує наукові методи, юридичні норми та сучасні технології. Її застосування сприяє формуванню ефективної, етичної та технологічно захищеної системи захисту майнових прав, зміцненню довіри до судових та адміністративних механізмів, а також розвитку європейської правової культури у сфері міграції та комунікації.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення: 17.07.2025. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 10.11.2025).

2. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. EUR-Lex Access to European Union law: веб-сайт. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029 (дата звернення: 10.11.2025).

3. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text with EEA relevance.). EUR-Lex Access to European Union law: веб-сайт. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj (дата звернення: 10.11.2025).

4. Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 16 July 2009. Infopaq International A/S v Danske Dagblades Forening. InfoCuria Case-law: веб-сайт. URL: https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-5/08 (дата звернення: 11.11.2025).

Науковий керівник: Пушкіна О.В., доктор юридичних наук, професор

Бобро М.А., магістр
Університет імені Альфреда Нобеля

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Фахівцями науково-дослідницького інституту здійснюються наукові пошуки та проводяться тестові розвідки, вивчаються об'єкти та другорядні джерела, фіксуються позитивні та негативні процеси в міграції та інтеграції. Сьогодні міграційні процеси є одним з ключових чинників впливу на соціально-економічний

розвиток сучасних країн і регіонів. Для держав ЄС міграційні явища набули особливої актуальності в умовах загострення глобалізаційних процесів, збройних конфліктів, економічної нерівності та демографічної дезінтеграції. Отже, зростання масштабів процесів міжнародної міграції неодмінно потребує формування ефективних механізмів регулювання міграційних потоків та інтеграції мігрантів у приймаючі суспільства.

Міграційна політика Європейського Союзу ґрунтується на поєднанні наднаціонального та національного рівнів управління. Основні принципи регулювання міграції закріплені у правових актах ЄС, зокрема в Шенгенському кодексі, Дублінському регламенті та Пакті про міграцію і притулок. Водночас країни-члени зберігають право самостійно визначати окремі аспекти імміграційної політики, що зумовлює різноманіття підходів до управління міграцією [1].

Однією з ключових особливостей міграційної політики ЄС є диференціація міграційних потоків за правовим статусом мігрантів. Окрему увагу приділено регулюванню трудової міграції, наданню притулку біженцям та боротьбі з нелегальною міграцією. Запровадження спільних стандартів надання притулку спрямоване на забезпечення дотримання прав людини та рівномірний розподіл відповідальності між державами-членами [2].

Важливим напрямом міграційної політики країн Європейського Союзу є інтеграція мігрантів у соціально-економічне середовище. Політика інтеграції включає заходи у сфері доступу до ринку праці, освіти, соціального захисту та охорони здоров’я. Ефективна інтеграція сприяє зменшенню соціальної напруженості, підвищенню рівня зайнятості та використанню міграційного потенціалу для розвитку національних економік [3].

Разом з тим міграційна політика ЄС стикається з низкою викликів, серед яких нерівномірний розподіл міграційного навантаження, зростання міграційних ризиків, політизація міграційних питань та посилення «євроскептичних» настроїв. Ці фактори ускладнюють вироблення єдиної міграційної стратегії та потребують поглиблення координації між державами-членами Європейського Союзу.

Отже, міграційна політика країн Європейського Союзу характеризується багаторівневістю, поєднанням спільних європейських підходів і національних особливостей, а також орієнтацією на баланс між економічними потребами, соціальною стабільністю та дотриманням прав людини. Подальший розвиток міграційної політики ЄС має ґрунтуватися на принципах солідарності, відповідальності та сталого соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Geddes A., Scholten P. The Politics of Migration and Immigration in Europe. London : SAGE, 2016. 320 p.

2. European Commission. New Pact on Migration and Asylum. Brussels, 2020.

3. OECD. International Migration Outlook 2022. Paris : OECD Publishing, 2022.

Науковий керівник: Гамзаг О.В.

Бобро Максим Андрійович, магістр
Університет імені Альфреда Нобеля

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Міграційна політика Європейського Союзу є однією з важливих складових сукупної політики держав-членів та безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток та безпеку та соціальну стабільність. Пов'язане збільшення міграційних потоків, запроваджене збройними конфліктами, економічною нерівністю та демографічними змінами, постає синдромом стрімкості дій механізмів регулювання міграції в Європейському Союзі. Один із способів реалізації ефективності міграційної політики ЄС є ще більш глибокою координацією завдань між державами-членами у механізми управління міграційними процесами. Розвиток механізмів солідарності та справедливого розподілу відповідальності за прийом мігрантів може значно зменшити дисбаланс міграційного навантаження та зробити спільну міграційну систему більш довгостворено. [1].

Важливим напрямом підвищення ефективності міграційної політики є розвиток легальних каналів міграції, зокрема трудової. Формування прозорих та гнучких механізмів залучення трудових мігрантів відповідно до потреб ринку праці дозволяє зменшити масштаби нелегальної міграції та сприяє економічному зростанню країн ЄС. Особливу роль у цьому контексті відіграють програми мобільності, професійної адаптації та визнання кваліфікацій мігрантів [2].

Не менш значущим є вдосконалення політики інтеграції мігрантів у приймаючі суспільства. Інтеграційні заходи мають охоплювати доступ до освіти, ринку праці, соціального захисту та культурної взаємодії. Ефективна інтеграція сприяє зменшенню соціальної напруженості, підвищенню рівня зайнятості та формуванню позитивного ставлення до міграційних процесів у суспільстві [3].

Окремої уваги потребує посилення зовнішнього виміру міграційної політики Європейського Союзу. Розвиток партнерства з країнами походження та транзиту мігрантів, інвестування у соціально-економічний розвиток цих держав і спільна протидія нелегальній міграції сприяють зменшенню міграційного тиску на кордони ЄС [4].

Зрештою, ефективність міграційної політики буде підкріплена впровадженням цифрових технологій та інформаційно-аналітичних систем в управління міграційними процесами. Цифрові платформи дозволяють оптимізувати процедури надання притулку, покращити обмін інформацією між державами-членами ЄС та підвищити прозорість управлінських рішень.

Тому підвищення ефективності міграційної політики Європейського Союзу має включати поєднання покращення внутрішньої координації, розвитку легальної міграції, механізмів інтеграції та зовнішнього співробітництва. Впровадження цих заходів забезпечить соціальну стабільність, економічний розвиток та стабільну роботу міграційної сфери ЄС.

Список використаних джерел

1. European Commission. New Pact on Migration and Asylum. Brussels, 2020.

2. Geddes A., Scholten P. The Politics of Migration and Immigration in Europe. London : SAGE, 2016. 320 p.

3. OECD. International Migration Outlook 2022. Paris : OECD Publishing, 2022.

4. Castles S., de Haas H., Miller M. The Age of Migration. 6th ed. London : Palgrave Macmillan, 2020.

Науковий керівник: Гамзаг О.В

В. А. Бощук, студентка
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, Україна

МІГРАЦІЙНА КРИЗА ЯК ЗАГРОЗА СТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ ЄС

Однією з найсерйозніших криз сучасної Європи є міграційна криза, що виникла внаслідок масового переміщення біженців і мігрантів із регіонів, де тривають збройні конфлікти або спостерігається різке загострення насильства, а також із країн зі складними соціально-економічними умовами.

Ця проблема проявилася через значне зростання неконтрольованих міграційних потоків із різних частин світу, зокрема Близького Сходу, Африки та Азії. Вона суттєво вплинула на внутрішній розвиток держав Європейського Союзу та на стабільність європейського простору загалом. Надалі ситуація ускладнювалася під впливом глобальних кризових явищ, таких як пандемія, загострення міграційних потоків у Середземноморському регіоні, а також військові конфлікти, що посилюють вимушене переміщення населення. У сукупності ці фактори збільшили міграційний тиск на Європу та ускладнили процеси регулювання міграції.

Нині міграційна криза розглядається як чинник, що становить зростаючу загрозу безпеці європейських країн, впливаючи на політичну, соціальну та економічну сфери. Однією з ключових проблем є складність інтеграції частини мігрантів у приймаючі суспільства. У багатьох випадках це призводить до їх концентрації в соціально вразливих районах та залучення до неформальної або незаконної економічної діяльності. У результаті посилюється активність організованої злочинності, погіршується криміногенна ситуація в містах і зростає рівень соціальної напруженості, що негативно впливає на загальну безпеку в європейських суспільствах [1, с. 49].

Кризові явища мають відкритий характер і можуть спричиняти різні наслідки: від дезінтеграційних процесів до збереження наявного стану або посилення інтеграції. У межах теорій регіональної інтеграції криза розглядається як фактор, що запускає різні сценарії політичного розвитку, включно зі стабілізацією або зміною рівня інтеграційних процесів.

Міграційна криза вплинула на трансформацію механізмів ухвалення рішень у Європейському Союзі. Поряд із традиційною моделлю формування політики, яка передбачає тривалі консультації, детальний аналіз проблем та участь зацікавлених сторін, поступово посилилася роль кризового управління. Воно характеризується прискореними процедурами прийняття рішень, орієнтацією на оперативне реагування, використанням обмеженого набору інструментів та пріоритетом швидкого запобігання загостренню ситуацій.

Таким чином, міграційна криза засвідчила необхідність адаптації політики та безпекових механізмів ЄС до нових умов. Вона також підкреслила, що ефективне функціонування європейської інтеграції можливе лише за умови поєднання економічних переваг із належним урахуванням політичних і безпекових засад, які забезпечують її стійкість.

Отже, міграційний чинник суттєво посилив ризики для безпеки Європи, підвищивши її вразливість не лише у політичному вимірі, але й вплинувши на соціально-економічну стабільність держав.

Це підкреслює потребу у зваженій міграційній політиці, яка, з одного боку, враховує демографічні та економічні потреби в залученні мігрантів, а з іншого — передбачає чіткі механізми контролю та відбору. Такий підхід має забезпечувати баланс між відкритістю та безпекою, уникаючи як надмірного обмеження міграційних потоків, так і їх неконтрольованого зростання [2, с. 49-52].

Список використаних джерел

1. Тараненко Г. Г. Міграційна криза ЄС як виклик європейської регіональної безпеці. Політологічний вісник . 2021. Вип. 86. С. 210–224. DOI: 10.17721/2415-881x.2021.86.210-224 file:///C:/Users/User/Downloads/106-213-1-SM.pdf

2. Гречка О. Міграційна криза в Європі як загроза безпеці ЄС: факти, виклики та можливості рішення. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління . 2022. Вип. 2 (62). С. 48–53. file:///C:/Users/User/Downloads/2135-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2913-1-10-20221007.pdf

Науковий керівник: Онофрійчук О.П., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

Г. А. Врублевська, студентка
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОВЕРНЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні спричинила одну з найбільших міграційних криз у Європі XXI століття. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки та шукати тимчасовий захист у країнах Європейського Союзу. Основну частину вимушених мігрантів становлять жінки, діти та молодь, що створює значні демографічні, економічні та соціальні виклики як для України, так і для країн ЄС.

Міграційна політика Європейського Союзу у 2022–2025 роках зазнала суттєвих трансформацій у зв’язку з необхідністю швидкого реагування на гуманітарну кризу. Країни ЄС активізували механізми тимчасового захисту, спростили доступ до ринку праці, освіти, медичних та соціальних послуг для українських громадян. Водночас тривале перебування українців за кордоном формує ризики для післявоєнного відновлення України через втрату трудового та інтелектуального потенціалу [1].

Основні проблеми та перспективи повернення українських мігрантів після завершення війни наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Ключові проблеми та перспективи повернення українських мігрантів

Проблеми	Можливі перспективи та шляхи вирішення
Руйнування житлової інфраструктури	Відбудова житла за підтримки держави та ЄС
Низький рівень безпеки в окремих регіонах	Посилення системи безпеки та розмінування територій
Безробіття та економічна нестабільність	Створення нових робочих місць та підтримка бізнесу
Адаптація українців до життя в ЄС	Розробка програм стимулювання повернення
Відтік кваліфікованих кадрів	Розвиток цифрової економіки та конкурентної оплати праці
Соціально-психологічні наслідки війни	Психологічна підтримка та соціальні програми реінтеграції

Однією з ключових проблем повернення мігрантів є питання безпеки. Значна частина територій України зазнала руйнувань, що ускладнює повернення населення до місць постійного проживання. Важливими стримуючими факторами також залишаються нестача житла, безробіття, економічна нестабільність та невизначеність щодо майбутнього розвитку держави.

Суттєвий вплив має і процес інтеграції українців у європейське середовище. Частина мігрантів уже адаптувалася до нових умов життя, працевлаштувалася, отримала доступ до освіти та соціальних гарантій. Особливо це стосується молоді та висококваліфікованих спеціалістів, які можуть пов’язати власне майбутнє з країнами ЄС. У перспективі це може посилити проблему «відтоку мізків» та дефіциту кадрів в Україні [2].

Водночас повернення українських мігрантів є важливою передумовою економічного та соціального відновлення держави. Для стимулювання реемігрції необхідно реалізувати комплекс державних заходів: забезпечення безпеки населення, відновлення житлової інфраструктури, створення нових робочих місць, підтримку малого та середнього бізнесу, розвиток цифрової економіки та освітніх програм. Важливу роль також відіграватиме міжнародна підтримка ЄС у процесах післявоєнної відбудови України.

Отже, проблема повернення українських мігрантів після війни потребує системного підходу та ефективної державної політики. Перспективи реемігрції значною мірою залежатимуть від темпів відновлення економіки, гарантування безпеки та створення гідних умов життя в Україні. Ефективна співпраця України та Європейського Союзу у сфері міграційної політики стане важливим чинником стабільного розвитку держави у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Малиновська О. А., Яценко Л. Д. Ризики впливу спричиненої війною вимушеної міграції на людський капітал України // Вісник соціально-економічних досліджень. 2024. № 3–4. С. 25–37.

2. Бараняк І. Є. Соціально-демографічний профіль вимушеної міграції молоді в Україні та за кордоном: компаративний аналіз // Ефективна економіка. 2024. № 9. С. 1–12.

Науковий керівник: Арсененко Ірина Анатоліївна, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії та туризму, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

А. І. Гангал, студент кафедри міжнародної економіки.
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» м. Київ, Україна
К. В. Петренко, кандидат економічних наук, доцент.
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» м. Київ, Україна.

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН ЄС В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації міграційні процеси є важливим фактором соціально-економічного розвитку держав та суттєво впливають на рівень їх національної безпеки. Для країн Європейського Союзу питання міграції стало особливо актуальним через посилення міжнародної мобільності населення, військові конфлікти, економічні кризи та демографічні зміни. Значний вплив на міграційну ситуацію в ЄС також мала повномасштабна війна в Україні, яка спричинила масштабне переміщення мільйонів людей до європейських держав[1].

Міграція є складним і багатогранним явищем, яке має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, мігранти сприяють економічному розвитку країн ЄС, компенсують дефіцит робочої сили, підтримують функціонування окремих галузей економіки та позитивно впливають на демографічну ситуацію. Багато країн Європейського Союзу стикаються зі старінням населення та зменшенням кількості працездатних громадян, тому трудова міграція допомагає підтримувати стабільність ринку праці та систем соціального забезпечення [2]. Особливо важливою роль мігрантів є у сферах медицини, будівництва, транспорту, сільського господарства та інформаційних технологій. У деяких країнах ЄС саме іноземні працівники забезпечують стабільне функціонування критично важливих секторів економіки. Крім того, міграція сприяє розвитку міжнародного співробітництва, культурного обміну та формуванню багатонаціонального суспільства. Водночас інтенсивні міграційні процеси можуть створювати значні ризики для національної безпеки держав. Однією з головних проблем є збільшення навантаження на соціальну інфраструктуру, систему охорони здоров’я, житловий сектор та ринок праці. У країнах із високим рівнем міграції можуть виникати соціальні конфлікти, зростати рівень безробіття серед місцевого населення та посилюватися політичні суперечності [4].

Окрему увагу держави ЄС приділяють питанням нелегальної міграції та прикордонної безпеки. Неконтрольовані міграційні потоки можуть створювати сприятливі умови для розвитку організованої злочинності, торгівлі людьми, незаконного перевезення зброї та інших транснаціональних загроз. У зв’язку з цим країни Європейського Союзу постійно вдосконалюють механізми контролю за переміщенням осіб та співпрацюють у сфері безпеки [1].

Важливу роль у сучасному управлінні міграційними процесами відіграє цифровізація. Розвиток цифрових технологій дозволяє країнам ЄС ефективніше контролювати міграційні потоки, здійснювати облік мігрантів та забезпечувати

прикордонний контроль. У багатьох європейських країнах активно використовуються електронні системи реєстрації, цифрові бази даних, біометричні документи та автоматизовані системи перевірки особи [1].

Використання цифрових технологій значно підвищує ефективність роботи державних органів та сприяє швидшій інтеграції мігрантів у суспільство. За допомогою цифрових платформ мігранти можуть отримувати доступ до адміністративних послуг, медичної допомоги, освіти та працевлаштування. Цифрові сервіси також спрощують процес комунікації між державними установами та громадянами.

Разом із перевагами цифровізація створює нові виклики та загрози. Однією з основних проблем є ризик витоку персональних даних мігрантів та кібератак на державні інформаційні системи. Оскільки у цифрових реєстрах зберігається велика кількість конфіденційної інформації, питання кібербезпеки стає важливою складовою національної безпеки країн ЄС.

Ще однією проблемою є цифрова нерівність. Не всі мігранти мають достатній рівень цифрової грамотності або доступ до сучасних технологій, що ускладнює їх соціальну адаптацію. Особливо це стосується біженців, людей похилого віку та осіб із низьким рівнем освіти. У таких умовах державам необхідно забезпечувати програми цифрової інтеграції та навчання [3].

Країни Європейського Союзу активно працюють над створенням спільної міграційної політики, яка б поєднувала гуманітарні принципи, економічні інтереси та питання безпеки. Значна увага приділяється розвитку міжнародного співробітництва, обміну інформацією між державами та вдосконаленню цифрових систем управління міграцією [4].

Таким чином, міграційні процеси мають суттєвий вплив на національну безпеку країн ЄС та потребують комплексного підходу до їх регулювання. Ефективне використання цифрових технологій дозволяє підвищити рівень безпеки, покращити контроль за міграційними потоками та забезпечити інтеграцію мігрантів у суспільство. Водночас державам необхідно враховувати ризики, пов’язані з кібербезпекою, соціальною напругою та цифровою нерівністю. У сучасних умовах саме збалансована міграційна політика та розвиток цифрових інструментів можуть стати основою стабільного розвитку та безпеки країн Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. European Commission. Migration and Home Affairs [Електронний ресурс]. – URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum_en

2. OECD. International Migration Outlook 2025 [Електронний ресурс]. – URL: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2025_00000000-en.html

3. UNHCR. Global Trends Report [Електронний ресурс]. – URL: https://www.unhcr.org/global-trends

4. Європейський парламент. Міграційна політика ЄС [Електронний ресурс]. – URL : https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20170629STO78630/asylum-and-migration-in-the-eu-facts-and-figures

5. Заставна О. Міграційна політика ЄС у контексті безпеки країн Європейського Союзу. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 1. 277 с. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/47.pdf

Наталія Горожанкіна
к.геогр.н., доцент, Університет митної справи та фінансів

НАСЛІДКИ ВИМУШЕНОЇ МІГРАЦІЇ З УКРАЇНИ ДЛЯ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Вимушена міграція населення України внаслідок військової агресії Російської Федерації створила для Європейського Союзу тимчасове фінансове навантаження і перетворилася на один із демографічних викликів для Європи від часів завершення Другої світової війни.

На початок 2026 року оціночна кількість біженців, що перебувають за межами України, сягає більше 10 млн осіб. Ця ситуація породжує значні наслідки як для держав Євросоюзу, так і для України.

Країни Європейського Союзу надали прихисток українцям і в подальшому це трансформується у довготривале залучення робочої сили. Натомість для України це обернулося браком фахівців, загостренням демографічних проблем та втратою значного інтелектуального ресурсу. Найбільша небезпека для української держави полягає у тому, що працездатне населення може не повернутися додому, тоді як Європа мусить долати труднощі, що пов'язані із навантаженням на її соціальні інституції.

Серед наслідків вимушеної міграції з України для країн Європейського Союзу можемо виділити наступні:

1) адаптація біженців сприяє зменшенню нестачі кадрів (зокрема, у секторах послуг, медицини та промисловості), але водночас зумовлює фінансовий тиск на державну скарбницю (витрати, пов'язані з розміщенням, соціальними виплатами та мовною підготовкою);

2) широка участь мігрантів з України, більшість з яких – це жінки, сприяє полегшенню демографічного навантаження у країнах Європейського Союзу, де спостерігаються процеси старіння та депопуляції населення;

3) постає необхідність у відбудові систем як освіти, так і медичного обслуговування, аби вони могли впоратися зі значним напливом нових користувачів цих послуг [1].

Серед важливих соціально-економічних наслідків вимушеної міграції для України можемо виділити наступні:

1) відплив найбільш досвідченої та роботоспроможної верстви населення загострює процес старіння нації та спричиняє зниження рівня народжуваності, що призведе до демографічної кризи в Україні;

2) сектори господарства відчувають гостру нестачу кваліфікованих кадрів, що призведе до гальмування нарощування обсягів виробництва та процесу відновлення економіки країни загалом;

3) інтелектуальна міграція, тобто виїзд висококваліфікованих кадрів, здатних осісти в державах Євросоюзу, призводить до зниження потенціалу для інноваційного розвитку країни;

4) розпад родин, збільшення чисельності дітей, які потребують опіки, а також труднощі із соціальною адаптацією тих, хто вже повернувся, є гострими соціальними викликами для країни [1].

Згідно досліджень [2], лише близько 32% українців можуть повернутись до країни після закінчення війни, але значна частка вже інтегрувалася в європейські суспільства.

Вимушена міграція з України створила парадоксальну ситуацію: вона стала економічним стимулом для ЄС, але перетворилася на екзистенційну загрозу для майбутнього України.

Таким чином, для країн ЄС Україна фактично стала «донором» якісного людського капіталу. Інтеграція українців допомагає країнам ЄС долати демографічну кризу та заповнювати дефіцит робочих рук. Головним ризиком для України є перетворення тимчасової міграції на безповоротну.

Втрата для України мільйонів громадян працездатного віку та дитей суттєво послаблює спроможність до відбудови країни після війни, накладає надмірний тягар на спільну пенсійну модель й спричиняє загострення демографічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Дєліні М., Дергач А. Сучасні тенденції та наслідки міграції з України до ЄС в умовах воєнного стану: соціально-економічний аспект. *Економіка та суспільство*. 2025. (80). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-3

2. Лук'янихіна О., Скиба Т. Вимушена міграція українців в умоваї війни – наслідки для України і Європи. *Grail of Science*. 2025. (49), С. 345–353. URL: https://doi.org/10.36074/grail-of-science.21.02.2025.039

Є.А. Горпиняк, студентка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА МАЙБУТНЄ ЗАЙНЯТОСТІ В ЄС

Штучний інтелект на сьогоднішній день суттєво впливає на європейський ринок праці. Виконання рутинних і однотипних завдань ШІ призводить до скорочення потреби в працівниках у деяких сферах. Водночас він відкриває нові можливості для зайнятості насамперед у галузях які пов'язані із розробкою та підтримкою систем штучного інтелекту. Інтеграція штучного інтелекту в ринок професій являє собою більше ніж просто технологічне оновлення, – це глибока соціально-економічна трансформація. Нещодавні досягнення в галузі штучного інтелекту порушили актуальні питання щодо розвитку структур зайнятості та потреб у кваліфікації, що вимагає систематичного аналізу цих змін у європейських умовах.

Фаб'єн Петі у своєму дослідженні «Вплив штучного інтелекту та нових цифрових технологій на майбутню занятість у Європі» зазначив про зростання

найму фахівців у сфері ШІ. Водночас відбувається скорочення найму на позиції, які не пов’язані з цими технологіями. Відбувається трансформація попиту на ІТ-навички в організаціях що активно впроваджують ШІ. Робочі місця не зникають, проте потребують підвищення кваліфікації. Таким чином відбувається заміщення одних працівників іншими більш компетентними у своїй сфері. Для цієї групи працівників прогнозується значне зростання зайнятості +22,7% до 2040 року. Водночас для низькокваліфікованих працівників вимоги ринку праці скорочуються, що призводить до тимчасових втрат робочих місць за прогнозом -14,9% [1].

Сьогодні основною проблемою стає те, що поточні розробки надмірно орієнтовані на автоматизацію. Прагнення компаній замінити людину пригнічує попит на робочу силу. Лише деякі з них розуміють важливість поступового переходу на технології ШІ які б доповнювали людську працю, а не повністю заміняли її. Шведська компанія Klarna – яскравий приклад негативного впливу повної автоматизації. Протягом 2023-2025 років вона замінювала 700 агентів служби підтримки клієнтів на чат-бота зі штучним інтелектом. Вартість обслуговування клієнтів знизилася на 40%: з 0,32 до 0,19 долара за транзакцію. У той час показники задоволеності клієнтів впали на 22%. Невдовзі компанія втратила 99 мільйонів доларів за один квартал [2]. Натомість німецька компанія Siemens поступово проваджувала ШІ-технології та здобула успіх у своїй діяльності. Компанія не повністю замінила працівників та використовувала штучний інтелект для автоматизації окремих процесів у виробництві, логістиці та аналізі даних. Працівники все ще були ключовими гравцями в цьому процесі, а штучний інтелект – способом підвищити продуктивність і скоротити рутинну роботу. Siemens також інвестував у перепідготовку персоналу та цифрові навички співробітників та підвищив продуктвність на 50% [3].

Оголошення про вакансії з великою кількістю структурованих та повторюваних завдань які можна замінити генеративним штучним інтелектом скоротилися на 13% з моменту публічного випуску ChatGPT у листопаді 2022 року. Водночас попит на роботу, яка вимагає від людей виконання більшої кількості аналітичної, технічної чи творчої роботи, яку може покращити штучний інтелект зріс на 20%. Робота, яка використовує штучний інтелект, поєднує використання генеративного штучного інтелекту для автоматизації окремих завдань з функціями, які все ще вимагають людського контролю, креативності та прийняття рішень. Найімовірніше, доповнення передбачає більше використання соціальних та практичних технічних навичок. Високий потенціал для доповнення мають мікробіологи, фінансові аналітики та клінічні нейропсихологи. У фінансах інструменти на основі штучного інтелекту використовуються інвестиційними менеджерами та аналітиками [4].

У Європі країни вже адаптують системи освіти до змін, спричинених розвитком штучного інтелекту. Спільними підходами ЄС до розвитку цифрової грамотності та етичного використання технологій є План дій з цифрової освіти, Біла книга про штучний інтелект та Закон про штучний інтелект. У ЄС існує понад 1000 місць за спеціалізаціями зі штучного інтелекту, переважно на рівні магістра. Німеччина фінансує професорські посади зі штучного інтелекту, Італія працює над цифровізацією освіти та перепідготовкою персоналу, а Хорватія, Угорщина та Болгарія впроваджують національні програми підготовки фахівців у галузі

штучного інтелекту. Тим часом Велика Британія підтримує розробку інструментів штучного інтелекту для зменшення адміністративного навантаження на вчителів [5].

Європейський підхід загалом ґрунтується на тому, що штучний інтелект має доповнювати взаємодію людини та сприяти розвитку критичного мислення, не замінюючи роль вчителя. Штучний інтелект становить ризик для низькокваліфікованих працівників, водночас відкриваючи нові можливості працевлаштування в галузі цифрових технологій. Європейські компанії мають досвід який показує: найефективнішим шляхом є поступове впровадження штучного інтелекту як інструменту підтримки працівників, а не повної їх заміни. Водночас країни ЄС активно адаптують системи освіти до нових потреб ринку праці: розвиток цифрової освіти, перепідготовка персоналу та формування навичок роботи зі штучним інтелектом. Це вказує на необхідність балансу між технологічним розвитком, економічною ефективністю та збереженням ролі людини в професійній діяльності для подальшого розвитку штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. F. Petit. *The Future Employment Impact of Artificial Intelligence and Emerging Digital Technologies in Europe*. European Commission. 2026. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36418eac-f28a-11f0-8d3c-01aa75ed71a1/language-en
2. Veriprajna URL: https://veriprajna.com/insights/klarna-ai-customer-service-failure?utm_source=chatgpt.com
3. Siemens URL: https://press.siemens.com/global/en/pressrelease/siemens-introduces-ai-agents-industrial-automation?utm_source=chatgpt.com
4. President & Fellows of Harvard College URL: https://surl.li/pmbnkv
5. N. Matviichuk, S. Hodzhal, T. Hul. Integration of AI into Learning and Education: A Comparative Analysisof European and Ukrainian Experiences. *Journal of Learning for Development*. 2025. № 12(3) URL: https://surl.li/htbels

Науковий керівник: Смєсова В.Л., д.е.н., проф.

А.О. Грищук, студентка 1 курсу
Вінницького національного технічного університету,
м. Вінниця, Україна

НАСЛІДКИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Міграційна політика Європейського Союзу є ключовим чинником забезпечення національної безпеки держав-членів. В умовах міграційних криз, що розпочалися у 2015 р. та різко загострились у 2022 р. внаслідок повномасштабної збройної агресії Росії проти України, багато європейських країн зіткнулися із загрозами національній та регіональній безпеці. Відсутність належного контролю та ліберальна міграційна політика ЄС щодо біженців призвели до суттєвих змін в економічному та соціальному житті країн-учасниць [1].

Серед основних проблем міграційної політики ЄС виокремлюють: динамічне зростання нерегулярної міграції та активізацію транскордонної організованої

злочинності; політичні суперечності між державами «першого в'їзду» та країнами призначення щодо справедливого розподілу відповідальності; виклики для соціокультурної інтеграції та суспільної згуртованості в громадах, що приймають мігрантів; гуманітарні ризики на «Балканському маршруті». Для вирішення цих проблем необхідні уніфікація міграційного законодавства, нові підходи до відповідальності та солідарності між державами-членами, а також налагодження співпраці з країнами-донорами міграції [1].

Воєнні конфлікти є одним із визначальних чинників сучасних міграційних хвиль. Зокрема, Росія цілеспрямовано використовує міграцію як інструмент гібридної війни, що спричинює низку міграційних криз у сучасному світі. Упродовж першого місяця повномасштабної війни у 2022 р. з України виїхало близько 3,6 млн осіб, що призвело до найбільшої міграційної кризи в Європі з часів Другої світової війни. Міграційні потоки, спричинені збройними конфліктами, мають серйозні геополітичні, економічні, соціальні та політичні наслідки [2].

Для ефективного управління міграційними потоками, спричиненими воєнними конфліктами, необхідний комплексний підхід усіх держав. Важливим є забезпечення безпеки мігрантів та сприяння їх інтеграції в нове суспільство. При цьому продовження збройного конфлікту може мати наслідком подальшу еміграцію українців, інтенсивність якої залежить від розширення або скорочення зони бойових дій, стабільності критичної інфраструктури та рівня соціально-економічного відновлення звільнених територій [2].

Масова вимушена еміграція українців безпосередньо впливає на міграційну політику ЄС та перебіг повоєнного відновлення України. Співпраця України з ЄС у сфері міграції насамперед спрямована на реалізацію завдань національної безпеки. Відповідно до вітчизняного законодавства, міграційна політика є складовою національної безпеки, а нелегальна міграція становить загрозу національним інтересам держави. Водночас, з погляду ЄС, міграція розглядається як інструмент довгострокового зростання, зокрема, для подолання дефіциту кваліфікованої робочої сили, спричиненого несприятливими демографічними тенденціями в Європі [3].

Таким чином, сучасна міграційна криза стала каталізатором реформування системи колективної безпеки. Подальша співпраця між Україною та ЄС має фокусуватися на стратегічному партнерстві, що передбачає спільний контроль кордонів, протидію нелегальним мережам та створення умов для майбутнього повернення українців, що є критично важливим для національних інтересів обох сторін.

Список використаних джерел

1. Курилюк Ю., Родінова Н., Овчар П. Проблеми та перспективи міграційної політики ЄС. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-34.

2. Воєнні конфлікти як чинник хвилі міграції в сучасному світі | Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. URL: https://policeyistika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeyistyka/article/view/11 (дата звернення: 10.05.2026).

3. Пищуліна О. Вплив міграційних процесів на перебіг повоєнного відновлення України, міграційну політику ЄС та країн Східного партнерства. Центр Разумкова. 2023. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/10/25/2023-Pyshchulina-MIGRACIA.pdf

Науковий керівник: Юрчук Н.П., к.е.н., доц.

Алла Дідик
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ ДО ЄС В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Міграційні процеси в Європейському Союзі (ЄС) у XXI столітті характеризуються динамічними трансформаціями, що зумовлені комплексом глобальних і регіональних чинників. Геополітична нестабільність, збройні конфлікти, економічні кризи та гуманітарні катастрофи істотно впливають на масштаби та структуру міграційних потоків. Починаючи з 2022 року, спостерігається суттєве зростання кількості осіб, які прибувають до ЄС, що насамперед пов'язано з повномасштабною війною в Україні, а також із тривалими конфліктами на Близькому Сході та в Північній Африці. У цьому контексті міграційна політика ЄС набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення соціальної стабільності та національної безпеки держав-членів.

Однією з ключових тенденцій сучасної міграції є зростання вимушеної міграції, що обумовлена загрозами життю, руйнуванням інфраструктури та економічною деградацією у країнах походження. Особливе місце в структурі міграційних потоків займають громадяни України, які отримали тимчасовий захист у державах ЄС відповідно до Директиви про тимчасовий захист. Цей процес став безпрецедентним викликом для систем соціального забезпечення, ринку праці та механізмів інтеграції мігрантів у приймаючих країнах.

Географічна конфігурація міграційних потоків також зазнала істотних змін. Якщо раніше основне навантаження припадало на країни «першого в'їзду» (Італія, Греція, Іспанія), то тепер значний тиск відчувають держави Центральної та Східної Європи, зокрема Польща, Чехія, Словаччина та Румунія. Це актуалізувало проблему солідарності між державами-членами та необхідність перегляду механізмів розподілу відповідальності в межах нового Пакту про міграцію та притулок.

В умовах геополітичної нестабільності посилюється взаємозв'язок між міграційними процесами та національною безпекою. Масові переміщення населення можуть створювати додаткові ризики для соціальної стабільності, сприяти зростанню тіньової економіки, нелегальної зайнятості та соціальної напруги. Водночас ефективно керована міграція здатна компенсувати дефіцит робочої сили, підтримати економічне зростання та демографічну рівновагу в країнах ЄС.

Реакцією Європейського Союзу на нові виклики стало посилення координації міграційної політики, запровадження інструментів тимчасового захисту, цифровізація процедур та ухвалення нового Пакту про міграцію та притулок. Ці

заходи спрямовані на поєднання гуманітарного підходу із забезпеченням контролю кордонів і мінімізацією безпекових ризиків.

Сучасні тенденції міграційних потоків до ЄС формуються під впливом багатовимірних факторів геополітичної нестабільності та потребують комплексного підходу до управління міграцією. Досвід Європейського Союзу демонструє важливість узгодження міграційної політики з цілями національної безпеки, соціальної стабільності та довгострокового розвитку, що є актуальним і для України в контексті європейської інтеграції.

Список використаних джерел

1. Annual Report on Migration and Asylum 2022 - EMN Inform. July, 2023. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2023-08/00_eu_arm2022_inform_270723.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

2. Implementation of the EU pact on migration and asylum. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/767218/EPRS_BRI%282025%29767218_EN.pdf (дата звернення: 12.11.2025).

3. Migration into the EU: Stocktaking of Recent Developments and Macroeconomic Implications. URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2024/211/article-A001-en.xml (дата звернення: 12.11.2025).

Науковий керівник: Гольденгорін Борис Ісакович, д.е.н., д.т.н., професор кафедри вищої математики та інформатики Університету економіки (Нідерланди)

Дьоміна Л.О., ***студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент» «Український державний хіміко-технологічний університет» УДУНТ м. Дніпро, Україна***

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Формування міграційних потоків в Європейському Союзі та загалом тема міграції стала дуже загостреною після початку повномасштабного вторгнення на території України. Формування даних потоків є комплексним соціально-економічним та політико-правовим процесом, який дуже сильно впливає на стабільність національної безпеки країн ЄС. На жаль в більшості випадків міграція призводить до нерівномірності на ринку праці та економічний дисбаланс.

Через велику кількість мігрантів, які прагнуть знайти краще життя в Європі, можна прослідити цілі потоки, які характеризуються рядом ключових тенденцій. По-перше, вимушена міграція значно зросла через політичні конфлікти в країнах сусідах ЄС. Це примушує людей покидати свої рідні місця й шукати притулок в державах Європи, водночас це викликає сильне навантаження на соціальне забезпечення. Такі зміни б'ють й по світовій економіці та займають макроекономічні питання [1].

По-друге, через демографічні зміни (в негативну сторону), дефіцит робочої сили та робочих місць, створюють ще одній тенденції міграції, а саме трудової. Даний тип міграції, загалом, можна назвати позитивною. Адже, можна взяти за приклад

Польщу, в якій мігранти змогли підвищити ВВП на 2%. З цього можна визначити, що трудова міграція має складну природу й істотно впливає на економіко-політичні процеси.

По-третє, міграційні процеси ЄС нині перебувають під значними змінами в законодавстві. Прикладом таких метаморфоз є Новий пакт щодо міграції та притулку [2], в якому говориться про забезпечення взаємодопомоги між країнами ЄС та посилення безпеки на зовнішніх кордонах. Даний пакт показує прагнення союзу до спроби збалансувати гуманітарні норми та захистити національні інтереси.

Міграційні процеси в Європейському Союзі є багатоаспектними. Тобто, вони не лише стосуються демографії, а й спричиняють великі соціально-економічні ефекти. Наприклад, зміни в економіці, якщо спочатку державний бюджет під впливом мігрантів у стані виклику, згодом вони починають працювати й сплачувати податки, що покриває початкові витрати.

Важливо розуміти, що національна безпека прямо пропорційно залежить від тенденцій міграції, оскільки це впливає на соціальну стабільність, демографію, адаптацію суспільства до нових мешканців. Ефективна міграційна політика ЄС сьогодні орієнтована на запобігання криз та загроз безпеки. Важливою умовою для досягнення даних орієнтирів й забезпечення стабільності є співпраця між членами Європейського Союзу.

Таким чином, сучасні міграційні тенденції в ЄС вимагають збалансованих та об'єднаних стратегій. Вони є складним об’єднанням економічних, політичних та правових чинників.

Список використаних джерел

1. Migration and asylum policy of the European Union : [Електронний ресурс]. *Wikipedia, the free encyclopedia*. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Migration_and_asylum_policy_of_the_European_Union (Дата звернення: 2.12.2025).

2. Пакт про надання притулку та міграцію : [Електронний ресурс]. *Вікіпедія*. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пакт_про_надання_притулку_та_міграцію (Дата звернення: 10.12.2025).

Я. В. Задорожна, студентка
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ВПЛИВ БЕЗВІЗОВОГО РЕЖИМУ З ЄС НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ

У сучасних міжнародних відносинах безвізовий режим з Європейським Союзом перестав бути лише механізмом спрощення міграції. Сьогодні це вагомий інструмент «м'якої сили», що сприяє політичній та ціннісній інтеграції держав до європейського простору [1]. З точки зору національної безпеки відбувається зміна парадигми: перехід від концепції «закритого кордону» до моделі «розумного

управління потоками», де безпека забезпечується не фізичними перепонами, а ефективним обміном даними та високими стандартами ідентифікації [2].

Процес отримання безвізового режиму змушує країни-кандидати модернізувати систему внутрішньої безпеки. По-перше, впровадження біометричних документів докорінно змінює ідентифікацію особи, мінімізуючи ризики використання фальшивих паспортів злочинними угрупованнями. Технічне оснащення пунктів пропуску за стандартами Шенгенської зони дозволяє здійснювати контроль швидше та якісніше [3]. По-друге, безвізовий режим неможливий без глибокої інтеграції в міжнародні безпекові мережі. Прямий доступ правоохоронних органів до баз даних Interpol та Europol, а також взаємодія з агентством Frontex забезпечують оперативну реакцію на правопорушення. Крім того, вимоги ЄС стають драйвером системних реформ: створення антикорупційних органів, впровадження стратегій боротьби з відмиванням грошей та реформування правоохоронної системи загалом [4].

Попри очевидні переваги, лібералізація кордонів несе певні загрози. Злочинні угруповання можуть адаптуватися до нових умов, намагаючись використовувати спрощені правила для торгівлі людьми або контрабанди. Існує також ризик перетворення країни на транзитний хаб для нелегальної міграції з третіх країн, що є предметом постійного моніторингу Єврокомісії в рамках Механізму призупинення безвізового режиму [5].

Окремим аспектом є загроза економічній безпеці. Спрощення виїзду часто провокує «відтік мозків»-міграцію кваліфікованих фахівців та молоді, що в довгостроковій перспективі створює дефіцит на ринку праці та ускладнює відновлення країни в умовах воєнного часу. У контексті гібридних воєн відкритість кордонів може бути використана іноземними спецслужбами для ротації агентів впливу або підготовки диверсійних заходів під виглядом звичайних мандрівників. Ефективна візова політика, узгоджена з вимогами ЄС, є одним із ключових інструментів протидії цим загрозам .

Для нейтралізації цих ризиків ЄС розробив систему ETIAS (Європейська система інформації та авторизації подорожей), запуск якої заплановано на IV квартал 2026 року. Система набуває чинності після успішного впровадження Системи в'їзду/виїзду (EES), яка стала повністю операційною з 10 квітня 2026 року . ETIAS передбачає попередню онлайн-авторизацію мандрівників із безвізових країн ще до відправлення, що дозволить відсіювати потенційні загрози до моменту прибуття на кордон. Важливу роль відіграє «механізм призупинення безвізу», який стимулює держави постійно підтримувати високий рівень безпеки та не відходити від проведених реформ. Особлива увага приділяється кібербезпеці, адже захист біометричних даних та державних реєстрів стає пріоритетом у цифрову епоху .

Варто зазначити, що відповідно до Восьмої доповіді Єврокомісії в рамках Механізму призупинення безвізового режиму, прийнятої у грудні 2025 року і яка охоплює події 2024 року та початку 2025 року, Україна загалом продовжує виконувати вимоги безвізового режиму. Водночас у доповіді зафіксовано необхідність подальшого прогресу у трьох ключових сферах: узгодженні візової політики з вимогами ЄС щодо третіх країн, протидії фальшивим документам та зміцненні антикорупційних інституцій [6].

Безвізовий режим є потужним стимулом для розбудови сучасної архітектури національної безпеки. Його ефективність залежить не від самого факту скасування віз, а від здатності держави забезпечити безперервність реформ у сферах кібербезпеки, боротьби з корупцією та управління міграційними потоками. Головним завданням залишається пошук балансу між свободою пересування та ефективним контролем над безпековими ризиками. Перспективним напрямом подальших досліджень є кількісна оцінка впливу безвізового режиму на показники злочинності, міграційного тиску та відтоку кваліфікованих кадрів у країнах Східного партнерства ЄС .

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19.
3. Visa Policy : European Commission Home Affairs. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/visa-policy_en.
4. Frontex — European Border and Coast Guard Agency : офіційний сайт. URL: https://frontex.europa.eu.
5. European Commission. Eighth Report Under the Visa Suspension Mechanism. Brussels, 2025. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/225fea8b-3245-478f-a331-17868b0f9b56_en .
6. European Travel Information and Authorisation System (ETIAS) : official EU portal. URL: https://travel-europe.europa.eu/etias_en.

Науковий керівник: Смєсова В. Л., д.е.н., проф.

Задорожній А. О., студент
Національний технічний університет “Дніпровська політехніка”,
м. Дніпро, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Трансформація геополітичного ландшафту та загострення безпекових викликів в європейському регіоні протягом останніх років призвели до кардинальних змін у структурі та динаміці міграційних процесів у межах Європейського Союзу (ЄС). Сучасна міграційна картина Спільноти формується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників: від воєнних дій в Україні та політичної нестабільності в регіонах Близького Сходу й Північної Африки до внутрішньоекономічних дисбалансів та демографічних криз у самих країнах-членах. Дослідження цих тенденцій має важливе значення для коригування зовнішньоекономічної та соціальної політики як окремих держав, так і об'єднання в цілому.

Аналіз статистичних даних Євростату дозволяє виділити кілька ключових трендів, що визначають теперішню ситуацію. По-перше, спостерігається безпрецедентне зростання обсягів саме вимушеної міграції. Інститут тимчасового

захисту, активований на рівні ЄС, став основним правовим інструментом регулювання статусу понад 4,2 мільйона українських громадян [1]. Це суттєво перерозподілило традиційні міграційні навантаження всередині Європи, змістивши вектори тяжіння з південноєвропейських країн (Італія, Греція) у бік Центральної та Східної Європи, зокрема до Польщі, Німеччини та Чехії.

По-друге, не втрачає своєї гостроти проблема нерегулярної міграції через середземноморські та балканські маршрути. За звітами Агентства Frontex, попри інтенсифікацію прикордонного контролю та розширення технічного моніторингу, тиск на зовнішні рубежі ЄС залишається стабільно високим [3]. Така динаміка зумовила глибокі інституційні зміни, найважливішою з яких стало схвалення Нового пакту про міграцію та притулок (New Pact on Migration and Asylum) [2]. Цей документ запроваджує обов'язковий механізм солідарності, прискорює процедури попереднього скринінгу та оптимізує процеси репатріації осіб, які не отримали правових підстав для перебування в ЄС.

По-третє, вагомим чинником виступає селективна економічна міграція. В умовах прогресуючого демографічного старіння європейського суспільства та хронічного дефіциту робочої сили в інноваційних секторах, провідні економіки (зокрема Німеччина, Франція та Нідерланди) модернізують національні законодавчі бази для залучення висококваліфікованих кадрів із третіх країн. Переформатування системи «Блакитної карти» (EU Blue Card) покликане спростити процедури працевлаштування фахівців у галузях IT, інженерії та медицини [2]. Водночас це посилює явища «відтоку мізків» (brain drain) із країн-донорів міграційних потоків, створюючи додаткові довгострокові виклики для їхнього відновлення.

Таким чином, сучасні міграційні потоки в ЄС характеризуються вираженим гібридним характером, де межі між суто економічною та вимушеною міграцією стають дедалі більш розмитими. Загальна архітектура європейської міграційної політики поступово трансформується від реактивного антикризового менеджменту до проактивного стратегічного регулювання, заснованого на інструментах солідарності та цифровізації контролю. Для України чітке розуміння цих тенденцій є критично важливим у контексті розробки ефективних механізмів збереження та повернення людського капіталу в повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Eurostat. Migration and asylum statistics. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/

2. European Commission. New Pact on Migration and Asylum. Brussels, 2024. URL: https://commission.europa.eu/

3. Frontex. Migratory routes into the EU. Annual Analytical Report 2025. Warsaw, 2025.

Заєць Ірина, ННІ УДХТУ

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ІТАЛІЇ ЯК КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Однією з частин Європейського Союзу є Італія. Країна бере активну участь у формуванні спільної міграційної політики ЄС. Італія розташована на півдні Європи

та має вихід до Середземного моря. Тож через своє географічне положення країна часто стає першим пунктом в'їзду для біженців та мігрантів, які прямують до Європи.

Головною проблемою міграційної політики є постійний потік мігрантів з країн Північної Африки та Близького Сходу. Досить багато людей прибувають до Італії морським шляхом, що створює додаткове навантаження на систему прийому та прикордонні служби. У зв'язку з цим Італія співпрацює з Європейським Союзом та міжнародними організаціями з метою контролю кордонів і боротьби з нелегальною міграцією. Щоб розподілити відповідальність між країнами-членами, існують спеціальні програми ЄС, участь у яких бере Італія.

Під час розвитку законної міграції особливу увагу приділяють боротьбі з нелегальною міграцією. Європейські країни, зокрема Італія, посилюють кримінальну відповідальність за організацію незаконних перевезень мігрантів та діяльність контрабандистів. Одним із засобів цієї політики є створення міграційних центрів поза територією ЄС. Прикладом є домовленості між Італією та Албанією про відкриття спеціальних центрів, де проводиться перша реєстрація мігрантів та розглядаються заяви про надання міжнародного захисту. Ці заходи мають на меті знизити кількість небезпечних нелегальних перетинів кордонів та покращити процес надання притулку.

Програми включають у себе переміщення біженців, фінансову підтримку та спільні операції з охорони кордонів за участю агентства Frontex. Проте питання рівномірного розподілу мігрантів між країнами ЄС залишається актуальним і часто викликає дискусії.

Окреме місце в міграційній політиці займає питання тимчасового захисту для громадян України, які змушені були залишити свою країну через повномасштабну війну. Країни Європейського Союзу застосовують механізм тимчасового захисту, який дозволяє українцям легально перебувати на їхній території без проходження стандартної процедури отримання статусу біженця. Цей статус надає право на проживання, доступ до ринку праці, освіти, медичної допомоги та соціальних послуг. Тимчасовий захист розглядається як гуманітарний інструмент швидкого реагування на масове переміщення людей унаслідок збройного конфлікту.

Для довгострокового перебування в країні іноземці зобов'язані оформлювати посвідку на проживання (Permesso di Soggiorno). Цей документ є обов'язковим у разі перебування понад три місяці та видається з різних підстав, таких як працевлаштування, навчання, возз'єднання сім'ї або гуманітарні причини. Термін дії посвідки, як правило, відповідає строку візи або підставі перебування. Permesso di Soggiorno забезпечує правову визначеність статусу іноземця та є ключовим елементом інтеграції мігрантів у приймаюче суспільство.

Отже, міграційна політика Італії стає однією з основних точок входження мігрантів до Європи. Італія одночасно бореться з незаконною міграцією, працює з країнами ЄС та міжнародними організаціями, надає гуманітарну допомогу біженцям, зокрема українцям, та розвиває законні способи перебування, наприклад, через оформлення документів на проживання. Однак питання рівномірного розподілу мігрантів між країнами ЄС залишається серйозною проблемою.

Список використаних джерел

1. Європейська комісія. Європейський порядок денний з питань міграції : повідомлення Європейської комісії. Брюссель, 2015.

2. Європейська комісія. Новий пакт про міграцію та притулок : повідомлення Європейської комісії. Брюссель, 2020.

3. Європейський парламент та Рада Європейського Союзу. Регламент Європейського Парламенту і Ради ЄС щодо управління притулком та міграцією. Брюссель, 2024.

4. Агентство Європейського Союзу з охорони кордонів і берегової лінії (Frontex). Річний звіт про міграційні потоки та охорону зовнішніх кордонів ЄС. Варшава, 2023.

5. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR). Глобальні тенденції вимушеного переміщення. Женева, 2023.

6. Міністерство внутрішніх справ Італійської Республіки. Міграційна та притулкова політика Італії : офіційні матеріали. Рим, 2023.

7. Рада Європейського Союзу. Директива 2001/55/ЕС про тимчасовий захист у разі масового напливу переміщених осіб. Брюссель, 2001.

8. Європейська комісія. Рішення про активацію механізму тимчасового захисту для громадян України. Брюссель, 2022.

Іванов Антон Станіславович, 2025
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

НАСЛІДКИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ДЛЯ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Прийняття "Нового пакту про міграцію та притулок" у 2024 році закріпило перехід ЄС до стратегії "Фортеці Європа". Міграційна політика остаточно трансформувалася з гуманітарного інструменту на ключовий елемент національної безпеки.

Інструменталізація міграції росією та Білоруссю, які використовують потоки людей для дестабілізації східного флангу НАТО, змусила ЄС перетворити кордон на високотехнологічний оборонний бар'єр. Відповіддю стала глибока цифровізація контролю: оновлена база Eurodac тепер збирає розширену біометрію (включно з зображенням обличчя) навіть у дітей від 6 років та фіксує маркери "загрози безпеці" для виявлення потенційних терористів. Паралельно фізичний кордон посилюється дронами дальньої дії та системами спостереження, що дозволяє виявляти організовані прориви ще до лінії розмежування.

Економічний вплив міграції на глобальний розвиток стає дедалі більш "транзакційним". ЄС прив'язує надання допомоги країнам Глобального Півдня до їхньої згоди приймати назад депортованих громадян (реадмісія). Це створює тиск на економіки країн-донорів, які критично залежать від грошових переказів мігрантів (у 2022 році вони сягнули $831 млрд).

Економічні збитки від "паралельних суспільств" та ризики ісламістської радикалізації змусили ЄС відмовитися від пасивної інтеграції.

- Німеччина: Партія ХДС закріпила концепцію Leitkultur ("провідна культура"). Інтеграція тепер вимагає не лише знання мови, а й прийняття цінностей, зокрема визнання права Ізраїлю на існування, як запобіжник антисемітизму.
- Скандинавський поворот: Данія ліквідує райони з високою концентрацією "незахідних" мігрантів ("паралельні суспільства"), примусово розселяючи мешканців. Швеція, визнавши наявність зон, де діють альтернативні правові норми, запроваджує депортацію за "нечесний спосіб життя", пов'язуючи перебування в країні з повною культурною адаптацією.

Міграція з України кардинально відрізняється від близькосхідної. Українці демонструють швидку інтеграцію в ринок праці ЄС: у Польщі, Естонії та Литві рівень зайнятості серед них перевищує 50%, що значно вище за показники інших груп біженців. Вони заповнюють дефіцит робочої сили, стаючи донорами європейських економік.

Однак для національної безпеки України це створює критичні ризики:

1. Відтік мізків (Brain Drain): Виїзд понад 500 000 школярів та тисяч кваліфікованих фахівців загрожує майбутньому відновленню держави.
2. Демографічна прірва: Втрата молодого населення підриває стійкість пенсійної системи та економічний потенціал, перетворюючи євроінтеграцію на демографічний виклик.

Нова політика ЄС чітко розмежовує бажаних та небажаних мігрантів. Для вихідців з Близького Сходу двері зачиняються через вимоги жорсткої асиміляції та безпекові фільтри. Для українців ЄС створює сприятливі умови, що парадоксальним чином стає загрозою для самої України, вимиваючи її людський капітал.

Список використаних джерел:

1. European Parliament & Council. (2024). Regulation (EU) 2024/1358 on the establishment of 'Eurodac'.
2. Verfassungsblog. (2024). Public Perceptions of Biometric Checks: Eurodac and EES.
3. Frontex. (2024). Annual Risk Analysis 2024/2025.
4. CDU. (2024). Grundsatzprogramm: In Freiheit leben (Leitkultur definition).
5. The Local DK. (2024). Denmark announces fewer parallel societies in annual update.
6. Swedish Police Authority. (2024). Vulnerable areas and organized crime report.
7. OECD. (2024). International Migration Outlook 2024: Labour market inclusion.
8. Osvitoria. (2023). Не відтік, а колообіг мізків: як повертати українців.

R. Karpenko, Ass. Prof.
Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine

EUROPEAN DEVELOPMENT OF MIGRATION POLICY AND ITS IMPORTANCE FOR UKRAINE AMID MILITARY AGGRESSION

The current phase of international relations is marked by dynamic migration processes that span nearly the entire globe. As a leading hub of economic growth and

political stability, the European Union remains a primary destination for global migration flows. This has necessitated the development of a multi-layered system of legal and institutional frameworks, aiming to balance the protection of human rights with the security needs of member states. For Ukraine, establishing an effective state-level migration policy holds critical importance. On one hand, this urgency stems from significant internal and external migration triggered by military aggression from the Russian Federation. On the other hand, it aligns with Ukraine's strategic objective of integration into the European Union. In this context, analyzing and adopting European approaches is not only a pertinent area of academic research but also an essential national priority.

The importance of studying migration issues within the framework of Ukraine's European integration stems from both prevailing global trends and internal challenges caused by the military aggression of the Russian Federation. In recent years, considerable focus has been placed by researchers on the development of a unified migration policy within the European Union and its implications for both member states and partner nations. Exploring the European model of migration policy and assessing its relevance for Ukraine amidst the ongoing military conflict plays a critical role in understanding potential paths forward.

It should be noted that the concept of a common migration policy for the European Union is relatively new, as until recently this area remained the exclusive competence of the national governments of member states. However, the development ofmigration processes and the annual increase in migrant flows within the EU have caused growing concern,which has necessitated the introduction of coordinated measures and the formation of a common migration policy at the supranational level. The main objective of such a policy is to complement national approaches, establish cooperation between member states, strengthen the position of the EU and ensure the protection of the European space from excessive influx of migrants. The issue of migration has been at the forefront of the EU's activities since the creation of the the European Community, which later transformed into the EU in the process of European integration. Integration is constantly moving forward, covering more and more areas of activity. As a multi-level and multifaceted structure, the EU combines various aspects of the political and socio-economic life of member states through common policies that take into account their needs and interests.

Migration processes today play a crucial role in shaping the modern international landscape, significantly impacting the economic, social, and political stability of nations. The European Union exemplifies a multi-layered migration management system that effectively balances the protection of human rights with safeguarding the security of its member states. The EU's practical experience underscores the value of a comprehensive methodology and coordinated action at the supranational level for regulating migration flows efficiently and fostering sustainable development. For Ukraine, particularly amid military aggression and aspirations to integrate into the European community, adopting European approaches to develop its national migration policy is increasingly pertinent. Key priorities involve aligning with international standards and norms, harmonizing legislative frameworks with EU practices, and ensuring effective management of labor and humanitarian migration. These measures are becoming fundamental pillars of Ukraine's state strategy. As a result, analyzing and applying European expertise in migration policy

is emerging not only as a critical area of academic inquiry but also as a significant governmental focus. This approach strengthens national security, drives economic progress, and paves the way for Ukraine's deeper integration into the European socio-economic sphere.

References:

1. Druchek O.V., Yara O.S., Globenko I.O. Migration processes and migration policy in EU member states: history, current trends in legal regulation. Law and Public Administration. 2024, No. 2. Pp. 299-307.

2. Chernyi Yu.L. Temporary protection of Ukrainian citizens in the EU in the context of global migration processes and the war in Ukraine. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. 2025. Series LAW. Issue 88: part 4. Pp. 153-160.

3. Melnyk Yu.P. EU migration policy in the context of military actions in Ukraine and the world. Scientific journal 'Politicus'. Issue 1.2024. P. 169-173.

4. Hrytsyshena, Z. O. Challenges for state migration policy in the context of military aggression. URL: https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/4412/4447.

R. Karpenko, Ass. Prof.
Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, Ukraine

FEATURES OF IMPLEMENTING SOCIAL PROTECTION POLICIES IN TERRITORIES AMIDST WAR AND DIGITAL TRANSFORMATION

Social protection policies have always played a key role not only in social development but also in national development. Even amid the challenging conditions of modern warfare, this area remains critically important, as the most vulnerable segments of the population require state support. The effectiveness of social policy implementation largely determines not only the stability and harmony of social development but also influences the level of national security.

Under the current circumstances of martial law in Ukraine, there has been a sharp increase in the number of people seeking employment, while their usual sources of income have been significantly reduced. This is due to the fact that a significant number of businesses have been forced to suspend operations, while others are in a critically difficult economic situation.

As noted earlier, the issue of implementing social protection policies in the current military context is of critical importance today. Social protection is viewed as a system of socio-economic measures aimed at safeguarding the population from the impact of various social risks, such as illness, disability, old age, loss of a breadwinner, unemployment, or workplace accidents.

From a macroeconomic perspective, social security functions as a system for managing social risks, the purpose of which is to compensate for the damage caused, mitigate its impact, or even completely prevent consequences for the process of expanded reproduction of the population. As a socio-economic category, social security is a form of redistribution of national income aimed at creating conditions for achieving defined social standards of living for every individual, even in the face of social risks [1;2].

The current state of social protection institutions in areas of Ukraine where hostilities are ongoing should be considered extremely critical. In our view, the organization of social services should involve professional activities based on carefully considered decision-making approaches, in-depth research into the living conditions of each individual, and close collaboration with them. This allows for the most effective engagement of citizens in solving their own problems.

The provision of social services is regulated by the Law of Ukraine "On Social Services," which stipulates that this process is carried out through a case management system. It encompasses several stages: application review, needs assessment, determination of the applicant's average monthly total income, decision-making, development of an individual plan, contract signing, contract implementation, and subsequent monitoring. Under normal circumstances, this process takes up to 10 business days. Funding comes from local budgets. However, during martial law, this procedure becomes excessively lengthy, as delays can endanger people's lives and health. For example, elderly citizens who have been left alone at home because their relatives have moved to safer regions urgently need assistance from social workers.

The right to social protection is one of the fundamental rights and freedoms enshrined in the Constitution. It is guaranteed through a system of mandatory state social insurance funded by contributions from citizens, enterprises, institutions, and organizations, as well as from the budget and other sources. This right is universal and applies to all citizens regardless of their racial, ethnic, or political beliefs, gender, age, financial status, or place of residence. This approach is enshrined in Article 24 of the Constitution of Ukraine, which affirms the equal rights of all citizens and prohibits discrimination on any grounds.

Social protection plays a vital role not only in supporting military personnel and critical infrastructure workers, but also in sustaining society as a whole. In the context of martial law, state social policy is aimed at attracting international aid, as well as creating conditions for the relocation of displaced businesses, which are an important source of additional revenue for the budget [3; 4].

Particular attention should be paid to the social protection of military personnel, law enforcement officers, and their families, given the specific nature of these individuals' professional duties. Such protection is not contingent on their income level or the volume of state budget funding and must be unconditional. Social protection guarantees for these categories of persons cannot be revoked or reduced without appropriate compensation. Citizens of Ukraine who defend the Motherland, its independence, and territorial integrity perform fundamental constitutional functions; therefore, the state is obligated to grant them and their families special status along with additional social guarantees. According to Part 5 of Article 17 of the Constitution of Ukraine, these guarantees must apply both during service and after its completion.

Enacting the state's obligations to provide social protection for citizens who defend the country's sovereignty and territorial integrity into the Constitution of Ukraine is a key element in ensuring such protection. This also helps prevent a decline in the level of support provided to these individuals and their families.

Russia's armed aggression has caused widespread destruction of industrial facilities and serious damage to the domestic economy. This, in turn, has led to a decline in GDP. Under these circumstances, it has become necessary to adjust the budget and increase spending aimed at supporting economic activity.

At the same time, although reducing spending on social protection might seem like a logical solution, the current realities of war dictate the need for new approaches to this issue. Currently, social protection expenditures have risen significantly, and further increases are projected. This is due to a marked rise in the number of people requiring state support in connection with the events of the Ukraine-Russia war.

Therefore, the state's key task today is to ensure an effective social protection system during martial law. Even amid significant budget cuts, the state must make every effort to guarantee support for citizens who need it.

References :

1. Kadykalo, O.I. Current Issues in Social Protection of the Ukrainian Population Under Martial Law. Scientific Notes of V.I. Vernadsky Ternopil National University. 2022. No. 2. Pp. 10–14.

2. Mykolyuk S.M. Social assistance and benefits under martial law. URL: http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/126/122

3.Stashchuk O.V., Gergola S.V., Komar-Stakhovska K.P. The state of social protection and social security of the population of Ukraine under wartime conditions. Economic and Legal Development of Modern Ukraine: Proceedings of the 11th All-Ukrainian Scientific Conference of Students, Graduate Students, and Young Scholars, dedicated to the 25th anniversary of the founding of the National University "Odessa Law Academy," Odessa, November 25, 2022. Odessa, 2022. pp. 6–8.

4. On Social Services: Law of Ukraine No. 2671-VIII of January 17, 2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text.

В.В.Ковтун, студентка
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси,Україна

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ

Міграційна політика Європейського Союзу виступає важливим механізмом підтримання стабільності, безпеки та соціально-економічного розвитку держав-членів. В умовах сучасних глобалізаційних процесів, зростання кількості конфліктів, демографічних дисбалансів та економічної нерівності регулювання міграційних процесів набуває особливої стратегічної ваги [1,4].

Країни ЄС стикаються з комплексом проблем, пов'язаних із неконтрольованими міграційними потоками, нелегальним перетином кордонів, діяльністю злочинних мереж та нерівномірним розподілом мігрантів між державами. Це створює додаткове навантаження на соціальні системи, ринок праці та інфраструктуру окремих країн.

Ключову роль у забезпеченні міграційної безпеки відіграє Frontex, яка відповідає за координацію охорони зовнішніх кордонів ЄС, моніторинг міграційних маршрутів та підтримку держав-членів у боротьбі з нелегальною міграцією і транскордонною злочинністю [2].

Особливо гостро міграційні проблеми проявилися під час кризи 2015 року, коли ЄС зіткнувся з масовим припливом біженців. Це виявило слабкі місця існуючої системи та стало поштовхом до реформування міграційної політики, посилення контролю на зовнішніх кордонах та розробки спільних механізмів реагування. Наслідки та тенденції, сформовані після кризи, простежуються і в наступні роки. Зокрема, у 2020–2024 рр. спостерігалися суттєві коливання кількості нелегальних перетинів кордону ЄС, що було пов'язано зі зміною основних міграційних маршрутів, геополітичними чинниками та безпековою ситуацією в сусідніх регіонах (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка нелегальних перетинів кордону ЄС

Рік	Нелегальні перетини	Зміна з попереднім роком	Маршрут
2020	125 тис.	-18%	Центрально-Середземноморський
2021	200 тис.	+57%	Західно-Балканський
2022	330 тис.	+65%	Західно-Балканський
2023	380 тис.	+15%	Центрально-Середземноморський
2024	310 тис.	-18%	Східно-Середземноморський

Джерело сформовано автором [3]

Аналіз наведених даних демонструє нестабільний характер міграційних потоків до ЄС. Найвищі показники спостерігалися у 2023 році, що пояснюється загостренням міжнародних конфліктів, економічними труднощами та кризовими явищами у країнах походження мігрантів [3].

Зменшення кількості нелегальних перетинів у 2024 році пов'язане з посиленням контролю на кордонах, активізацією міжнародного співробітництва. Водночас міграційні процеси мають не лише ризики, а й позитивні наслідки. Зокрема, трудова міграція допомагає частково компенсувати дефіцит робочої сили в умовах старіння населення Європи та сприяє економічному розвитку країн ЄС.

Міграційна політика Європейського Союзу є важливим інструментом забезпечення стабільності та безпеки держав-членів. Її ефективність залежить від здатності поєднувати гуманітарні підходи з жорстким контролем міграційних процесів і захистом національних інтересів.

Список використаних джерел

1.Migration and asylum. *European Commission*. URL: https://commission.europa.eu/topics/migration-and-asylum_en?utm_source (дата звернення: 17.05.2026).

2.European Border and Coast Guard Agency (Frontex). URL: https://www.frontex.europa.eu (дата звернення: 17.05.2026).

3.Eurostat. *Language selection | European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum?utm_source (date of access: 17.05.2026).

4.Малиновська О. А. Міграційна політика Європейського Союзу: сучасні виклики. Демографія та соціальна економіка. 2023. №2. С. 45–52.

Науковий керівник: Прощаликіна А. М., к.е.н., доцент

Д.М. Кравець, студент
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, Україна

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ КРАЇН ЄС

У сучасних умовах глобалізації міграційні процеси стали одним із ключових чинників впливу на міжнародні відносини та національну безпеку держав. Для країн Європейського Союзу проблема міграції набула особливої актуальності у зв'язку зі зростанням кількості біженців, трудових мігрантів та нелегальних міграційних потоків. Масова міграція суттєво впливає на демографічну ситуацію, економічний розвиток та політичну стабільність держав ЄС [1].

Міграційні процеси мають як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, трудова міграція сприяє подоланню дефіциту робочої сили, підтримує функціонування ринку праці та частково компенсує старіння населення в європейських країнах. З іншого боку, неконтрольована міграція створює додаткове навантаження на систему соціального забезпечення, житлову сферу та систему охорони здоров'я, а також може провокувати міжетнічні й міжконфесійні конфлікти [2].

Однією з найбільших загроз для національної безпеки країн Європейського Союзу є нелегальна міграція. Вона супроводжується зростанням рівня транснаціональної злочинності, незаконної торгівлі людьми та контрабанди. Крім того, нелегальні міграційні потоки можуть використовуватися як інструмент політичного та гібридного тиску на держави ЄС. Саме тому країни Європейського Союзу посилюють контроль за зовнішніми кордонами та вдосконалюють механізми міграційної політики [3].

Важливу роль у забезпеченні міграційної безпеки відіграє спільна політика ЄС у сфері прикордонного контролю та надання притулку. Значну увагу приділяють діяльності Frontex, яке координує співпрацю держав ЄС у сфері охорони кордонів та боротьби з нелегальною міграцією. Водночас важливим завданням залишається дотримання прав людини та забезпечення ефективної інтеграції мігрантів у європейське суспільство [1].

Отже, міграційні процеси мають комплексний вплив на національну безпеку країн Європейського Союзу. Вони створюють можливості для економічного розвитку, але водночас формують нові безпекові виклики. Ефективна міграційна політика повинна поєднувати контроль міграційних потоків, захист прав людини та забезпечення стабільності й безпеки держав ЄС.

Список використаних джерел

1. Міграційна політика Європейського Союзу в умовах сучасних викликів [Електронний ресурс]. – URL: https://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/58.pdf
2. Проблеми та наслідки міграційних процесів у країнах ЄС [Електронний ресурс]. – URL: https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc35/part_2/25.pdf
3. Міграційні процеси та їх вплив на безпекову політику держав [Електронний ресурс]. – URL: https://ird.gov.ua/irdp/p20250033.pdf

Науковий керівник: Онофрійчук О.П., к.е.н., доц.

М. С. Кравцова, студентка
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

МІГРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ В ЄС: РОЛЬ ЦИФРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМ КАПІТАЛОМ

Сучасний етап розвитку Європейського Союзу характеризується комплексом структурних викликів, серед яких одним із найгостріших є демографічна трансформація. Зниження народжуваності, старіння населення, скорочення частки економічно активних громадян та прискорення цифрової трансформації економіки формують нову реальність для європейського бізнес-середовища. В цих умовах питання трудової та інтелектуальної міграції набуває не лише соціального, а й стратегічного економічного значення. За даними Євростат, у 2024 р. майже 10% населення ЄС — понад 43 млн осіб — були громадянами іншої країни, що підтверджує масштаби міграційних процесів як структурного явища [1]. При цьому частка населення працездатного віку в країнах Союзу стабільно скорочується, тоді як попит на висококваліфіковані кадри, особливо у сферах цифрових технологій, інженерії, логістики, охорони здоров'я та управління даними, продовжує зростати. Це створює парадоксальну ситуацію: попри високий рівень розвитку освітніх систем, внутрішній кадровий ресурс ЄС дедалі менше відповідає динаміці ринку.

У таких умовах міграція перестає бути лише гуманітарним чи політичним питанням і трансформується в інструмент стратегічного управління людським капіталом. Особливої актуальності проблема набуває в контексті цифрового менеджменту. Саме сучасні цифрові платформи, алгоритми аналітики великих даних, автоматизовані системи рекрутингу та електронні сервіси управління мобільністю створюють нові механізми регулювання міжнародної міграції. Об'єктом дослідження є міграційні процеси в межах та поза межами Європейського Союзу. Предмет дослідження — вплив трудової та інтелектуальної міграції на стабільність економіки ЄС та роль цифрових управлінських інструментів у забезпеченні ефективного залучення людського капіталу. Метою роботи є аналіз того, як міграція та цифровий менеджмент стають взаємопов'язаними факторами адаптації економіки ЄС до демографічних викликів.

Демографічна ситуація в Європейському Союзі протягом останніх десятиліть демонструє системне погіршення. Основною причиною є низький рівень народжуваності: середній коефіцієнт у більшості країн ЄС не досягає необхідного показника 2,1 дитини на одну жінку та становить лише 1,3–1,6. Паралельно збільшується середня тривалість життя, що створює значне навантаження на пенсійну систему, охорону здоров'я та державні бюджети. Для бізнес-середовища це означає: скорочення чисельності працездатного населення, зростання конкуренції за кваліфікованих працівників та уповільнення темпу оновлення компетенцій. Особливо гостро це відчувається у секторах, що потребують високої цифрової грамотності.

Міграція традиційно виконує функцію компенсації дефіциту робочої сили. У сучасному ЄС вона поділяється на два ключові напрями. Трудова міграція забезпечує заповнення вакансій у логістиці, будівництві, медичному секторі, сільському господарстві та сфері соціального догляду — секторах, де внутрішній

ринок праці не здатний задовольнити попит. Інтелектуальна міграція спрямована на якісне посилення економіки через залучення програмістів, дата-аналітиків, інженерів та фахівців зі штучного інтелекту (ефект Brain Gain). Важливим інструментом у цьому процесі є програма EU Blue Card: з 2016 по 2023 р. кількість виданих карток стабільно зростала, досягнувши 89 037, хоча у 2024 р. зафіксовано зниження на 12,3% — до 78 096 карток, імовірно через перехідний період після реформування відповідної Директиви [7]. Попри це, програма залишається ключовим інструментом залучення висококваліфікованих спеціалістів до ЄС.

Традиційні механізми управління міграцією дедалі більше поступаються цифровим рішенням. Цифровий менеджмент у сфері міграції означає перехід від реактивного управління до прогнозного: аналітичні платформи на основі великих даних дозволяють визначати дефіцитні професії, регіональні дисбаланси та динаміку мобільності населення [2]. Алгоритми штучного інтелекту активно використовуються для міжнародного рекрутингу — аналізу резюме, верифікації кваліфікацій, ранжування кандидатів. Електронні візові системи, цифрові кабінети заявників та онлайн-верифікація документів роблять процес релокації прозорішим і швидшим. Блокчейн-технології дозволяють безпечно підтверджувати дипломи та сертифікати, знижуючи ризик шахрайства на міжнародному ринку праці. Окремою категорією людського капіталу стають цифрові кочівники — фахівці, що працюють дистанційно: багато країн ЄС вже запровадили для них спеціальні візові режими [5].

Поряд із перевагами, міграція породжує низку викликів. По-перше, недостатній рівень інтеграції може спричиняти соціальну напругу та культурні конфлікти. По-друге, конкуренція між країнами ЄС за таланти призводить до нерівномірного розподілу людського капіталу. По-третє, для країн-донорів міграція означає втрату інтелектуального ресурсу: громадяни України у 2024 р. отримали 3 524 EU Blue Card (4,5% від загальної кількості по ЄС), що підтверджує масштаби інтелектуальної еміграції [7]. Окремої уваги потребує безпековий вимір: явище інструменталізації міграції — використання міграційних потоків як інструменту гібридного тиску з боку третіх держав — становить реальну загрозу для країн ЄС [3]. Цифровізація міграційних систем, своєю чергою, створює додаткові ризики: витік персональних даних мігрантів, кібератаки на реєстраційні системи та несанкціонований доступ до державних баз даних можуть бути використані в гібридних операціях. Тому розвиток цифрових міграційних платформ має супроводжуватися посиленими протоколами кіберзахисту та міжвідомчою координацією.

Таким чином, демографічна криза є одним із найсерйозніших довгострокових викликів для ЄС, а її подолання потребує системного поєднання міграційної та цифрової стратегій. Інтелектуальна міграція забезпечує приплив компетенцій, необхідних для цифрової трансформації, тоді як інструменти Big Data, штучного інтелекту, блокчейну та електронних сервісів суттєво підвищують ефективність управління людським капіталом [4; 6]. Перспективами подальшого розвитку є створення єдиного цифрового ринку талантів в ЄС, інтеграція AI в державне управління мобільністю та гармонізація електронних міграційних процедур. Для майбутніх фахівців у сфері цифрового менеджменту ця тема є надзвичайно актуальною, оскільки саме вони формуватимуть нові моделі управління мобільністю, талантами та цифровими екосистемами бізнесу.

Список використаних джерел

1. Eurostat. Migration and Asylum in Europe – 2025 edition. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/migration-2025 (дата звернення: 16.05.2026).
2. European Commission. Migration, Mobility and the EU Labour Market: Recent Developments. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/migration-mobility-and-eu-labour-market-recent-developments_en (дата звернення: 16.05.2026).
3. Blaakman S. Legal Migration to the EU : EPRS Briefing. European Parliamentary Research Service, March 2026. PE 785.664. URL: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2026)785664 (дата звернення: 16.05.2026).
4. European Commission. Work and Legal Migration Pathways. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-resettlement/work_en (дата звернення: 16.05.2026).
5. European Commission. Maximising the Potential of the EU's Workforce. URL: https://commission.europa.eu/topics/migration-and-asylum/maximising-potential-eus-workforce_en (дата звернення: 16.05.2026).
6. EURES. Labour Shortages and Surpluses in Europe. URL: https://eures.europa.eu/living-and-working/labour-shortages-and-surpluses-europe_en (дата звернення: 16.05.2026).
7. Eurostat. Residence Permits – Statistics on Authorisations to Reside and Work. Statistics Explained, 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_%E2%80%93_statistics_on_authorisations_to_reside_and_work (дата звернення: 16.05.2026).

Науковий керівник: Смєсова В. Л., д.е.н., проф.

Г.О. Лиюров, студент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ЄС НА ГЛОБАЛЬНУ СТАБІЛЬНІСТЬ ТА АРХІТЕКТУРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах загострення геополітичних конфліктів міграційна політика Європейського Союзу трансформується з інструменту демографічного регулювання на ключовий фактор глобальної архітектури безпеки. Реалізація «Нового пакту про міграцію та притулок» (New Pact on Migration and Asylum) формує складну систему взаємозалежностей, яка безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток країн-донорів та стійкість національних кордонів країн-реципієнтів. Проведене дослідження фокусується на аналізі дуалістичного характеру міграційних процесів, де, з одного боку, відбувається перерозподіл трудових ресурсів, а з іншого — виникають нові гібридні загрози.

У ході роботи було застосовано методи системного аналізу та геополітичного моделювання, що дозволило ідентифікувати критичні наслідки міграційної політики ЄС для глобального розвитку. Встановлено, що посилення екстерналізації кордонів ЄС призводить до формування «буферних зон» у суміжних державах, що підвищує

навантаження на їхні економіки, але водночас стимулює зростання обсягів транскордонних переказів, які складають до 15% ВВП окремих країн, що розвиваються[1]. Водночас виявлено негативну тенденцію «відтоку мізків» (brain drain), що знижує індекс людського капіталу в країнах походження мігрантів на 12–18% у довгостроковій перспективі[2].

Особливу увагу в дослідженні приділено аспектам національної безпеки. Розроблена авторська модель оцінки ризиків «Migration-Security Nexus» довела, що неконтрольовані міграційні потоки все частіше використовуються як інструмент гібридної війни (weaponization of migration). Аналіз останніх криз на східних кордонах ЄС продемонстрував вразливість існуючих механізмів реагування. Запропонований комплекс заходів щодо посилення кібербезпеки міграційних баз даних (Eurodac, SIS) та впровадження інтелектуальних систем біометричного контролю дозволяє підвищити рівень виявлення потенційних терористичних загроз на 34%[3].

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні кореляції між жорсткістю міграційного законодавства ЄС та зростанням активності транснаціональних злочинних угруповань, що займаються контрабандою людей. Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій для адаптації національних стратегій безпеки третіх країн до нових реалій міграційної політики ЄС, що включає механізми превентивного реагування на штучно створені міграційні кризи та посилення міждержавної розвідувальної співпраці[4].

Список використаних джерел:

1. Geddes A., Hadj-Abdou L. Migration and the European Union. Red Globe Press, 2022. 312 p.
2. Lleonart M. The Weaponization of Migration in 21st Century Hybrid Warfare. Routledge Security Studies, 2023. 245 p.
3. Ковальчук О. С. Міграційна безпека в умовах глобальної нестабільності: виклики для Європи. Львів: Світ, 2023. 198 с.
4. Bossong R., Carrapico H. EU Borders and Shifting Internal Security: Technology, Externalization and Accountability. Springer, 2022. Vol. 18. P. 55–78.

В.О. Лук'янова, студентка 1 курсу
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ВПЛИВ ЗРОСТАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ НА МІГРАЦІЙНУ ПОЛІТИКУ ЄС

Збільшення міграційних потоків до країн Європейського Союзу є одним із ключових викликів сучасності, що суттєво впливає на формування та трансформацію міграційної політики об'єднання. Починаючи з 2015 року, коли кількість осіб, які шукали притулок в ЄС, сягнула рекордних показників, інститути Союзу змушені були переглянути чинні підходи до управління міграцією [2].

Масовий приплив мігрантів спричинив серйозне навантаження на системи прийому та інтеграції держав-членів, насамперед Греції, Італії та Угорщини, які

опинились на зовнішніх кордонах ЄС. Нерівномірний розподіл міграційного тиску виявив структурні вади Дублінської системи, яка покладала відповідальність за розгляд заяв про надання притулку переважно на країни першого в'їзду. Це спонукало Єврокомісію запропонувати реформу загальної європейської системи надання притулку (CEAS) [1].

У відповідь на зростаючий міграційний тиск ЄС вжив низку заходів як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. Зокрема, у 2016 році було підписано угоду між ЄС та Туреччиною, спрямовану на стримування нерегулярної міграції через Егейське море [2]. Водночас значно посилилась роль агентства Frontex, бюджет якого та чисельність персоналу суттєво зросли для забезпечення охорони зовнішніх кордонів Союзу [2].

Ключовим кроком у реформуванні міграційної політики стало ухвалення у 2024 році Пакту про міграцію та притулок, який запровадив обов'язковий механізм солідарності між державами-членами [3]. Відповідно до нових правил, країни отримали можливість або приймати переміщених осіб, або здійснювати фінансові внески до спільного фонду [1; 3]. Пакт також передбачає посилений скринінг на кордонах та прискорені процедури розгляду заяв про надання притулку [3].

Таким чином, зростання міграційних потоків зумовило глибоку трансформацію міграційної політики ЄС: від реактивного реагування на кризи до формування комплексної системи управління міграцією, що поєднує зовнішній вимір, прикордонний контроль та механізми внутрішньоєвропейської солідарності [2; 3]. Поляризація позицій держав-членів щодо розподілу відповідальності, однак, залишається серйозною перешкодою для досягнення повноцінної єдності у цій сфері [1].

Список використаних джерел:

1. Wojcik J. Sovereignty of Member States in New European Pact for Migration and Asylum. *Review of Nationalities*. 2020. Т. 10, № 1. С. 245–255. (дата звернення: 06.05.2026).

2. Frontex. Annual Risk Analysis 2023. Warsaw: European Border and Coast Guard Agency, 2023. (дата звернення: 06.05.2026)

3. Regulation (EU) 2024/1351 on asylum and migration management (AMMR). Official Journal of the European Union. 2024. (дата звернення: 06.05.2026)

Науковий керівник: Стрельченко І.І., д.е.н., доц.

Мандра Владислава Олександрівна
Херсонський національний технічний університет
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 4 курс

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ

У сучасних умовах посилення міграційних процесів політика ЄС у цій сфері набуває стратегічного значення, оскільки впливає на внутрішню стабільність країн-учасниць, глобальний розвиток та систему національної безпеки. Основними аспектами її реалізації є:

1. Роль візового та безвізового режимів. Візова політика ЄС використовується для контролю в'їзду іноземців і регулювання міграційних потоків, в той же час безвізовий режим спрощує поїздки, туризм і мобільність людей між країнами, але водночас підвищує вимоги до систем безпеки. Саме через застосування цих режимів ЄС намагається поєднати відкритість кордонів і контролем міграційних потоків [1].

2. Вплив безвізового режиму на національну безпеку. Безвізовий режим зробив пересування людей більш швидким і доступним, що збільшило кількість перетинів кордону. Це призвело до необхідності посилення перевірок і впровадження цифрових систем контролю, таких як ETIAS та VIS [6]. Також у контексті забезпечення національної безпеки посилюється увага до ризиків нелегальної міграції та терористичних загроз, тому країни ЄС посилюють прикордонний контроль [2; 5].

3. Вплив на світовий ринок праці. ЄС став одним із головних центрів залучення робочої сили у світі. Це спричинило відтік працівників із країн Східної Європи, Азії та Африки до країн ЄС. Водночас Європа отримала додаткові трудові ресурси, особливо в сферах, де не вистачає робочої сили (медицина, будівництво, послуги) [3].

4. Нелегальна міграція і торгівля людьми. Через високий попит на робочу силу та різницю в рівні життя між країнами проблема нелегальної міграції залишається актуальною. Вона супроводжується ризиками торгівлі людьми та використання мігрантів у тіньовій економіці. ЄС бореться з цими явищами через посилення контролю за перетином кордонів, співпрацю з третіми країнами та розвиток спільних баз даних [4].

5. Сучасні підходи до перетину кордону. Країни ЄС активно впроваджують цифрові технології для контролю міграційних потоків, зокрема біометричну ідентифікацію, електронну реєстрацію та автоматизовану перевірку осіб. Уніфікація правил в'їзду та посилення інформаційного обміну між державами сприяють підвищенню рівня безпеки й ефективності прикордонного контролю [6].

Отже, міграційна політика ЄС має подвійний ефект: вона сприяє економічному розвитку, мобільності населення та міжнародній співпраці, водночас формуючи нові виклики для національної безпеки. У перспективі ключовим завданням залишається забезпечення балансу між відкритістю кордонів, захистом прав людини та ефективним прикордонним контролем.

Список використаних джерел:

1. Visa policy URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/visa-policy_en

2. REGULATION (EU) 2018/1806 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/1806/oj

3. Progress report on the Implementation of the European Agenda on Migration. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0250

4. Migration and asylum. URL: https://commission.europa.eu/topics/migration-and-asylum_en

5. Візова політика ЄС: на межі між внутрішньою безпекою ЄС та зовнішньою політикою. URL: https://europewb.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/novisa_analitic1283958505.pdf

6. EES і ETIAS 2026: нові правила в'їзду українців у Шенген. URL: https://greentravel.ua/ua/ees-etias-2026-shengen/

С.О. Медведська, студентка 1 курсу
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Міграційні процеси є важливою складовою сучасного розвитку світу. У країнах Європейського Союзу міграція відіграє значну роль у формуванні ринку праці, демографічної структури населення та економічного розвитку. Сьогодні ЄС є одним із найбільших центрів міжнародної міграції через високий рівень життя, стабільну економіку та соціальний захист населення.

Основною причиною формування міграційних потоків є економічний фактор. Люди переїжджають до країн ЄС у пошуках роботи, вищої заробітної плати та кращих умов життя. Багато держав Європи потребують додаткової робочої сили через старіння населення та нестачу працівників у різних сферах економіки.

До цього варто додати, що важливою сучасною тенденцією є посилення міграційної політики Європейського Союзу. Через зростання кількості мігрантів країни ЄС впроваджують більш жорсткий контроль зовнішніх кордонів, удосконалюють систему реєстрації та перевірки осіб, які в'їжджають на територію Європи. Одночасно розвиваються програми інтеграції, які передбачають мовну підготовку, соціальну адаптацію та сприяння працевлаштуванню мігрантів, що допомагає зменшити соціальну напругу та забезпечити більш ефективне включення новоприбулих у суспільство.

Важливими причинами міграції також є політичні конфлікти, війни та гуманітарні кризи, які змушують людей залишати свої країни та шукати безпечні умови проживання. Значний вплив на сучасні міграційні процеси мала війна в Україні, унаслідок якої мільйони людей переїхали до країн Європейського Союзу. Крім того, поширюється освітня міграція, адже молодь все частіше обирає навчання в європейських університетах завдяки високій якості освіти та міжнародним програмам академічного обміну.

Серед основних видів міграції в ЄС переважає трудова міграція. За статистичними даними більшість мігрантів працюють у промисловості, будівництві, медицині, сільському господарстві та сфері послуг у 2024 р. до ЄС надійшло 912 000 заявок на притулок (Eurostat, 2025). [1]. Значне місце займає вимушена міграція, пов'язана з воєнними конфліктами та переслідуваннями. Також важливою є освітня міграція, коли студенти переїжджають до країн ЄС для здобуття освіти та подальшого працевлаштування. Окремою проблемою залишається нелегальна міграція, яка створює труднощі для контролю кордонів і соціальної системи держав.

На сьогодні найбільше мігрантів приймають такі країни як Німеччина, Іспанія, Італія та Франція [2]. Ці держави мають високий рівень економічного розвитку та потребують додаткової робочої сили. Крім того, деякі з них є першими пунктами прибуття мігрантів із країн Африки та Близького Сходу.

Міграція має як позитивні, так і негативні наслідки для Європейського Союзу. Позитивним є забезпечення економіки робочою силою, підтримка розвитку виробництва та покращення демографічної ситуації. Водночас виникають соціальні проблеми, пов'язані з інтеграцією мігрантів, навантаженням на соціальні служби та культурними відмінностями.

У зв'язку з цим Європейський Союз проводить політику регулювання міграційних потоків. Країни ЄС посилюють контроль зовнішніх кордонів, удосконалюють міграційне законодавство та впроваджують програми підтримки й адаптації біженців. Значна увага приділяється інтеграції мігрантів у суспільство через мовні курси, освіту та працевлаштування.

Як доповнення, варто підкреслити, що міграційні процеси в Європейському Союзі постійно змінюються під впливом глобальних подій, зокрема економічних криз і воєнних конфліктів. Це потребує від країн ЄС гнучкого підходу до регулювання міграції та посилення співпраці між державами для ефективного управління міграційними потоками.

Отже, сучасні тенденції формування міграційних потоків у Європейському Союзі характеризуються зростанням масштабів міграції, різноманітністю її форм та активним державним регулюванням. Міграційні процеси мають важливе значення для розвитку країн ЄС, однак потребують ефективної міграційної політики та міжнародної співпраці.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Європейської Комісії (Single Market for Services) https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/services_en.
2. Eurostat — Migration and asylum statistics (Італія як одна з головних країн призначення мігрантів у ЄС): https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum
3. EUAA. Latest Asylum Trends – Mid-Year Review 2024. URL: https://www.euaa.europa.eu/
4. UNHCR Europe. Situation Ukraine Refugee Situation. URL: https://www.unhcr.org/ua/en

Науковий керівник: Смєсова Л. В. д.е.н., доц.

Москалюк Аліна, студентка групи ЦМБ-25Б,
факультет менеджменту і бізнесу
Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ КРАЇН ЄС ПОВ'ЯЗАНІ З СУПЕРЕЧНОСТЯМИ В ПРОЦЕСІ КООРДИНАЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

У сучасних геополітичних умовах спільна міграційна політика ЄС виступає важливим інструментом регулювання потоків біженців, забезпечення контролю кордонів та підтримання правопорядку. Однак зростання інтенсивності міграційних хвиль і потреба в оперативному реагуванні висувають вимоги до нових форм міждержавної взаємодії. Існуючі протиріччя у впровадженні політики становлять

одну з ключових проблем, що прямо відбивається на соціально-економічному стані країн-приймачів. Скоординована стратегія може не лише зменшити ризики для соціальних інститутів, але й більш ефективно використовувати людські ресурси для стимулювання економік держав-членів.

Метою даного дослідження є встановлення того, яким чином протиріччя в координації та реалізації міграційної політики ЄС впливають на стабільність країн-приймачів та які соціально-економічні наслідки вони породжують.

У роботі застосовано теоретичний аналіз нормативно-правових актів ЄС та існуючих практик управління міграцією. Проведено системний огляд наукових джерел та статистичних матеріалів щодо міграційних потоків. Використано порівняльний аналіз для співставлення соціально-економічних показників країн із різними моделями реалізації міграційної політики. Дані були систематизовані у вигляді тез та тексту доповіді.

Дослідження виявило, що протиріччя в міграційній політиці ЄС відображаються у нерівномірному розподілі відповідальності між державами. Країни, які знаходяться на першій лінії прийому, зазнають надмірного тиску, тоді як відсутність солідарних механізмів перерозподілу осіб уповільнює оперативність реагування. Це провокує хаотичні переміщення, ускладнюючи облік та контроль. Аналіз фінансових показників свідчить про посилення навантаження на державні бюджети через необхідність термінового фінансування притулків і посилення охорони кордонів. Водночас встановлено, що при коректному впровадженні політики міграція здатна частково компенсувати демографічні проблеми та дефіцит трудових ресурсів у окремих секторах економіки.

Неузгодженість політик призводить до посилення соціальної напруги в приймаючих громадах. Невпорядкованість інтеграційних процесів спричиняє формування ізольованих етнічних анклавів та підвищення безробіття серед мігрантів. З економічної перспективи, у короткостроковій перспективі країни несуть додаткові витрати на соціальну підтримку, тоді як за умов успішної інтеграції мігрантів спостерігається позитивний ефект на ВВП завдяки розширенню внутрішнього попиту та омолодженню трудових ресурсів.

Порівняння практик країн із суворою та ліберальною міграційною політикою свідчить, що ефективність визначається не стільки числом прийнятих осіб, скільки рівнем координації на загноєєвропейському рівні. Автоматизація реєстраційних процедур та створення єдиної бази даних могли б значно полегшити роботу соціальних служб. Однак впровадженню єдиних стандартів перешкоджають політичні розбіжності між державами та неоднаковий рівень їхнього економічного розвитку.

Усунення протиріч у міграційній політиці сприятиме підвищенню стійкості країн ЄС до майбутніх викликів, знизивши витрати, пов’язані з наслідками неконтрольованих міграційних хвиль. Координовані заходи не лише стабілізують соціальну ситуацію, але й відкриють додаткові економічні можливості через раціональне управління ресурсами.

Список використаних джерел

1. Європейська Комісія. Новий пакт про міграцію та притулок. — Офіційний огляд законодавчих ініціатив щодо реформування системи координації в ЄС.

[Електронний ресурс]: https://ec.europa.eu/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_uk

2. Eurostat. Статистика міграції та міграційного населення (2024). — Дані про демографічні зміни та потоки шукачів притулку до країн Європейського Союзу. [Електронний ресурс]: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_品質_population_statistics

3. Дублінський регламент та його вплив на солідарність в ЄС. — Науковий аналіз суперечностей у розподілі відповідальності між країнами "першої лінії" та країнами призначення. [Електронний ресурс]: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648710/IPOL_STU(2020)648710_EN.pdf

4. Соціально-економічні наслідки міграції: Посібник для політиків. — Видання TechPress (2024), що розглядає вплив міграції на ринки праці та державні бюджети приймаючих країн. [Електронний ресурс]: https://www.oecd.org/en/topics/migration.html

5. Інновації в управлінні міграцією. — Матеріали міжнародної конференції з питань соціальної політики (2023). Дослідження цифрових систем моніторингу кордонів.[Електронний ресурс]: https://www.icmpd.org/our-work/policy-and-research

Пономарьов Д.О., магістрант
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро, Україна

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕФІЦИТУ РИНКУ ПРАЦІ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується проблемами в сфері збереження та розвитку людського капіталу, яка спричинена повномасштабною агресією з боку росії. Масовий виїзд людей за кордон та внутрішнє переміщення осіб (ВПО) призвели до того, що економічно активне населення скоротилося приблизно на чверть порівняно з 2021 р. Україну залишили переважно жінки репродуктивного з високим рівнем освіти, що створює тиск на ринок праці та зменшує демографічний резерв [1-2]. Можливість зниження призовного віку та посилення контролю за військовим обліком створюють високі економічні ризики та невизначеність для бізнесу. Існують категорії «військовозобов'язаних до 25 років», які перебувають у запасі через навчання на військових кафедрах або проходження строкової служби, що дозволяє їх залучати до лав ЗСУ. Це змушує частину молоді уникати офіційного працевлаштування, посилюючи дефіцит кадрів в економіці, та стимулює розвиток тіньового ринку праці [3].

Країні бракує ресурсів для реалізації проєктів відновлення, вартість яких згідно з оцінками Rapid Damage and Needs Assessment у лютому 2026 р. сягнула 588 млрд дол США. Для забезпечення запланованого зростання ВВП до 2032 р. Україні знадобиться приблизно 8,6 млн додаткових працівників порівняно з 2022 р. За умов, коли 58% підприємств визнають брак працівників своєю головною проблемою

(через мобілізацію та міграцію), виникає необхідність знаходження нових стратегій репатріації та залучення людських ресурсів [4; 5, с. 5].

Міграцію українців після повномасштабного вторгнення можна розділити на три етапи:1) *перша фаза* (лютий–травень 2022 р.) – масовий виїзд з прикордонних з росією та центральних регіонів країни; 2) *друга фаза* (осінь 2022 р. – зима 2023 р.) – вимушена міграція, зумовлена руйнуванням критичної енергетичної інфраструктури та блекаутами; 3) *третя фаза* (2024–2025 рр.) – структурна міграція, що характеризується виїздом сімей з метою возз'єднання та відтоком молоді для здобуття освіти на тлі затяжного характеру війни.

Сучасний географічний розподіл мігрантів свідчить про їх значну концентрацію у Німеччині (1,27 млн осіб), Польщі (961 тис. осіб) та Чехії (380 тис. осіб). Однак політика цих країн щодо українців зазнала певних змін [6]. Так, на початкових етапах *Німеччина* пропонувала українцям умови, які фактично ідентичні до прав власних громадян, включаючи виплати «Bürgergeld» (563 євро на місяць) та оплату мовних курсів. Однак з 1 квітня 2025 р. розмір базової соціальної допомоги мігрантам було знижено з 563 євро до 441 євро на місяць. З липня 2026 р. планується введення повної втрати соціальної підтримки у разі немотивованої відмови від працевлаштування [7-8].

Взаємини *Польщі* з українськими мігрантами також переходять у фазу легалізації через працю. Тимчасовий захист за механізмом «PESEL UKR» офіційно обмежений з 4 березня 2026 р. Замість нього впроваджується карта «CUKR» – трирічний дозвіл на проживання для тих, хто має дійсний паспорт і прожив у статусі «UKR» не менше року. З лютого 2026 р. отримання дитячих субсидій за програмою «800+» прив'язане до навчання дитини в польській школі, що може виступати як інструмент довгострокового утримання молодих сімей [7].

Значний дефіцит «робочих рук» на українському ринку праці обумовлює необхідність формування державної політики, яка базується на трьох аспектах: *утриманні тих, хто ще не виїхав*; *репатріації тих, хто виїхав*; та *селективному імпорті іноземної робочої сили*.

Для стабілізації ринку праці першочергово потрібно *нейтралізувати чинники, що сприяють еміграції*: безпекові ризики (обстріли інфраструктури, окупація тощо), втрата житла, низький рівень доходів порівняно з європейською соціальною допомогою, зміни в освітньому процесі тощо. Відповіддю на ці виклики стала розробка «Стратегії державної міграційної політики України до 2035 року», яка має такі пріоритети: 1) модернізація системи оплати праці для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних робочих місць, подолання проявів «ейджизму» та «сексизму»; 2)створення правових та економічних механізмів, які б полегшували повернення населення в Україну; 3) формування стійких зв'язків з українськими мігрантами та їх розгляд як суб'єктів інвестиційного та інтелектуального капіталу; 4) розробка прозорих інституційних умов та нормативно-правових механізмів селективного залучення трудових мігрантів із третіх країн для задоволення потреб на національному ринку праці; 5) цифровізація міграційних послуг для збереження зв'язку з державою незалежно від місця перебування громадянина [9].

Відновлення національної економіки безпосередньо пов'язане з репатріаційним процесом. Для цього України розробила ряд стимулів, які працюють за принципом

«економічного магніту». *По-перше*, найбільш дієвим інструментом для населення є державна програма пільгового іпотечного кредитування «єОселя», за якою діють пільгові умови для ВПО та мешканців прифронтових територій. Вони можуть отримати компенсацію до 70% для першого внеску та щомісячного платежу протягом першого року. Для молоді до 25 років початковий внесок – 10% [10].

По-друге, для стимулювання повернення фахівців креативних та ІТ-галузей у 2026 р. впроваджуються нові правила оподаткування доходів, отриманих на цифрових платформах. Замість ставки ПДФО 18% – ставка 5% для підприємців, які не мають найманих працівників та мають дохід до 7,2 млн грн на рік. Це дозволяє фрілансерам легально працювати в Україні, сплачуючи мінімальні податки [11].

По-третє, законопроєкт №13415, який був ухвалений у листопаді 2025 р., передбачає компенсацію до 70% інвестиційних витрат для підприємств через податкові пільги. Це стимулює підприємців за кордоном повертати капітал назад в Україну, будувати нові заводи в переробній промисловості, отримуючи звільнення від імпортного ПДВ та мита на обладнання [12].

Оскільки навіть за умов повної репатріації біженців не буде ліквідовано кадровий дефіцит, у 2025 р. в Україну прибули перші групи легальних трудових мігрантів з Бангладешу для роботи в будівництві, агросекторі та логістиці. Прогнозується, що у 2026 р. до України прибуде до 10 000 бангладешців. Також планується підписання аналогічних угод з Узбекистаном, Індонезією та В'єтнамом. Іноземні працівники заробляють в середньому 500–600 дол США на місяць, що є вище за доходи в їхніх країнах. Кожен проходить жорстку перевірку СБУ та МЗС, що є необхідним заходом безпеки в умовах воєнного стану. Незважаючи на складність та високу вартість, бізнес йде на ці кроки через відсутність альтернатив. Це вимушений, але необхідний крок для стабілізації економіки [13].

Отже, подолання кадрового дефіциту в Україні вимагає проведення державної міграційної політики, що передбачає: фінансове масштабування програм «єОселя» та «єРобота» для стимулювання економічної репатріації українців; створення прозорої регуляторної системи управління імпортом трудовими ресурсами та соціокультурної адаптації іноземців; перенавчання працівників категорії «50+» та ветеранів як найбільш стійких до міграції соціальних груп.

Список використаних джерел

1. National Bank of Ukraine. Inflation to Remain Moderate and Economy to Recover in 2024–2026 – NBU Inflation Report. *National Bank of Ukraine*. URL: https://surl.lt/ockcjy
2. Helme P. Ukraine retrains workers over 50 as the younger labor force vanishes. *EuromaidanPress*. URL: https://surl.li/oxbhbv
3. Березин С. Мобілізація до 25 років в Україні 2026: правила та закон | Актум. *Адвокатське об'єднання Актум*. URL: https://surl.li/sbwoov
4. Ukraine | World Bank Group. *World Bank Group - International Development, Poverty and Sustainability*. URL: https://surl.li/xevfvu
5. UN Ukraine. UN COUNTRY ANALYSIS. UKRAINE. 61 p. URL: https://surl.li/tulfqs
6. Temporary protection for persons fleeing Ukraine - monthly statistics. *Language selection | European Commission*. URL: https://surl.li/hsitil

7. VisitUkraine Today. Тимчасовий захист для українців в Європі у 2026 році: які країни приймають біженців і що потрібно знати про умови. *Visit Ukraine - SERVICE PORTAL ABOUT UKRAINE 24/7*. URL: https://surl.li/pvrgku
8. Зросла кількість загиблих через масштабну негоду в Україні. *РБК-Україна*. URL: https://surl.li/sxislu
9. Офіс міграційної політики. Розробка Стратегії державної міграційної політики України до 2035 року: трудоресурсний аспект, 2025-2026. URL: https://surl.li/ewoofs
10. М-во розвитку громад та територій України. Уряд розширює доступ до програми єОселя для ВПО та мешканців прифронтових територій. *mindev.gov.ua*. URL: https://surl.li/iycpbh
11. М-во фінансів України. Парламент підтримав у І читанні законопроєкт про впровадження міжнародного обміну інформацією щодо доходів, отриманих через цифрові платформи, та їх оподаткування. *mof.gov.ua*. URL: https://surl.lu/vilhcm
12. Фінансовий клуб. Рада підтримала податкові пільги для бізнесу в обмін на інвестиції в переробку – Фінансовий клуб. *Фінансові новини України та аналітика – Фінансовий клуб*. URL: https://surl.li/sssnsn
13. Терещук Г. Трудові мігранти в Україні: міфи і факти. *Радіо Свобода*. URL: https://surl.li/iytqzv
Науковий керівник: Смєсова В.Л., д.е.н., професор

Владислав Попович, **студент 3 курсу**
Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, Україна

“ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ З ПИТАНЬ МІГРАЦІЇ”: ПЕРЕВАГИ І СЛАБКІ МІСЦЯ

Велика міграційна криза 2015 р., спричинена безпрецедентним напливом біженців до країн Європейського Союзу, зумовила необхідність швидкого вдосконалення механізмів регулювання міграційних процесів. У 2015 р. в ЄС вперше було зареєстровано 1,25 млн біженців [1]. Однією з перших з масовим напливом мігрантів зіткнулася Угорщина, яка через географічне розташування стала транзитною країною для нелегальних мігрантів до інших країн-членів ЄС. Про це свідчить велика кількість заяв про надання притулку. Згідно даних Eurostat, у 2015 р. в Угорщині такі заяви подали 177 130 осіб, в той час як у Словаччині – 325, у Чехії – 1515, у Польщі – 12 185. Але мігранти швидко покидали ці країни і рухались далі на захід [2].

У відповідь на це, було розроблено “Європейський порядок денний з питань міграції” – комплексну стратегію, ухвалену ЄС у 2015 р. Стратегія передбачає 4 основних рівні, на яких ґрунтується міграційна політика: зменшення стимулів для нелегальної міграції, посилене управління кордонами, спільна політика щодо надання притулку біженцям, нова політика щодо легальної міграції [3].

Серед головних переваг стратегії варто виокремити: впровадження єдиних механізмів координації міграційної політики для всіх членів ЄС; посилення діяльності Frontex та збільшення контролю зовнішніх кордонів ЄС, координація

рятувальних операцій у Середземному морі та боротьба з нелегальним перевезенням мігрантів; захист прав біженців і програми інтеграції мігрантів.

Водночас стратегія має низку слабких місць, серед яких: нерівномірний розподіл відповідальності (більшість країн ЄС не дотримувалися своїх зобов'язань щодо розселення мігрантів, і тому міграційне навантаження було вкрай нерівномірним, а більша його частина припадала на Грецію та Італію) [4]; складність інтеграції мігрантів та наявність безпекових ризиків, пов'язаних зі зростанням рівня злочинності [5].

"Європейський порядок денний з питань міграції" став важливим етапом формування сучасної міграційної політики ЄС. Завдяки розробленій стратегії вдалося значно зменшити міграційних тиск. Вже упродовж 2015-2019 рр. кількість мігрантів зменшилася на 92% [6].

Список використаних джерел

1. Maria Ewa Szatlach. European Agenda on Migration – Assumptions and Implementation. *Świat Idei i Polityki.* 2019. Т. 18. С. 96-111. URL: https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_15804_siip201906

2. Eurostat. Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015. URL: Eurostat. http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-press-releases/-/3-04032016-AP

3. European Commission. A European Agenda on Migration. Brussels, 2015. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_15_4956

4. Fabian Willermain. The European Agenda on Migration, One Year On. The EU Response to the Crisis Has Produced Some Results, but Will Hardly Pass Another Solidarity Test. *IEMed Mediterranean Yearbook*. 2016. URL: https://www.iemed.org/publication/the-european-agenda-on-migration-one-year-on-the-eu-response-to-the-crisis-has-produced-some-results-but-will-hardly-pass-another-solidarity-test/

5. СокуренкоВ. А., Хрякова Н. О. Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Т. 63. С. 239-244. URL: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.42

6. Malynovska O. A. Modern Development of EU Migration Policy and Migration Prospects of Ukraine. *Demography and Social Economy. №* 2 (44), 92-109. URL: https://doi.org/10.15407/dse2021.02.092

Науковий керівник: Маслова Н. М. – доцент кафедри філософії та соціальних наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

Є. В. Присяжнюк, студентка
Університету митної справи та фінансів м. Дніпро, Україна

ШЕНГЕНСЬКА ЗОНА ЯК ІНСТРУМЕНТ БЕЗПЕКИ ТА СТАБІЛЬНОСТІ ЄС

Шенгенська зона була створена 14 червня 1985 року і є одним із важливих результатів європейської інтеграції. У цьому регіоні 26 країн-учасниць, у яких

скасовано прикордонний контроль, що забезпечує вільне пересування для понад 400 мільйонів громадян цієї території. Шенген, це важливий інструмент забезпечення безпеки та стабільності ЄС. Його ефективність ґрунтується на трьох принципах: захисті зовнішніх кордонів, обміні операційною інформацією між країнами та взаємній довірі між країнами-учасницями. До Шенгенської зони входять такі країни: Австрія, Бельгія, Болгарія, Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Греція, Хорватія, Угорщина, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція. Також у склад входять 4 країни, які не ЄС: Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія.

Шенген як інструмент безпеки. Основний принцип Шенгенської системи полягає у скасуванні внутрішніх кордонів та посиленні зовнішніх контролів. Це дозволяє ЄС гарантувати вільне пересування людей та одночасно захищати свою територію від незаконної імміграції, тероризму та організованої злочинності. У своїй процедурі Шенгенська інформаційна система (SIS) відіграє важливу роль. SIS найбільша платформа даних у Європі, яка використовується для обробки інформації про осіб під наглядом, злочинців, жертв торгівлі людьми та фальшивих документів. У 2024 році Рада Європи запровадила новий закон щодо шенгенських кордонів, який надає державам-членам нові засоби для спільного контролю зовнішніх кордонів без порушення вільного пересування в регіоні.

Шенген як інструмент стабільності ЄС. Стабільність Шенгенської зони залежить від трьох невід'ємних факторів: забезпечення зовнішніх кордонів, обмін інформацією та глибока довіра між державами-членами. Економічно та соціально Шенген забезпечує стабільність великого Європейського Союзу задля полегшення роботи, розвитку туризму, логістики та прикордонної торгівлі, але цей період не тривалий, бо стабільність зони також під впливом: деякі країни почали використовувати «тимчасовий» контроль на внутрішніх кордонах, що може тривати роками, наприклад, як Німеччина 2025 році. Це може послабити довіру між членами та перетворити Шенгенську зону на «розділену» систему з широким поширенням контролю.

Виклики та майбутнє Шенгену. Сучасні виклики для Шенгену: міграційна криза, терористичні загрози, пандемії, війни — показують труднощі сучасної моделі координації між окремими державами. Відсутність єдиного підходу до зовнішнього кордону може призвести до того, що якась країна стане крайньою всього регіону. Майбутня Шенгенська область потребуватиме посилення координації прикордонних служб, інвестування в безпекові технології, наприклад: біометрія, штучний інтелект для аналізу ризиків, запровадження єдиної європейської міграційної політики та відновлення взаємної довіри між державами-членами. Без цих інновацій Шенгенська область могла б втратити своє стабільне ядро, баланс між свободою та безпекою.

У сфері гуманітарного медичного страхування та захисту прав людини різні випадки в Шенгенській зоні повинні розглядатися більш незалежно та ретельно. Водночас, коли вирішуються кримінальні дії, система Шенген включає механізми для захисту вразливих груп. За допомогою Шенгенської інформаційної системи відстежуються не лише злочинці, але й зниклі діти, викрадення людей, жертви торгівлі людьми та особи, які потребують медичної допомоги або міжнародного

захисту. Це означає, що Шенген є не лише інструментом політичної безпеки, але й важливим механізмом гуманітарного реагування.

Шенгенська зона стикається з критикою через нерівномірний розподіл захисту зовнішніх кордонів. Країни, що межують із третіми країнами, такі як Греція, Італія, Іспанія, Польща та інші держави, зазнають тиску через незаконну міграцію і менше залучені в глибини справи, це створює напругу між державами-учасницями та вимагає солідарності, фінансової підтримки та спільних операцій . У майбутньому шенгенську зону можна розширити на інші країни, зокрема Україну, Молдову, Боснію і Герцеговину, Грузію, а потім впровадити необхідні реформи у сфері безпеки, візової політики та контролю за кордонами в одному місці.

Список використаних джерел:

1. Шенгенська зона: свобода пересування чи розпорошений контроль? Чи зможе Європейський Союз витримати це?— UA Policy. URL: https://uapolicy.org/content/shengen-svoboda-ruhu-chi-fragmentovaniy-kontrol-chi-vitrimae-es/

2. Що таке Шенгенська зона і що вона означає для громадян ЄС? — Schengenvisum.info. URL: https://schengenvisum.info/uk/wat-schengengebied-betekent-eu-burgers/

3. Аніта Прасад. Рада ЄС схвалила оновлену версію Шенгенського прикордонного кодексу. Що він передбачає.Forbes.ua. URL: https://forbes.ua/news/rada-es-skhvalila-onovlenu-versiyu-shengenskogo-prikordonnogo-kodeksu-24052024-21352

П.Є. Прудиус, студентка
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

НЕЛЕГАЛЬНА МІГРАЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇН ЄС

Нелегальна міграція сьогодні є однією з найактуальніших проблем для країн Європейського Союзу. Під нелегальною міграцією розуміють незаконний перетин державного кордону або перебування на території країни без відповідних документів і дозволів [1]. Основними причинами масового переміщення людей до Європи є збройні конфлікти, політична нестабільність, бідність, безробіття та низький рівень життя в країнах Африки, Близького Сходу й Азії. Багато людей прагнуть знайти безпечні умови життя, роботу та соціальний захист у державах ЄС. Саме тому проблема нелегальної міграції набула критичного значення для безпеки Європи та потребує скоординованого реагування з боку всіх країн-членів Союзу.

Нелегальна міграція створює низку загроз для держав ЄС. Однією з найбільших проблем є зростання злочинності та діяльність організованих злочинних угруповань, які займаються незаконним перевезенням людей через кордони. Такі мережі отримують значні прибутки від нелегальних перевезень, нерідко наражаючи мігрантів на смертельну небезпеку - від переправлення у непридатних умовах до прямого фізичного насильства. Крім того, серед нелегальних мігрантів можуть перебувати особи, пов'язані з екстремістськими чи терористичними організаціями, що суттєво підвищує ризики для громадської безпеки. Окремою загрозою є

використання міграції як інструменту гібридної агресії: зокрема, з боку Росії та Білорусі, які цілеспрямовано організовують міграційний тиск на зовнішні кордони ЄС.

Серйозні наслідки проблема має і для економіки країн ЄС. Держави змушені витрачати значні бюджетні кошти на утримання мігрантів, організацію центрів тимчасового перебування, медичну допомогу та соціальне забезпечення. Через збільшення чисельності населення зростає навантаження на системи охорони здоров'я, освіти, транспортну інфраструктуру та ринок праці. У деяких країнах це спричиняє соціальну напругу між місцевими жителями та мігрантами, а також посилює позиції правопопулістських партій, які використовують міграційну тематику у виборчих кампаніях.

Для протидії нелегальній міграції ЄС активно вдосконалює систему управління кордонами та правове регулювання. Ключову роль відіграє агентство Frontex, яке координує охорону зовнішніх кордонів, проводить спільні патрулювання та сприяє обміну оперативними даними між країнами-членами. У травні 2024 року набрав чинності Пакт про міграцію та притулок (Pact on Migration and Asylum) - пакет з десяти законодавчих актів, прийнятих Радою ЄС після більш ніж чотирьох років переговорів [2]. Пакт передбачає уніфікацію правил обробки заявок на притулок, запровадження обов'язкової ідентифікації та перевірки безпеки мігрантів на кордоні, а також механізм солідарної відповідальності між державами-членами за прийом шукачів захисту. Повне практичне застосування норм Пакту розпочнеться 12 червня 2026 року [2].

Окремої уваги заслуговує безпековий вимір нелегальної міграції в контексті тероризму. Згідно зі звітом Europol EU TE-SAT 2024, більшість арештів за злочини терористичного характеру в країнах ЄС у 2023 році стосувалися джихадистського тероризму - 334 з 426 випадків; саме цей напрям залишається ключовою загрозою безпеці Союзу. Поєднання неконтрольованих міграційних потоків із радикалізацією окремих осіб створює умови для проникнення екстремістів на територію ЄС, що вимагає не лише посилення прикордонного контролю, але й тісної розвідувальної співпраці між країнами-членами.[3]

Отже, нелегальна міграція є складною багатовимірною проблемою, що впливає на безпеку, економіку та соціальну стабільність країн Європейського Союзу. Повністю зупинити нелегальну міграцію практично неможливо, оскільки її глибинні причини - збройні конфлікти, бідність та кліматичні зміни - мають глобальний характер. Проте комплексне поєднання посиленого прикордонного контролю, скоординованої міграційної політики у рамках нового Пакту та співпраці з країнами-партнерами у регіонах походження мігрантів здатне суттєво зменшити масштаби цієї проблеми і забезпечити стабільність та безпеку в Європі.

Список використаних джерел:

1. International Organization for Migration. Key Migration Terms. URL: https://www.iom.int/key-migration-terms (дата звернення: 12.05.2026).

2. European Commission. Pact on Migration and Asylum. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en (дата звернення: 12.05.2026).

3. Europol. European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024 (EU TE-SAT). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. URL: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/TE-SAT%202024%20-%20Executive%20Summary%20-%20EN.pdf (дата звернення: 14.05.2026).

Науковий керівник: Смєсова В.Л., д.е.н., професор

В. О. Рева, студент

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У ЄС ЯК ВИКЛИК ДЛЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ

На сьогоднішній день феномен міграції українського населення через війну є актуальним для політики ЄС. У зв'язку з цим постає питання. Чи здатний механізм тимчасового захисту українських біженців одночасно виконувати гуманітарну функцію та залишатися ефективним інструментом забезпечення стабільності й безпеки країн ЄС в умовах тривалої війни? Частково у минулих роках це питання підіймали зарубіжні дослідники. B. Parusel та V. Varfolomieieva розглядають тимчасовий захист українців як приклад швидкої та скоординованої реакції ЄС, що зменшила навантаження на системи притулку. Натомість E. Guild та K. Groenendijk акцентують увагу на головній проблемі яка характеризується тим, що механізм є тимчасовим, але війна затягується, тому майбутній статус українців у ЄС залишається невизначеним [1].

За даними Eurostat, на 31 березня 2026 року в ЄС під тимчасовим захистом перебували 4,33 млн осіб з України [2]. Найбільше навантаження у абсолютних показниках припадало на Німеччину, Польщу та Чехію, а у відносному вимірі на Чехію, Польщу та Словаччину. Наразі ЄС має вирішити, як одночасно зберегти гуманітарну підтримку українців, не перевантажити соціальні системи та забезпечити стабільність і національну безпеку.

З одного боку тимчасовий захист надав українцям легальний статус та доступ до базових прав на роботу та проживання. З іншої сторони це створило дуже велике навантаження на житло та соціальні бюджети. Тому головним викликом стає майбутній перехід від тимчасового захисту до довгострокових правових рішень [3].

Країни поза ЄС, такі як Норвегія та Швейцарія вже почали посилювати контроль над українськими біженцями. Перша країна відмовила автоматичне отримання захисту для українських чоловіків віком від 18 до 60 років [4].

Отже, тимчасовий захист українців став ефективною кризовою відповіддю ЄС, але через тривалу війну він поступово перетворюється на довгостроковий виклик для міграційної політики.

Список використаних джерел

1. Parusel B., Varfolomieieva V. The Ukrainian Refugee Situation: Lessons for EU Asylum Policy [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://sieps.se/media/i2qongmt/2022_16epa.pdf

2. Guild E., Groenendijk K. The impact of war in Ukraine on EU migration [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.frontiersin.org/journals/human-dynamics/articles/10.3389/fhumd.2023.1189625/full
3. Eurostat. Temporary protection for persons fleeing Ukraine — monthly statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics
4. Norwegian Government. The Government tightens the rules for displaced persons from Ukraine: Men aged 18 to 60 will no longer receive temporary collective protection [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.regjeringen.no/en/whats-new/the-government-tightens-the-rules-for-displaced-persons-from-ukraine-men-aged-18-to-60-will-no-longer-receive-temporary-collective-protection/id3155103/

П.В. Ревуцька
Університет імені Альфреда Нобеля, м.Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Міграція є одним з найважливіших чинників розвитку світової економіки,а в країнах ЄС вона відіграє особливу роль через старіння населення в європейських країнах і потреби в залученні робочої сили з третіх країн. Так,темпи зростання народжуваності в південно-середземноморських країнах становили в середині 2000-х рр. 2,8 % в рік, а в країнах ЄС тільки 0,4 %. За співвідношенням припливу мігрантів до корінного населення Європа займає перше місце в світі.

Щорічний приплив іммігрантів до країн ЄС в 90-ті роки становив 0,5 – 1,0 млн. чоловік, але починаючи з 2000 р. досяг 1,5 – 2,0 млн., це було пов'язано насамперед з розширенням Євросоюзу на схід. До 2050 року чисельність працездатного населення в Європі знизиться на 18 %, а частка населення у віці старше 65 років збільшиться до 60 %. До того ж європейці не погоджуються на низькокваліфіковану роботу, і потреба в іноземній робочій силі буде зростати. [1]

Міграція є і, ймовірно, залишиться однією з найважливіших політичних проблем світу в XXI столітті. Сьогодні країни Європи піддаються критиці через відсутність лідерства та узгодженої та скоординованої політики перед кризою біженців та за недостатньо продумані механізми реагування, всі з яких серйозно обмежують своєчасні рішення та ефективну реалізацію міграційної політики. Короткострокові підходи не змогли вирішити довгостроковий характер проблеми міграції та біженців.

З точки зору сьогодення, міграційна політика являє собою цілеспрямовану діяльність державних органів, міжнародних організацій і громадських об’єднань у сфері регулювання міграційних процесів та міграційних відносин. У плані глобальних міграційних потоків національні держави взаємодіють одна з одною, акцентуючи взаємозв’язки різного рівня. Посилення соціального і безпекового напруження в соціумі, інтенсифікація процесів міжнародної міграції, актуалізують питання дослідження особливостей реалізації міграційної політики і міграційних проблем у цілому. [2]

Окремо слід наголосити на необхідності вирішення протиріч, які існують сьогодні між країнами Європейського Союзу. Так, країни, в яких спостерігається найбільший приток нелегальних мігрантів, наполягають на тому, щоб ввести жорсткі санкції проти тих країн, які не стримують своїх громадян та їх незаконний виїзд в європейські країни. У свою чергу, інша група держав Європи переконана, що вони не зможуть в найближчому майбутньому досягти ефективного соціально-економічного поступу без мігрантів з-за кордону, тому їх керівництво не є настільки категоричним проти нелегальних мігрантів та країн, з яких вони приїжджають. Таким чином, міграційна політика Євросоюзу вимагає тотального перегляду та впровадження в життя нових підходів до вирішення проблем нелегальної міграції та ісламізації європейського населення. Перспективами подальших досліджень у даному напрямку має бути аналіз міграційних тенденцій біженців, оцінка міжнародного співробітництва у сфері трудової міграції та вивчення міграційних тенденцій нелегалів на території європейських держав.

Список використаних джерел

1. http://eustudies.history.knu.ua/uk/migratsijna-polityka-yevropejskogo-soyuzu-shhodo-krayin-pivnichnoyi-afryky/
2. https://nam.kyiv.ua/files/publications/filippova.pdf
3. https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/download/9971/9487

Романцева Анастасія 3 рік бакалавр
Університет імені Альфреда Нобеля

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЯК ОСНОВА СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ

Міграційна політика Європейського Союзу є важливою складовою забезпечення стабільності та безпеки держав-учасниць. В умовах глобалізації, воєнних конфліктів та економічних криз, міграційні процеси значно посилилися, що створює як можливості, так і виклики для ЄС [1].

Основною метою міграційної політики ЄС є регулювання потоків мігрантів, захист прав людини та підтримання внутрішньої безпеки. Важливим є баланс між гуманітарними зобов'язаннями та контролем зовнішніх кордонів. Для цього ЄС використовує спільні механізми, зокрема систему Шенгенської зони та агентство Frontex, яке координує охорону кордонів [3].

Особливо актуальним питання міграції стало після загострення війни російської федерації проти України у 2022 році. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки та виїхати до країн ЄС у пошуках безпеки. Це стало одним із найбільших міграційних викликів для Європи за останні десятиліття [2]. Наприклад, Польща, Німеччина та Чехія прийняли значну кількість біженців, забезпечивши їм тимчасовий захист, доступ до освіти та медицини [2].

Такий досвід показав, що ефективна міграційна політика сприяє не лише гуманітарній підтримці, але й збереженню соціальної стабільності в країнах ЄС. Водночас існують і проблеми: навантаження на соціальні системи, інтеграційні труднощі та політичні дискусії щодо розподілу мігрантів між державами [1].

Таким чином, міграційна політика ЄС виконує ключову роль у забезпеченні національної безпеки, оскільки дозволяє контролювати міграційні потоки, запобігати нелегальній міграції та водночас реагувати на гуманітарні кризи. У майбутньому ЄС потребує подальшого вдосконалення спільних механізмів управління міграцією для підвищення ефективності та солідарності між країнами-членами.

Список використаних джерел:

1. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. URL: https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/232260/231073

2. Російське вторгнення в Україну (з 2022). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83_(%D0%B7_2022)

3. Спільна міграційна політика ЄС (2020-2022 рр.). URL: https://mhpi.chnu.edu.ua/mhpi/article/view/7/1

Науковий керівник: Стрельченко І.І. Доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля

Рудик О.С., студентка 1 курсу
Вінницький національний технічний університет,
м. Вінниця, Україна

ПРОБЛЕМА НЕЛЕГАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА КРИМІНОГЕННУ СИТУАЦІЮ В ЄС

Нелегальна міграція є одним із найгостріших викликів для держав-членів Європейського Союзу протягом останніх десятиліть. Починаючи з міграційної кризи 2015-2016 років, коли до Європи прибули понад мільйон нелегальних мігрантів, ця проблема набула системного характеру і продовжує загострюватися [1]. Недостатній контроль кордонів, неефективність механізмів депортації та різнорідність національних міграційних законодавств створюють умови, за яких частина мігрантів залишається поза правовим полем [2].

Зв'язок між нелегальною міграцією та криміногенною ситуацією є складним і неоднозначним. Дослідники наголошують, що не слід ототожнювати мігрантів із злочинцями – переважна більшість із них стає жертвами, а не суб'єктами злочинності [3]. Разом з тим аналітики фіксують, що умови, в яких перебувають нелегальні мігранти (соціальна ізоляція, відсутність легального доходу, страх перед депортацією), формують підвищений ризик їх залучення до тіньових і кримінальних структур [4].

Ключовим напрямом криміналізації, пов'язаним із нелегальною міграцією, є торгівля людьми та контрабанда мігрантів. За даними Євростату, кількість виявлених жертв торгівлі людьми в ЄС щороку перевищує 7 000 осіб, причому більшість із них – іноземні громадяни, які в'їхали нелегально. Мережі контрабандистів отримують значні прибутки, що стимулює розвиток організованої

злочинності на регіональному рівні. Транзитні країни – зокрема держави Балканського маршруту – стикаються зі зростанням корупції, нелегальної торгівлі зброєю та наркотиками.

Окремої уваги заслуговує питання радикалізації. Наукові дослідження фіксують, що нелегальні мігранти, які тривалий час перебувають у статусі невизначеності, є більш вразливими до впливу екстремістських ідеологій. Серед осіб, причетних до терористичних актів у Франції, Бельгії та Німеччині у 2015–2019 роках, були й ті, хто в'їхав до ЄС нелегально або перебував у країні з простроченими документами. Це зумовлює необхідність посилення інтеграційних програм та систем ідентифікації.

Для протидії зазначеним загрозам ЄС реалізує низку заходів: посилення зовнішніх кордонів (агентство FRONTEX), реформу Дублінської системи, двосторонні угоди про реадмісію з країнами походження. Проте ефективність цих заходів залишається обмеженою через різницю в підходах між державами-членами та нестачу фінансування інтеграційних програм [5].

Таким чином, нелегальна міграція не є прямою причиною зростання злочинності, однак створює структурні умови, що сприяють розвитку окремих форм кримінальної активності. Комплексне вирішення проблеми потребує поєднання посилення прикордонного контролю, розширення легальних шляхів міграції та якісної інтеграційної політики в державах-членах ЄС [6].

Список використаних джерел

1. Малиновська О.А. Міграційна криза в Євросоюзі: уроки для України. Стратегічні пріоритети. 2021. № 3. С. 88–97.
2. Піскун О.І. Правове регулювання протидії нелегальній міграції в ЄС. Часопис Київського університету права. 2023. № 1. С. 45–52.
3. Бандурка О.М., Римаренко Ю.І. Міграція населення і злочинність: кримінологічний аналіз. Київ: Університет внутрішніх справ, 2020. 248 с.
4. Єщенко П.С., Савченко А.В. Нелегальна міграція як загроза національній безпеці держав ЄС. Правова держава. 2022. № 33. С. 214–221.
5. Євростат. Статистика торгівлі людьми та нелегальної міграції в ЄС. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Trafficking_in_human_beings_statistics
6. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Нелегальна міграція та організована злочинність у Центральній та Східній Європі. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.iom.int/news/iom-report-irregular-migration-and-organized-crime

Науковий керівник Смєсова В. Л., д.е.н., проф., професор кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин НТУ «Дніпровська політехніка».

А. С. Сиротюк, студентка
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука», м.Рівне, Україна

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ МІГРАНТІВ У ЦИФРОВИХ ЕКОСИСТЕМАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Глобалізація та технологічний прогрес створили багато різних проблем під час реалізації фізичними особами свого права на захист персональних даних, з якими зіткнулися і в країнах-членах та в самому ЄС в цілому. Персональні дані завдяки сучасним технологіям переміщаються вільніше, приватні компанії та органи державної влади використовують персональні дані в небувалих раніше масштабах, фізичні особи все більше і більше відкривають доступ до своїх даних. Захист персональних даних також є невіддільною частиною правового регулювання в рамках інформаційного суспільства.

Зробимо невеликий історичний екскурс щодо питання персональних даних в ЄС, а потім обговоримо законодавство ЄС щодо захисту персональних даних, яке набуло чинності з 25 травня 2018 р.

Перші рекомендації в Співтоваристві (1980 р.) не мали обов'язкового характеру для країн-членів, тому не було єдиного орієнтира для всіх країн-членів. Відповідно, національне законодавство дуже відрізнялося та було різноманітним. Відмінності негативно впливали на внутрішній ринок, через що було ініційовано прийняття у 1995 р. Директиви 45/46/ЄС як єдиного обов'язкового акту для всіх країн-членів. Однак у ній не було враховано майбутній технологічний прогрес, тому незабаром виникло питання про розробку нового більш прогресивного акту. Отже, у січні 2012 року було ініційовано реформування законодавства ЄС у сфері захисту персональних даних з метою приведення його у відповідність до вимог «цифрової епохи» та на виконання Стратегії єдиного цифрового ринку Європи (Digital Single Market Strategy). У зв'язку з цим було розроблено та впроваджено два документи. Перший – Директива 2016/680 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 27 квітня 2016 р. «Про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних компетентними органами для цілей запобігання, розслідування, виявлення або переслідування кримінальних злочинів або виконання кримінальних покарань та про вільне переміщення таких даних, а також про скасування Рамкового Рішення Ради 2008/977»; другий – Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року (General Data Protection Regulation (GDPR), Загальний регламент про захист даних) «Про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних та про вільне переміщення таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС». Директива набула чинності 24 травня 2016 року, але країни-члени мали транспонувати її в своє національне законодавство до 6 травня 2018 року. Регламент як нормативно-правовий акт прямої дії автоматично став частиною національного законодавства кожної країни-члена з 25 травня 2018 року [1, с. 35].

Правове, регуляторне середовище щодо впровадження нових технологій весь час змінюється у різних юрисдикціях, реагуючи на нові виклики, пов'язані із розвитком технологій ШІ, кіберзагрозами тощо. Так, останніми роками в ЄС набули

чинності Закон про штучний інтелект та Закон про кіберстійкість (CRA), дію яких мають враховувати організації. Закон про штучний інтелект впроваджується з серпня 2024 року і буде повністю застосований у квітні 2026 року. Його описують як першу у світі комплексну правову рамку, яка встановлює гармонізовані правила для сприяння надійному ШІ в ЄС. Він запроваджує правила, що ґрунтуються на врахуванні ризиків, для розробників та користувачів ШІ – стосовно конкретних застосувань технології. Закон про ШІ спрямований на захист основних прав людини, в тому числі права на інформаційну приватність, посилюючи вимоги до обробки даних в ШІ-системах, встановлюючи суворі правила для високоризикованих ШІ-рішень, включно з HR-технологіями, і працюючи у зв'язці з GDPR. Закон про кіберстійкість (CRA) набув чинності 10 грудня 2024 року, повне впровадження заплановано на грудень 2027 року. CRA – це регламент ЄС, який встановлює вимоги до кібербезпеки для підключених апаратних та програмних продуктів (наприклад, пристроїв Інтернету речей, розумних приладів, маршрутизаторів). Він доповнює чинні закони, такі як Директива NIS2, спрямована на зниження кіберризиків у всьому ланцюжку цифрових поставок ЄС. Основними цілями CRA є: зобов'язати виробників інтегрувати надійні заходи кібербезпеки від початкової розробки продукту протягом усього його життєвого циклу; створити єдину систему кібербезпеки для спрощення дотримання нормативних вимог як для виробників апаратного, так і для програмного забезпечення; вимагати чіткого розкриття функцій кібербезпеки та захисту для всіх цифрових продуктів; надання бізнесу та споживачам можливості безпечно використовувати цифрові продукти. Вітчизняні експерти наголошують, що в Україні потрібними є подальші зусилля у сфері євроінтеграції. Станом на кінець 2024 року Україна виконала 71% вимог у рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС щодо пунктів «Наука, технологія та інновації, космос, цифрова інтеграція». Необхідно продовжувати адаптацію українського цифрового законодавства до норм ЄС, зокрема у сфері захисту даних та регулювання ШІ [2, с. 4].

Розвиток електронного врядування значно спрощує взаємодію громадян з державою, забезпечуючи швидкий доступ до різноманітних послуг, проте ця трансформація також супроводжується викликами в сфері кібербезпеки. Зокрема, захист персональних даних стає надзвичайно важливим, оскільки зростає ризик їх несанкціонованого використання або витоку. Для належного забезпечення кібербезпеки необхідно впроваджувати комплексні технологічні рішення, включаючи шифрування даних, багатофакторну автентифікацію та розробку національних стратегій кібербезпеки. Крім того, особливу увагу слід приділяти підвищенню цифрової грамотності серед соціально вразливих груп населення, що дозволить їм безпечно користуватися цифровими платформами. Комплексний підхід, який поєднує технічні, правові та освітні заходи, стане основою для ефективного захисту прав громадян в цифровому середовищі, зміцнюючи довіру до електронного врядування і сприяючи його розвитку [3, с. 316].

Список використаних джерел

1. Бойко В. Д., Василенко М. д. Кібербезпека та захист персональних даних в ЄС: проблеми цифрового суспільства. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* . 2024. Випуск 34. С. 34–47. – Режим доступу:

https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7a8ced70-a26f-40ca-ae32-9ccdbbaca496/content
2. Жуляєв В . В. Захист даних у системі управління персоналом в умовах викликів та кіберзагроз для інформаційної приватності. *Економіка та суспільство* . 2025. Випуск.82. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/7267-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-7186-1-10-20260212.pdf
3. Максимович Р. О. Кібербезпека в електронному порядку як запорука захисту персональних даних соціально вразливих верств населення. *Право та державне управління* . 2024. № 4. С. 317–324. – Режим доступу: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2024/43.pdf
Науковий керівник: Онофрійчук О.П., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

N. Skorobogatova, PhD in Economics, associate professor
National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine

CIRCULAR MIGRATION MODEL IN THE CONTEXT OF DIGITALISATION: IMPACT ON THE LABOUR MARKET AND ECONOMIC SECURITY OF EU COUNTRIES

Migration processes in EU countries are acquiring new dimensions in the context of the digital transformation of the economy. The automation of production, platform-based employment, and remote work are fundamentally reshaping the structure of labour demand, shifting the focus from low-skilled migration towards the attraction of digital competencies. This requires a rethinking of the very logic of migration policy – from a linear model towards a circular one capable of effectively reproducing human capital in the interests of both receiving countries and countries of origin.

Digital transformation is altering the structure of labour demand along two simultaneous vectors. On the one hand, the automation of many processes is displacing low-skilled labour. In particular, since 2012 the share of low-paid jobs in manufacturing and retail has declined substantially due to automation; for instance, robot density in EU industrial sectors is growing – in Germany it stands at 415 units per 10,000 employees (2022) [1, 2]. On the other hand, demand for highly skilled workers is rising. Since 2012, the number of high-skilled jobs in high-productivity-growth sectors has increased by approximately one third [3]. Shortages of IT specialists, engineers, and medical personnel remain a structural problem. The EU initiative "Union of Skills" (2025) explicitly links the attraction of third-country nationals to filling this deficit through the Talent Partnerships mechanism [4].

Digitalisation is also transforming migration processes themselves: gig platforms (Uber, Deliveroo, etc.) are giving rise to a new category of "platform migrants" who are legally self-employed but effectively subject to algorithmic management, which complicates their legal protection and statistical recording.

It should be noted that the traditional (linear) model of migration reproduces the logic of a linear economy: human resources (human capital) are extracted from the country of origin, used once in the receiving country, and then either assimilate or return without any mechanism for reinvesting the competencies acquired. We consider it appropriate to introduce a circular model that borrows the logic of a closed resource cycle, whereby value is returned to the system multiple times [5]. Under the linear model, an outflow of highly skilled workers occurs from the country of origin: the migrant relocates, integrates (settles) in the receiving country, resulting in a "brain drain" from the home country. Under the circular model, migrants acquire skills in the receiving country, their qualification level rises, and subsequently such workers either return to the country of origin or participate in remote employment, thereby reinvesting in the country of origin. In this model, the knowledge cycle is not interrupted: the migrant's qualifications are enhanced through upskilling, increasing their value in the labour market. Reinvestment in the country of origin takes the form of remittances and knowledge transfer, which restore the human capital of the home country and provide the foundation for new migration cycles.

Digital technologies play an important role in implementing this migration model. Specifically, digitalisation enables it through several mechanisms:

– digital skills assessment platforms – in 2024, the EU expanded the use of technologies for processing applications, issuing permits, and providing informational support for integration [1]; the next step is the EU Skills Profile Tool and similar instruments for real-time mapping of migrants' competencies;

– remote employment as "soft" circularity – a migrant can generate added value for the EU economy while physically residing in the country of origin, representing a new form of circularity without physical relocation; for example, an IT specialist from Ukraine can work for a Dutch company while based in Warsaw or after returning to Lviv;

– large-scale upskilling – the digital retraining mechanisms that the EU is deploying for the "green transition" are equally applicable to migrants, particularly Ukrainian refugees with higher education whose qualification potential remains underutilised; projections indicate the possible creation of up to 700,000 additional jobs in circular economy sectors by 2030 [6];

– digital remittance channels – the reduction in the cost of international transfers through fintech platforms reinforces the reinvestment effect of human capital in countries of origin, constituting the key closing element of the circular cycle.

In conclusion, we consider the circular economy model to be a productive analytical framework for migration processes: the four circularity principles (closed loop, extended use, local production, capital regeneration) have direct analogues in the migration domain. Digitalisation serves as the infrastructural catalyst of circular migration – remote employment, upskilling platforms, and digital remittance channels close the cycle without requiring the physical return of the migrant.

References

1. Tverdostup, M., Ghodsi, M., Leitner, S. M. (2025). Migration vs. automation as an answer to labour shortages: Firm-level analysis for Austria (wiiw Working Paper No. 262). The Vienna Institute for International Economic Studies. https://wiiw.ac.at

2. Skorobogatova N., Yurchyshyn O. (2025). Digital transformation as a driver for sustainable development of small and medium-sized enterprises. In: Competitiveness and sustainable development, Ed. 6, 6-7 noiembrie 2025, Chişinău. Chișinău: „Tehnica-UTM", 2025, Ediția 7, pp. 128-134. https://doi.org/10.52326/csd2025

3. European Commission. (2025). Labour market and wage developments in Europe 2025. Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. https://op.europa.eu/webpub/empl/lmwd-annual-review-leaflet-2025/

4. European Commission. (2025). Union of skills: EU competitiveness compass. https://commission.europa.eu

5. Skorobogatova N. (2025). Research of the possibilities and results of the implementation of the principles of the green economy using Industry 4.0 technologies on the example of the utility sector. International Journal of Services, Economics and Management, 16(1), 79-106. https://dx.doi.org/10.1504/IJSEM.2025.144574

6. Van Opstal W., Sangers D., Borms L., Paleari S., Schmidt I., Van Acker A., Gözet B. (2026). ETC CE Report 2026/4 A just transition to a circular economy: Monitoring jobs, skills, and workforce inclusion (ETC CE Report 2026/4). https://www.eionet.europa.eu/etcs/etc-ce/products/etc-ce-report-2026-4-a-just-transition-to-a-circular-economy-monitoring-jobs-skills-and-workforce-inclusion

С.В. Скребовська
асистент кафедри права, фахівець з антикорупційної діяльності закладу
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МІГРАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ – ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Забезпечення якісної міграційної політики в Україні є однією із вимог Європейського Союзу (далі – ЄС), щодо реалізації нашою країною політики європейської інтеграції. Зокрема, урядом було затверджено «Національну програму адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС)», що має на меті імплементацію актів права ЄС та повне узгодження законодавства [1].

Водночас поширення корупції є саме тим чинником, що стає на заваді реалізації зовнішньополітичного курсу держави, компрометуючи її на міжнародній арені, а також створюючи умови, що становлять загрозу не лише Україні, а й безпеці країн ЄС [2, с. 313].

Впровадження цифровізації є одним із найефективніших інструментів мінімізації та знищення корупційних схем в міграційній сфері, однак вона вимагає комплексного вирішення питань, пов'язаних з кібербезпекою, захистом персональних даних мігрантів та усуненням ризиків на етапі адміністрування електронних систем. Цю думку поділяють і науковці Голота Н.П., Михайлов Р.І., Машталір М.О. У своїй роботі [3, с. 5], автори наголошують, що з розвитком цифровізації зростає ризик кібератак на системи обробки даних, що використовують персональні дані мігрантів. Збільшується попит на створення великих носіїв даних для збереження особистої інформації мігрантів та гарантування захисту приватності,

згідно з нормативно-правовими документами ЄС: Загальним регламентом захисту даних (GDPR) та Хартії основних прав ЄС. Відбуваються зміни вимог до міграційних процедур, зокрема оформлення віз та інших документів.

До основних механізмів, за допомогою яких цифровізація допомагає усунути корупцію є: *автоматизація процесів,* що зводить до нуля можливість чиновника вимагати неправомірну вигоду за прискорення чи вирішення питання; *прозорість системи,* що забезпечує фіксування документів в системі, унеможливлює підробку паперових документів, бланків або незаконні дії з боку мігранта, зокрема зміна статусу чи інша особиста вигода; *централізовані реєстри,* що дозволяють верифікувати особу в системі та запобігти шахрайству, корупційних зловживань під час видачі посвідок чи оформлення громадянства; *інтеграція національних електронних документів в Європейську систему,* що передбачає перенесення взаємодії громадянина чи іноземця з державою у онлайн-формат, виключаючи прямий контакт та недоброчесні дії.

На сьогодні, заходи з протидії корупційним правопорушенням розглянуті та закріплені в документі «Антикорупційна програма Державної міграційної служби на 2026-2028 роки», де питання цифрової трансформації є одним із головних пріоритетів. Програма орієнтована на виконання таких ключових завдань як впровадження принципів прозорості та нульової толерантності до корупції в усіх підрозділах міграційної служби; діджиталізація послуг та автоматизація процесів під час оформлення документів; здійснення постійного моніторингу, внутрішнього аудиту, оцінки корупційних ризиків [4].

Попри значний прогрес в цифровізації даних, досі залишаються ризики корупції, де процеси до кінця не переведені в електронний формат і вимагають паперових документів або експертизи на місцях. Для повної мінімізації корупційних схем необхідні наступні кроки: повна цифровізація баз даних для іноземців та осіб без громадянства; запровадження інструментів штучного інтелекту для виявлення фальсифікації в документах; створення єдиної прозорої системи обліку та адміністрування [5, с. 276]. Досягнення вищесказаного вимагає скоординованих зусиль держави, належного нормативно-правового регулювання, організаційного та технічного супроводу.

Отже, цифровізація є невідворотнім та ефективним інструментом запобігання корупції в міграційній сфері та критично важливим аспектом євроінтеграції України, оскільки прозоре управління міграційними процесами є умовою для безвізового режиму, співпраці з Європолом та загального наближення до європейських стандартів.

Список використаних джерел

1. Кабінет Міністрів України. Постанова від 1 квітня 2026 р. № 438. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-%D0%BF#Text (дата звернення: 15.05.2026).

2. Градовська М. Актуальні питання протидії корупції у міграційній сфері у контексті забезпечення національної безпеки України. *Підприємство, господарство і право. Кримінальний процес.* 2018. №12. С. 312-317.

3. Голота Н.П., Михайлов Р.І., Машталір М.О. Вплив цифровізації на міграційні процеси: правові аспекти. *Академічні візії.* 2023. Випуск 17. С. 1-8.

4. Проєкт Антикорупційної програми Державної міграційної служби України на 2026-2028 роки. URL: https://dmsu.gov.ua/diyalnist/public-consultation/discussion/20290.html (дата звернення: 15.05.2026)

5. Думчиков М.О. Цифрові інструменти в боротьбі з корупцією: як технології змінюють роботу правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025. №4. С. 274-277

Е. В. Солонінко, студентка
спеціальності Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ОБМІН ЯК ІНСТРУМЕНТ ПЕРВИННОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ У КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД ПЛАТФОРМИ WORLDPACKERS

Через повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році мільйони українців були вимушені покинути свою домівку та шукати захист за кордоном. Завдяки активації Директиви ЄС про тимчасовий захист (2001/55/ЄС), у українських біженців з’явилась можливість легально перебувати у країнах ЄС та офіційно працювати. Для багатьох українців ,однією з проблем виявилась складність почати життя закордоном наново. Головними проблемами для інтеграції виявились мовний бар'єр та відсутність звичного кола соціального кола, особливо на початку переїзду [1].

Worldpackers — міжнародна платформа волонтерського обміну, про яку все більше дізнаються українці завдяки соціальним мережам. Вона має не складний принцип роботи, учасник обирає «хоста», де він має допомагати стороні на фермі, у хостелі чи соціальному таборі декілька годин на день, через що отримує безкоштовне житло, а іноді харчування або символічну грошову винагороду. Для звичайного туриста це метод дешево подорожувати та знайомитися більш глибоко з місцевою культурою. Для українського біженця це може стати одним з варіантом еміграції. Такий спосіб перебування закордоном забезпечує людині житло. Крім цього, біженець постійно спілкується з місцевими жителями. Саме це допомагає швидше подолати мовний бар’єр. [2].

Проблема полягає в тому, що у країнах ЄС ведеться офіційний облік осіб, що проживають у хостелах. У хостелах волонтери часто допомагають на рецепції, з прибиранням або організацією заходів. Якщо українець одночасно буде гостем, і виконуватиме трудову діяльність, його правовий статус залишається невизначеним юридично. Він не є ні повноцінним працівником, ні звичайним туристом. Така правова невизначеність створює ризики для обох сторін: переселенець може опинитися у становищі нелегального працівника, а власник хостелу, порушитизаконодавство щодо трудових відносин та реєстрації осіб.

Я вважаю, що країнам ЄС варто чіткіше врегулювати такі програми. Зараз волонтерський обмін існує, але юридичний статус учасників часто залишається незрозумілим. Це розширить перелік доступних інструментів підтримки українських переселенців на початковому етапі перебування за кордоном. Досвід, який

українцізможуть набути у рамках таких програм, має враховуватись при оформленні дозволу на довгострокове проживання, оскільки українець фактично перебуває на території країни та виконує трудову діяльність та поступово інтегрується у місцеве суспільство.

Українські біженці формально мають право на працю в країнах ЄС, але такі фактори як мовні бар'єри, відсутність соціальних зв'язків часто ускладнюють можливості цього права на практиці. Платформи волонтерського обміну, такі як Worldpackers, можуть стати одним із перших реальних кроків до інтеграції доступним, гнучким і людяним способом входження у нове суспільство. Для країн ЄС це стане додатковою підтримкою малого бізнесу та соціальних проєктів, а для українських біженців це шанс комфортно адаптуватись, вивчити мову та культуру країни перебування, зберігаючи при цьому законний статус.

Список використаних джерел

1. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons [Електроннийресурс] – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0055

2. Worldpackers. How Worldpackers works [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.worldpackers.com/how_it_works

3. EU Immigration Portal. Information for non-EU nationals on living and working in the EU [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://immigration-portal.ec.europa.eu

Науковий керівник: Смєсова Вікторія Леонідівна

О. С. Суздалєва
к.н.держ.упр., доцент,
Доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольський державний університет, м. Київ

СУЧАСНА МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС: БЕЗПЕКОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІРИ

Міграційна політика Європейського Союзу є одним із ключових елементів забезпечення стабільності, соціальної згуртованості та національної безпеки держав-членів. В умовах глобалізації, військових конфліктів, економічної нестабільності та демографічних змін питання регулювання міграційних процесів набуває стратегічного значення для ЄС. Особливо актуальними ці виклики стали після міграційної кризи 2015 року та початку повномасштабної війни в Україні у 2022 році. Людство десятиліттями сперечалося про відкриті кордони, а потім раптом згадало, що кордони ще й адмініструвати треба. Приголомшливе відкриття для політичної думки XXI століття.

Сучасна міграційна політика ЄС ґрунтується на поєднанні гуманітарних принципів, захисту прав людини та механізмів контролю за безпекою. Основними напрямами є управління легальною міграцією, боротьба з нелегальною міграцією, інтеграція мігрантів у суспільство, посилення охорони зовнішніх кордонів та координація міграційної політики між державами-членами. Значну роль у реалізації цих завдань відіграють агентства Frontex, Europol та Європейська комісія.

Після початку війни в Україні ЄС продемонстрував новий підхід до кризового управління міграцією через механізм тимчасового захисту для громадян України. Це стало прикладом швидкої координації між країнами-членами та підтвердило здатність Європейського Союзу реагувати на масштабні гуманітарні виклики. Водночас ситуація показала важливість балансу між гуманітарною підтримкою та забезпеченням внутрішньої безпеки держав.

Міграційна політика безпосередньо пов'язана із забезпеченням національної безпеки країн ЄС. Неконтрольовані міграційні потоки можуть створювати ризики для соціальної стабільності, ринку праці, системи соціального забезпечення, а також підвищувати загрози транснаціональної злочинності, торгівлі людьми та тероризму. Саме тому ЄС поступово посилює механізми перевірки, цифрового моніторингу кордонів та обміну інформацією між державами-членами.

Водночас ефективна міграційна політика може виступати чинником економічної стабільності. В умовах старіння населення та дефіциту робочої сили багато країн ЄС потребують залучення трудових мігрантів для підтримки економічного розвитку. Таким чином, міграція розглядається не лише як виклик, а і як ресурс для розвитку держав за умови належної інтеграційної політики та правового регулювання.

Для України досвід ЄС у сфері міграційної політики є надзвичайно важливим у контексті євроінтеграції, післявоєнного відновлення та повернення громадян, які виїхали за кордон через війну. Адаптація європейських підходів до управління міграційними процесами може сприяти зміцненню державної безпеки, розвитку ринку праці та формуванню ефективної системи соціальної інтеграції.

Отже, міграційна політика ЄС сьогодні виступає не лише інструментом регулювання переміщення населення, але й важливим елементом забезпечення політичної стабільності, економічної стійкості та національної безпеки держав-членів. Її ефективність значною мірою залежить від здатності країн ЄС поєднувати гуманітарні цінності з прагматичними механізмами безпеки та довгострокового стратегічного планування.

Список використаних джерел

1. EU migration and asylum policy. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/
2. Migration Policy Group. URL: https://www.migpolgroup.com/index.php/2026/04/23/migrant-political-participation-policies-eu-research/

О. Харченко, студент групи 073-23-1
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Питання регулювання й ефективного управління міграційними потоками привертає увагу урядів багатьох держав, адже його розв'язання потребує всебічного аналізу та зваженого, індивідуального підходу. Автор статті [1, с. 64]. Швець С.

визначила, що «шляхи регуляції міграційних потоків кожна країна обирає самостійно з урахуванням зовнішньої та внутрішньої політики, специфіки міграційного потоку, геополітичного розташування країни».

Сьогодні ця тема особливо актуальна: масштабні переміщення населення спричинені економічними кризами, воєнними конфліктами, змінами на ринку праці та загальною глобалізацією. Люди часто вимушені залишати свої домівки в пошуках безпеки чи більш стабільних умов життя, що створює додаткове навантаження на приймаючі держави та їхні інституції. У таких умовах Європейський Союз потребує подальшого вдосконалення механізмів контролю, підтримки та інтеграції мігрантів, формування узгодженої та прогнозованої політики, а також упровадження дієвих інструментів реагування на зміни міграційної ситуації з огляду на безпекові, гуманітарні та політичні виклики. За допомогою статті Малиновської О.А. [2] можна виокремити кілька основних напрямів підвищення ефективності міграційної політики.

1. Посилення охорони зовнішніх кордонів ЄС. У країнах ЄС активно розширюються операції з моніторингу та порятунку на морі, адже саме морські маршрути залишаються найбільш небезпечними та водночас найбільш популярними серед нелегальних мігрантів. Важливу роль у цьому відіграє агентство FRONTEX, яке з 2005 року координує спільні операції, підтримує країни першого в'їзду та забезпечує технічні й організаційні ресурси. Завдяки розширенню можливостей цього агентства та загальному посиленню контролю ЄС вдалося суттєво скоротити кількість нелегальних перетинів кордону, зменшивши міграційний тиск і підвищивши безпеку прикордонних територій.

2. Удосконалення системи притулку та уніфікація процедур. Незважаючи на попередні спроби уніфікувати процедури, досвід кризи 2015–2016 років показав значні розбіжності між країнами-членами: різні підходи до ідентифікації шукачів захисту, до оцінювання підстав для отримання статусу біженця та до стандартів їхнього прийому. Удосконалення системи передбачає гармонізацію цих процесів, посилення координації між державами та розвиток спільних стандартів, які унеможливлять «міграцію між країнами ЄС» у пошуках вигідніших умов. Такий підхід має зменшити навантаження на систему та підвищити її ефективність і справедливість.

3. Запровадження запобіжних заходів і превентивної співпраці з країнами походження. ЄС робить ставку не лише на контроль, а й на усунення причин, які змушують людей залишати свої домівки. Тому важливим напрямом стало поглиблення співпраці з країнами походження та транзиту мігрантів. Метою є боротьба з першопричинами біженства – конфліктами, економічною нестабільністю, слабкими інституціями. ЄС інвестує в розвиткові програми, підтримує країни першого притулку й допомагає зміцнювати їхню спроможність приймати мігрантів. Такий підхід зменшує загальний міграційний тиск і сприяє довгостроковим рішенням, а не лише тимчасовим заходам.

4. Посилення солідарності та відповідальності між країнами-членами. Міграційна криза показала, що без взаємної підтримки та чітких правил солідарності спільна система не може працювати ефективно. Важливо створити механізм, у якому жодна країна – особливо прикордонна – не залишатиметься сам на сам із надмірними потоками шукачів притулку. Новий Пакт про міграцію та притулок

пропонує різні форми солідарності: переселення, фінансову чи технічну допомогу, підтримку у сфері повернення осіб без підстав для захисту. Чітке структурування та юридичне закріплення таких дій дозволяє уникнути ситуацій, коли окремі країни просто відмовляються виконувати рішення ЄС, як це було під час кризи 2015–2016 років.

5. Протидія нелегальній міграції та повернення осіб без підстав для перебування. Європейське законодавство передбачає єдині стандарти повернення, а також санкції проти перевізників і працедавців, що сприяють нелегальній міграції. Ефективна робота у цій сфері дозволяє зменшити навантаження на систему притулку та попередити зловживання, коли люди подають клопотання, не маючи реальних підстав для отримання захисту. Це також зміцнює довіру громадян до міграційної політики та забезпечує її прогнозованість.

6. Розвиток легальних каналів міграції та інтеграційної політики. ЄС приділяє увагу створенню зрозумілих і передбачуваних шляхів легального в'їзду, особливо для студентів, науковців, висококваліфікованих працівників, сезонних робітників і членів сімей мігрантів. Запровадження спільних стандартів для цих категорій дозволяє задовольняти потреби ринку праці, зменшувати масштаб нелегальної міграції та підтримувати розвиток економік країн-членів. Паралельно важливою є політика інтеграції, яка допомагає новоприбулим адаптуватися до європейського суспільства, сприяє соціальній згуртованості та знижує рівень конфліктності.

Варто погодитися з думкою Герича А.Й. [3, с. 541-542]: російське вторгнення в Україну 2022 року спричинило найбільшу міграційну кризу в Європі з часів Другої світової війни, що вимагало від ЄС швидкого й скоординованого реагування. Уперше була активована Директива про тимчасовий захист, яка дозволила мільйонам українців оперативно отримати право проживання, роботи, навчання та доступ до соціальних послуг. Цей досвід показав важливість наявності гнучких правових механізмів, здатних забезпечити негайний захист у надзвичайних ситуаціях. Крім того, ЄС посилив прикордонні операції та гуманітарну логістику, розширивши роботу FRONTEX і запровадивши спеціальні коридори солідарності. Було мобілізовано значні фінансові ресурси для підтримки країн, що приймали біженців, а також створено спільні цифрові інструменти для реєстрації та координації дій між державами-членами. Паралельно ЄС розробив спеціальні інтеграційні програми для українців, спростив процедури визнання кваліфікацій і розширив доступ до мовної та професійної підготовки.

Узагальнюючи викладене, можна зазначити, що підвищення ефективності міграційної політики ЄС ґрунтується на комплексі заходів, які охоплюють посилення контролю зовнішніх кордонів, гармонізацію процедур притулку, превентивну співпрацю з країнами походження, розвиток солідарності між державами-членами, протидію нелегальній міграції та розширення легальних каналів в'їзду й інтеграції мігрантів. У сукупності ці кроки стали прикладом ефективної та швидкої мобілізації системи міграційного управління, а досвід української кризи продемонстрував, що поєднання правової гнучкості, фінансової підтримки, солідарності та оперативної координації може стати моделлю для подальшого вдосконалення міграційної політики ЄС, забезпечуючи її стійкість і здатність адекватно реагувати на нові глобальні виклики.

Список використаних джерел:

1. Швець С.Л. (2023). Міграційні потоки в країни ЄС: виклики та шляхи регуляції. 63-67. http://politicus.od.ua/3_2023/11.pdf.

2. Малиновська О.А. (2021). Сучасний розвиток міграційної політики ЄС та міграційні перспективи України. Demography and social economy. № 2 (44). 92-109. https://dse.org.ua/arhcive/44/6.pdf.

3. Герич А.Й. (2024). Правове регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі: еволюція та виклики сьогодення. № 6 (2024): Аналітично-порівняльне правознавство. 537-542. https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/89.pdf.

К. Хомич, ***студентка групи 073-23-1,***
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
м. Дніпро, Україна

МІГРАЦІЙНІ КРИЗИ 2015 ТА 2022 РОКІВ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ ДЛЯ ЄС

Міграція – багатовимірне явище, яке стало невід'ємною частиною сучасного розвитку та водночас приносить виклики й відкриває нові перспективи. Міграційні виклики охоплюють дії та процеси, які можуть мати негативний вплив, порушуючи національну та міграційну безпеку країни, а за умови їхнього ігнорування чи несвоєчасного реагування здатні перерости у серйозну загрозу для держави. У наші часи переміщення фізичних осіб через кордони країн стало звичним явищем, і практично не залишилося держав, яких би не торкнулися проблеми, пов'язані з міграцією, адже міграційні процеси значно впливають на економічний розвиток, соціальну сферу та політичну стабільність.

У 2015 році значний потік мігрантів із країн Близького Сходу та Африки, особливо із Сирії та Афганістану, призвів до міграційної кризи в межах ЄС, після початку якої суперечності між країнами ЄС, як внутрішні, так і зовнішні, стали ще помітнішими. За статтею [1, с. 3-4] у відповідь на ситуацію Європейська комісія запропонувала комплекс заходів для вдосконалення міграційної політики ЄС. Було посилено міжнародну присутність Союзу та ухвалено План дій щодо боротьби з контрабандою мігрантів на 2015–2020 роки. Крім того, згідно з рішенням Європейської комісії від 15 березня 2017 року, до Шенгенського кодексу 2006 року внесли зміни [2], які запровадили обов'язкові регулярні перевірки всіх осіб, що перетинають кордони ЄС. Через зростання терористичних загроз також було створено дві нові системи контролю: ETIAS (інформація та авторизація подорожей) та EES (реєстрація в'їздів і виїздів). Завдяки цим заходам уже в 2017 році кількість мігрантів скоротилася більш ніж у 32 рази – з 221,6 тис. у 2015 році до 6,8 тис. осіб.

На цьому міграційна криза не закінчується, адже дані Євростату вказують на те, що у 2015 році до однієї з 28 держав-членів Європейського Союзу іммігрували загалом 4,7 мільйона осіб, охоплюючи вже загальні міграційні потоки. До цієї кількості входять як мігранти з-за меж ЄС, так і ті, хто переміщувався між країнами Союзу. Найбільший приплив іммігрантів зафіксувала Німеччина – 1,544 млн. осіб

(33% від загального показника по ЄС), далі Велика Британія, що становило 631 тис.осіб (14%), Франція – 364 тис.осіб (8%), Іспанія – 342 тис.осіб (7%) та Італія – 280 тис.осіб (6%) [3].

Проте на початку 2022 року Європейський Союз зіткнувся з новою хвилею міграційної кризи, масштаб якої суттєво перевищив рівень кризи 2015–2016 років. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року міграційні процеси набули для держав ЄС особливого значення й стали одним із ключових викликів для всього світу. Від моменту цих подій мільйони українців-біженців залишили країну, перетнувши кордони з державами ЄС та іншими країнами. Тому як зазначає УВКБ ООН, «з огляду на виниклі гуманітарні потреби, проводиться міжвідомча регіональна робота з реагування на біженців на підтримку зусиль країн, що приймають біженців. План реагування на біженців об'єднує національні органи влади, агентства ООН, неурядові організації, а також організації громадянського суспільства та зосереджується на урядах країн, щоб забезпечити інтеграцію біженців з повним доступом до їхніх прав відповідно до міжнародних стандартів» [4]. Згідно із статистикою УВКБ ООН, у Європі на момент 14 листопада 2025 року зареєстровано 5 331 270 біженців з України. Країнами-лідерами з найбільшою кількістю українських мігрантів є Німеччина (1,3 млн. осіб), Польща (1,01 млн. осіб) та Чехія (397,3 тис. осіб), останні дві з яких було зазначені у Плані реагування на біженців [4]. Це призвело до суттєвих викликів та загроз регіональній та національній безпеці у країнах ЄС, адже настільки інтенсивний приплив населення потребував швидкого розширення інфраструктури прийому, системи соціальної підтримки та механізмів інтеграції. Відповідно до [1, с. 2] недостатній контроль та ліберальна політика ЄС щодо біженців спричинили суттєві зміни в економічній і соціальній сферах країн Союзу. Це, зокрема, посилило ризики терористичних загроз, міжетнічних конфліктів, ускладнення міжнародних відносин, поширення екстремізму, а також збільшило фінансовий тиск через потребу підтримки мігрантів.

У Національній доповіді НАН України «Українське суспільство: міграційний вимір», окреслено ключові проблеми, що виникають унаслідок масштабних міграційних процесів. Серед них – вплив міграції на демографічні показники та структуру населення, на здоров’я і рівень смертності, на віковий баланс і відтворення населення. Також наголошено на родинних наслідках зовнішньої міграції, ризиках для соціальної сфери й обороноздатності держави, економічних ефектах, змінах на ринку праці через трудові міграції, трансформації внутрішньої мобільності, зміні етнічного складу та ідентичності, а також політичних наслідках, які спричиняють міграційні процеси [5, с. 230-324].

За статтею Сокуренко В.А., Хрякова Н.О., трудова міграція є одним із важливих викликів для Європейського Союзу, оскільки потребує збалансування інтересів ринку праці та прав мігрантів. У межах цієї сфери ЄС надає додаткові права, спрямовані на залучення робочої сили з третіх країн. Мігрантам гарантується рівний доступ до працевлаштування, професійного навчання, належних умов праці, соціальних пільг та можливості брати участь у профспілках. Для запобігання довготривалому безробіттю серед мігрантів держави-члени впроваджують різні програми: професійні курси, підготовку для роботи, що користується попитом, залучення до громадських робіт, а також регулювання обсягів соціальної підтримки

для стимулювання їх до активного пошуку роботи. Крім того, поширеною є підтримка самозайнятості мігрантів та допомога у відкритті власної справи.

Культурний аспект міграції в ЄС також характеризується низкою викликів. У деяких країнах спостерігається формування окремих етнічних спільнот вихідців із держав поза ЄС, що ускладнює інтеграційні процеси та взаємодію між групами населення. Такі тенденції можуть посилювати соціальну дистанцію й створювати передумови для прихованих напружень, які за несприятливих умов здатні перерости у міжкультурні чи міжетнічні конфлікти. Поряд із цим посилюються дискусії щодо збереження локальних культурних традицій і цінностей на тлі швидких демографічних змін [6, с. 241-243].

Отже, міграційні процеси залишаються одним із найвагоміших факторів, що впливають на соціально-економічну, політичну та культурну стабільність Європейського Союзу. Порівняння масштабів міграційної кризи 2015 року та масового переміщення українців після 2022 року демонструє, що новітня хвиля міграції суттєво перевищила попередню як за кількістю осіб, так і за складністю викликів для держав-членів. Події останнього десятиліття засвідчили, що міграція здатна стати потужним викликом, який потребує скоординованої та своєчасної політики реагування. У такому контексті критично важливими залишаються збалансована міграційна політика, ефективні механізми інтеграції та здатність ЄС адаптуватися до нових реалій, що визначатимуть рівень безпеки та стійкості регіону у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Курилюк Ю., Родінова Н., Овча, П. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 46. С. 8 URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-34 (дата звернення: 21.11.2025).

2. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/399 від 9 березня 2016 року про Кодекс Союзу щодо правил, які регулюють рух осіб через кордони (Шенгенський кодекс про кордони). Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-16#Text (дата звернення: 21.11.2025).

3. Eurostat. Immigration in EU Member States. 2017р. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20171215-1 (дата звернення: 25.11.2025).

4. Ukraine Refugee Situation. Operational Data Portal. 2025. URL: https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine (дата звернення: 25.11.2025).

5. Українське суспільство: міграційний вимір : національна доповідь. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. Київ. 2018. С. 396. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf (дата звернення: 28.11.2025).

6. Сокуренко В.А., Хрякова Н.О. Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми. Науковий вісник Ужгород-ського Національного Університету. Серія Право. 2021. Вип. 63. С. 243 URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/232260/231073 (дата звернення: 28.11.2025).

Чернишева О.М.
к.е.н., доц., доц. каф. менеджменту та фінансів
Український державний університет науки і технологій
ННІ «Український державний хіміко-технологічний університет»

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА СТАБІЛЬНІСТЬ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

В сучасних геополітичних умовах Європейський Союз стикається зі зростанням міграційних потоків через військові та політичні конфлікти, демографічні зміни та економічні дисбаланси, що порушує стабільність у приймаючих країнах та потребує узгодженої політики управління міграцією. Під час збройного конфлікту в Україні прикордонні регіони Східної Європи прийняли найбільшу кількість біженців. За даними УВКБ ООН, у 2024 році в світі було зареєстровано 6,8 мільйона українських біженців, 6,3 мільйона в Європі та 4,2 мільйона в країнах-членах ЄС [1, с. 33].

Політика ЄС щодо нерегулярної міграції еволюціонувала, щоб не лише регулювати притулок і інтеграцію, а й укріплювати зовнішні кордони через інструменти як AMMR [2] і FRONTEX [3]. Зокрема, виділено етапи: раннє співробітництво ЄС (1990-1999) – передбачає часткову регуляторну інтеграцію; консолідації (2000-2014) – розглядає повну регуляторну інтеграцію; криза та післякризовий період (2015–2024 рр.) – поєднання розбудови потенціалу та неінтеграції (щодо України застосовується Директива ЄС про тимчасовий захист, що передабчає м’яку інтеграцію) [4].

За даними Агентства Європейського Союзу з питань притулку, у 2023 р. На зовнішніх кордонах ЄС було виявлено 385 тис. випадків незаконного перетину кордону, що на 18 % більше, ніж у 2022 р. [5]. Динаміка за маршрутами: Центральний середземноморський – був найчастіше використовуваним – 158 тис. виявлених випадків, що становить 41% від усіх нелегальних в’їздів у 2023 р.; Західнобалканський – другий за частотою використання – 26% від усіх нелегальних перетинів кордону, 99 тис. виявлених випадків, що на 31 % менше, ніж у 2023 р.; Східносередземноморський – третій за частотою використання – зростання на 55% з приблизно 60 тис. виявлених випадків у 2023 р.; Західносередземноморський – кількість випадків зросла до 16,9 тис.; Західноафриканський – зростання на 161% та досягнення найвищого річного рівня (40,4 тис.); Східний сухопотний кордон – 5,6 тис., зменшення 12%.

Регіони східних кордонів ЄС стикаються зі структурними викликами: демографічним падінням, економічною відсталістю та геополітичним тиском, що підсилює потребу у стратегіях підвищення привабливості та безпеки [6].

У разі інтеграції України до ЄС, динаміка трудової та біженської міграції може змінити стабільність регіону як позитивно (економічний внесок), так і створити виклики для соціальних сервісів [7]. За оцінками Організації з економічного співробітництва та розвитку (OECD), завдяки виходу українців на ринок праці та споживчий ринок, їх внесок у темпи зростання ВВП Чехії, Польщі та Естонії становитиме близько 1,2 в.п. на рік, а Угорщини, Латвії, Словаччини, Литви та Румунії – майже на 0,8 в.п. [8]

Міграційна політика ЄС має багатоаспектний вплив на стабільність у прикордонних регіонах Східної Європи. З одного боку, ефективні механізми контролю, інтеграції та економічного співробітництва сприяють соціально-економічній стійкості та модернізації держав. З іншого – ризики нерівномірного навантаження на регіони, соціального напруження та політичних суперечностей залишаються значущими. Комплексний підхід, що поєднує стандарти ЄС із врахуванням локальних особливостей прикордонних спільнот, є ключем до забезпечення стабільності та стійкого розвитку у Східній Європі.

Глобальні кризи (війна, екологічні катастрофи) стимулюють міграційні хвилі, які можуть використовуватися як засіб тиску з боку третіх держав (гібридна війна міграційними потоками). Збалансована політика ЄС може зміцнювати транскордонну співпрацю у сфері безпеки, економіки та управління кордонами, що позитивно впливає на довгострокову стабільність Східної Європи.

Список використаної літератури:

1. ICMPD Migration Outlook 2025. International Centre for Migration Policy Development. URL: https://www.icmpd.org/ (дата звернення: 10.12.2025).

2. Regulation (EU) 2024/1351 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on asylum and migration management, amending Regulations (EU) 2021/1147 and (EU) 2021/1060 and repealing Regulation (EU) No 604/2013 (AMMR). URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1351/oj/eng (дата звернення: 10.12.2025).

3. Офіційний сайт Frontex. URL: https://www.frontex.europa.eu (дата звернення: 10.12.2025).

4. Zaun Natascha. Externally driven integration in EU migration policy: enabling integration through indifference, undermining it through conflictive politicization. *Journal of European Public Policy.* 2025. DOI: https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2565214.

5. Migration routes and management of the EU's external borders. URL: https://www.euaa.europa.eu/asylum-report-2024/232-migration-routes-and-management-eus-external-borders?utm (дата звернення: 10.12.2025).

6. José Ignacio Donoso Salas, Ewa Białogłowska, Michael Flood. Reinforcing the attractiveness of Europe's Eastern Border Regions. *OECD Regional Development Papers.* 2025. No. 163. DOI: https://dx.doi.org/10.1787/4fcb80c2-en.

7. Малиновська, О. Вірогідні наслідки євроінтеграції для розвитку міграційних процесів в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 55(1).С. 94–113. DOI: https://doi.org/10.15407/dse2024.01.094.

8. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн реципієнтів. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf

О.О. Чуприна д.е.н., професор кафедри маркетингу та туризму,
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ МІГРАНТІВ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сучасному етапі міграційні процеси в Європейському Союзі (ЄС) характеризуються значною активністю. Так, за даними 2022 р. кількість іммігрантів

досягла п’ятирічного максимуму. У 2024 р. ситуація трохи уповільнилась, але кількість іммігрантів з країн, які не входять до його меж склала майже 4,2 млн. осіб, більше ніж в 2,5 рази перевищуючи кількість емігруючих (рис.1)

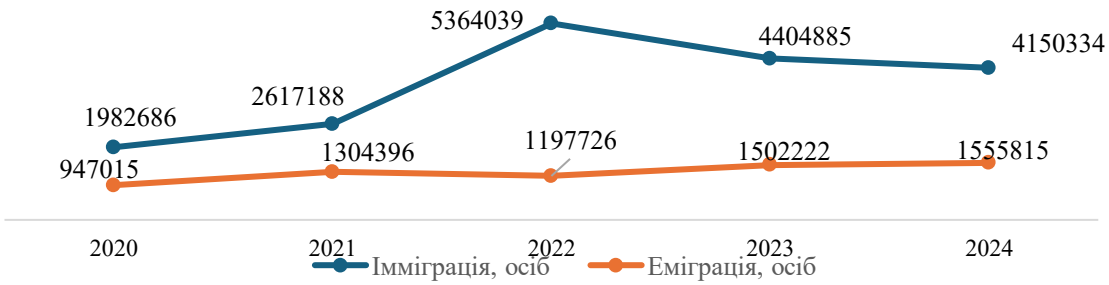

Рис. 1. Міграційна ситуація в ЄС*

*Цифри не включають біженців з України, які перебувають під тимчасовим захистом у деяких країнах

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Серед країн-лідерів за кількістю іммігрантів - Іспанія (1288 тис. осіб), Німеччина (1078 тис. осіб) та Італія (451 тис. осіб). Трійку лідерів за рівнем імміграції очолює Мальта (60 іммігрантів на 1тис. осіб), друге місце посідає Кіпр (42 на 1 тис. осіб), на третьому - Люксембург (38 іммігрантів на 1 тис. осіб) [1].

Серед основних причин імміграції на сучасному етапі виокремлюються не лише освіта або кар’єра. Значний інтерес викликає і постійне проживання.

Слід вказати, що така ситуація спричиняє формування іммігрантських спільнот, актуалізуючи проблему інтеграції та адаптації іммігрантів, потребуючи від держав розробку зваженої інтеграційної політики, яка враховує відповідні моделі адаптації та інтеграції цих осіб до приймаючого суспільства.

Безумовно, мета імміграції (освітня, трудова, постійне проживання) обумовлює різну глибину інтеграції: від часткової, яка включає процеси адаптації та приживлюваності, до повної, заснованої на асиміляції мігрантів.

Зазначимо, що як у випадку інтеграції, так і при асиміляції кожен іммігрант проходить певний процес адаптації в різних життєвих сферах - політичній, економічній, соціальній, культурній. Насамперед, ці люди мають прийняти правові норми поведінки та політичної культури суспільства; включитися в економіку країни, беручи участь у певних сферах діяльності відповідно до свого потенціалу і потреб території - реципієнта.

Але цей процес не є одностороннім – приймаюче суспільство також виступає його активним учасником, приймаючи ідентичність тих іммігрантів, які хочуть зберегти її, але в тих проявах, які не порушують права інших.

Крім того, перебіг адаптації та інтеграції здійснюється не лише повільно, але й регулюється з боку держави.

Зазначимо, що країни ЄС приділяють значну увагу проблемам регулювання міграції та реалізації прав мігрантів на інтеграцію в суспільстві.

Аналіз зарубіжного досвіду з питань інтеграції мігрантів доводить існування різних підходів і варіантів державної політики. Але в цілому політика в сфері інтеграції мігрантів країн ЄС демонструє компроміс між полярними підходами

асиміляції та мультикультуралізму, заснований на аналізі досвіду, комбінації прав, обов'язків та активних підходів.

Підкреслимо, що Європейською Комісією конкретизовано заходи щодо інтеграції іммігрантів. В їх основу закладено розуміння того, що інтеграція таких осіб на ринку праці та в суспільстві є обов'язком іноземців, органів влади та суспільства країн, які вони обирають для свого проживання. З одного боку, передбачено обов'язок іммігрантів інтегруватися у місцеві суспільства через такі дії: опанування державної мови країни, що приймає; вивчення правової, політичної та соціальної системи країни-реципієнта та дотримання принципів їх функціонування; поважне ставлення до звичаїв та традицій, системи соціальних відносин приймаючої країни. З іншого боку, заохочується участь органів влади країн-членів ЄС до побудови інклюзивного суспільства за допомогою таких дій: надання доступу іммігрантам до ринку праці, до системи охорони здоров'я, до товарів, послуг та житла; забезпечення недискримінаційного доступу до системи освіти та права на участь у демократичному процесі [2; 3].

Таким чином, інтеграція мігрантів являє собою двосторонній процес, спрямований на асиміляцію та приживлюваність мігрантів в приймаючому суспільстві. Політика інтеграції країн ЄС спрямована на вирішення завдань з ліквідації виключності мігрантів та їх віддаленості від суспільства приймаючої країни. При цьому успіх інтеграційних та адаптаційних процесів забезпечується за рахунок трьох факторів: адаптація іммігрантів до суспільства країни перебування; адаптація суспільства країни перебування стосовно іммігрантів; формування стратегії спілкування між мігрантами і приймаючим суспільством і між ними та урядом.

Список використаних джерел

1.Migration to and from the EU [Електронний ресурс] – Режим доступу https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_to_and_from_the_EU

2. A common immigration policy for Europe. European Union. [Electronic resourse] - Accessed mode: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/jl0001en.htm/

3. European web site on integration [Electronic resourse] – Accessed mode: http://ec.europa.eu/ewsi/udrw/images/items/docl_13055_519941744.pdf.

СЕКЦІЯ 3 «ЦИФРОВА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД, НОВІ МОЖЛИВОСТІ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ»

Боремчук Ольга

Цифрова освіта як стратегічний пріоритет національної стійкості

Сьогодні Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами. Спочатку пандемія Covid-19, а згодом й повномасштабне вторгнення, перетворюють цифрову освіту з бажаного елемента модернізації на критично важливий стратегічний інструмент національної стійкості. Вже річ йде не просто про комп'ютері в аудиторіях, а й про здатність функціонування країни та забезпечення життєздатності нації.

Національна стійкість як ключовий принцип забезпечення стабільного розвитку суспільства потребує від систем здатності зберігати свою функціональність навіть в умовах найглибших криз чи потрясінь. У цьому контексті надзвичайну роль відіграють сучасні онлайн-платформи та хмарні технології, які створили можливість для мільйонів учнів та студентів, що були змушені змінити місце проживання або переїхати за кордон, продовжувати навчання без значних перерв. Завдяки такому підходу українська освіта зуміла уникнути трагедії втрати цілих поколінь учнів, студентів. Цифрові інструменти, що стають невід'ємною частиною освітнього процесу, активно долають географічні та фізичні обмеження, забезпечуючи однаковий доступ до високоякісних навчальних матеріалів незалежно від місця перебування - чи то в різних куточках України, чи на будь-якому континенті світу. Важливо зазначити, що ці технології також враховують спеціальні освітні потреби кожного учня, сприяючи створенню інклюзивного освітнього середовища, де кожен має можливість розвиватися і здобувати необхідні знання.

Стійкість держави значною мірою визначається її економічним потенціалом і рівнем підготовки робочої сили. Сучасна цифрова освіта допомагає здобувати навички, що відповідають викликам XXI століття. Для того щоб залишатися конкурентоспроможною на світовому ринку праці, країна повинна сприяти не лише розвитку базової цифрової грамотності, а й формуванню критичного мислення, медіаграмотності та вміння ефективно співпрацювати. Інтеграція сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту, у сферу освіти сприяє розвитку креативності та інноваційності, що є невід'ємними складовими відновлення в повоєнний період за принципом *build back better.*

Цифрова трансформація освітнього сектору сьогодні виступає одним із пріоритетних напрямів для розвитку як Європейського Союзу, так і України. Особливе значення ця тема набуває в умовах реалізації євроінтеграційних прагнень України. Завдяки активному використанню напрацювань і стандартів, розроблених на рівні ЄС, а також залученню фінансової підтримки європейських інституцій, Україна має можливість суттєво прискорити процес модернізації своєї освітньої системи. Це, своєю чергою, сприяє формуванню стійкої, доступної та інклюзивної освіти, яка відповідає сучасним потребам суспільства та буде узгоджена з найвищими європейськими нормами та цінностями.

Досвід Європейського Союзу слугує важливим орієнтиром і водночас практичною підтримкою для розвитку України. Завдяки спільним проєктам та

ініціативам відбувається не тільки активне сприяння цифровій трансформації української освітньої системи, але й створюються умови для поступового наближення України до статусу повноправного члена ЄС. Така співпраця формує основу для створення стійкої, сучасної, інноваційної та інклюзивної освітньої екосистеми, здатної відповідати не лише внутрішнім потребам країни, але й стандартам міжнародної спільноти.

Україна активно впроваджує підходи до цифровізації освіти, керуючись стратегічними документами ЄС, зокрема Планом дій з цифрової освіти на 2021–2027 роки. Цей план акцентує увагу на двох ключових напрямах: створенні високоефективної цифрової освітньої екосистеми та вдосконаленні цифрових навичок і компетентностей для підтримки цифрової трансформації. Спираючись на європейські стандарти, Україна адаптувала Європейську рамку цифрових компетентностей для громадян (DigComp 2.2) та Рамку цифрової компетентності для освітян (DigCompEdu).

Платформа *Дія.Освіта* є важливим інструментом, створеним за фінансової та консультативної підтримки Європейського Союзу. Вона надає громадянам можливість безкоштовно отримувати доступ до онлайн-курсів, спеціально розроблених для розвитку та вдосконалення цифрових навичок відповідно до сучасних європейських стандартів. Такий підхід сприяє підвищенню рівня цифрової грамотності серед населення, роблячи інформаційні технології доступними для кожного. Розбудова цифрової інфраструктури та створення потужної екосистеми є ще однією вагомою складовою співпраці між Україною та ЄС. У рамках таких проектів, як *EU4DigitalUA* і *DT4UA*, здійснюється системна модернізація технологічної бази освіти та інших суспільно важливих сфер:

- системи обміну даними значно трансформувалися завдяки впровадженню системи *"Трембіта*". Ця платформа суттєво покращує якість взаємодії між державними структурами, зокрема освітніми установами, забезпечуючи ефективний і безпечний обмін інформацією;
- не менш важливим напрямом є забезпечення навчальних закладів необхідною технікою, що відбувається в рамках ініціативи *Laptops for Ukraine*. Завдяки цьому проекту школи та університети отримують сучасне комп'ютерне обладнання, що дозволяє підтримувати високий рівень якості навчання навіть у складних умовах;
- окрему увагу варто звернути на проєкт *цифровий університет (DigiUni)*, створений у рамках програми Erasmus+. Його мета - формування інтегрованої цифрової екосистеми для закладів вищої освіти України. Такий підхід є надзвичайно важливим у сучасних реаліях, що вимагають оперативного переходу на дистанційне навчання через воєнні дії чи інші обставини, а також для забезпечення доступу до освіти студентам, які вимушено змінили своє місце проживання. Цей проєкт допомагає оптимізувати процеси та створити більш стійке й адаптоване до викликів освітнє середовище.

Отже, можна зробити висновок, що цифрова освіта є не просто модним напрямом, а важливою інвестицією в людський капітал, що гарантує безперебійну роботу держави в умовах кризи, виховує фахівців для інноваційного розвитку та посилює загальну стійкість українського суспільства перед сучасними викликами. І хоча, незважаючи на значний прогрес у розвитку, залишаються численні виклики,

які потребують ретельної уваги та вирішення. Серед ключових проблем можна виділити необхідність подальшого збільшення фінансування для підтримки та розвитку існуючих ініціатив, гарантування високого рівня кібербезпеки в умовах швидкого зростання цифрових технологій, а також активну роботу над зменшенням цифрового розриву, що спостерігається як між різними регіонами країни, так і між поколіннями та віковими групами населення. Незважаючи на такі виклики, перспективи розвитку залишаються значними. Однією з головних цілей є повна інтеграція української цифрової освітньої системи у спільний Європейський освітній простір. Такий підхід відкриває можливість створення умов для взаємного визнання професійних кваліфікацій, сприяння академічній мобільності студентів і викладачів, а також забезпечення поступового підвищення якості національної освіти до рівня глобальних стандартів. Такий розвиток має потенціал не лише підвищити конкурентоспроможність освітньої системи України, але й створити міцний фундамент для подальших інновацій у цій сфері. Це ключ для досягнення успішного європейського майбутнього.

Є. В. Геделевич, студентка
Хмельницький інститут соціальних технологій Університету «Україна», м. Хмельницький, Україна

ЦИФРОВА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД, НОВІ МОЖЛИВОСТІ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

З інтенсивним розвитками інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та глобалізаційними процесами з’явились нові потреби в усіх сферах життя суспільства, в тому числі освіті. З виникненням величезних масивів інформації та даних спричинило до цифровізації.

Термін «цифровізація» вперше було введено у вжиток у 1995 р. американським інформатиком Ніколасом Негропонте (Массачусетський університет) [1, с. 23].

Тому всі ці події викликали обговорення про цифровізацію в країнах Європейського Союзу та розробки необхідних програм. А під час COVID-19 всі побачили досягнення та необхідність вдосконалення цих процесів не лише в економічних та соціальних сферах, а й в освіті.

Формування цифрової освітньої політики країн-членів Європейського Союзу спирається на низку спільно розроблених документів: План дій цифрової освіти (2021 – 2027) (Digital Education Action Plan – DEAP), Європа, придатна для цифрової ери (A Europe fit for the Digital Age) та ЄС наступного покоління (Next Generation EU). Крім цього, План дій цифрової освіти окреслює подальші кроки для розвитку цифрової Європи, досягнення цілей Європейського плану навичок (European Skills Agenda), Плану дій Європейського соціального рівня (European Social Pillar Action Plan) та «Цифрового компасу «2030: європейський шлях» для цифрового десятиліття» (2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade) [1, с. 15 – 16].

Отже, цифрова освіта ЄС базується на єдиних стандартах, таких як Digital Education Action Plan – DEAP, забезпечуючи доступне та безперервне навчання з акцентом на кібербезпеку, штучний інтелект (ШІ) та медіаграмотність. Україна

активно інтегрує ці підходи, перетворюючи цифрові навички на базову потребу в умовах гібридної війни.

Необхідно врахувати, що при введенні цифрової освіти відіграє важливу роль вікова особливість людини.

Так, упродовж останніх років Швеція почала коригувати освітню політику щодо використання цифрових технологій у школах, зробивши більший акцент на друковані підручники, читання з паперу та рукописне письмо, особливо в початковій освіті. Йдеться не про відмову від технологій, а про пошук балансу між цифровими інструментами та традиційними формами навчання, що дедалі частіше обговорюється в європейських країнах.

Освітні експерти наголошують: досвід Швеції не свідчить про «провал цифрової освіти». Радше йдеться про усвідомлену корекцію політики, коли технології залишаються інструментом для досліджень і навчання старших учнів, а для молодших – знову підкреслюється значення книги, паперу й ручки.

Цей досвід може бути корисним і для України – не як заклик «відмовитися від цифри», а як привід для фахової розмови про баланс, вікові особливості та якість навчання [3].

Отже, досвід країн ЄС:

План дій: Європейська комісія реалізує План цифрової освіти, спрямований на розвиток високотехнологічної екосистеми та вдосконалення цифрових навичок усіх громадян.

Рамки компетенцій: використовуються стандарти DigComp (для громадян) та DigCompEdu (для педагогів), які чітко визначають необхідний рівень знань – від базової взаємодії з інтернетом до програмування.

Захист в мережі: на рівні ЄС діють жорсткі директиви щодо безпеки дітей онлайн та протидії дезінформації, зокрема посилені правила для таких платформ, як Google, Meta та TikTok [4].

Нові можливості для України

Екосистема «Дія»: масштабний проєкт «Дія. Освіта» дозволяє громадянам безкоштовно здобувати актуальні цифрові професії та проходити тестування навичок.

Інтернаціоналізація: навчання в українських вишах та школах синхронізується з європейськими освітніми хабами, що полегшує академічну мобільність для українців за кордоном.

Штучний інтелект (ШІ): інтеграція генеративного ШІ в навчальний процес допомагає індивідуалізувати навчання та оптимізувати administrative routines.

Ризики та виклики для України:

Цифровий розрив: різниця в доступі до гаджетів та стабільного інтернету між містами та віддаленими селами, а також наслідки війни для інфраструктури (через обстріли енергосистеми).

Кіберзагрози: вразливість освітніх порталів до хакерських атак (DDoS, фішинг) вимагає підвищених стандартів безпеки даних.

Психологічні ризики: перехід на переважно дистанційне навчання (асинхронне) зменшує соціалізацію, а надмірний екранний час створює додаткове навантаження на учнів.

Отже, перед суспільством світу, в тому числі перед Україною, постало завдання впровадження цифрової освіти, що потребує постійного вдосконалення, розвитку і врахування досвіду всіх, а також національної особливості, потреб та бачення.

Список використаних джерел

1. Забіяка І. М. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПІ: ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ. *Академічні студії. Серія «Педагогіка», Вип. 4, 2024*. С. 23 –28. URL: https://www.academstudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/646

2. Малицька І. ОЦІНЮВАННЯЕФЕКТИВНОСТІІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОГОСЕРЕДОВИЩАЗАКЛАДІВЗАГАЛЬНОЇСЕРЕДНЬОЇОСВІТИ:ДОСВІ ДВЕЛИКОЇБРИТАНІЇ. *ISSN1998-6939. Information Technologiesin Education. 2023. № 2(54), С. 15 – 26.* URL: https://ite.kspu.edu/index.php/ite/article/view/864/818

3. Сайт Всеосвіта. Швеція переглядає підхід до цифровізації освіти: більше книжок і письма від руки для молодших школярів. URL: https://vseosvita.ua/c/news/post/116532

4. Сайт Міністерство цифрової трансформації України. Протидія фейкам та захисту дітей: які нові рекомендації для соцмереж розробила Україна для Ради Європи. URL: https://thedigital.gov.ua/news/progress/protydiia-feykam-ta-zakhyst-ditey-iaki-novi-pravyla-sotsmerez-rozrobyla-ukrayina-dlia-rady-yevropy

Науковий керівник: Аракелова І. О., к. е. н., доц.

Алла Дідик
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ПОДОЛАННЯ ЦИФРОВОЇ НЕРІВНОСТІ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВУ ОСВІТУ В КРАЇНАХ ЄС

Цифрова нерівність залишається критичною соціально-економічною проблемою для країн Європейського Союзу, навіть незважаючи на високий рівень цифровізації. Вона проявляється в нерівному доступі до інтернет-інфраструктури, цифрових технологій, навичок та цифрової освіти, що прямо впливає на зайнятість, рівень соціальної інтеграції та якість життя населення. У відповідь на це ЄС розглядає цифрову освіту як стратегічний інструмент подолання цифрового розриву та утвердження цінностей інклюзії й рівності.

Соціально-економічна та регіональна диференціація серед населення – одна з головних причин цифрової нерівності. Мешканці віддалених регіонів, малозабезпечені верстви населення, люди з особливими потребами, літні громадяни та мігранти часто мають обмежений доступ до цифрових ресурсів, що підвищує ризик їхнього соціального виключення та зменшує конкурентоспроможність на цифровому ринку праці.

У межах Плану дій з цифрової освіти на 2021–2027 роки Єврокомісія ініціювала комплекс заходів, спрямованих на розвиток цифрової грамотності та рівного доступу до онлайн-освіти для всіх громадян. План передбачає 14 дій: створення цифрової екосистеми навчання, підтримку інфраструктури, цифрову трансформацію шкіл і закладів професійної освіти, розвиток цифрових компетентностей, етичні рекомендації щодо штучного інтелекту, сертифікацію цифрових навичок, а також ініціативи на підтримку жінок у STEM.

Інклюзивність цифрової освіти передбачає налаштування освітніх програм відповідно до потреб вразливих груп. В ЄС реалізовуються ініціативи щодо адаптованих цифрових платформ, мовної підтримки, assistive-технологій для людей з інвалідністю, а також курсів цифрової підтримки для мігрантів і біженців – для забезпечення їхнього доступу до навчання та інтеграції.

Європейська рамка цифрових компетентностей DigComp, оновлена до версії DigComp 3.0, включає понад 500 навчальних результатів, серед яких безпека, інформаційна грамотність, етика, штучний інтелект, кібербезпека та цифрові права. Цей інструмент застосовується для розробки освітніх програм, самооцінки рівня цифрової грамотності та розробки політик – що сприяє зменшенню цифрових розривів.

Як зазначено у звіті «Стан цифрового десятиліття 2024 року», цифрова трансформація в ЄС прогресує, однак доступ до інфраструктури та цифрових навичок залишається нерівномірним. Приблизно половина дорослих громадян досі не має базових цифрових навичок – це свідчить про необхідність подальших інвестицій у цифрове навчання та інфраструктуру.

Цифрова освіта в ЄС демонструє високий потенціал як ключовий інструмент для подолання цифрової нерівності. Забезпечення доступу до інтернету, адаптованих освітніх програм та інклюзивних технологій є базовими умовами соціальної згуртованості. Для України, яка прагне інтегруватися в євроцифровий простір, досвід ЄС може бути орієнтиром для побудови інклюзивної цифрової освіти.

Перелік літературних джерел

1. Report on the state of the Digital Decade 2024. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/report-state-digital-decade-2024 (дата звернення: 10.12.2025).

2. Digital Divide in the European Union: A Typology of EU Citizens. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-024-03452-2 (дата звернення: 10.12.2025).

3. Implications of the Digital Transformation on Different Social Group. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2024/760277/IPOL_STU%282024%29760277_EN.pdf (дата звернення: 10.12.2025).

Гольденгорін Борис Ісакович, д.е.н., д.т.н., професор кафедри вищої математики та інформатики Університету економіки (Нідерланди)

І. М. Жук, аспірант третього року навчання
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
https://orcid.org/0009-0007-5303-799X

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ НАВИЧОК ПЕРСОНАЛУ РІЄЛТОРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРАКТИК DIGITAL EDUCATION

Стрімкий розвиток ринку нерухомості вимагає докорінної зміни підходів до управління людськими ресурсами в умовах цифровізації економіки. Звичні методи роботи рієлтора, що основувались переважно на комунікативних навичках, в умовах

сьогодення втрачають ефективність без застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Формування дієвої системи талант-менеджменту в рієлторських установах безпосередньо залежить від рівня цифрової компетентності працівників. У цьому контексті актуальним питанням для України стає дослідження та подальша адаптація досвіду країн Європейського Союзу у сфері цифрової освіти (*digital education*).

Практичне використання концепцій цифрового навчання для українського рієлторського бізнесу дозволяє вирішити значну кількість стратегічних завдань талант-менеджменту: від швидкої адаптації (*onboarding*) нових працівників до безперервного підвищення кваліфікації вже досвідчених рієлторів. Орієнтиром для розробки корпоративних програм навчання є Європейська рамка цифрової компетентності для громадян (*DigComp*), яка містить такі ключові блоки, як грамотність у сфері даних, створення цифрового контенту, комунікація, співпраця, безпека та вирішення проблем.

Для модерного рієлтора вище вказані блоки перетворюються на конкретні професійні навички:

- робота з хмарними CRM-системами та аналітичними базами даних Big Data;
- застосування Artificial Intelligence (штучного інтелекту) для автоматизації маркетингу та оцінки об’єктів нерухомості;
- використання технологій VR\AR для проведення віртуальних оглядів;
- забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних клієнтів.

Досвід країн ЄС показує, що цифрова освіта в межах організації має основуватись на принципах гнучкості (*microlearning*) та застосування принципів гри у неігрових умовах. Створення внутрішніх цифрових освітніх платформ (LMS) дозволяє рієлторським компаніям надавати креативним працівникам можливості для індивідуального професійного зростання. Також варто зазначити що розвиток цифрових навичок дозволяє ефективно займатись управлінням розподіленими (дистанційними) командами, що є дуже важливим для України в умовах вимушених міграційних процесів та переміщення бізнесу.

Таким чином, інтеграція європейських практик *digital education* у систему управління талантами рієлторської організації дозволяє не лише підвищити цифрову грамотність працівників, а й трансформувати її у стратегічну конкурентну перевагу компанії, забезпечуючи високу продуктивність праці та адаптивність бізнесу до змін цифрового середовища.

Список використаних джерел:

1. Оновлений План дій щодо цифрової освіти (2021-2027 рр.): Європейська комісія. URL: https://education.ec.europa.eu/

2. Карамушка Л. М., Назарук О. В. Цифрова компетентність персоналу як чинник інноваційного розвитку організації. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. № 2 (29). С. 45-53.

3. Armstrong’s Handbook of Human Resource Management Practice / M. Armstrong, S. Taylor. 16th ed. Kogan Page, 2023. 840 p.

А. Заманзаде, студент
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ, Україна

CRM-СИСТЕМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасному цифровому середовищі ефективна комунікація між організаціями, клієнтами, партнерами та іншими учасниками взаємодії набуває особливого значення. Розвиток цифрової економіки стимулює підприємства до впровадження сучасних технологій управління, серед яких важливе місце займають CRM-системи (Customer Relationship Management). Такі системи сприяють автоматизації процесів взаємодії з клієнтами та дозволяють підвищити якість управлінських і комунікаційних процесів.

CRM-системи є комплексними програмними платформами, призначеними для накопичення та обробки інформації про клієнтів, партнерів і всі етапи взаємодії з ними. Їх використання дозволяє організаціям систематизувати дані, контролювати комунікацію, аналізувати потреби користувачів та оптимізувати роботу персоналу. Завдяки автоматизації значно скорочується час на виконання рутинних операцій і підвищується ефективність управління інформаційними потоками.

В умовах цифрової економіки важливим чинником стає персоналізований підхід до клієнта. CRM-системи дають можливість сегментувати аудиторію, враховувати індивідуальні потреби користувачів та формувати більш ефективні комунікаційні стратегії. Це позитивно впливає на якість обслуговування, рівень довіри та довгострокову взаємодію між організацією і клієнтами.

Сучасні CRM-платформи, серед яких Salesforce, HubSpot, Microsoft Dynamics 365 та Bitrix24, мають широкі можливості інтеграції з електронною поштою, соціальними мережами, хмарними сервісами та аналітичними системами. Така інтеграція забезпечує створення єдиного цифрового простору для управління комунікаціями та дозволяє оперативно отримувати необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Окремої уваги заслуговує використання технологій штучного інтелекту в CRM-системах. Інструменти на основі AI здатні аналізувати поведінку користувачів, прогнозувати їх потреби, автоматизувати відповіді на звернення та підвищувати результативність маркетингових кампаній. Це дозволяє організаціям ефективніше використовувати ресурси та швидше адаптуватися до змін цифрового середовища.

Разом із перевагами впровадження CRM-систем існують і певні труднощі, зокрема необхідність фінансових вкладень, навчання персоналу та забезпечення належного рівня кібербезпеки. Проте попри ці виклики CRM-технології залишаються важливим елементом цифрової трансформації сучасних організацій.

Отже, CRM-системи є ефективним інструментом підвищення якості комунікації та управління в умовах цифрової економіки. Їх використання сприяє автоматизації бізнес-процесів, покращенню взаємодії з клієнтами та підвищенню конкурентоспроможності організацій у сучасному цифровому просторі.

Список використаних джерел

1. Берестецька О., Різник Н. Використання CRM-систем в Україні в умовах невизначеностей // Bulletin of Sumy National Agrarian University. 2023. № 4(96). С. 26–31.
2. Заманзаде А. CRM-системи та автоматизація маркетингу як технології підвищення конкурентоспроможності бізнесу // Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2025. С. 312–313.
3. Заманзаде А. Впровадження CRM-систем як інструмент підвищення ефективності управління підприємством // Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика: зб. матеріалів IX Всеукр. наук.-практ. інт.-конф. Київ, 2025. С. 341–344.
4. Anshari M., Almunawar M.N. Framework of social customer relationship management in e-health services // arXiv. 2012. URL: https://arxiv.org/abs/1207.6179
5. Microsoft Dynamics 365 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dynamics.microsoft.com/

Науковий керівник: Мазур Ю. В., к. ек. н., доц.

І.В. Золотар
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВА ОСВІТА В ЄС: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА АДАПТАЦІЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

В умовах поглиблення глобалізації та стрімкого технологічного розвитку цифрова освіта стає не просто зручною альтернативою, а фундаментальною умовою забезпечення якісного та безперервного навчального процесу. Для України, яка стикається з безпрецедентними викликами через воєнний стан, вимушену міграцію та руйнування освітньої інфраструктури, досвід країн Європейського Союзу у сфері цифровізації освіти набуває стратегічного значення.

Європейський Союз послідовно реалізує комплексну політику цифрової трансформації освіти. План дій у сфері цифрової освіти (Digital Education Action Plan) спрямований на створення високоякісної, інклюзивної та доступної європейської цифрової освітньої екосистеми. Важливим елементом цього досвіду є системний розвиток цифрових компетентностей як викладачів, так і здобувачів освіти на основі загальноєвропейських рамок (DigComp та DigCompEdu). Країни ЄС активно інвестують у створення захищених освітніх платформ, інтеграцію технологій віртуальної та доповненої реальності у прикладні дисципліни, а також у забезпечення цифрової гігієни та медіаграмотності серед молоді.

Для України адаптація європейського досвіду відкриває низку нових можливостей. По-перше, це глибша інтеграція до європейського освітнього простору через віртуальну мобільність, спільні онлайн-програми та міжнародні проєкти, такі як Erasmus+. По-друге, впровадження жорстких європейських стандартів захисту персональних даних (наприклад, GDPR) у вітчизняні освітні

платформи суттєво підвищить безпеку дистанційного навчання та довіру користувачів.

Водночас процес євроінтеграції освітньої сфери супроводжується певними ризиками. Головним бар'єром для України залишається поглиблення «цифрового розриву» – нерівномірного доступу учасників освітнього процесу до швидкісного інтернету та сучасної техніки. Ця проблема особливо загострюється в умовах енергетичного дефіциту та в регіонах, наближених до зони бойових дій. Крім того, існує ризик суто формального підходу до цифровізації, коли сучасні технології використовуються як звичайна заміна традиційним підручникам без глибинної зміни самої методології викладання та оцінювання.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що цифрова освіта є потужним інструментом відбудови та інноваційної модернізації української системи освіти. Проте успішна імплементація європейського досвіду вимагає комплексного підходу: не лише технологічного оновлення, але й глибоких інституційних змін, систематичного підвищення кваліфікації педагогів та подолання цифрової нерівності задля забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

Список використаних джерел

1. Освіторія: медіа про освіту та виховання [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvitoria.media/
2. Prometheus: масові відкриті онлайн-курси [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://prometheus.org.ua/

Науковий керівник: . Стрельченко І.І. д.е.н., доц.

Roman Karpenko
associate Professor at the department of civil law disciplines
Dnipro State University of Internal Affairs,
candidate of legal sciences, docent

DIGITAL TRANSFORMATION OF SECONDARY EDUCATION : COMMON STRATEGIC VECTORS OF UKRAINE AND EU COUNTRIES

The emergence and rapid development of the digital economy poses new challenges in terms of protecting citizens' rights. Digital rights are a modern adaptation of basic human rights to the conditions of the digital age. They cover the protection of personal data, privacy, freedom of expression, the right to access information, as well as new rights that have emerged as a result of the evolution of the internet. One such new right is the right to erasure, or ‘right to be forgotten,’ which is key to preserving privacy in a world where personal information can be stored on servers for decades.

In European Union countries, citizens' rights in the digital environment are protected by regulations such as the General Data Protection Regulation (GDPR). This document requires organisations to have legal grounds for processing personal data and to ensure its proper protection.

Research into digital human rights is extremely important for ensuring their observance in the age of digital technology. This process requires the promotion of

intercultural dialogue in society, but for the full realisation of digital rights, it is necessary to respond adequately to the processes of digitisation. In particular, the legal system needs to be restructured in order to respond effectively to contemporary challenges.

As part of the development of digital law as a science, some researchers have begun to analyse in greater depth how information and digital technologies affect human ontology and epistemology. In today's postmodern society, the human body is taking on new meaning in the context of the formation of the digital world and culture. Human existence in the context of information and digital technologies is transforming into a symbiosis of the 'biological human' with 'digital attributes.' As a result, the phenomenon of the 'information personality' is emerging — a projection of the biological 'self' into digital space, which becomes a component of information identity.

The digitisation of education is one of the key areas of reform and modernisation in the global educational space. Thanks to digital technologies, the learning process is becoming more intensive, mobile, diverse and adapted to modern realities. Most importantly, these technologies ensure the continuity of the educational process even in the face of pandemics or armed conflicts. The relevance of this issue is explained by the fact that the experience of European Union countries, which have already achieved significant success in the digitalisation of education, is extremely important for Ukraine. Currently, the Ukrainian scientific and educational community is making significant efforts to create mechanisms to protect education in emergency situations and during military operations. They are also actively working on the introduction and development of digital technologies in the education system to ensure citizens' right to quality education.

The digitisation of educational services in EU countries is a complex process that encompasses all educational activities and contributes to solving multifaceted tasks, in particular improving the quality of education. It is an integral part of the broader process of digital transformation, which plays a key role both in education and in the everyday lives of EU citizens. In addition, digitisation is an important organisational and pedagogical condition that encompasses all levels of the education system.

The digitisation of educational services in European Union countries opens up new prospects for the development of modern education. The use of digital technologies not only increases the accessibility of educational resources, but also contributes to the individualisation of the learning process, adapting it to the needs of each student.

The EU is actively implementing innovative approaches to education, including e-learning, distance learning platforms and interactive teaching tools. This helps to make the learning process more flexible and convenient, responding to the challenges of today's information society.

Ukraine's accession to the single information space and the active development of information and communication technologies have led to a significant increase in the volume of digital and electronic documents. In this regard, on 7 November 2018, the government adopted a new law 'On Electronic Trust Services' aimed at reforming the legislation on electronic digital signatures and harmonising it with the provisions of EU Regulation No. 910/2014.

The European Commission's current strategy for digital education for the period 2021-2027 sets out a vision for high-quality, inclusive and accessible digital education in Europe. It also focuses on strengthening cooperation at European level for the widespread

introduction of digital technologies in education and the adaptation of the education system to the conditions of the modern digital age.

Such investments in the development of digital infrastructure in education also promote intercultural exchange of knowledge and experience, enabling cooperation between students and teachers from different countries. This creates unique opportunities for the formation of a global educational community capable of responding effectively to contemporary challenges.

Digitisation in education is not only a requirement of the times, but also one of the key factors in ensuring competitiveness on the international stage. Thanks to new technologies and innovations, education in the EU is becoming higher quality, more accessible and more attractive for learning.

Ukrainian universities today provide fundamental education, and some of them are among the leading higher education institutions in the world. Thanks to the stable quality of educational services, the active development of academic mobility and increased funding for scientific research, higher education is adapting to the conditions of digitalisation.

A promising area for future research is the implementation of the experience of digitalisation of educational services in EU countries into the practice of domestic higher education institutions.

References:

1. Digital Education Action Plan (2021–2027). URL: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-actionplan_en.

2. EADTU Message to the Ministerial EHEA Conference 2020. URL: https://eadtu.eu/news/20-general-news/492-eadtu-messageto-the-ministerial-ehea-conference-2020.

3.The concept of development of digital competencies until 2025 and its significance). URL: https://everlegal.ua/kontseptsiya-rozvytku-tsyfrovykh-kompetentnostey-do2025-roku-ta-yiyi-znachennya

Н.С. Коновалова, провідний фахівець
відділу міжнародних зв'язків
КПІ ім. Ігоря Сікорського, Україна

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКИМИ АЛЬЯНСАМИ

Сучасні глобальні виклики, воєнні реалії в Україні та спричинена ними міграційна хвиля в Європі кардинально трансформували місію закладів вищої освіти. Для вітчизняних ЗВО цифрова трансформація перетворилася з елементу інноваційного розвитку на базовий інструмент національної безпеки, ідентичності та збереження інтелектуального капіталу [1, 2]. Українські університети, зокрема переміщені та прифронтові технічні ЗВО, здійснили стратегічний перехід до «стабілізаційної місії». Вона полягає у забезпеченні цифрової безперервності (Digital Continuity) навчання, релокації потужностей та гнучкої адаптації освітніх

програм до гострого кадрового дефіциту інженерно-технічних професій, викликаного міграційною кризою та деіндустріалізацією [3-5]. Для вимірювання реального економічного інтересу (Economic Stake) локальних стейкхолдерів важливо оцінити здатність університетів поєднати інституційну гнучкість із цифровими методами аналізу великих даних (Big Data). Вплив цієї характеристики посилюється через активну взаємодію ЗВО як партнерів у європейських університетських альянсах в умовах парадигми Суспільства 5.0 (Society 5.0) та розвитку концепції Розумного міста (Smart City) [5-7].

Трансформація класичної тріади функцій ЗВО ("Triple Helix" - Academia; Business; Community, Government) в умовах воєнного стану змістила вектор «Третьої місії» з суто комерційного трансферу технологій у площину соціально-економічної та оборонної стабілізації регіональних екосистем [2, 3]. Порівняльний аналіз операційного реагування європейських ЗВО обґрунтовує необхідність гібридного підходу, що поєднує структурні зразки та юридичну легалізацію університетських альянсів ЄС із операційною гнучкістю польського досвіду адаптації до міграційних хвиль [4, 6, 7] та унікальним досвідом цифрового опору України [2, 4, 5]. Швидка цифрова модифікація навчальних планів і освітніх програм, відповідно до реальних потреб бізнесу та муніципалітетів, виступає головним запобіжником локального економічного колапсу.

Важливим вбачається перегляд методики поведінкового моделювання економічного інтересу. Традиційні фінансові метрики не спроможні адекватно оцінити ефективність університетських об'єднань і альянсів у кризових умовах високої невизначеності, де вирішальну роль відіграють соціальний капітал та рівень взаємної довіри стейкхолдерів [1, 2, 7]. Тому пропонується методика моделювання рівня економічного інтересу через поведінкові індикатори (Behavioral Metrics) на основі аналізу великих даних (Big Data Analytics) [8, 9]:

1. *Генерація метрик (Data Acquisition):* Автоматизований збір неструктурованих даних (Web Scraping) із соціальних мереж та локальних медіа-платформ для формування Індексу настроїв (Sentiment Index) та Оцінки просторової залученості (Spatial Engagement Score).
2. *Інтеграція в регіональну екосистему:* Використання Індексу настроїв як випереджального економічного індикатора, що відображає рівень суспільної довіри та готовність бізнесу інвестувати ресурси (час, кадри, фінанси) у спільні з альянсом цифрові та R&D проєкти.
3. *Предиктивне моделювання (Forecasting):* Застосування агентних моделей (Agent-based Models) та просунутих алгоритмів кластеризації для прогнозування довгострокової життєздатності інноваційних кластерів та виявлення локальних груп із низьким рівнем залученості задля здійснення таргетованих інтервенцій (Smart Governance).

Таким чином, інтеграція методів поведінкової аналітики та великих даних в процеси управління Третьою місією ЗВО дозволить оптимізувати взаємодію в рамках класичних функцій в режимі реального часу. Для України транснаціональне охоплення освіти та досліджень, що надають європейські об'єднання та альянси ЗВО, є дієвим інституційним каналом для трансферу найкращих цифрових практик, модернізації інженерної освіти та побудови стійких цифрових екосистем муніципалітетів у посткризовий період.

Список використаних джерел

1. Аракелова І., et al. (2025). Формування національного бренду: Теоретико-методичний аспект. Економіка та суспільство, (72). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-42
2. Смєсова В., et al (2025). Моделювання впливу цифрової трансформації на ринок раці. Економічний простір (206). URL: https://doi.org/10.30838/EP.206.368-375
3. Стрельченко І., et al (2024). Аналіз впливу вимушеної міграції на економічну стійкість України. Науковий Вісник Національного гірничого університету (5). URL: https://doi.org/10.33271/nvngu/2024-5/170
4. Taranenko I., et al (2026). Integration Without Migration: The Role of European-oriented Education and Communication Narratives in Youth Retention in Ukraine. Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum (5). URL: https://doi.org/10.65237/2336-3630-2026-5(1)-4
5. Стійкість, розвиток та відновлення громад - критичні питання для громад на 3 році повномасштабної війни - результати дослідження - НТУ «Дніпровська політехніка», 2025. URL: https://old.nmu.org.ua/ua/content/news/?ELEMENT_ID=27437.
6. Polish Academia Emergency Response - Fundacja Rektorów Polskich, (2025). URL: https://www.frp.org.pl/images/RAPORT_AGILE_2025_EN.pdf.
7. Report on the Outcomes and Transformational Potential of the European Universities initiative. (2024). European Commission / ERRIN. URL: https://errin.eu/news/outcomes-and-transformational-potential-european-universities-initiative.
8. Voitko S., Skorobogatova N., Konovalova N. (2023). Evolutionary Prerequisites of Smart City Development Based on Society 5.0. Economic Bulletin of NTUU "KPI". (26) URL: https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287408.
9. Voitko S. et al. (2023) Developing Economic Indicators for Universities as Part of Regional Ecosystems. GISU International Research Symposium. URL: https://imathm.edu.lk/files/documents/file_name/1ab71bb9-f35d-42f4-a006-6234f88ff6a3/book_of_papers_and_posters.pdf#page=77

Д. В. Лакутін,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНДИКАТОРИ ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Цифрова компетентність перетворилася з бажаної якості фахівця на обов’язкову умову його конкурентоспроможності – і, водночас, на ключовий чинник макроекономічної стійкості держави. Для країн ЄС це розуміння давно закріплене на рівні стратегічних документів, зокрема, у плані дій щодо цифрової освіти (Digital

Education Action Plan 2021–2027), що визначає розвиток цифрових компетентностей системним пріоритетом, невіддільним від побудови економіки знань [1]. Зазначена проблематика є критично значущою на тлі євроінтеграційного курсу України, де нарощування якості людського капіталу є не лише освітнім завданням, а й передумовою повоєнної макроекономічної стабілізації.

Цифрова освіта кардинально змінює структуру пропозиції праці на європейському ринку. Спираючись на результати оцінювання цифровізації економіки й суспільства (DESI), станом на 2025 рік лише 55,5% жителів Євросоюзу володіють фундаментальними цифровими навичками, натомість запит на професіоналів у сфері ІКТ щороку підвищується на 5% [2]. Лідери у сфері впровадження цифрової освіти, серед яких Фінляндія, Швеція та Люксембург, демонструють найвищі значення DESI та частку зайнятих у цифровому секторі понад 5% від загальної кількості зайнятих (проілюстровано в таблиці 1).

Таблиця 1.

Ранжування європейських держав відповідно до індексу DESI 2025 та часткою зайнятих у цифровому секторі

Країна	**Зайнятість у цифр. секторі, %**	**% населення, що володіє, принаймні, базовими цифровими навичками**	**Ключова програма цифрової освіти**
Швеція	8,6	66,4	Sveriges digitaliseringsstrategi
Люксембург	8,0	60,1	Digital4Education
Фінляндія	7,8	81,9	Digiosaava Suomi
Естонія	7,2	62,6	Tiigrihüpe
Нідерланди	7,0	82,7	Kennisnet
Середнє по ЄС	5,0	55,5	DEAP 2021–2027

Джерело: складено автором на основі [2]

Економічні переваги цифрової освіти безпосередньо позначаються й на конкурентоспроможності ЄС. Оскільки 90% робочих місць зараз вимагають певного рівня цифрових навичок, країни-аутсайдери цифрової трансформації мають високу ймовірність уповільнити зростання, послабити ринки праці та обмежити доступ до основних цифрових послуг [3]. Не менш важливим є соціальний вимір цифрової освіти – її потенціал у скороченні нерівності. Програма «Digital Compass 2030» ставить за мету охопити 80% дорослих громадян базовими цифровими навичками. Дослідження Єврокомісії засвідчує: охоплення онлайн-навчанням уразливих груп – жінок, літніх людей та мешканців сільських районів – реально скорочує доходну нерівність. Зростання рівня цифрової грамотності на 1% асоціюється зі зниженням коефіцієнта Джині на 0,1–0,25 пункти у країнах ЄС (детальніше у табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика цифрового розриву та індексу Джині в країнах Європи-лідерах індексу DESI

Країна	% населення, що володіє, принаймні, базовими цифровими навичками, 2021	% населення, що володіє, принаймні, базовими цифровими навичками, 2023	Різниця, %	Індекс Джині, 2021	Індекс Джині, 2023	Різниця
Швеція	66,5	66,4	-0,1	29,8	29,5	-0,3
Люксембург	63,8	60,1	-3,7	32,7	33,6	0,9
Фінляндія	79,2	81,9	2,7	27,7	27,4	-0,3
Естонія	56,3	62,6	6,3	31,8	30,7	-1,1
Нідерланди	78,9	82,7	3,8	25,7	24,9	-0,8

Джерело: складено автором на основі [2, 4, 5]

Для України досвід ЄС є особливо цінним. Наші попередні дослідження також доводять, що людські ресурси слугують не тільки рушієм економічного зростання, а й ключовим буфером макроекономічної стійкості в умовах зовнішніх шоків [6]. Адаптація успішних практик ЄС – дуальна освіта, публічно-приватне партнерство в EdTech, цифрові паспорти компетентностей – здатна суттєво прискорити модернізацію інтелектуального капіталу нації.

З огляду на це, розвиток цифрової освіти стає потужним мультиплікатором соціально-економічного розвитку країн ЄС. Теоретичні та емпіричні свідчення переконливо вказують: інвестиції в цифрову освіту є інвестиціями в макроекономічну безпеку держави. Для України, що перебуває на шляху євроінтеграції та повоєнного відновлення, системне впровадження відповідних механізмів дозволить перетворити людський потенціал на ключовий ресурс стабілізації та довгострокового зростання.

Список використаних джерел:

1. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. URL: https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/deap-communication-sept2020_en.pdf (дата звернення: 05.05.2026).

2. European Commission. Digital Economy and Society Index (DESI) 2025 Dashboard. URL: https://digital-decade-desi.digital-strategy.ec.europa.eu/datasets/desi/charts (дата звернення: 05.05.2026).

3. Дія Бізнес. Цифрові навички відкривають нові можливості для українців. URL: https://business.diia.gov.ua/history-of-success/tsyfrovi-navychky-vidkryvaiut-novi-mozhlyvosti-dlia-ukraintsiv (дата звернення: 05.05.2026).

4. World Bank Group. Gini Index. URL: https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI (дата звернення: 07.05.2026).

5. European Commission. Digital Compass 2030: the European Way for the Digital Decade. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118 (дата звернення: 07.05.2026).

6. Руденко М. В., Устік Т. В., Лакутін Д. В. Людський капітал як ендогенний детермінант макроекономічної стійкості національної економіки в умовах екзогенних шоків. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки». 2025. № 4. Том 29. С. 4-14. DOI: https://doi.org/10.31651/2076-5843-2025-4-4-14 (дата звернення: 07.05.2026).

Г.О. Лиюров, студент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД, НОВІ МОЖЛИВОСТІ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Цифрова трансформація освіти у Європейському Союзі являє собою комплексний процес модернізації навчальних систем, що охоплює технологічну інфраструктуру, педагогічні методології та політики інклюзивного доступу. Досвід країн ЄС демонструє, що успішна цифровізація не зводиться до впровадження технологій, а вимагає системної перебудови екосистеми навчання: від підготовки викладачів до забезпечення цифрової грамотності та створення регуляторного середовища. Для України критичне осмислення європейських практик дозволяє ідентифікувати стратегічні можливості для модернізації та потенційні ризики, пов'язані з цифровою нерівністю й кібербезпекою [1]. За архітектурою цифрової інфраструктури країни ЄС реалізують кілька моделей. Скандинавські країни демонструють високу цифрову зрілість з національними платформами та інтегрованими системами. Центральноєвропейські держави поєднують федералізовані підходи з акцентом на цифрових компетенціях. Південноєвропейські країни активно впроваджують програми догонного розвитку за підтримки фондів ЄС. Всі моделі орієнтовані на Європейську рамку цифрових компетенцій (DigComp) [2]. За педагогічною логікою виділяють три підходи: технологічно-орієнтований (доступ до пристроїв і платформ), компетентнісно-орієнтований (розвиток цифрової грамотності) та трансформаційний (персоналізоване навчання, AI, VR/AR). Країни ЄС схиляються до інтегрованої стратегії, що поєднує всі виміри [3].

За цільовими групами спостерігається диференціація: у шкільній освіті — базова цифрова грамотність і STEAM, у професійній — цифрові симуляції та зв'язок із ринком праці, у вищій — модульні програми та цифрові кампуси, у безперервному навчанні — масштабування доступу для дорослих [4]. За можливостями для України досвід ЄС відкриває участь у європейських програмах (Erasmus+, Digital Europe), гармонізацію зі стандартами ЄС та модернізацію системи через підвищення автономії закладів і розширення доступу до освіти у віддалених регіонах [1].

За ризиками виокремлюють цифровий розрив між регіонами, недостатню підготовку вчителів, виклики кібербезпеки та захисту даних, залежність від іноземних платформ і негативний вплив надмірної цифровізації на здоров'я учнів [3].

Досвід ЄС є цінним орієнтиром для України, але потребує адаптації до національного контексту. Успішна трансформація має поєднувати інвестиції в інфраструктуру з розвитком компетенцій педагогів, технологічні інновації з гуманістичними цінностями освіти.

Список використаних джерел

1. European Commission. (2020). Digital Education Action Plan 2021-2027. Brussels: European Commission.

2. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero, S., & Van den Brande, L. (2016). DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
3. Redecker, C. (2017). European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
4. OECD. (2019). OECD Skills Outlook 2019: Thriving in a Digital World. Paris: OECD Publishing.

А.М. Маліцький, студент
Вінницький Національний Технічний Університет, м. Вінниця, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАННІ: АДАПТИВНІ ПЛАТФОРМИ ТА ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Сьогодні штучний інтелект (ШІ) стає не просто хайповою темою, а реальним інструментом, який змінює багато сфер, зокрема й освіту. Як студент-першокурсник спеціальності «Цифровий менеджмент у бізнесі», я часто помічаю, що традиційна система навчання не завжди враховує індивідуальний темп, стиль сприйняття інформації та рівень підготовки кожного. Особливо це відчутно в університеті, де в групі 25-30 людей – і всі різні. Тому тема адаптивних платформ і персоналізації за допомогою ШІ є дуже актуальною для України.

Мета моїх тез – проаналізувати, як саме ШІ допомагає створювати індивідуальні траєкторії навчання, які адаптивні платформи вже працюють або можуть працювати в нас, і які труднощі заважають масовому впровадженню.

Основна ідея адаптивного навчання – це коли система підлаштовується под учня, а не навпаки. Наприклад, якщо я швидше засвоюю тему з цифрового маркетингу, але довше розбираюся з аналітикою, то платформа з ШІ повинна сама запропонувати мені більше практичних завдань з аналітики, а складні тести з маркетингу – перенаправити на складніші кейси. Це нагадує роботу рекомендаційних систем у Netflix або TikTok, тільки замість відео – навчальний контент [1].

У світі вже є успішні приклади: Knewton, DreamBox, Squirrel AI. Але для України проблема в тому, що більшість таких платформ англомовні, дорогі або не адаптовані до наших програм і Державних стандартів. Проте є вітчизняні напрацювання – наприклад, платформи «Human» або «Всеосвіта» поступово впроваджують елементи адаптивності. Крім того, ШІ може допомогти викладачам: автоматично перевіряти прості тести, аналізувати, де більшість студентів робить помилки, і на основі цього коригувати лекції.

Ще один важливий аспект – роль студента як «цифрового менеджера» свого навчання. Я вважаю, що майбутні фахівці з цифрового менеджменту мають не боятися ШІ, а вчитися ним керувати: ставити правильні запити, аналізувати видачу, комбінувати інструменти. Адаптивна платформа – це не заміна викладача, а помічник, який бере на себе рутину і дає більше часу для творчої взаємодії [2].

Отже, на основі всього вищесказаного, я сформулював кілька висновків:

1. Штучний інтелект здатен зробити українську освіту більш гнучкою таорієнтованою на студента, але для цього потрібна державна підтримка та розробка доступних вітчизняних платформ.

2. Персоналізація через ШІ економить час викладача і підвищує мотиваціюстудентів, оскільки кожен бачить свій прогрес.

3. Першокурсникам вже зараз варто самостійно вивчати базові ШІ-інструменти(ChatGPT, Google Bard, адаптивні тренажери), щоб бути конкурентоспроможними як цифрові менеджери.

Список використаних джерел

1. How Personalized Learning and AI Are Changing Education [Електронний ресурс] –Режим доступу: https://builtin.com/artificial-intelligence/ai-personalized-learningeducation (дата звернення: 10.05.2025).

2. Кобильнік Д. Штучний інтелект в освіті: виклики та перспективи для України[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/doc/articles/92345/ (дата звернення: 12.05.2025).

Науковий керівник: к.е.н., доцент Стрельченко І.І.

О.В. Мельник к.е.н., доцент
кафедри соціального забезпечення та управління персоналом,
Львівський національний університет ім.І.Франка, Україна

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Цифровізація суспільства є одним із визначальних процесів XXI століття, що докорінно змінює економічні, соціальні та комунікативні відносини. За даними Міжнародного союзу електрозв'язку, у 2023 році понад 5,4 млрд людей мали доступ до Інтернету, однак значна частина з них позбавлена навичок для повноцінної участі в цифровому просторі [6]. В Україні проблема набуває особливої гостроти: масове вимушене переміщення населення, переведення державних послуг в електронний формат («Дія», е-черги, е-допомога), а також активізація інформаційних атак з боку агресора формують запит на цифрово грамотного громадянина як суб'єкта не лише економічного, а й громадянського та безпекового простору. Дослідження ГО «Інтерньюз-Україна» (2023) свідчать, що понад 40% українців відчувають труднощі з розпізнаванням дезінформації в мережі, а рівень цифрових навичок серед осіб старше 60 років та мешканців малих міст залишається критично низьким.

Євросоюз у рамках DigComp 2.2 (2022) визначає цифрову грамотність як сукупність знань, умінь і установок для впевненого, критичного та безпечного використання цифрових технологій [1]. Курс України на цифрову трансформацію та умови воєнного часу зробили цифрові інструменти критичною інфраструктурою комунікації, освіти і соціального захисту. Завдання — систематизувати ключові компоненти цифрової грамотності та обґрунтувати їх суспільне значення.

Аналіз рамки DigComp 2.2 та вітчизняних досліджень [2], [3] дозволяє стверджувати, що цифрова грамотність є інтегративною компетентністю, кожен

компонент якої виконує самостійну соціальну функцію та утворює із рештою нерозривну систему.

Інформаційна грамотність і робота з даними виявилися найбільш затребуваним компонентом в умовах гібридної війни: здатність верифікувати джерела, розпізнавати маніпулятивні наративи та свідомо фільтрувати інформаційний потік стала інструментом національної безпеки на рівні кожного громадянина.

Комунікація та цифрова співпраця довели свою критичну роль у кризових умовах: завдяки хмарним сервісам, месенджерам і платформам дистанційної роботи Україна змогла зберегти безперервність освітнього процесу, державного управління та волонтерської діяльності попри масштабні руйнування інфраструктури. Цей компонент також забезпечує участь вразливих категорій населення — переселенців, осіб з інвалідністю, мешканців деокупованих територій — у цифровому соціальному просторі.

Створення цифрового контенту вийшло за межі вузькопрофесійної сфери: соціальна реклама, волонтерські кампанії, освітні матеріали та громадська журналістика сьогодні значною мірою формуються самими громадянами. Це породжує виклики у сфері авторського права, достовірності та відповідальності за поширений контент.

Цифрова безпека набула стратегічного значення на тлі різкого зростання кіберзагроз: за даними Держспецзв'язку України, кількість кіберінцидентів у 2023–2024 роках зросла вдвічі [4]. Захист персональних даних, протидія фішингу та управління цифровою ідентичністю безпосередньо пов'язані з соціальним захистом і фінансовою безпекою особи.

Вирішення проблем засобами цифрових технологій визначає здатність особистості до цифрової автономності. Саме цей компонент відрізняє пасивного споживача від активного учасника цифрової економіки, спроможного самостійно обирати інструменти та генерувати рішення в умовах постійно змінюваного технологічного середовища.

Суспільне значення цифрової грамотності виявляється у трьох вимірах. Економічний**:** за оцінками McKinsey Global Institute, до 2030 року понад 60% робочих місць потребуватимуть базових цифрових навичок [5]. Соціальний**:** цифрова нерівність поглиблює відчуження — люди похилого віку, мешканці сільської місцевості та особи з інвалідністю залишаються на периферії без цілеспрямованих заходів інклюзії. Громадянсько-демократичний**:** участь в електронному урядуванні та верифікація публічної інформації передбачають сформовану цифрову грамотність як умову реалізації громадянських прав.

Цифрова грамотність є багатокомпонентною компетентністю, що охоплює інформаційний, комунікативний, креативний, безпековий та проблемно-вирішувальний виміри. Їх системна взаємодія формує повноцінну цифрову суб'єктність особистості. Розвиток цифрової грамотності є необхідною умовою соціальної інклюзії, економічної конкурентоспроможності та демократичної участі громадян. Для України це набуває характеру пріоритету державної соціальної політики — особливо в умовах воєнного стану та постконфліктного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 102 p.

2. Литвинова С. Г. Цифрова компетентність учителя: концептуальні підходи та рамки оцінювання. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 81, № 1. С. 28–42.

3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : Розпорядження КМУ від 17.01.2018 № 67-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р

4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України. Звіт про кіберінциденти 2023–2024. URL: https://cip.gov.ua

5. McKinsey Global Institute. The future of work after COVID-19. 2021. URL: https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work

6. International Telecommunication Union. Measuring digital development: Facts and Figures 2023. Geneva : ITU, 2023. URL: https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/facts/default.aspx

Науковий керівник: Аракелова І.О. к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу і туризму

Н.Г. Метеленко, д.е.н., професор,
Директор Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТИ З SAP BUSINESS ONE – РЕАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що вітчизняні підприємства (бізнес) та освітяни стикаються з низкою проблем, які пов’язані із відмовою від програмного забезпечення, платформи якого розроблені спільно з представниками країни – агресора. Перехід з 1С на європейське програмне забезпечення це не просто зміна програм, це стратегічний крок на користь безпеки, незалежності та підтримки української економіки.

Цифровізація за допомогою SAP в Україні та світі втілюється через глобальну програму SAP University Alliances, що надає студентам і викладачам доступ до SAP Learning Hub, платформи та інструментів SAP, ресурсів для навчання реальним навичкам роботи з ERP, бізнес-аналітикою (SAP Analytics Cloud) та оптимізацією процесів. Це готує здобувачів вищої освіти та викладачів до цифрової трансформації, поєднуючи теорію з практикою через курси, навчальні ігри та сертифікацію, роблячи освіту більш гнучкою та відповідною вимогам ринку праці.

Цифровізація освіти з SAP Business One (B1) означає інтеграцію потужної ERP-системи для управління бізнесом безпосередньо в навчальний процес університетів та закладів, готуючи студентів до реальних потреб ринку праці, підвищуючи їх конкурентоспроможність та якість освіти через практичні навички роботи з реальним програмним продуктом для управління фінансами, логістикою,

продажами тощо. Це включає безкоштовні навчальні курси від SAP, спеціалізовані програми навчання з менторством, підготовку до сертифікації та пілотні проєкти. Також в цій освітній платформі можна опанувати цифрові сервіси для ведення бухгалтерського та податкового обліку; інтеграції з клієнт – банками; електронного документообігу тощо.

Компанія TG.Consulting є офіційним партнером SAP в Україні, який пропонує, зокрема, модуль «Зарплата та кадри». Курс спрямований на формування практичних компетентностей у сфері управління персоналом і нарахування заробітної плати в системі SAP – провідній платформі для цифровізації бізнесу. До практичних навичок слід віднести: ключові аспекти розрахунку працівника при звільненні, порядок застосування виконавчих листів, особливості договору позики співробітника, особливості договору цивільно-правового характеру, розрахунки з ФСС, оподаткування додаткових благ, підсумований облік робочого часу, формування резерву відпусток, питання суміщення посад у розрізі нормативних вимог і практичне застосування в SAP.

Отже, європейські партнери надають Україні широкий спектр можливостей для розвитку цифровізації освіти та бізнесу.

М.Ф. Омельчук, студент
Вінницький Національний Технічний Університет, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

Останніми роками штучний інтелект (ШІ) дедалі активніше проникає в різні сфери суспільного життя, і освіта не є винятком. Країни Європейського Союзу стають першопрохідцями у впровадженні інтелектуальних технологій у навчальний процес, що породжує як нові перспективи, так і серйозні питання, на які ще тільки доводиться шукати відповіді. У цьому контексті важливо розуміти, які конкретні можливості відкриває ШІ та з якими реальними труднощами стикаються освітні системи держав-членів ЄС.

Серед ключових можливостей, що їх надає штучний інтелект освітній галузі, передусім варто виділити персоналізацію навчання. Інтелектуальні платформи здатні аналізувати темп засвоєння матеріалу конкретним здобувачем освіти, виявляти прогалини у знаннях і автоматично пропонувати додаткові завдання або спрощені пояснення. Дослідники з Центру перепроектування навчальних програм (Center for Curriculum Redesign) зазначають, що штучний інтелект в освіті вже сьогодні застосовується для побудови адаптивних навчальних середовищ, які реагують на індивідуальні потреби учнів в режимі реального часу, суттєво змінюючи роль учителя - від транслятора знань до фасилітатора навчального процесу [1].

Не менш значущою є роль ШІ в автоматизації рутинних адміністративних завдань. Системи обробки природної мови можуть перевіряти тестові роботи, формувати звіти про успішність та оптимізувати розклад занять, суттєво знижуючи навантаження на педагогічний персонал. Крім того, чат-боти на основі великих

мовних моделей поступово впроваджуються як цілодобові навчальні асистенти, що відповідають на запитання студентів у зручний для них час.

Окремо слід відзначити потенціал ШІ для підтримки інклюзивної освіти. Технології розпізнавання мови, автоматичного субтитрування та синтезу тексту відкривають нові можливості для здобувачів освіти з особливими потребами. Саме ці пріоритети відображено в «Плані дій у сфері цифрової освіти» Європейської комісії на 2021-2027 роки (COM(2020) 624 final), який визначає розбудову високоякісної цифрової освітньої екосистеми як стратегічний пріоритет для всіх держав-членів ЄС [2].

Разом з тим впровадження ШІ в освіту супроводжується низкою серйозних викликів. Насамперед - питання захисту персональних даних. Адаптивні навчальні системи збирають великі масиви інформації про поведінку учнів, їхні академічні результати та навчальні патерни. Забезпечення відповідності таких систем вимогам GDPR (Загального регламенту про захист даних) є надзвичайно складним завданням, яке поки що не має уніфікованого рішення в масштабах усього ЄС.

Іншим гострим викликом є проблема академічної доброчесності. Згідно з аналізом ОЕСР «Digital Education Outlook 2023», із появою генеративних ШІ-інструментів освітні системи держав-членів зіткнулися з необхідністю термінового перегляду підходів до оцінювання та розробки нових механізмів підтвердження самостійності виконання робіт. При цьому в половині опитаних країн - зокрема у скандинавських державах - відповідальність за регулювання цього питання наразі покладено безпосередньо на самі навчальні заклади [3].

Не слід також ігнорувати проблему цифрової нерівності. Незважаючи на те що країни ЄС загалом мають розвинену цифрову інфраструктуру, між державами-членами та всередині них зберігаються значні відмінності у доступі до якісного інтернету, сучасних пристроїв і цифрових компетентностей. Якщо ШІ-інструменти впроваджуватимуться без урахування цих розривів, ризик поглиблення освітньої нерівності значно зростає.

Підсумовуючи, можна констатувати, що використання штучного інтелекту в освіті країн Європейського Союзу перебуває на етапі активного становлення. Технологія пропонує реальні інструменти для підвищення якості та доступності навчання, проте її потенціал може бути реалізований лише за умови системного підходу: розробки спільної регуляторної бази, інвестицій у підготовку педагогічних кадрів і послідовного дотримання принципів етичного використання ШІ. Вивчення цього досвіду є надзвичайно актуальним і для України, яка прагне інтегруватися в єдиний європейський освітній простір.

Список використаних джерел

1. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence In Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019. 195 p. ISBN 978-1-794-29370-0.

2. European Commission. Digital Education Action Plan 2021-2027: Resetting education and training for the digital age. COM(2020) 624 final. Brussels, 30.09.2020 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0624

3. OECD. OECD Digital Education Outlook 2023: Towards an Effective Digital Education Ecosystem. Paris: OECD Publishing, 2023 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://doi.org/10.1787/c74f03de-en
Науковий керівник: Стрельченко І.І. д.е.н., доц.

О. П. Остапенко,
кандидат технічних наук, доцент кафедри теплоенергетики,
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЇХ АДАПТАЦІЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Цифрова трансформація освітнього простору стала однією з найактуальніших глобальних тенденцій, особливо в контексті динамічного розвитку штучного інтелекту та змін на ринку праці. Європейський Союз, реалізуючи амбітні програми цифровізації освіти через Digital Education Action Plan (2021-2027) та Union of Skills (2025), накопив значний досвід, який становить практичний інтерес для України як країни, що прагне інтегруватися до європейського освітнього простору [1, с. 16-17]. Однак, одночасно з безумовними перевагами цифровізації освіти, виникають нові виклики та ризики, пов'язані з приватністю даних, цифровою нерівністю та відповідальним використанням технологій. Для України, яка перебуває в складній геополітичній ситуації та одночасно модернізує освітню систему, критично важливо вивчити як успіхи, так і потенційні загрози впровадження цифрових технологій в освітньому процесі [1, с. 9].

Європейський Союз розробив комплексну нормативно-правову базу для регулювання цифровізації освіти. Ключовими документами є Digital Education Action Plan (2021-2027), який спрямований на створення інклюзивної, високоякісної та доступної цифрової освіти, та EU Artificial Intelligence Act (2024), який встановлює загальноєвропейські стандарти безпечного та прозорого використання AI у всіх сферах, включаючи освіту [1, с. 16-17]. Як зазначається у рекомендаціях Європейської Комісії, цей нормативний підхід ґрунтується на трьох стовпах: забезпечення доступу до якісних цифрових ресурсів; розвиток цифрової компетентності громадян; створення відповідального екосистеми для цифрового навчання [1, с. 16].

Одним з центральних досягнень ЄС є розроблення та впровадження Європейської рамки цифрової компетентності (DigComp 3.0 від 2025 року [2]) та спеціалізованої рамки для педагогів (DigCompEdu). Ці документи визначають конкретні знання, навички та установки, необхідні громадянам для впевненого та критичного використання цифрових технологій [1, с. 36]. На практиці це реалізується через програми SELFIE for Teachers (інструмент самооцінки для педагогів), європейську платформу шкільної освіти, eTwinning та інші ініціативи, що сприяють обміну досвідом та співпраці між освітніми установами різних країн ЄС [1, с. 34]. Досвід ЄС показує, що штучний інтелект в освіті застосовується в різних контекстах: від адаптивних систем навчання, що персоналізують освітні

траєкторії студентів, до автоматизованих систем оцінювання та рекомендацій змісту [1, с. 10-15].

Цифрові технології, особливо адаптивні системи навчання, створюють можливості для диференційованого підходу до здобувачів освіти з різними потребами. Цифрова освіта дозволяє подолати географічні та часові обмеження традиційної освіти. Взаємодія з AI-інструментами стимулює розвиток критичного мислення, оскільки здобувачі освіти вчаться оцінювати достовірність інформації, розпізнавати упередженість в алгоритмах та розуміти етичні наслідки технологій [1, с. 10-11]. Автоматизація рутинних завдань (перевірка робіт, ведення записів, планування занять) звільняє час викладачів для більш змістовної взаємодії з здобувачами освіти, розвитку їхніх творчих здібностей та соціальних навичок [1, с. 13-15].

Україна, як країна, що відновлюється після військової агресії та водночас модернізує освітню систему, має унікальні виклики. До них належать: нерівномірний розподіл цифрової інфраструктури між регіонами; дефіцит кваліфікованих фахівців з цифровізації освіти; складні питання щодо кібербезпеки та захисту даних в умовах війни. На основі аналізу європейських практик для України рекомендується:

1. Розроблення національної стратегії цифровізації освіти, що враховуватиме передовий досвід ЄС, але буде адаптована до українських реалій, включаючи вимоги GDPR та AI Act для забезпечення майбутньої інтеграції в європейський простір [1, с. 16-17];
2. Інвестування в цифрову інфраструктуру, особливо в сільських та периферійних регіонах, щоб мінімізувати цифрову нерівність [1, с. 24];
3. Масштабні програми професійного розвитку викладачів з наголосом на етичне використання AI, критичне оцінювання цифрових інструментів та розвиток компетентностей відповідно до DigComp стандартів [1, с. 36];
4. Запровадження принципів людинно-центричного дизайну при впровадженні цифрових технологій [1, с. 21-26];
5. Посилення прозорості та контролю над даними через розроблення національних політик та процедур, що відповідають GDPR та новим вимогам AI Act [1, с. 20, 33-34];
6. Просвітницька робота з громадськістю щодо можливостей і ризиків цифровізації освіти для формування позитивного ставлення та активної участі [1, с. 34].

Досвід Європейського Союзу в цифровізації освіти демонструє як позитивні результати – розвиток цифрової компетентності, створення інклюзивного освітнього середовища, оптимізацію праці викладачів – так і серйозні виклики, пов'язані з приватністю, справедливістю та цифровою нерівністю. Для України вивчення цього досвіду особливо актуально в контексті європейської інтеграції та модернізації освітньої системи. Проте, простого копіювання європейських моделей недостатньо – необхідна критична адаптація до українських умов. Ключ до успіху полягає в збалансованому підході, який використовує можливості цифрових технологій для підвищення якості та доступності освіти, але при цьому залишає в центрі уваги людину та її права на приватність, справедливість та достойну освіту.

Список використаних джерел

1. European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. (2026). *Guidelines on the ethical use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators*. Publications Office of the European Union. https://data.europa.eu/doi/10.2766/7967834.
2. DigComp 3.0: European Digital Competence Framework – Fifth Edition, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2025, https://data.europa.eu/doi/10.2760/0001149 (online),10.2760/7379058 (print), JRC144121.

Попова Г.В., студентка
Національний технічний університет "Дніпровська Політехніка"
м. Дніпро, Україна

AI-ГРАМОТНІСТЬ ЯК НОВИЙ НАПРЯМ ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ В ЄС: ДОСВІД МАЛЬТИ ТА МОЖЛИВОСТІ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

За останні роки цифрова освіта пройшла швидку трансформацію від вимушеної адаптації до онлайн-навчання в кризових умовах, до поступової інтеграції цифрових інструментів у щоденне навчання, роботу й комунікацію, і якщо раніше основним викликом було навчитися користуватися онлайн-платформами, то сьогодні увага зміщується до свідомого, безпечного та ефективного застосування штучного інтелекту. Насамперед країни ЄС швидко адаптуються до нових реалій, розглядаючи цифрову освіту не лише як технічну модернізацію, а як формування компетентностей, наразі необхідних людині. Саме тому AI-грамотність поступово стає важливою складовою освітньої політики ЄС.

Такий підхід уже відображено у Digital Education Action Plan 2021-2027, де цифрова освіта розглядається як необхідна умова адаптації освітніх систем ЄС до цифрової епохи [1]. Крім того, AI Act посилює значення AI-грамотності, аби користувачі та організації розуміли ризики й можливості AI-систем [2]. У цьому контексті особливо цікавим та свіжим є досвід Мальти. У травні 2026 року уряд країни оголосив про партнерство з OpenAI щодо надання громадянам доступу до Chat GPT Plus, проте лише після проходження курсу з AI-грамотності [3]. Цей кейс важливий саме через факт першого в світі поєднання технології з навчанням на все державному рівні. Тобто, громадяни не просто отримують цифровий інструмент безкоштовно, вони спочатку мають сформувати базове розуміння того, як ним відповідально користуватись. Програма Мальти демонструє новий підхід до цифрової освіти, адже AI-грамотність розглядається як навичка не тільки для IT-фахівців, а для широкого кола громадян, адже у сучасному світі помітно, як це важливо для студентів, викладачів, працівників, підприємців і людей, які змінюють професію. Такий підхід відповідає сучасним потребам ринку праці, де вміння працювати зі штучним інтелектом поступово стає частиною базової цифрової компетентності.

Для України цей досвід є корисним, оскільки країна вже має власну цифрову інфраструктуру на державному рівні - Дія об'єднує мобільний застосунок із цифровими документами громадян, онлайн-послуги та єдиний портал державних

сервісів. Освітнім продовженням цієї діджитал-екосистеми стала Дія.Цифрова освіта, запущена у 2020 році для розвитку цифрової грамотності українців. У 2023 році платформу було оновлено як національну edutainment-платформу для здобуття актуальних знань, перейменовано на Дія.Освіта - додаток для перекваліфікації та підвищення кваліфікації громадян [4]. Саме тому на її базі можна було б створити окрему програму AI-грамотності для студентів, викладачів, державних службовців, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та людей, які потребують нових професійних навичок. Це особливо важливо в умовах війни, міграції, дистанційного навчання та трансформації українського ринку праці.

Проте досвід Мальти демонструє не лише нові можливості, а й ймовірні ризики, які можуть виникнути у разі впровадження подібних програм в Україні. Першим є ризик цифрової нерівності, адже не всі громадяни мають стабільний доступ до інтернету, сучасних пристроїв і достатній рівень базових потрібних навичок. По-друге, питання захисту персональних даних постає, оскільки користувачі можуть вводити в AI-системи особисту, освітню або професійну інформацію, не завжди усвідомлюючи можливі наслідки. Окрему увагу слід приділити академічній доброчесності, адже AI може використовуватися не лише як інструмент навчання, а й як спосіб автоматичного виконання завдань без реального засвоєння матеріалу. Згодом, сюди також належать помилки AI, дезінформація та залежність від приватних іноземних технологічних платформ. Попри те, що мальтійська програма передбачає попереднє навчання громадян перед наданням безкоштовного доступу до AI-інструменту протягом року, такі ризики все одно потребують системного врахування, особливо в українському контексті.

Отже, оскільки мальтійська ініціатива є новою, її реальні результати та вплив на освіту можна буде оцінити лише з часом. Інтеграція AI залишається суперечливим процесом: вона може полегшити навчання й автоматизувати монотонні завдання, але водночас у довгостроковій перспективі це може вплинути на якість освіти, підготовку спеціалістів та банально самостійність мислення. Тому для України важливо не просто впроваджувати AI-інструменти, а формувати культуру їх відповідального та критичного використання.

Список використаних джерел

1. European Commission. Digital Education Action Plan 2021-2027 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions

2. European Commission. AI Literacy - Questions and Answers [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/faqs/ai-literacy-questions-answers

3. OpenAI. OpenAI and Malta partner to bring ChatGPT Plus to all citizens [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://openai.com/index/malta-chatgpt-plus-partnership/

4. Міністерство цифрової трансформації України. Дія.Освіта [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://digitalstate.gov.ua/projects/govtech/diia-education

5. European Commission. Ethical guidelines on the use of artificial intelligence and data in teaching and learning for educators [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d81a0d54-5348-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-en

Пригон В.Ю., студент
Національний технічний університет"Дніпровська політехника",
м.Дніпро, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В ЄС:ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

Стрімкий розвиток технологій перевертає наше життя з ніг на голову, і сфера освіти – не виняток. Школи та університети просто змушені впроваджувати цифрові інструменти у свої програми. Саме тому для Євросоюзу цифровізація навчання сталащключовим кроком до створення сучасного та конкурентного освітнього простору.

Єврокомісія наголошує: технології потрібні не просто заради інновацій, а для того, щоб кожен мав рівний доступ до хороших знань. Спеціально для цього в ЄС запустили План дій із цифрової освіти на 2021–2027 роки. Його мета – створити потужну та зручну цифрову систему та допомогти людям підтягнути свої комп'ютерні навички.

Діджиталізація дає величезну свободу як студентам, так і викладачам. Завдяки онлайн–платформам, віртуальним класам та електронним підручникам вчитися можна будь-де і будь-коли. Пандемія COVID-19 чітко показала: без інтернету та гаджетів ми б просто не змогли продовжувати навчання в критичні моменти.

Ще один важливий момент – це зміна вимог до самих знань. Сьогодні на ринку праці вже замало просто бути хорошим дипломованим спеціалістом. Роботодавці шукають тих, хто вміє фільтрувати інформацію, мислити критично, розбиратися в медіа, працювати з даними та дбати про кібербезпеку. Тому ЄС робить велику ставку на те, щоб і діти, і студенти, і самі вчителі вільно володіли цими навичками.

Звісно, не все так ідеально, і проблем вистачає. Далеко не кожна школа чи коледж мають сучасні комп'ютери та швидкісний інтернет. До того ж багатьом педагогам важко одразу перелаштуватися, тому їм потрібні додаткові курси та тренінги. окремий біль – це безпека в мережі та захист персональних даних, які зараз актуальні як ніколи.

Як на мене, далі буде ще цікавіше. Майбутнє європейської освіти за штучним інтелектом, віртуальною реальністю (VR) та розумними платформами, які підлаштовуються під кожнуодитину індивідуально. Це допоможе зробити уроки цікавішими, а саме навчання набагато ефективнішим.

Цифрова трансформація – це вже не розкіш, а необхідність для модернізації освіти в Європі. Вона дає зелене світло для навчання протягом усього життя, робить європейців сильнішими на світовому ринку та допомагає молоді впевнено почуватися в новій цифровій економіці.

Список використаних джерел

1. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027 [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://education.ec.europa.eu/focus-

topics/digital-education/actions (дата звернення: 05.06.2026). (европейская образовательная зона)

2. European Commission. Digital Education Action Plan: Policy Background [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://education.ec.europa.eu/uk/focus-topics/digital-education/action-plan (дата звернення: 05.06.2026). (европейская образовательная зона)

3. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education [електронний ресурс]. – Paris : UNESCO, 2021. – Режим доступу: https://www.unesco.org/en/articles/reimagining-our-futures-together-new-social-contract-education (дата звернення: 05.06.2026). (ЮНеСКо)

4. UNESCO. Rethinking Our Futures Together [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unesco.org/en/articles/rethinking-our-futures-together-0 (дата звернення: 05.06.2026). (ЮНеСКо)

Пузирін В.А. студент
Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"
м. Дніпро, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ У ЦИФРОВІЙ ОСВІТІ: ІННОВАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Цифровізація кардинально змінює підхід до навчання, і технології стають не просто доповненням, а реальним фундаментом освітнього процесу. Якщо, проаналізувати ситуацію, то з кожним роком роль різноманітних онлайн платформ, ШІ та хмарних сервісів зростає, оскільки вони дозволяють зробити навчання гнучкішим. Якість підготовки напряму залежить від того, наскільки вчасно університети впроваджують ці інструменти та чи вміють викладачі ними користуватися. Проте, розвиток цифрової освіти в Україні все ще сильно спирається на стан технічної бази та загальнодержавну стратегію цифровізації.

У роботі за допомогою аналізу та порівняння було розглянуто, як саме інновації заходять в університетські аудиторії. Методи спостереження дали змогу виділити головні проблеми при переході на дистанційку, а системний аналіз допоміг зрозуміти, які саме цифрові інструменти найбільше допомагають студентам, засвоювати матеріал ефективніше, ніж це було раніше.

Зараз сфера цифрової освіти проходить етап справжньої трансформації це чітко прописано у сучасних стратегічних документах [1]. Ми бачимо, як навчання стає більш персоналізованим: кожен може підлаштувати освітній контент під свої потреби завдяки інтерактивним технологіям, що суттєво відрізняється від традиційних лекцій, до яких ми звикли.

Використання сучасних стандартів, такі як онлайн ресурси чи адаптивні системи навчання, значно розширило наш доступ до якісних ресурсів, які раніше були б недоступні. Інтеграція європейських вимог до освіти підштовхнула нас використовувати принципи "відкритої науки", що значно спрощує комунікацію між викладачами та студентами під час виконання спільних проєктів на дистанційному форматі.

Однак, стає зрозуміло, що українська цифрова освіта розвивається переважно завдяки вдалому запозиченню міжнародного досвіду впровадженням освітніх

технологій та головним завданням для нас є створення такого середовища, яке б не просто відповідало формальним вимогам, а дійсно допомагало швидко адаптуватися до змін і готувало нас до реальних викликів на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

2. Биков В.Ю. Цифрова трансформація освіти: сучасні тенденції та перспективи / В.Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2022. – № 1 (87). – С. 1-18.

Рабешко Д.О.
здобувачка вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності «Менеджмент» економічного факультету ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне

ЦИФРОВА ОСВІТА В КРАЇНАХ ЄС: ДОСВІД,НОВІ МОЖЛИВОСТІ І РИЗИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сьогодні ми чітко бачимо, що цифровізація освіти в країнах Європейського Союзу — це вже не просто технічне оновлення, а справжній стратегічний пріоритет. Досвід європейських колег підказує: успіх будь-яких реформ залежить не стільки від кількості нових комп'ютерів, скільки від формування реальної цифрової культури. Для нас, в Україні, цей шлях є надзвичайно показовим. Ми фактично змушені впроваджувати інновації в дуже складних умовах, тому адаптація європейських моделей стає для нас питанням виживання та розвитку. [1]

Якщо аналізувати нові можливості, то варто підкреслити: європейські освітні платформи дають українським студентам унікальний шанс — доступ до глобальних знань прямо з дому. Це дозволяє нам вливатися в міжнародне середовище, не перетинаючи кордонів. Проте, щиро кажучи, такий формат — це ще й великий виклик для самодисципліни. Навчання стає гнучкішим, але водночас воно висуває набагато жорсткіші вимоги до якості того контенту, який ми споживаємо щодня. [2]

Звісно, не варто ігнорувати й очевидні ризики. Основною бідою залишається так званий «цифровий розрив». Це ситуація, коли через банальну відсутність техніки чи поганий інтернет студенти опиняються в нерівних умовах. Крім того, надмірне захоплення онлайн-форматом часто «стирає» живий контакт між викладачем і студентом, і це насправді не дуже добре. Нам критично важливо знайти той самий баланс, де технології допомагають, а не стають глухою стіною. [3]

Підбиваючи підсумки, хочу наголосити: шлях України до європейських стандартів у цифровій освіті є невідворотним. Проте ми не маємо просто сліпо копіювати чужі напрацювання. Нам потрібно критично оцінювати всі загрози, особливо в питаннях захисту даних. Лише такий комплексний підхід допоможе нам побудувати систему, де кожен зможе навчатися безпечно, сучасно та дійсно ефективно. [4]

Список використаних джерел

1. Гуральська І. В. Розвиток цифрової освіти в країнах ЄС: пріоритети та перспективи. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1785

2. Марчук В. М. Цифрова освіта як інструмент інтеграції України до європейського освітнього простору. Ефективна економіка. 2021. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9345

3. Остапенко О. В. Ризики цифрової трансформації освіти в умовах глобалізації. Науковий вісник УжНУ. 2023. Вип. 77. URL: https://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/77_2023/12.pdf

4. Ткачук І. Г. Цифровізація освітнього процесу в Україні: виклики та можливості. Причорноморські економічні студії. 2022. Вип. 73. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/73_2022/15.pdf

Науковий керівник: Онофрійчук О. П., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

І.Є. Русецька, студентка

Вінницький національний університет, м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТТЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ В ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМАХ

Цифрова трансформація освіти зумовила стрімке зростання використання цифрових освітніх платформ. Відповідно до вимог Директиви NIS2, такі платформи повинні впроваджувати ризик-орієнтований підхід до кібербезпеки [1]. Крім того, європейські дослідження наголошують на необхідності інтеграції правових рамок GDPR та NIS2 у практику захисту освітніх даних [2]. Сучасні освітні програми ЄС, зокрема ті, що стосуються кібербезпеки, розглядають ці дві рамки у взаємозв'язку, формуючи комплексний підхід до захисту інформації [3].

Особливістю поняття кібербезпеки в цифрових освітніх платформах є необхідність врахування специфіки освітнього процесу. Аналіз наявних платформ для навчання кібербезпеці та середовищ моделювання атак показує, що їх інтеграція у вищу освіту дозволяє підвищити рівень практичної підготовки студентів [4]. Це особливо важливо, оскільки освітні платформи є розподіленими системами з великою кількістю користувачів, які мають різний рівень цифрової грамотності.

Формування компетентностей із кібербезпеки в освітньому середовищі вимагає розробки спеціалізованих навчальних курсів. Прикладом є програма DIGIT-EU, яка охоплює питання захисту даних, приватності та кібербезпеки в контексті Європейського Союзу, включаючи аналіз реальних інцидентів та вивчення європейського законодавства[5].

Водночас систематичний огляд ризиків кібербезпеки в онлайн-платформах навчання підтверджує, що такі загрози, як фішинг, соціальна інженерія, витік даних, атаки типу «відмова в обслуговуванні» (DDoS) та перехоплення сеансів, є особливо актуальними для освітньої сфери через низький рівень обізнаності користувачів, недостатнє фінансування заходів безпеки та часте використання застарілих версій програмного забезпечення [6]. Дослідження показують, що значна частина закладів

освіти не проводять регулярного аудиту безпеки своїх платформ, не впроваджують багатофакторну автентифікацію в повному обсязі та не мають планів реагування на інциденти.

Отже, особливістю поняття кібербезпеки в цифрових освітніх платформах є його багатовимірність: правова (GDPR, NIS2, національне законодавство), технічна (шифрування, багатофакторна автентифікація, антивірусний захист, моніторинг), організаційна (ризик-орієнтований підхід, політики безпеки, навчання персоналу) та педагогічна (інтеграція спеціалізованих курсів і тренажерів, формування культури кібергігієни). Ключовою відмінністю є «людський фактор» – низький рівень обізнаності користувачів у поєднанні з високою довірою до освітнього середовища, що робить його привабливою ціллю для кіберзлочинців. Як зазначається в дослідженні Zhang та Li, подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на розробку адаптивних моделей захисту, які враховують рівень підготовки користувачів, специфіку освітнього процесу та обмежені ресурси закладів освіти[6].

Список використаних джерел

1. ENISA. (2025). Cybersecurity roles and skills for NIS2 Essential and Important Entities. European Union Agency for Cybersecurity. URL: https://www.enisa.europa.eu/publications/cybersecurity-roles-and-skills-for-nis2-essential-and-important-entities (дата звернення: 10.05.2026).

2. Digital4Security. (2025). Cybersecurity Law & Governance | Compliance & Ethics Module. URL: https://www.digital4security.eu/module/law-compliance-governance-policy-and-ethics/ (дата звернення: 10.05.2026).

3. PwC CEE. (2026). *Cybersecurity with NIS2 and/or DORA e-learning curriculum*. URL: https://cee.pwc.com/digital-learning-solutions/nis2.html (дата звернення: 10.05.2026).

4. Tashkov, D., Pavlova, E., Gagamova, V., & Vasileva, V. (2025). Analysis of Cybersecurity Training Platforms and Simulation Environments and Opportunities for Their Integration Into Higher Education. Land Forces Academy Review, 177-181. URL: https://doi.org/10.2478/raft-2025-0023 (дата звернення: 10.05.2026).

5. National and Kapodistrian University of Athens. (2026). *DIGIT-EU Data Protection, Privacy, and Cybersecurity in the EU (DI700)*. EClass ΕΚΠΑ. URL: https://eclass.uoa.gr/modules/auth/info_course.php?c=DI700 (дата звернення: 10.05.2026).

6. Zhang, L., & Li, Y. (2024). Cybersecurity Risks in Online Learning Platforms: A Systematic Review. Computers & Education, 215, 105-119. URL: https://doi.org/10.1016/j.compedu.2024.105119 (дата звернення: 10.05.2026).

Науковий керівник: Аракелова І.О., к.е.н., доц.

Салтиков Богдан Геннадійович
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 3 рік навчання (3 курс)

ЦИФРОВА ІНКЛЮЗІЯ В ОСВІТІ КРАЇН ЄС: МОЖЛИВОСТІ, БАР'ЄРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Процес стрімкої цифровізації освіти в Європейському Союзі супроводжується системним впровадженням політик інклюзії. Для України, яка реформує освітню систему в умовах воєнного відновлення та глибоких соціальних трансформацій, адаптація європейських практик цифрової інклюзії є вкрай необхідним кроком. Технології мають стати дієвим інструментом подолання, а не поглиблення соціальної нерівності.

Європейська парадигма забезпечення інклюзивної освіти цілком базується на правозахисному підході та принципі «нікого не залишити осторонь». Ключовими орієнтирами у цьому напрямку є універсальний дизайн для навчання (UDL) та концепція «доступність за замовчуванням»[7]. Усі цифрові освітні матеріали та платформи з самого початку розробляються для користувачів із різними потребами без необхідності подальшої адаптації, відповідно до загальноприйнятих стандартів вебдоступності (WCAG) [8]. У цьому контексті новітні інформаційні технології відіграють роль потужного «еквалайзера» для студентів з особливими освітніми потребами. Асистивні програми, такі як екранні диктори та системи перетворення тексту в мову, усувають перешкоди для осіб із порушеннями зору чи слуху [4]. Водночас штучний інтелект дозволяє адаптувати темп і складність матеріалів під когнітивні можливості здобувача, а технології відстеження погляду забезпечують повноцінне навчання студентів із важкими порушеннями моторики.

Успішна реалізація цих принципів підтверджується численними кейсами країн ЄС. Зокрема, фінська національна платформа «Abitti» гарантує повністю безбар'єрне складання цифрових іспитів на рівних умовах [1]; естонська ініціатива «ProgeTiiger» успішно адаптує модулі з програмування та робототехніки для дітей з різними рівнями стартових здібностей [5], а загальноєвропейський інструмент самооцінювання «SELFIE» допомагає закладам освіти комплексно виявляти слабкі місця у власних стратегіях інклюзії [6].

Незважаючи на значний прогрес, досі існує низка бар'єрів, що перешкоджають рівному доступу до цифрової освіти певним соціальним групам: глибокий економічний розрив, недостатня цифрова компетентність викладацького складу щодо роботи з асистивним програмним забезпеченням та перевантаженість інтерфейсів навчальних середовищ. У країнах ЄС ці виклики ефективно долаються шляхом створення муніципальних обмінних фондів цифрової техніки, обов'язкової інтеграції модулів з цифрової інклюзії у програми безперервного підвищення кваліфікації вчителів, а також жорсткої сертифікації UX/UI-дизайну.

Окремим викликом є забезпечення рівного доступу мешканцям віддалених регіонів і малозабезпеченим сім'ям. Для вирішення цієї географічної та фінансової проблеми європейські уряди виділяють значні кошти на розбудову оптико-волоконного широкосмугового інтернету в сільських та гірських місцевостях. Крім того, держави активно запроваджують соціальні пільгові тарифи на

телекомунікаційний зв’язок та створюють мобільні цифрові хаби на базі реконструйованих публічних бібліотек.

Усі ці процеси спираються на потужну технологічну та нормативно-правову базу, спрямовану на подолання цифрового розриву. «План дій з цифрової освіти (2021–2027)» визначає розвиток інклюзивних навичок безальтернативним пріоритетом для всього населення ЄС [3]. Своєю чергою, «Європейський акт про доступність» (European Accessibility Act) та чинна «Директива про вебдоступність» встановлюють суворі юридичні вимоги, що зобов'язують розробників освітнього контенту та державний сектор дотримуватися єдиних стандартів доступності.

Отже, для українських реалій імплементація передового європейського досвіду побудови безбар'єрного середовища є критично важливою умовою сталого розвитку суспільства. Першочерговими кроками мають стати повна гармонізація національного освітнього законодавства з актами ЄС про доступність, раціональне використання міжнародних грантів для підтримки вразливих груп та обов'язкове впровадження принципів універсального дизайну в програми підготовки майбутніх педагогів.

Список використаних джерел:

1. Abitti Digital Examination System URL: https://www.abitti.fi/sv/ (дата звернення: 14.05.2026).
2. Bykov, V., Spirin, O., & Pinchuk, O. (2020). MODERN TASKS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION. UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century, (1), 27–36. https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36
3. Digital Education Action Plan: policy background URL: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions/plan (дата звернення: 10.05.2026).
4. Inclusive Education Shaping the Future URL: https://www.european-agency.org/ (дата звернення: 15.05.2026).
5. ProgeTiger – Estonian way to create interest in technology URL: https://www.educationestonia.org/progetiger/ (дата звернення: 14.05.2026).
6. SELFIE URL: https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/selfie (дата звернення: 14.05.2026).
7. The UDL Guidelines URL: https://udlguidelines.cast.org/ (дата звернення: 15.05.2026).
8. Web accessibility URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/web-accessibility (дата звернення: 12.05.2026).

Науковий керівник: Сидорук Людмила Миколаївна, доктор філософії в галузі педагогіки, викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам’янець-Подільський державний інститут»

Strelchenko I.
Doctor of Economics, Professor of the Department of International Marketing,
Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine
Dipra Jha
Education Specialist, Scholarly Associate Professor in International Business &
Hospitality Business Management,
Washington State University, Carson College of Business, USA

INTERNATIONAL VIRTUAL MOBILITY PROGRAM AS A TOOL OF DIGITAL EDUCATION AND RESILIENCE IN TIMES OF WAR: THE EXPERIENCE OF ALFRED NOBEL UNIVERSITY

Digital transformation remains a primary priority for global higher education. According to UNESCO, millions of students worldwide now utilize blended and fully online learning formats (1). Virtual academic mobility programs present unique opportunities for international cooperation, particularly for institutions in countries navigating war, economic instability, or geopolitical crises.

Amid the full-scale Russian invasion of Ukraine, virtual formats have emerged not only as viable alternatives to traditional mobility but as critical mechanisms for preserving the academic community. These programs support students and faculty, cultivate digital competencies, and foster international solidarity. A compelling example of such successful, long-term collaboration is the virtual exchange program between Alfred Nobel University (Dnipro, Ukraine) and the Carson College of Business at Washington State University (WSU), USA.

Initially launched in the autumn of 2021 as "Globally Networked Learning in Hospitality and Tourism," the program has continuously evolved. Operating under the new title "International Relations and Global Leadership" (IBUS 280), the current iteration is implemented via a Global Virtual Classroom format and demonstrates remarkable sustainability (2-3).

Since its inception, more than 50 Ukrainian students have participated. Despite severe wartime challenges – including air raids and power outages – these students have maintained access to an international educational environment, collaborating with peers and faculty from Kosovo, Mauritius, Georgia, Turkey, Singapore, the USA, and Ukraine. Participants engage with complex topics concerning international business, global leadership, intercultural communication, digital transformation, and global economic processes.

The curriculum emphasizes real-world application, requiring students to adapt global case studies to the Ukrainian context. Notably, during the spring semester, Alfred Nobel University students successfully presented a comprehensive group project titled "The Economy of Ukraine During War" to an international audience.

A defining feature of the program is the active integration of renowned international industry practitioners and subject-matter experts. This provides students with actionable, up-to-date insights into contemporary trends in international business, leadership, and hospitality management.

Ultimately, the program exemplifies digital inclusion and educational resilience. By overcoming geographical, temporal, and logistical barriers, it proves that high-quality,

borderless education is achievable even under the most adverse conditions. Ukrainian students actively contribute to international academic discourse, collaborate within multicultural teams, and present their research on a global stage.

This multi-year initiative underscores the immense potential of virtual exchanges as flexible, resilient, and inclusive tools for international academic cooperation during crises. Such initiatives are vital for preserving intellectual capital, advancing professional competencies, and strengthening educational diplomacy.

For Ukrainian students – particularly those residing in frontline cities and regions directly impacted by the war – virtual academic exchange programs offer profound value extending far beyond professional development. For young people facing daily air raid alerts, infrastructure disruptions, and the persistent psychological toll of living in a country at war, participation in an international academic community is an act of resilience in itself. It connects them to a global network of peers and practitioners who share core values of knowledge, cooperation, and openness. Even if momentarily, it allows them to experience a world without the borders and limitations that define their current daily lives. Programs like the Alfred Nobel University–WSU virtual exchange are more than mere educational tools; they are powerful reminders to Ukrainian youth that they remain valued, integral members of the global academic community, that their voices matter, and that the future they are building has a secure place in a shared, interconnected world.

References:

1. UNESCO reports on digital learning in higher education.
2. Alfred Nobel University. (2025). ‘International Relations and Global Leadership’ — https://duan.edu.ua/news-and-articles/zaversheno-semestr-international-relations-and-global-leadership/
3. Alfred Nobel University news on the program and student presentation “The Economy of Ukraine during War”.

Турчанінова І.Ю., магістранка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро, Україна

ІНКЛЮЗІЯ ТА ДОСТУПНІСТЬ У ЦИФРОВІЙ ОСВІТІ В КРАЇНАХ ЄС

Базовим принципом, який гарантує рівні можливості доступу до електронних освітніх ресурсів для всіх, незалежно від соціального статусу, географічного розташування чи наявності інвалідності, в країнах ЄС виступає цифрова інклюзія та доступність. Цей принцип закріплений у законодавчих та стратегічних актах як на загальному рівні, так і на рівні окремих країн. Нормативно-правовою базою, так званими стратегічними векторами виступають: європейський акт про доступність (European Accessibility Act); директива ЄС про вебдоступність (Web Accessibility Directive) та план дій щодо цифрової освіти (Digital Education Action Plan 2021-2027).

Країни ЄС приділяють особливу увагу залученню вразливих груп населення, що реалізується впровадженням допоміжних технологій, подоланням гендерного

розриву в STEM-дисциплінах та програмами мовної та соціальної інклюзії мігрантів [2; 5]. При цьому етичне використання штучного інтелекту гарантує захист персональних даних та відсутність упередженості в елементах оцінювання [1].

Практична реалізація зазначених стратегій суттєво залежить від національних моделей країн ЄС. Так, Італія, будучи одним з лідерів освітньої інклюзії, вимагає суворої відповідальності цифрового навчального контенту європейським вимогам EN 301 549 відповідно закону Лучо Станки. Там також створили мережу Центрів територіальної підтримки, де функціонує Національний план цифрової школи, що супроводжує режим адаптації індивідуальних планів навчання. Італійські університети в свою чергу, надають ліцензії на спеціалізоване програмне забезпечення та надають безперешкодний доступ до різних форматів літератури [6]. Французька модель же значною мірою спирається на штучний інтелект, як помічника для адаптації темпу навчання, що координується локальними інклюзивними освітніми округами (PIAL) за технічної підтримки агенцій CNSA та Canopé [2, 4]. Завдяки їх політиці, державні платформи оснащені вбудованими інструментами адаптації для учнів із дислексією та диспраксією. На противагу цьому, Швеція у 2024-2026 роках визнала необхідність обмеження «екранного часу», незважаючи на потужну правову базу (Закон про доступність цифрових послуг) та активне використання допоміжних інструментів для осіб з особливими освітніми потребами за підтримки Агентства SPSM. Після аналізу результатів PISA було виділено значні ресурси на часткове повернення до традиційних друкованих підручників та посилення ролі рукописного письма задля підвищення рівня концентрації та навичок читання [4]. Ця відмова від тотальної цифровізації викликає суперечки щодо балансу між інклюзивністю та академічною успішністю. Німеччина регулює цифрові інструменти Законом про посилення доступності, основним викликом у цій країні є те, що незважаючи на федеральні програми (наприклад, «Інклюзія через цифрові медіа»), навчальні заклади стикаються з технічними та кадровими обмеженнями щодо адаптації об'ємних матеріалів [1, 3]. Водночас Литва успішно реалізує програму «Тисяча шкіл», де обов'язковою вимогою до EdTech-рішень є перевірка на відповідність стандартам WCAG 2.1 через Національне агентство освіти [2, 5]. У Польщі відбувається активна підтримка державними грантами та європейськими фордами, що спонукає університети та школи адаптувати платформи Moodle і Teams за допомогою екранних зчитувачів та субтитрів. Крім того, Польща розробила ефективні механізми для українських здобувачів освіти. Після проходження психолого-педагогічної комісії та отримання висновку для дітей формується індивідуальний цифровий план, а ресурси все частіше дублюються українською мовою з подальшою адаптацією умов складання іспитів [1, 5, 6].

Таким чином, незважаючи на спільний європейський вектор та наявність єдиної директивної бази, інтеграція інклюзивних цифрових технологій в освітній простір ЄС має асиметричний характер. Україна прагне до європейських стандартів в інклюзії та доступності у цифровій освіті. Для нашої країни є критично важливим посилення співпраці з країнами ЄС у сфері цифрової безбар’єрності як для забезпечення безперервної освіти, так і для підтримки ветеранів та осіб, які постраждали від війни. Незважаючи на європейські стандарти, у віддалених регіонах країн ЄС залишається нерівномірний доступ до високошвидкісного

інтернету та сучасної техніки, але ці питання вирішуються за допомогою додаткових інвестицій з боку держави та приватного сектора.

Список використаних джерел

1. План дій щодо цифрової освіти (2021–2027) [Електронний ресурс] / European Education Area. – Режим доступу: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/actions
2. Digital inclusion [Електронний ресурс] / European Commission. – Режим доступу: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-inclusion
3. Директива (ЄС) 2019/882 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року щодо вимог доступності продуктів та послуг (European Accessibility Act) [Електронний ресурс] // Офіційний вісник Європейського Союзу. – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj
4. Mazur I. Equal Access to Financial and Digital Education in the European Union under Sustainable Development Conditions // Pedagogy and Education Management Review (PEMR). – 2026. – Issue 1 (23). – P. 50–58.
5. Кірін Р. С. Правові засади євроінтеграційного розвитку законодавства про е-уряд // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – 2026. – № 81. – С. 112–118.
6. Piano Nazionale Scuola Digitale (PNSD) [Електронний ресурс] / Ministero dell'Istruzione e del Merito. – Режим доступу: https://scuoladigitale.istruzione.it/pnsd/ambiti/

Яковенко Я. Ю., PhD з економіки, доцент
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського,
м. Кременчук, Україна

ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ ЧИННИКИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАЛУЧЕННЯ І УТРИМАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НА ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ПЛАТФОРМАХ: ДОСВІД ЄС ДЛЯ УКРАЇНИ

У світлі реалізації Європейського плану дій із цифрової освіти (The Digital Education Action Plan 2021–2027) цифрова трансформація освітнього простору вимагає впровадження новітніх інструментів для мобілізації інтелектуальних і креативних ресурсів суспільства. Спільні цифрові та краудсорсингові освітні платформи (зокрема проєкти громадянської науки, відкритих інновацій та онлайн-навчання) дозволяють забезпечити інклюзивність, оптимізувати витрати та адаптувати освітні системи до вимог сучасного ринку праці. Ефективність таких платформ значною мірою залежить не лише від первинного залучення здобувачів освіти, а й від рівня їх довготривалого утримання в екосистемі цифрового навчання, що актуалізує дослідження цієї проблеми з позицій економічної теорії та поведінкових наук у контексті євроінтеграції України [2].

Раціональний вибір індивіда щодо участі в освітніх цифрових платформах базується на оцінці балансу вигід і витрат. Формування гнучких рамкових цифрових компетентностей працівників відповідно до стандартів ЄС виступає як

довгостроковий економічний стимул, що мінімізує ризики безробіття та підвищує конкурентоспроможність людського капіталу.

Суто економічні чинники є недостатніми для тривалого утримання користувачів на навчальних платформах. Відповідно до теорії самодетермінації, внутрішня мотивація відіграє вирішальну роль у забезпеченні стійкої залученості здобувачів.

Надійними інструментами стимулювання внутрішньої мотивації в цифровій освіті є механіки гейміфікації (рейтинги, інтерактивні досягнення, бали, конкурси), які підвищують залученість через персоналізацію траєкторії навчання.

Важливий аспект соціальної динаміки: взаємодія на платформах поєднує елементи конкуренції та співпраці. Якщо помірна конкуренція стимулює інноваційність, то надмірний її рівень може збільшити відтік новачків, що вимагає збалансованого дизайну цифрового освітнього середовища.

Важливим чинником довгострокового утримання є постійний потік актуальних завдань та інтеграція результатів роботи користувачів (наприклад, публікація досягнень, визнання внеску) у реальні проєкти [1]. У контексті європейських принципів доступності та інклюзії, цифрові освітні платформи мають нівелювати бар'єри для вразливих категорій населення та вимушених мігрантів, забезпечуючи їм рівні можливості для безперервного навчання та подальшої соціально-економічної асиміляції й працевлаштування.

Український досвід виявляє високий рівень соціального капіталу та внутрішньої мотивації населення, що яскраво проявилося через масові волонтерські та громадські ініціативи. Проте для ефективної інтеграції в цифровий освітній простір ЄС існує гостра потреба в:

1. Модернізації інституційного середовища та освітніх програм.
2. Підвищенні рівня кібербезпеки та захисту персональних даних на платформах.
3. Системному розвитку цифрової грамотності на основі нових європейських стандартів.

Поєднання чітких матеріальних перспектив із поведінковими драйверами (соціальна взаємодія, інклюзивність, гейміфікація) дозволить створити життєздатну модель вітчизняної цифрової освіти, адаптовану до умов воєнної та поствоєнної економіки.

Список використаних джерел

1. Маслак, О. І., Маслак, М. В., Яковенко, Я. Ю., Гришко, Н. Є., & Глазунова , О. О. (2025). EdTech в Україні: інноваційно-стійка трансформація науково-педагогічної діяльності та інтеграція у структуру сучасних наукових проєктів. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (18). https://doi.org/10.5281/zenodo.15659739
2. Ukrainian EdTech Industry Navigator / IT Ukraine Association. URL:https://itukraine.org.ua/files/Ukrainian_EdTech_Industry_Navigator.pdf

СЕКЦІЯ 4 «ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ ШІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ»

М.В. Абрамкін, магістр
С.С. Яременко, канд. екон. наук, доц.,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ В ЕЛЕКТРОННІЙ КОМЕРЦІЇ

У сучасному цифровому суспільстві, де увага споживача стає все більш розсіяною через надлишок інформації, бізнес шукає нові способи залучення та утримання клієнтів. Одним із найперспективніших напрямів у системі стимулювання збуту є гейміфікація — використання ігрових механік у неігровому контексті, зокрема у сфері електронної комерції. Її головна мета полягає у перетворенні процесу взаємодії між покупцем і брендом на захопливу гру, що викликає позитивні емоції, підвищує інтерес і стимулює повторні покупки.

Популярність гейміфікації зумовлена психологічними особливостями поведінки споживачів. Люди схильні до змагання, прагнуть досягати цілей, отримувати винагороди та відчувати задоволення від власних успіхів. У цьому контексті механізми гри — рівні, бали, бейджі, змагання, досягнення — виступають потужними мотиваційними чинниками.

Гейміфікація в електронній комерції може реалізовуватись у різних формах [1-2]. Наприклад, інтернет-магазини використовують систему накопичувальних балів за кожну покупку або взаємодію з брендом, які можна обміняти на знижки чи подарунки. Інші платформи пропонують клієнтам «колеса фортуни», інтерактивні квести, ранжування серед активних покупців чи систему «досягнень» за виконання певних дій — залишення відгуку, підписку на розсилку, рекомендацію товару друзям. Такі механізми не лише стимулюють збут, але й створюють ефект залучення, який перетворює споживача з пасивного покупця на активного учасника комунікаційного процесу.

Особливу роль відіграє також елемент «емоційного залучення». Гейміфікація дозволяє брендам зробити процес купівлі більш приємним, навіть розважальним. Наприклад, деякі торговельні платформи створюють віртуальні світи, у яких користувачі виконують завдання, збирають колекційні предмети або змагаються з іншими покупцями. Такі підходи формують у користувачів не просто бажання придбати товар, а почуття причетності до спільноти, що посилює бренд-ідентичність [3].

Гейміфікація є також інструментом аналітики: вона дозволяє збирати дані про поведінку споживачів у процесі гри. Аналіз таких даних дає можливість маркетологам краще зрозуміти мотивацію покупців, сегментувати аудиторію та створювати персоналізовані пропозиції. Поєднання гейміфікації з технологіями big data, штучного інтелекту та CRM-системами відкриває широкі можливості для формування індивідуального підходу до кожного клієнта.

Таким чином, гейміфікація в електронній комерції є не просто модною тенденцією, а стратегічним інструментом сучасного маркетингу. Вона поєднує

психологічні механізми мотивації з інноваційними технологіями, створюючи унікальний користувацький досвід, що сприяє підвищенню продажів і формуванню довгострокових відносин між брендом і споживачем.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Н. В. Нейромаркетинг для малого бізнесу / Н.В. Карпенко, М.М. Іваннікова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2020. – № 2 (98). – С. 65-74.

2. Виноградська А.М. Технологія комерційного підприємництва: навч. посіб. / А.М. Виноградська. – К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 780 с.

3. Павлішина Н.М. Інновації в епоху цифровізації / Н.М. Павлішина, А.В. Харін // Вісник Херсонського національного технічного університету. – 2023. – № 1(84). – С. 179-187.

Абрамкін М.В.
Університет імені Альфреда Нобеля

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЕКОЛОГІЧНУ СТАЛІСТЬ ТА ЕНЕРГЕТИЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Цифрова трансформація стала одним із ключових чинників сталого розвитку в Європейському Союзі. Її роль полягає не лише у впровадженні нових технологій, а й у формуванні нової екологічно орієнтованої моделі економіки, де цифрові інновації забезпечують ефективне використання ресурсів, скорочення шкідливих викидів та підвищення енергетичної ефективності.

Одним із таких напрямів є впровадження цифрових енергетичних систем. Технології штучного інтелекту та аналітики великих даних дозволяють створювати «розумні» енергомережі, які оптимізують виробництво, розподіл і споживання електроенергії. Такі системи здатні прогнозувати попит, регулювати навантаження та інтегрувати відновлювані джерела енергії — сонячні, вітрові, біоенергетичні. Це сприяє зменшенню енергетичних втрат і підвищує стійкість енергосистеми до пікових навантажень [1].

Важливу роль відіграють і «розумні міста», у яких цифрові рішення забезпечують ефективне управління громадським транспортом, освітленням, водопостачанням і відходами. Наприклад, автоматичне регулювання інтенсивності освітлення вулиць або оптимізація маршрутів громадського транспорту знижують рівень споживання енергії та забруднення повітря. Подібні ініціативи вже впроваджуються в містах ЄС — Амстердамі, Копенгагені, Барселоні — і демонструють позитивний екологічний ефект.

Крім того, цифровізація підтримує розвиток циркулярної економіки, яка базується на повторному використанні ресурсів та мінімізації відходів. Завдяки цифровим платформам і технології блокчейну можливо відстежувати життєвий цикл продукції, контролювати походження матеріалів та знижувати вуглецевий слід виробництва. Це підвищує прозорість ланцюгів постачання і сприяє екологічній відповідальності бізнесу [2].

Не менш значущим є вплив цифрових інструментів на екологічну політику та свідомість громадян. Цифрові додатки й онлайн-сервіси дозволяють громадянам відстежувати власне споживання енергії, сортувати відходи, використовувати екологічні транспортні засоби, а урядовим структурам — ефективніше моніторити виконання екологічних стандартів і реагувати на порушення.

Отже, цифрова трансформація в ЄС виступає фундаментом «зеленої» економіки, що поєднує технологічний прогрес із екологічною відповідальністю. Її впровадження забезпечує не лише підвищення енергетичної ефективності, а й сприяє глобальній меті — формуванню сталого майбутнього, у якому технології служать людині та довкіллю в гармонії.

Список використаної літератури:

1. Стаття «Як ЄС планує цифровізувати енергетичний сектор ЄС у рамках Європейського зеленого курсу» [Електронний ресурс] – режим доступу: https://dixigroup.org/analytic/yak-%D1%94s-planu%D1%94-czifrovizuvati-energetichnij-sektor-%D1%94s-u-ramkah-%D1%94vropejskogo-zelenogo-kursu/

2. Цифрові трансформації для забезпечення еколого-економічного розвитку та цивільного захисту : монографія / В. І. Вороненко та ін. ; за заг. ред. О. В. Кубатка, В. І. Вороненка. – Суми : СумДУ, 2025. – 195 с. [Електронний ресурс] – режим доступу: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9993d69f-ff3f-4b2f-9134-071f44e82f75/content

Науковий керівник: Яременко Світлана Степанівна, к.е.н., доц.

Анісарович І.Ю., МГ-24м
Університет імені Альфреда Нобеля м.Дніпро

ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА ТА ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА

Бренд підприємства є одним із ключових нематеріальних активів, що визначає його позицію на ринку та сприйняття споживачами. У сучасних умовах високої конкуренції бренд виступає не лише як засіб ідентифікації товарів або послуг, а як комплексне уявлення про підприємство, його цінності, репутацію та обіцянки клієнтам. Компанії з сильними брендами отримують на 30–40% більший прибуток порівняно з конкурентами, що не приділяють достатньої уваги розвитку бренду.

Поняття бренду підприємства охоплює сукупність асоціацій, емоцій і вражень, які виникають у споживачів у процесі взаємодії з компанією. Бренд формується під впливом як раціональних чинників, таких як якість продукції та ціна, так і емоційних складових, зокрема довіри, лояльності та корпоративної культури. Близько 60% споживачів готові платити більше за продукцію компаній, яким довіряють, що свідчить про вагомий вплив бренду на споживчу поведінку [1].

На відміну від торговельної марки, яка має переважно юридичне значення, бренд є ширшим поняттям і включає нематеріальні характеристики підприємства. Він відображає унікальність компанії та її здатність виділятися серед конкурентів.

Для більшості споживачів бренд стає визначальним фактором вибору: близько 65% покупців віддають перевагу відомим брендам при повторних покупках.

Структура бренду підприємства є багатокомпонентною та охоплює кілька взаємопов'язаних елементів. Одним із базових компонентів є ідентичність бренду, яка визначає, ким підприємство прагне бути в очах цільової аудиторії. Вона включає місію, бачення, цінності та стратегічні цілі компанії.

Важливим елементом структури бренду є візуальна складова, що забезпечує впізнаваність підприємства. До неї належать назва, логотип, корпоративні кольори, шрифти та інші елементи фірмового стилю. Послідовна візуальна ідентичність здатна підвищувати впізнаваність бренду на 20–30%, що сприяє більш ефективній комунікації з аудиторією.

Наступним компонентом структури бренду є комунікаційна складова, яка охоплює всі канали взаємодії підприємства з аудиторією, включаючи рекламу, публічні комунікації, цифрові платформи та сервісне обслуговування. Узгодженість комунікацій підсилює довіру та послідовність сприйняття бренду [2].

Суттєве значення має також емоційна складова бренду, яка формує прихильність споживачів і забезпечує довгострокову лояльність. Позитивні емоції, пов'язані з брендом, часто стають важливішими за функціональні характеристики продукту, сприяючи повторним покупкам та рекомендаціям.

Окремим елементом структури бренду є репутація підприємства, яка формується на основі реального досвіду споживачів, ділових партнерів і суспільства загалом. Репутація є результатом послідовної діяльності компанії та відіграє ключову роль у зміцненні бренду.

Формування бренду підприємства є поетапним і системним процесом. Першим етапом виступає аналітична підготовка, що включає дослідження ринку, цільової аудиторії та конкурентного середовища. На цьому етапі визначаються очікування споживачів і унікальні можливості підприємства [3].

Другим етапом є розробка бренд-стратегії, що передбачає формування позиціонування, визначення ціннісної пропозиції та ключових атрибутів бренду. Стратегія задає напрямок подальшого розвитку та комунікацій.

Наступним етапом є створення ідентичності бренду, під час якого розробляються візуальні та вербальні елементи, що відображають сутність бренду та забезпечують його впізнаваність. Ідентичність повинна бути узгодженою та відповідати стратегічним цілям підприємства.

Впровадження бренду передбачає інтеграцію бренд-елементів у всі бізнес-процеси підприємства. Бренд має бути послідовно представлений у продукції, сервісі, комунікаціях і корпоративній культурі, що забезпечує цілісність сприйняття компанії.

Після впровадження бренду відбувається етап просування, спрямований на формування впізнаваності, довіри та позитивного іміджу підприємства. У сучасних умовах особливу роль відіграють цифрові канали комунікації, які дозволяють охопити до 70% потенційної аудиторії без значних витрат.

Завершальним, але безперервним етапом є управління та розвиток бренду, що включає моніторинг сприйняття бренду, оцінку ефективності бренд-стратегії та адаптацію до змін ринкового середовища. Бренд потребує постійної підтримки та

оновлення, оскільки стабільність його позицій визначає конкурентні переваги та довгостроковий розвиток підприємства.

Список використаних джерел

1. Клічук О. Роль сучасних інформаційних технологій у пошуку оптимальних рішень в економіці / О. Клічук // Нова педагогічна думка. 2015. № 1. С. 163–165.
2. Цифровий маркетинг – модель маркетингу XXI сторіччя: монографія / авт. кол.: М.А. Окландер, Т.О. Окландер, О.І. Яшкіна [та ін.]; за ред. д.е.н., проф. М.А. Окландера. Одеса: Астропринт, 2017. 292 с
3. Торгівля, маркетинг, реклама : термінол. словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, І.М. Комарницький ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2011. 312 с.

Анісарович І.Ю., МГ-24м
Університет імені Альфреда Нобеля м.Дніпро

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інтернет-маркетинг у сучасних умовах є одним із ключових інструментів розвитку бізнесу та комунікації з ринком. Його становлення зумовлене стрімким розвитком цифрових технологій, поширенням інтернету та зміною поведінки споживачів. За даними Statista (2025), понад 5,3 млрд людей у світі активно користуються інтернетом, а 66% споживачів здійснюють покупки онлайн, що робить цифрове середовище основним простором взаємодії між компаніями та клієнтами.

Сутність інтернет-маркетингу полягає у використанні цифрових каналів і технологій для просування товарів, послуг і брендів. На відміну від традиційних маркетингових підходів, він базується на двосторонній комунікації, персоналізації та можливості оперативного реагування на зміни ринкової ситуації. Це забезпечує більш тісний контакт із цільовою аудиторією: згідно з дослідженням HubSpot (2024), компанії, що активно використовують персоналізований цифровий маркетинг, підвищують конверсію на 25–30% [1].

Важливою особливістю інтернет-маркетингу є його орієнтація на дані. Сучасні цифрові інструменти дозволяють збирати та аналізувати великі обсяги інформації про поведінку споживачів, їхні потреби та вподобання. За даними eMarketer (2024), бізнеси, що інтегрують аналітику поведінки користувачів, підвищують ефективність рекламних кампаній на 35–40%.

Інтернет-маркетинг охоплює широкий спектр інструментів, включаючи пошукове просування, контент-маркетинг, соціальні мережі, електронну комерцію та онлайн-рекламу. Комплексне використання цих інструментів дозволяє забезпечити присутність бренду на різних етапах споживчого шляху та підвищити

рівень впізнаваності: за даними Local Marketing Insights (2024), регулярна активність у соцмережах підвищує впізнаваність бренду на 20–30%.

Значення інтернет-маркетингу зростає в умовах глобалізації та високої конкуренції. Цифрові канали дозволяють компаніям виходити за межі локальних ринків і працювати з міжнародною аудиторією без значних додаткових витрат. Це особливо важливо для малого та середнього бізнесу: за даними McKinsey (2023), 70% малих підприємств, що впровадили цифрові канали продажу, відзначили приріст доходу понад 15% за рік.

Суттєвою перевагою інтернет-маркетингу є його економічна ефективність. Порівняно з традиційною рекламою, цифрові інструменти дозволяють оптимізувати витрати та більш точно оцінювати результати маркетингових заходів. За даними Deloitte (2024), середні витрати на онлайн-рекламу на 45–50% нижчі, ніж на традиційні канали, при вищій точності вимірювання ROI [2].

Інтернет-маркетинг відіграє важливу роль у формуванні довіри між брендом і споживачем. Через якісний контент, зворотний зв'язок і відкриту комунікацію компанії можуть будувати довгострокові відносини з клієнтами, що підвищує лояльність та повторні продажі. За даними Salesforce (2023), бренди, які активно взаємодіють із клієнтами онлайн, мають на 27% вищу повторну купівельну активність.

У сучасних умовах інтернет-маркетинг тісно пов'язаний із розвитком електронної комерції. Онлайн-платформи стали повноцінними каналами збуту, а цифрові маркетингові інструменти забезпечують залучення та утримання покупців. Це змінює традиційні моделі продажів і споживання: Global E-Commerce Report (2024) зазначає, що обсяг онлайн-продажів у світі перевищив $6,8 трлн і продовжує зростати на 10–12% щороку.

Значення інтернет-маркетингу особливо зросло в періоди кризових явищ та нестабільності. В умовах економічних потрясінь, пандемій або воєнних дій цифрові канали часто залишаються єдиним стабільним способом комунікації з клієнтами, що підвищує стійкість бізнесу та його здатність адаптуватися до змін.

Інтернет-маркетинг також сприяє розвитку інноваційних підходів у бізнесі. Використання штучного інтелекту, автоматизації та персоналізованих рішень дозволяє підвищувати якість сервісу та швидкість обслуговування клієнтів, формуючи нові стандарти конкурентоспроможності.

Важливим аспектом є вплив інтернет-маркетингу на формування бренду. Онлайн-присутність, репутація в цифровому середовищі та взаємодія в соціальних мережах стають ключовими елементами брендингу [2].

Разом із перевагами інтернет-маркетинг створює і певні виклики. Високий рівень конкуренції, швидка зміна алгоритмів цифрових платформ та зростання вимог до захисту персональних даних потребують постійного оновлення підходів і знань.

У сучасних умовах інтернет-маркетинг стає невід'ємною складовою загальної стратегії розвитку підприємства, інтегруючись з іншими функціями управління, зокрема продажами, сервісом і аналітикою.

Загалом сутність інтернет-маркетингу полягає у створенні цінності для споживача через цифрові канали та технології. Його значення в сучасних умовах

визначається здатністю забезпечувати стійкий розвиток, конкурентні переваги та довгострокові відносини з клієнтами в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Шпилик С. Інтернет як ефективний маркетинговий інструмент сучасного підприємства. Галицький економічний вісник. 2015. № 12. С. 212–223. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/161834337.pdf

2. Семенова А.В. Інтернет-маркетинг в Україні: передумови виникнення, особливості становлення, перспективи розвитку. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2013. № 10. С. 413–417.

К.О. Безпалова, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ ТА ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ФОРМУВАННІ ТОВАРНОГО АСОРТИМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ HORECA В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток цифрової економіки суттєво трансформує підходи до управління діяльністю підприємств сфери послуг, зокрема громадського харчування. Зміна моделей споживчої поведінки, активне використання цифрових каналів комунікації та зростання ролі онлайн-присутності формують нові вимоги до асортиментної політики підприємств HoReCa. У таких умовах інтернет-маркетинг стає не лише інструментом просування продукції, але й важливим елементом стратегічного управління товарним асортиментом.

У межах магістерської роботи досліджено практичні аспекти використання інтернет-маркетингу та цифрових інструментів у діяльності кав'ярні «Наше Місце», що функціонує на локальному ринку. Встановлено, що формування асортименту підприємства відбувається з урахуванням результатів аналізу цифрової взаємодії зі споживачами, що дозволяє підвищити точність управлінських рішень та адаптивність товарної пропозиції. Соціальні мережі, зокрема Instagram, виступають ключовим каналом збору інформації про уподобання клієнтів, їхню реакцію на нові асортиментні позиції та рівень задоволеності обслуговуванням.

Цифрові інструменти дають змогу підприємству оперативно тестувати нові продукти, впроваджувати сезонні пропозиції та коригувати асортимент відповідно до змін попиту. Використання інтерактивних форматів комунікації, таких як опитування, реакції, коментарі та прямі повідомлення, забезпечує зворотний зв'язок між підприємством і споживачами. Це дозволяє мінімізувати ризики введення економічно неефективних позицій та оптимізувати структуру товарного асортименту без значних фінансових витрат [1].

Особливе значення інтернет-маркетинг набуває в умовах воєнного стану, коли традиційні маркетингові інструменти обмежені, а споживча поведінка характеризується нестабільністю. У таких умовах цифрові канали забезпечують безперервність комунікації з клієнтами, інформування про зміни у роботі закладу, наявність продукції та актуальні асортиментні пропозиції. Це сприяє збереженню

стабільного попиту та підтриманню фінансової стійкості підприємства навіть за умов високих ризиків зовнішнього середовища.

У процесі дослідження доведено, що цифрові інструменти інтернет-маркетингу виконують також аналітичну функцію. Аналіз показників охоплення, залученості, частоти взаємодії з контентом та реакції аудиторії на асортиментні оновлення дозволяє оцінювати ефективність товарної політики підприємства. Отримані дані використовуються для прийняття рішень щодо розширення або скорочення асортименту, визначення пріоритетних товарних груп та формування оптимального співвідношення між класичними і авторськими позиціями.

Інтеграція інтернет-маркетингу у систему управління асортиментом забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємства, формування лояльної клієнтської бази та зміцнення брендової ідентичності. Цифрові інструменти дозволяють підприємству не лише реагувати на ринкові зміни, але й формувати власні конкурентні переваги шляхом персоналізації пропозиції та гнучкого управління товарною структурою [2].

Результати дослідження підтверджують, що використання інтернет-маркетингу у формуванні товарного асортименту підприємств сфери HoReCa відповідає сучасним тенденціям розвитку цифрової економіки та є ефективним напрямом стратегічного розвитку малого бізнесу. Практика кав'ярні «Наше Місце» свідчить про доцільність подальшого впровадження цифрових інструментів для поглиблення аналітики споживчої поведінки, удосконалення асортиментної політики та забезпечення сталого функціонування підприємства в умовах динамічного та нестабільного ринкового середовища.

Важливим аспектом цифрового управління асортиментом є можливість сегментації цільової аудиторії на основі даних, отриманих через інтернет-маркетингові канали. Аналіз поведінки підписників у соціальних мережах дозволяє підприємству визначати ключові групи споживачів за віком, частотою відвідувань, купівельними вподобаннями та реакцією на контент. Це створює підґрунтя для формування диференційованого асортименту, який відповідає очікуванням різних сегментів клієнтів, а також для персоналізації маркетингових повідомлень у цифровому середовищі.

Цифрові інструменти інтернет-маркетингу також сприяють підвищенню прозорості та керованості асортиментної політики підприємства. Регулярний моніторинг цифрових показників дозволяє оцінювати життєвий цикл товарних позицій, своєчасно виявляти продукти з низьким рівнем попиту та приймати рішення щодо їх модифікації або виведення з асортименту. Таким чином, інтернет-маркетинг стає інструментом підтримки економічної ефективності асортименту та зниження операційних ризиків у діяльності підприємства [3].

Узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що цифровізація маркетингових процесів формує нову модель управління товарним асортиментом, орієнтовану на дані, швидкість реагування та тісну взаємодію зі споживачами. Для підприємств сфери HoReCa використання інтернет-маркетингу є не лише реакцією на сучасні тенденції цифрової економіки, але й необхідною умовою забезпечення довгострокового розвитку, підвищення адаптивності та збереження конкурентних позицій на ринку.

Список використаних джерел

1. Шатеєв О. В. Маркетингові цифрові інструменти та їх вплив на розвиток підприємств ІТ галузі. Академічні візії. 2024. Вип. 33. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.13318717
2. Гавриленко Т.В., Бєлєєнко Д.Р. Сучасні інструменти цифрового маркетингу. Причорноморські економічні студії. 2023. Вип. 79. С. 80-86. DOI: https://doi.org/10.32782/bses.79
3. Білоуська Т. М. Цифровізація маркетингової діяльності підприємства. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 52. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-76

Науковий керівник: Тараненко І.В., д.е.н., проф.

О.В. Гамзаг, к.е.н., доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ГЕНЕРАТИВНИЙ ШІ У СТВОРЕННІ ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ: БІЗНЕС-МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ AI-ВТОМИ АУДИТОРІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Розвиток цифрової економіки супроводжується стрімким зростанням обсягів даних, розширенням онлайн-сервісів та посиленням ролі цифрових платформ у створенні економічної вартості. Сьогодні бізнес конкурує не лише товарами — він конкурує увагою. Візуальний контент у цифровому середовищі перетворився на один із найцінніших нематеріальних активів. Тому що саме він формує перше враження про бренд і утримує споживача на платформі довше, ніж будь-який інший формат. Поширення генеративного штучного інтелекту радикально змінює механізми виробництва цього ресурсу, створюючи нові можливості для бізнесу. Також одночасно він формує додаткові ризики для стійкого розвитку цифрової економіки.

Генеративний ШІ реально змінює економіку виробництва контенту. Те, що раніше займало тижні роботи дизайнерської команди, тепер можна згенерувати за години. Для малого та середнього бізнесу — це не просто зручність, а принципово новий рівень доступу до маркетингових інструментів: масштабування кампаній, адаптація матеріалів під різні аудиторії, постійна присутність у стрічках соціальних мереж. Автоматизоване генерування зображень та відео дає змогу компаніям збільшувати інтенсивність комунікацій, підтримувати постійну присутність на платформах і здійснювати швидке тестування креативів у режимі реального часу.

Водночас у науковому та практичному дискурсі дедалі більшої уваги набуває феномен AI-втоми аудиторії (AI fatigue). У межах цифрової економіки його можна інтерпретувати як специфічну форму інформаційного перенасичення й зниження довіри до контенту, що пов’язана з масовим використанням генеративного ШІ у візуальних комунікаціях. Отже чим більше брендів використовують схожі інструменти — тим більше їхній контент починає нагадувати один одного. І аудиторія не просто втомлюється від обсягу контенту — вона починає розпізнавати його «синтетичність» і автоматично знижує рівень довіри. Це серйозніша проблема,

ніж здається на перший погляд. У результаті короткострокові вигоди від інтенсивного використання генеративного ШІ на мікрорівні можуть вступати в суперечність із довгостроковою стійкістю довіри на рівні цифрових ринків.

Особливо показова реакція молодіжної аудиторії. Замість того, щоб просто споживати контент, молоді люди змушені витрачати зусилля на перевірку його автентичності. Це означає зростання транзакційних витрат на довіру в цифровому середовищі, що раніше майже не враховувалось у бізнес-моделях. З одного боку, це підтверджує адаптивність користувачів до умов високої невизначеності, а з іншого — свідчить про зростання транзакційних витрат на формування довіри в цифровому середовищі, що є важливим інституційним викликом для розвитку цифрової економіки.

Практичний висновок простий, але часто ігнорується: більше — не завжди краще. Бізнесу варто переосмислити логіку «максимум контенту з мінімумом зусиль» і перейти до стратегії збалансованого використання ШІ — як інструменту підсилення людської креативності, а не її повного замінника. Перспективними напрямами подальших досліджень є кількісна оцінка впливу AI-втоми на результати цифрових маркетингових кампаній, аналіз змін у поведінці споживачів за умов широкого розповсюдження AI-згенерованого візуального контенту, а також розроблення інструментів політики та саморегулювання, спрямованих на підтримку цифрової довіри й автентичності в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Generative AI – OECD. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/generative-ai.html
2. The effects of generative AI on productivity, innovation and growth. OECD Working Papers. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd.org
3. AI Fatigue in Digital Advertising: Understanding the Shift in 2025. – Spheremedia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://spheremedia.mu
4. Lao Y., Hirvonen N., Larsson S. AI and authenticity: Young people's practices of information credibility assessment of AI-generated video content // Journal of Information Science, 2025.

Dmytro Gerasymenko
PhD Student
Private Higher Educational Institution "European University", Ukraine

ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE REENGINEERING OF PRIVATE HEALTHCARE BUSINESS PROCESSES: ECONOMIC EFFICIENCY VS. EU ETHICAL STANDARDS

The modern private healthcare sector has reached a critical structural plateau where traditional management methods and classical linear growth models are no longer sufficient to ensure long-term sustainability and market resilience. This stagnation is largely driven by a paradoxical increase in institutional complexity: while medical technology advances, the underlying business-process layer remains burdened by critically

high transactional costs. These include significant expenses associated with multi-level data searching, cross-border verification, and redundant administrative processing, which effectively drain the capital of private providers [5, 8].

Furthermore, the pervasive "human factor" - ranging from cognitive biases in diagnosis to administrative errors - continues to create harmful variance in service quality, leading to economic inefficiencies and eroded patient trust. In this volatile environment, reengineering transcends mere digitalization or incremental automation; it represents a fundamental, multi-dimensional redesign of organizational processes aimed at achieving radical breakthroughs in cost structures and service excellence [5].

Digital transformation in the EU necessitates a paradigm shift: from reactive medicine (treating after the fact) to predictive medicine, which utilizes AI to forecast patient conditions and service demand [2]. Reengineering diagnostic chains allows for the transformation of data into a real-time asset. Through AI, private institutions gain the ability to personalize services at a level previously unattainable due to human resource constraints [6]. From the perspective of economic theory, AI serves as a tool for a radical reduction in prediction costs [1]. This allows for the minimization of transactional costs at every stage of patient interaction, from booking to post-treatment support. Integrating algorithms into the "production function" of a healthcare facility does not replace the physician but shifts their role, freeing up time for complex clinical cases. Thus, investment in digital infrastructure becomes a driver for overall institutional productivity growth [2].

The EU Ethical "Filter" as a Strategic Competitive Advantage. Creating a unified European data market necessitates a precise equilibrium between maximizing economic utility and safeguarding the fundamental digital rights of citizens [8]. Regulations such as the General Data Protection Regulation (GDPR) and the landmark AI Act [7] establish rigorous benchmarks for privacy and explicitly prohibit biased algorithmic discrimination. In the context of private healthcare reengineering, this European ethical framework should be viewed not as a restrictive bureaucratic hurdle, but as a sophisticated instrument for engineering systemic trust.

In a global landscape characterized by increasing data vulnerability, the status of an "ethical clinic" that strictly adheres to EU standards transforms into a formidable competitive advantage. By prioritizing transparency in AI-driven diagnostics and ensuring the resilience of data management systems under the NIS2 Directive [3], private providers can fundamentally reduce the "psychological friction" of patients. From a behavioral economics perspective, this institutional commitment to ethics minimizes perceived risks, thereby increasing the Lifetime Value (LTV) of patients and fostering long-term loyalty. Thus, compliance with EU digital values serves as a premium non-price competitive tool that distinguishes market leaders in an increasingly saturated healthcare ecosystem.

The scientific novelty of this research lies in the conceptualization of an "ethical-digital reengineering" model, where the high-speed processing capabilities of AI are harmoniously integrated with the patient's sovereign right to data protection. From the perspective of a PhD researcher, this study goes beyond mere technical automation, proposing a shift in the behavioral paradigm of the private medical market. We argue that in the digital age, "trust" transforms from an abstract psychological category into a measurable economic asset and a primary competitive advantage for private clinics.

The practical significance of this work is reflected in the creation of a strategic roadmap for Ukrainian private medical institutions. This roadmap is not just a technical

guide but an institutional framework for integrating into the European Health Data Space (EHDS), ensuring that Ukrainian healthcare providers can operate seamlessly within the EU digital ecosystem.

Ultimately, as an aspiring scientist, I believe that the success of medical reengineering in Ukraine depends on our ability to balance transactional efficiency with the unshakeable principles of human dignity and inclusion. Future research should focus on developing unique, multi-factor metrics to evaluate the economic ROI of ethical AI. This is particularly crucial for the post-war recovery of Ukraine's medical sector, where digital innovations must serve as the backbone for a resilient, transparent, and patient-centric healthcare economy that matches the best EU practices.

REFERENCES

1. Agrawal, A., Gans, J., & Goldfarb, A. (2022). Power and Prediction: The Disruptive Economics of Artificial Intelligence. Harvard Business Review Press.

2. Davenport, T. H., & Kalakota, R. (2023). The Potential for AI in Healthcare. Future Healthcare Journal.

3. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council (NIS2). (2022). Official Journal of the European Union.

4. European Commission. (2021). Coordinated Plan on Artificial Intelligence: 2021 Update.

5. Hammer, M., & Champy, J. (2001). Reengineering the Corporation: A Manifesto for Business Revolution. Nicholas Brealey Publishing.

6. OECD. (2024). Artificial Intelligence in Health: Huge Potential, Huge Uncertainties. OECD Health Policy Studies.

7. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council (AI Act). (2024). Official Journal of the European Union.

8. Regulation (EU) 2024/1860 on the European Health Data Space (EHDS). (2024). Official Journal of the European Union.

Scientific Supervisor: Kotvytska N., D.Sc. in Economics, Associate Professor

А.В. Глущевський,
здобувач PhD, спеціальність «Менеджмент»,
кафедра інформаційної економіки, підприємництва та фінансів,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету, Україна
Н.Г. Метеленко,
д.е.н., проф., професор кафедри ІЕПФ, ІННІ ім. Ю.М. Потебні,
Запорізький національний університет, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА РИЗИКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Цифровізація в умовах глобалізаційних змін стала невід’ємною складовою розвитку світової економіки. Вона безпосередньо пов’язана з переходом суспільства до інформаційної епохи, активним використанням новітніх технологій та

зростанням ролі сфери послуг у країнах із розвиненою економікою. Поєднання процесів цифровізації та глобалізації, яке стало можливим завдяки швидкому розвитку мережі Інтернет, сформувало нову соціально-економічну реальність. У цій реальності економічні, технологічні, культурні та політико-правові практики поширюються значно швидше, ніж раніше, а цифрові інструменти створюють як додаткові можливості для розвитку, так і нові ризики для держави, бізнесу та суспільства.

Для України цифровізація має особливе значення, оскільки вона є важливою умовою інтеграції держави до європейського простору та реалізації стратегічного курсу на членство в Європейському Союзі. Водночас повномасштабна війна суттєво загострила виклики, пов'язані з цифровою безпекою, стабільністю державного управління та безперервністю роботи ключових економічних систем. Щоденні атаки на державні сервіси, логістичні системи, фінансові платформи та інші елементи критичної інфраструктури змусили державні інституції й бізнес діяти швидко, гнучко та на випередження. У таких умовах цифровізація перестала бути лише інструментом модернізації окремих сфер економіки. Вона перетворилася на основу формування цифрової стійкості країни, яка охоплює державне управління, бізнес-процеси, логістику, фінансові екосистеми та комунікаційну інфраструктуру. Саме тому цифрова економіка під час війни стала одним із ключових чинників забезпечення безперервності управління державою, підтримки підприємництва та адаптації економіки до кризових умов.

Цифрова трансформація економіки України в умовах воєнного стану також виступає важливою передумовою подальшої інтеграції України до Європейського Союзу та гармонізації національного законодавства з європейськими нормами і стандартами. Вона створює підґрунтя для відновлення країни, розвитку сучасної цифрової інфраструктури та посилення конкурентоспроможності української економіки. Одним із важливих напрямів у цьому процесі є розвиток сфери електронних комунікацій. З цією метою було розроблено Стратегію розвитку сфери електронних комунікацій до 2030 року [1], яку схвалено та затверджено 04.06.2026 р. Метою цієї Стратегії є забезпечення сталого розвитку сфери електронних комунікацій з урахуванням сучасних світових тенденцій, особливостей розвитку України та міжнародних зобов'язань держави. Документ передбачає формування нових підходів до державної політики у сфері електронних комунікацій, забезпечення доступності якісних електронних комунікаційних послуг на всій території країни, розвиток сучасних мереж високої пропускної здатності, підтримку ефективної конкуренції, залучення інвестицій, захист інтересів громадян, а також науково-технічну підтримку сталого розвитку цієї сфери. Окрему увагу приділено формуванню кадрового потенціалу, необхідного для стабільного функціонування та подальшого розвитку електронних комунікацій в Україні [1].

Крім того, Кабінетом Міністрів України затверджено Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та операційний план заходів з її реалізації у 2025–2027 роках [2]. Ця Стратегія визначає основні напрями, принципи, цілі та завдання державної політики у сфері цифрового розвитку інноваційної діяльності. Вона формує бачення України як держави, що має розвивати власний інноваційний потенціал, активно впроваджувати сучасні цифрові рішення та створювати сприятливі умови для технологічного оновлення економіки.

Реалізація положень цієї Стратегії спрямована на посилення ролі інновацій у відновленні країни, підтримку цифрової трансформації бізнесу, розвиток нових технологічних рішень та зміцнення позицій України в європейському цифровому просторі.

Таким чином, цифровізація в сучасних умовах виступає не лише відповіддю на виклики війни, а й важливою основою для майбутнього економічного зростання, модернізації державного управління та сталого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку сфери електронних комунікацій України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Розпорядження КМУ № 546-р від 04.06.2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/546-2025-%D1%80#n13 (дата звернення: 12.05.2026).
2. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Розпорядження КМУ № 1351-р від 31 грудня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text (дата звернення: 12.05.2026).
3. Цифрова трансформація економіки України у воєнний час. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-u-voyennyy-chas-sichen-2025 (дата звернення: 12.05.2026).
4. Про затвердження Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС). Постанова КМУ № 438 від 1 квітня 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2026-%D0%BF#Text (дата звернення: 12.05.2026).

V.S. Gurtova, student
Alfred Nobel University, Ukraine

THE LANGUAGE OF SOCIAL MEDIA: ANALYZING HOW BRANDS USE ENGLISH TO GO VIRAL

The language of social media has become a powerful tool for brands aiming to engage with global audiences and go viral. English, as the dominant language on platforms like TikTok, Instagram, and X (formerly Twitter), plays a crucial role in this process. Brands utilize trending English hashtags such as #ThrowbackThursday and #MondayMotivation to increase visibility and join popular conversations, reaching users already interested in these topics [1].

Memes and viral content represent another significant dimension of social media language. Their humorous and relatable nature enables brands to connect with audiences in an authentic way, increasing the likelihood of content being shared and amplifying brand messages organically.

Incorporating viral phrases and internet slang — such as "spill the tea" or "no cap" — helps brands stay relevant and relatable, particularly among younger audiences. This strategy makes brand messaging more engaging and signals cultural awareness, which is essential for maintaining presence in the fast-paced social media environment [2].

Different platforms require tailored approaches. On TikTok, brands participate in trending challenges and use popular sounds. Instagram Stories and Reels enable interactive features like polls and quizzes. On X, brands engage through concise, witty posts and real-time trending hashtags, joining conversations as they unfold.

User-generated content campaigns, such as Coca-Cola's #ShareACoke, allow brands to foster community and authenticity by inviting consumers to share personal experiences. Influencer collaborations further extend reach and lend credibility to brand messaging. Finally, cultural relevance — tapping into major events like sports championships or award shows — keeps brands top-of-mind at key moments [3].

In conclusion, leveraging trending hashtags, memes, viral language, platform-specific strategies, user-generated content, and influencer partnerships enables brands to engage global audiences effectively and maximize their viral potential in the competitive social media landscape.

References:

1. Kaplan A.M., Haenlein M. Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media // Business Horizons. – 2010. – Vol. 53, No. 1. – P. 59–68.

2. Zappavigna M. Discourse of Twitter and Social Media. – London: Continuum, 2012. – 232 p.

3. Bezus, R.; Bilotkach, I.; Kurbatska, L.; Kobernuk, S.; Kadyrus, I. (2019) Strategic imperatives of institutional development of organic market. Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series II. Forestry, Wood Industry, Agricultural Food Engineering. Vol. 12 Is. 1, 97-108.

4. Keller K.L. Strategic Brand Management: Building, Measuring, and Managing Brand Equity. 4th ed. – Pearson, 2013. – 562 p.

Scientific supervisor: PhD, Assoc. Prof. Ihor A. Bilotkach.

В.С. Гуртова, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ

Соціальна реклама є важливим інструментом комунікації між державою, бізнесом та суспільством. На відміну від комерційної, вона спрямована не на отримання прибутку, а на формування суспільно значущих цінностей та зміну поведінкових установок аудиторії — у сферах екології, охорони здоров'я, безпеки, толерантності [1].

Сучасний стан соціальної реклами в Україні визначається суспільно-політичними реаліями. Починаючи з 2022 року, домінуючими темами стали національна єдність, підтримка Збройних сил, психологічна стійкість та волонтерство. Суттєво зросла участь держави, бізнесу та НКО у фінансуванні й виробництві соціального контенту.

На глобальному рівні простежується кілька ключових тенденцій: 1) цифровізація — перенесення кампаній у соціальні мережі та стримінгові платформи; 2) персоналізація на основі big data; 3) емоційний сторітелінг замість статистичних аргументів; 4) залучення інфлюенсерів як носіїв соціальних меседжів [2].

В Україні набуває поширення краудфандингова модель фінансування соціальних кампаній, що свідчить про зростання громадянської активності. Суспільство стає не лише споживачем, а й безпосереднім учасником створення та поширення соціального контенту. Це сприяє підвищенню рівня довіри до ініціатив, оскільки люди бачать реальний вплив своїх внесків. Крім того, краудфандинг дозволяє швидко акумулювати ресурси для вирішення нагальних соціальних проблем. Важливою перевагою є також прозорість процесу фінансування та звітності перед донорами. Соціальні мережі відіграють ключову роль у популяризації таких кампаній та залученні нових учасників. У результаті формується нова культура взаємодії між громадянами та ініціаторами проєктів. Це стимулює розвиток соціального підприємництва та інноваційних підходів до вирішення суспільних викликів. Водночас підвищується відповідальність організаторів за ефективне використання залучених коштів [3].

Серед актуальних проблем галузі: відсутність єдиної законодавчої бази щодо фінансування соціальної реклами; складність вимірювання її ефективності; ризик «соціального втомлення» аудиторії від інформаційного перевантаження.

Подальші перспективи розвитку соціальної реклами пов'язані з інтеграцією штучного інтелекту для персоналізації меседжів, розширенням міжсекторальної співпраці та розробкою стандартизованих методик оцінювання соціального ефекту. Таким чином, соціальна реклама залишається дієвим механізмом формування суспільних цінностей та потребує подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Ромат Є.В. Реклама: підручник / Є.В. Ромат, Д.В. Сендеров. – Київ: Студцентр, 2013. – 520 с.

2. Котлер Ф. Основи маркетингу / Ф. Котлер, Г. Армстронг. – М.: Вільямс, 2017. – 752 с.

3. Білоткач І.А. Інституційні основи конкурентної стратегії виробників органічної агропромислової продукції України на зовнішніх ринках. Економіка та держава. 2022. .№1. 93–99 с.

Науковий керівник: Білоткач І.А. к.е.н., доц.

В.В. Довгань, студентка

Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Штучний інтелект став одним із ключових чинників четвертої промислової революції та суттєво впливає на економіку країн Європейського Союзу. Ринок праці поступово переходить від автоматизації простих рутинних процесів до так званої

«економіки суджень», у якій найбільшу цінність мають аналітичне мислення та творчий підхід. За даними McKinsey, частка компаній, що використовують ШІ принаймні в одній бізнес-функції, зросла з 20% у 2017 році до 78% у 2024-му, а впровадження генеративного ШІ зокрема стрімко збільшилось із 33% до 71% лише між 2023 і 2024 роками. Саме тому Європа прагне знайти баланс між технологічним прогресом і збереженням соціальної моделі, що базується на захисті прав людини.

Розвиток ШІ суттєво трансформує структуру зайнятості. Близько одного з семи працівників у Європі вже працює з цифровими інструментами або застосунками, що автоматично виконують частину їхніх завдань за допомогою алгоритмів, — таких є за результатами опитування Cedefop 2024 року (5 342 респонденти з 11 країн ЄС). Найбільшого ризику зазнають працівники адміністративної сфери та фахівці, чия діяльність пов'язана з повторюваними інтелектуальними завданнями. За оцінками МОП та Польського національного дослідного інституту, майже 10% робочих місць, зайнятих переважно жінками у країнах із високим рівнем доходу, перебувають у зоні високого ризику заміщення ШІ — майже втричі більше, ніж відповідний показник для чоловіків. Водночас у багатьох сферах ШІ виступає не замінником, а доповненням — дослідження свідчать, що інструменти ШІ здатні забезпечити зростання продуктивності праці від 10% до 65%, особливо помітне у програмуванні, консалтингу та роботі з текстами.

Сучасний ринок праці потребує нових компетентностей. 61% європейських працівників вважають досить або дуже ймовірним, що протягом наступних п'яти років їм знадобляться нові знання та навички для роботи в умовах впливу ШІ-інструментів. Особливо зростає цінність дата-грамотності та soft skills — критичного мислення, емоційного інтелекту та здатності ухвалювати рішення в умовах невизначеності. Концепція Lifelong Learning стає вже не рекомендацією, а практичною необхідністю: за даними масштабного опитування JRC (2024–2025), охопившого 70 316 працівників з усіх 27 держав — членів ЄС, 90% із них вже використовують цифрові пристрої для виконання своїх робочих завдань.[1] [2]

Європейський Союз став першим регіоном у світі, який створив комплексне законодавство у сфері ШІ. EU AI Act набрав чинності 1 серпня 2024 року й запроваджує ризик-орієнтовану правову систему. Зокрема, з лютого 2025 року набули чинності заборони на певні практики ШІ (зокрема, розпізнавання емоцій на робочому місці) та зобов'язання щодо AI-грамотності персоналу; повний обсяг вимог до систем високого ризику у сфері праці запрацює з серпня 2026 року. AI-системи, що використовуються в рішеннях щодо найму, оцінювання кандидатів, моніторингу продуктивності та умов зайнятості, кваліфікуються як системи «високого ризику». Порушники можуть бути оштрафовані на суму до 15 мільйонів євро або 3% від річного глобального обороту. [3]

Хоча макроекономічні дані поки що не фіксують масштабного спаду зайнятості через ШІ, молодші фахівці «білих комірців», зокрема молоді розробники програмного забезпечення, вже відчувають тиск: ряд технологічних гігантів заморожує найм або скорочує саме ці категорії працівників. Окрема ризикова група — жінки: у Європі та Центральній Азії 39% секторів, де переважають жінки, мають високу схильність до автоматизації, порівняно з 26% для чоловіків. Водночас за оцінками Всесвітнього економічного форуму, попри потенційне зникнення 85 мільйонів робочих місць у світі до 2025 року, ШІ може створити й 97 мільйонів

нових. Автоматизація також може частково вирішити проблему дефіциту робочої сили, спричиненого старінням населення Європи.

У 2025 році вже 20% підприємств ЄС з 10 і більше працівниками використовують технології штучного інтелекту — порівняно з 13,5% у 2024 році. Лідирують Данія (42%), Фінляндія (37,8%) та Швеція (35%). Успіх трансформації потребує не лише AI Continent Action Plan і EU AI Act, але й спеціальної стратегії протидії втраті робочих місць — зокрема, як пропонують дослідники, у форматі «Європейського соціального пакту з ШІ», пов'язаного з Європейським соціальним фондом. Ринок праці майбутнього стане більш динамічним, а головними цінностями залишатимуться творчість, гнучкість та здатність ефективно взаємодіяти з ШІ. [4][5]

Список використаних джерел

1. News| Healthy Workplaces URL: http://healthy-workplaces.osha.europa.eu/en/media-centre/news (дата звертання 21.05)
2. Impact of digitalisation: 30% of EUworkers use AI URL:https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news-and-updates/impact-digitalisation-30-eu-workers-use-ai-2025-10-21_en (дата звертання 21.05)
3. What the EU AI Act Means for Staffing Businesses URL: https://artificialintelligenceact.eu/what-the-act-means-for-staffing-businesses/ (дата звертання 21.05)
4. 20% of EU enterprises use AI technologies URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20251211-2 (дата звертання 21.05)
5. AI's impact on Europe's job market: A call for a Social Compact URL:https://www.epc.eu/publication/ais-impact-on-europes-job-market-a-call-for-a-social-compact/ (дата звертання 21.05)

І.В. Золотар, студент
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується стрімкою цифровізацією всіх сфер суспільного життя. Однією з ключових технологій, що визначає цей процес, є штучний інтелект (ШІ). Впровадження ШІ трансформує традиційні бізнес-моделі, відкриваючи нові можливості для підвищення ефективності підприємств, але водночас створює низку серйозних викликів глобального масштабу.

Ефективність використання ШІ в цифровій економіці виявляється у кількох основних аспектах. По-перше, це масштабна автоматизація рутинних та алгоритмізованих процесів, що дозволяє компаніям суттєво знизити операційні витрати та перенаправити людські ресурси на виконання креативних, аналітичних та стратегічних завдань. По-друге, алгоритми машинного навчання здатні обробляти величезні масиви інформації (Big Data) у режимі реального часу. Це забезпечує

керівництво компаній надточною предиктивною аналітикою для прийняття ефективних управлінських рішень. По-третє, ШІ дозволяє гіперперсоналізувати взаємодію з клієнтами, оптимізуючи ланцюжки поставок та підвищуючи рівень сервісу, що є критично важливим у сучасному маркетингу.

Проте глобальний вимір цифрової економіки вимагає врахування не лише економічних переваг, але й загроз, пов'язаних із безконтрольним розвитком ШІ. Найбільш гострим питанням на сьогодні залишається кібербезпека та захист конфіденційних даних. Використання генеративного ШІ зловмисниками для здійснення складних соціальних інженерій та кібератак вимагає від бізнесу та держав розробки новітніх, адаптивних систем захисту.

Європейський Союз вже зробив важливий крок у напрямку мінімізації цих ризиків, розробивши AI Act – перший у світі комплексний закон про регулювання штучного інтелекту. Досвід ЄС щодо класифікації систем ШІ за рівнем ризику та встановлення жорстких вимог до високоризикових систем є надзвичайно цінним прецедентом.

Ще одним стратегічним викликом є трансформація глобального ринку праці. Хоча штучний інтелект створює нові високотехнологічні професії, він також несе реальну загрозу зникнення низки традиційних робочих місць. Це вимагає від держав негайної адаптації систем освіти та запровадження масштабних програм перекваліфікації населення.

Таким чином, ефективне впровадження ШІ в цифровій економіці вимагає збалансованого підходу. Для України, яка прагне інтегруватися в європейський цифровий та економічний простір, критично важливо переймати передовий досвід ЄС щодо етичного використання ШІ, законодавчого регулювання інновацій та забезпечення інфраструктурної кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Міністерство цифрової трансформації України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://thedigital.gov.ua/
2. Дія.Бізнес: портал для підприємців [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://business.diia.gov.ua/

Науковий керівник: . Стрельченко І.І. д.е.н., доц.

Ю.В. Ісаєва, студентка
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТУРИЗМУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ПІСЛЯКРИЗОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Сучасний розвиток цифрової економіки супроводжується активним впровадженням технологій штучного інтелекту (ШІ) у різні сфери господарювання, зокрема у туристичну галузь. Туризм є однією з найбільш чутливих до інновацій галузей, оскільки безпосередньо пов’язаний із сервісом, досвідом споживача та інформаційними потоками. Використання ШІ сприяє підвищенню ефективності

діяльності туристичних підприємств, однак водночас породжує нові ризики та виклики [1].

Метою дослідження є визначення впливу технологій штучного інтелекту на розвиток туристичної галузі, а також аналіз основних можливостей і загроз їх застосування.

Штучний інтелект у туризмі охоплює широкий спектр технологій: машинне навчання, чат-боти, рекомендаційні системи, обробку великих даних, роботизований сервіс [2]. Впровадження ШІ сприяє автоматизації процесів, персоналізації туристичних послуг та покращенню якості обслуговування клієнтів [3]. Сучасні дослідження підтверджують, що розвиток ШІ у туризмі відбувається еволюційно — від аналітичних інструментів до інтерактивних систем, які здатні взаємодіяти з туристами у реальному часі [4].

Основні напрями застосування: онлайн-бронювання та рекомендаційні системи; віртуальні асистенти і чат-боти; аналіз поведінки туристів; віртуальні тури та доповнена реальність; роботизований сервіс у готелях. Використання технологій ШІ створює значні переваги для розвитку туризму. Персоналізація послуг. ШІ дозволяє аналізувати поведінку клієнтів і пропонувати індивідуальні туристичні продукти. Підвищення ефективності бізнесу. Автоматизація процесів знижує витрати та оптимізує управління. Покращення клієнтського досвіду. Використання чат-ботів і віртуальних асистентів забезпечує швидке обслуговування. Сталий розвиток туризму. ШІ сприяє підвищенню екологічної ефективності галузі. Розвиток віртуального туризму. Дає змогу відвідувати об’єкти дистанційно. Дослідження показують, що ШІ підвищує продуктивність праці, покращує структуру туристичної галузі та сприяє інноваційному розвитку [5].

Попри значні переваги, впровадження ШІ супроводжується низкою ризиків: зменшення робочих місць. Автоматизація може витісняти працівників. Проблеми конфіденційності даних. ШІ потребує обробки великих обсягів персональної інформації. Залежність від технологій. Туристичний бізнес стає вразливим до технічних збоїв. Зниження автентичності туристичного досвіду. Надмірна цифровізація може зменшити «живий» контакт. Цифрова нерівність. Не всі країни мають рівний доступ до інновацій. Науковці підкреслюють, що впровадження ШІ потребує комплексного підходу та врахування соціальних і етичних аспектів [4].

Для більш наочного узагальнення впливу технологій штучного інтелекту на туристичну галузь доцільно систематизувати основні можливості та загрози їх використання. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити як позитивні ефекти впровадження ШІ, зокрема підвищення ефективності діяльності підприємств, покращення якості обслуговування та розвиток інноваційних форм туризму, так і потенційні ризики, пов’язані з безпекою даних, соціально-економічними наслідками та технологічною залежністю. Узагальнені результати представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Можливості та загрози використання штучного інтелекту в туризмі

Напрям	Можливості	Загрози
Персоналізація послуг	Формування індивідуальних турів на основі аналізу даних клієнтів; підвищення задоволеності туристів	Ризик витоку персональних даних; порушення конфіденційності
Автоматизація процесів	Використання чат-ботів, автоматичного бронювання, AI-систем управління; зменшення витрат	Скорочення робочих місць; зниження ролі людського спілкування
Якість	Швидкий доступ до інформації, цілодобова підтримка	Технічні збої можуть негативно

обслуговування	клієнтів, мінімізація помилок	впливати на сервіс
Аналітика та прогнозування	Прогнозування попиту, оптимізація цін, управління туристичними потоками	Можливі помилки алгоритмів та неточність прогнозів
Віртуальний туризм	VR/AR-тури, популяризація дестинацій, доступність для ширшої аудиторії	Зниження інтересу до реальних подорожей; втрата автентичності
Маркетинг і просування	Таргетована реклама, аналіз поведінки споживачів, підвищення ефективності кампаній	Маніпуляція вибором споживачів; етичні проблеми
Управління ресурсами	Оптимізація туристичних потоків, зменшення перевантаження локацій, підтримка сталого туризму	Висока вартість впровадження технологій
Безпека	Аналіз ризиків, підвищення безпеки туристів, швидке реагування на загрози	Кіберзагрози, залежність від цифрових систем

Таким чином, використання штучного інтелекту в туризмі створює значні можливості для підвищення ефективності та якості послуг, однак супроводжується низкою ризиків, що потребують належного управління та регулювання.

На рис. 1 представлена модель демонструє комплексний характер впливу технологій штучного інтелекту на розвиток туристичної галузі.

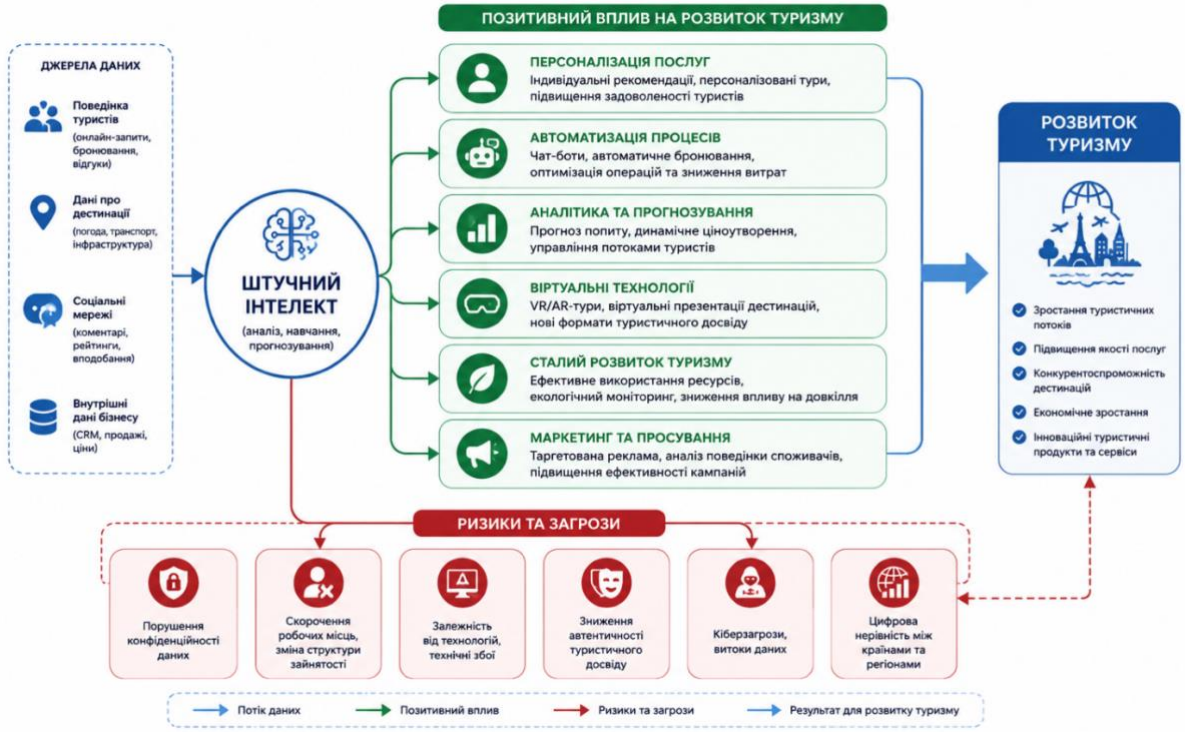

Рис. 1. Модель впливу ШІ на розвиток туризму

Отже, технології штучного інтелекту відіграють ключову роль у трансформації туристичної галузі в умовах цифрової економіки. Вони забезпечують підвищення ефективності діяльності підприємств, покращення якості обслуговування та створення інноваційних туристичних продуктів.

Разом із тим, використання ШІ супроводжується низкою викликів, пов’язаних із безпекою даних, соціальними наслідками та залежністю від технологій. Особливої уваги потребує розвиток віртуального туризму, який може як стимулювати, так і стримувати традиційні туристичні потоки.

Таким чином, для ефективного розвитку туризму необхідно забезпечити збалансоване впровадження ШІ з урахуванням економічних, соціальних та етичних аспектів.

Список використаних джерел

1. Іванова Н. Штучний інтелект та конкурентоспроможність туристичного бізнесу: бібліометричний аналіз досліджень. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2024. № 22. С. 359–368. URL: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.22.41.
2. Кукліна Т.С., Цвилий С.М., Журавльова С.М. Використання штучного інтелекту в туристичному бізнесі. URL: https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.50.
3. Ivanova N. Artificial intelligence and tourism competitiveness. URL: https://surl.li/auvjan.
4. Song D., Chen H. AI as a catalyst for sustainable tourism. URL: https://www.mdpi.com/2079-8954/13/5/333?utm_source=chatgpt.com.
5. Artificial Intelligence in Tourism: A Systematic Literature Review. URL: https://www.mdpi.com/2071-1050/17/20/9080?utm_source=chatgpt.com.

Науковий керівник: К. А. Горюнова, науковий керівник, доктор філософії з менеджменту, доцент кафедри маркетингу та туризму Маріупольського державного університету

Кокоткіна Катерина
Навчально-науковий інститут "Український державний хіміко-технологічний університет" УДУНТ

ОБМЕЖЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КРАЇНАХ ЄС У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) є одним з ключових рушіїв цифрової трансформації сучасних суспільств. Водночас широке використання ШІ породжує низку правових, етичних та соціальних ризиків, що зумовлює необхідність його нормативного врегулювання. У наукових та правових дискусіях все частіше наголошується на тому, що відсутність чітких правил використання ШІ може призвести до порушення прав людини, дискримінації та зловживань з боку державних і приватних суб'єктів, які розробляють, впроваджують або використовують системи штучного інтелекту [1], [5].

Цифрова трансформація в країнах Європейського Союзу передбачає глибоку інтеграцію цифрових технологій у всі сфери суспільного життя, а штучний інтелект розглядається як один із її центральних елементів. Він активно застосовується у сфері публічного управління, охорони здоров'я, транспорті, безпеці та розвитку «розумних міст». Дослідження свідчать, що використання ШІ в таких сферах може забезпечити підвищення ефективності, сталості та якості життя, однак одночасно пов'язане з підвищеними ризиками для захисту прав і свобод людини, зокрема у зв'язку з обробкою персональних даних і можливістю посилення нагляду [5].

На рівні Європейського Союзу сформувався комплексний підхід до регулювання ШІ, ключовим елементом якого є ризик-орієнтована модель. Вона передбачає поділ систем ШІ на категорії залежно від рівня ризику та встановлення для них різних правових наслідків – від мінімальних вимог до повної заборони окремих практик. Такий підхід закріплений у положеннях Artificial Intelligence Act і

спрямований на забезпечення прозорості, безпеки, людського контролю та підзвітності при використанні ШІ [4].

Водночас наукові дослідження звертають увагу на те, що складність регуляторних вимог ЄС може створювати ґрунтовні технологічні та організаційні бар'єри для впровадження штучного інтелекту, особливо у публічному секторі та в межах смарт-міських рішень. У тому числі зауважують про високі витрати на дотримання вимог, складність процедур оцінки ризиків та відповідності можуть стримувати інновації й уповільнювати цифрову трансформацію [5]. Це актуалізує проблему пошуку балансу між стимулюванням інноваційного розвитку та належним рівнем захисту прав людини.

Для України питання правового регулювання ШІ є особливо актуальним у контексті євроінтеграції та післявоєнного відновлення. На національному рівні вже існують окремі рекомендації щодо етичного та відповідального використання ШІ, а також аналітичні напрацювання у сфері захисту прав людини, проте комплексна система правового регулювання ШІ перебуває на етапі формування [6], [7]. Водночас чинне законодавство України у сфері захисту персональних даних і прав людини може слугувати базою для імплементації європейських регуляторних підходів.

Варто зазначити, що досвід Європейського Союзу щодо встановлення обмежень і вимог до використання ШІ є важливим орієнтиром для України. Доцільним є поетапне впровадження ризик-орієнтованої моделі регулювання, розробка спеціальних вимог до застосування ШІ у публічному секторі та посилення інституційної спроможності органів нагляду. Такий підхід дозволить забезпечити розвиток інновацій без створення загроз для прав і свобод людини та сприятиме гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами.

Список використаних джерел:

1. Коваль М. В. До питання про визначення сутності і поняття четвертого покоління прав людини. *Збірник матеріалів «Всеукраїнських правових наукових читань»*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. С. 126–131.

2. Центр демократії та верховенства права. Дезінформація та штучний інтелект: (не)видима загроза сучасності. URL: https://cedem.org.ua/analytics/dezinformatsiya-shtuchnyi-intelekt/.

3. Artificial Intelligence Act Explorer. URL: https://artificialintelligenceact.eu/ai-act-explorer/.

4. Jørgensen B. N., Ma Z. G. Impact of EU Regulations on AI Adoption in Smart City Solutions: A Review of Regulatory Barriers, Technological Challenges, and Societal Benefits. *Information*. 2025. Vol. 16(7).

5. AI Regulation in Ukraine: Current State and Prospects. Ukrainian Law Firms. URL: https://ukrainianlawfirms.com/reviews/ai-regulation/.

6. Рекомендації щодо штучного інтелекту та інтелектуальних систем. НІПО. URL: https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2025/01/Rekomendatsii_shchodo_ShI_ta_IV.pdf.

7. Права людини в епоху штучного інтелекту: аналітична доповідь. Офіс Омбудсмана України. URL: https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/PRAVA_LIUDYNY_V_EPOKhU_ShTUCHNOHO_INTELEKTU_compressed.pdf.

А.Я. Коломієць, студент
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИТЕЙЛІ: БАЛАНС МІЖ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЄЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ

Стрімкий розвиток цифрової економіки перетворив штучний інтелект на один із ключових інструментів конкурентної боротьби в європейському ритейлі. Сьогодні алгоритми машинного навчання аналізують мільярди точок даних у режимі реального часу – від історії переглядів і геолокації до патернів прокручування сторінки – і на основі цього формують персоналізовані товарні пропозиції, динамічне ціноутворення та індивідуальні маршрути покупця. Впровадження інструментів штучного інтелекту (ШІ) є невіддільною складовою менеджменту в сучасному ритейлі, проте цей процес стикається з жорсткими регуляторними обмеженнями. Ключовими серед них є Загальний регламент про захист даних (GDPR) [2] та новий Акт про штучний інтелект ЄС [1], який набув чинності у 2024 році та класифікує певні застосування ШІ як «високоризикові», зокрема системи кредитного скорингу та поведінкового таргетування. Головний виклик для сучасного бізнесу полягає у знаходженні балансу між прагненням збільшити продажі та фундаментальним правом клієнта на приватність і автономію.

Аналіз використання ШІ в повсякденному клієнтському досвіді дозволяє виділити суттєві переваги для обох сторін взаємодії. З одного боку, персоналізація формує якісно новий рівень споживчого комфорту та економічну цінність. Наприклад, у сфері B2C електронної комерції алгоритми миттєво аналізують пошукові запити і фільтрують каталог відповідно до вікової групи, цінового діапазону чи раніше переглянутих товарів. Розумні чат-боти забезпечують цілодобову підтримку без черги, а системи динамічного ціноутворення дозволяють пропонувати індивідуальні знижки в момент, коли покупець найближчий до рішення про придбання. За даними досліджень, впровадження персоналізованих рекомендаційних систем підвищує конверсію до 30%, скорочує час до здійснення покупки та суттєво підвищує рівень задоволеності клієнтів [3]. Для ритейлера це означає зниження витрат на залучення клієнтів і зростання середнього чека, тоді як покупець отримує релевантний досвід без зайвого інформаційного шуму.

З іншого боку, надмірна або непрозора персоналізація породжує серйозні етичні ризики. Перший з них – так званий «creepy factor», або ефект цифрового стеження: коли гіпертаргетована реклама з’являється одразу після приватної розмови чи лише секундної зупинки погляду на продукті, споживач відчуває психологічний дискомфорт і недовіру до бренду. Другий ризик – алгоритмічні маніпуляції: системи ШІ, оптимізовані виключно на максимізацію конверсії, можуть експлуатувати когнітивні упередження людини, провокуючи імпульсивні покупки та нераціональні витрати. Третій ризик – кібербезпека: масштабне накопичення персональних даних робить бази даних ритейлерів привабливою мішенню для хакерів. Соціологічні дослідження підтверджують, що понад 60% європейських споживачів стурбовані тим, як компанії використовують їхні персональні дані, а кожен третій готовий відмовитися від послуг бренду після інциденту з витоком інформації [4].

Щоб не втратити довіру споживачів і водночас зберегти конкурентоспроможність, управлінські стратегії ритейлерів мають будуватися на засадах цифрової етики. До найбільш ефективних управлінських підходів належать:

забезпечення прозорості: надання клієнту доступної інформації про те, чому йому пропонується конкретний товар і як алгоритм сформував рекомендацію. Наприклад, повідомлення на кшталт «Ми пропонуємо це, тому що ви переглядали схожі товари» суттєво знижує відчуття маніпуляції та зміцнює лояльність;

збір етичних даних: перехід від прихованого відстеження через cookie-файли до добровільного обміну даними, за якого клієнт самостійно ділиться своїми вподобаннями через інтерактивні опитування, квізи чи програми лояльності. Такий підхід відповідає вимогам GDPR і формує у споживача відчуття партнерства, а не спостереження;

анонімізацію та федеративне навчання: тренування моделей ШІ на узагальнених поведінкових паттернах без прямої прив'язки до особистих ідентифікаторів, а також використання технологій федеративного навчання, за яких дані не покидають пристрій користувача. Це дозволяє зберігати точність рекомендацій і водночас мінімізувати ризики витоку персональної інформації.

Довіра європейського споживача є найціннішим нематеріальним активом будь-якого роздрібного бренду. Штучний інтелект у ритейлі та маркетингу має функціонувати як професійний консультант – своєчасно та точно допомагати, але не порушувати особистих кордонів клієнта. Впровадження принципів Explainable AI, zero-party data, анонімізації та федеративного навчання не лише відповідає вимогам GDPR і AI Act, а й дозволяє формувати стійку конкурентну перевагу на основі репутації та довіри. Натомість жертвування приватністю клієнтів заради короткострокового зростання конверсії є стратегічною помилкою, яка у довгостроковій перспективі підриває лояльність аудиторії та завдає непоправної шкоди бренду. Сучасний менеджмент має усвідомлювати: технологічна перевага, здобута в обхід етичних норм, є тимчасовою, тоді як втрачена довіра – довготривалою.

Список використаних джерел

1. European Parliament. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). – Режим доступу: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689

2. European Commission. General Data Protection Regulation (GDPR). – Режим доступу: https://gdpr.eu/

3. Adanyin A. (2024) Ethical AI in Retail: Consumer Privacy and Fairness, European Journal of Computer Science and Information Technology, 12 (7), 21–35. – Режим доступу: https://eajournals.org/ejcsit/vol12-issue-7-2024/ethical-ai-in-retail-consumer-privacy-and-fairness/

4. Exploring the Ethical Implications of AI-Powered Personalization in Digital Marketing. Data Intelligence, Vol. 7, 2025. – DOI: https://doi.org/10.3724/2096-7004 – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/384843767

Науковий керівник: Стрельченко І.І., д.е.н., доц.

Є.В. Коруна, студент
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ВИКЛИКИ У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) В ДЕРЖАВНІ ТА ПРИВАТНІ СЕКТОРИ ЄВРОПИ

Впровадження штучного інтелекту в Європі стає ключовим чинником модернізації державного управління та приватного бізнесу, проте воно супроводжується значним спектром етичних і правових викликів [2]. На відміну від інших регіонів світу, ЄС обрав нормативно-орієнтований підхід, який поєднує технологічний розвиток з жорсткими стандартами захисту прав людини та відповідальності розробників. У 2023 році глобальний ринок штучного інтелекту оцінювався більш ніж у €130 млрд, а до 2030 року очікується його зростання майже до €1,9 трлн (Рис.1).

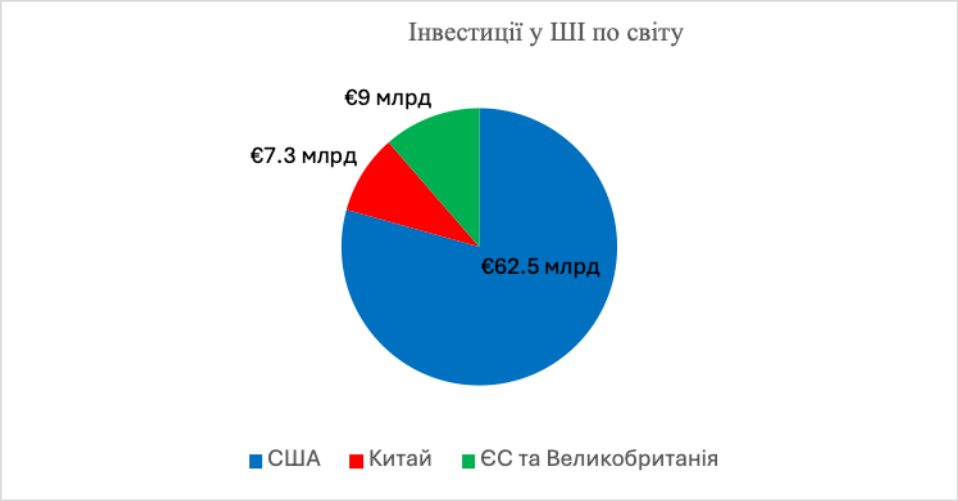

Рис.1. Інвестиції у ШІ по світу [5]

Європа значно відстає від США та Китаю за рівнем приватних інвестицій у ШІ, що підкреслює потребу у збалансованому регулюванні та додаткових інвестиціях для конкурентоспроможності. Прийняття AI Act у 2024 році заклало основу для ризик-орієнтованого регулювання, однак практична імплементація залишається складною через динамічний характер технологій і різний рівень готовності секторів [1].

Одним із ключових етичних викликів є проблема алгоритмічної упередженості. Використання ШІ у судових рішеннях, соціальній політиці, медичних пріоритетах чи відборі персоналу може відтворювати або посилювати дискримінаційні патерни, притаманні даним. Нерівне представлення груп населення у навчальних вибірках, різний доступ до цифрових ресурсів та культурна специфіка даних створюють ризики системної несправедливості, що становить особливу загрозу у сферах високого суспільного впливу [3].

Правові виклики пов’язані передусім з визначенням відповідальності. У випадках помилкових рішень автономних систем складно встановити, хто саме несе юридичну відповідальність: розробник, замовник, оператор чи сама організація, яка впровадила систему. AI Act частково вирішує це питання, але на практиці

стикається з прогалинами, зокрема у сфері генеративних моделей та адаптивних систем, які змінюють поведінку після розгортання.

Особливо важливими є виклики для державного сектору. Використання ШІ у безпеці, ідентифікації громадян, прогнозуванні ризиків чи адміністративних рішеннях потребує максимального рівня прозорості та можливості оскарження. Для цього ЄС розробляє вимоги до explainability – здатності системи пояснювати логіку свого рішення. Водночас приватний сектор стикається з іншими проблемами: високою вартістю відповідності новим нормам, недостатністю внутрішніх етичних стандартів, а також конкуренцією з глобальними ринками, де регулювання є більш ліберальним.

Паралельно з етичними аспектами постає питання захисту даних. Використання великих масивів персональної інформації загострює ризики втрати контролю над приватністю, особливо в умовах, коли моделі здатні відтворювати або генерувати чутливі дані. GDPR задає високі стандарти, але не охоплює всіх сценаріїв, пов'язаних з генеративним ШІ та вторинним використанням даних [6].

Ще один системний виклик – кібербезпека. Зростання залежності від алгоритмічних рішень робить інфраструктуру вразливою до атак, маніпуляцій та модифікації моделей. Це створює потенціал для шкідливого втручання у критичні системи, фінансові операції або виборчі процеси [4].

Загалом Європа рухається до формування збалансованої системи регулювання, що поєднує інновації з високим рівнем етичної відповідальності. Успіх цього процесу залежить від гармонізації нормативної бази, інвестицій у незалежний аудит ШІ, створення етичних наглядових органів та забезпечення прозорості алгоритмічних рішень.

Список використаних джерел

1. AI Act [Електронний ресурс] – URL: https://www.europarl.europa.eu
2. Deloitte [Електронний ресурс] – URL: https://www2.deloitte.com
3. EIT Digital [Електронний ресурс] – URL: https://www.eitdigital.eu
4. European Group on Ethics in Science and New Technologies (EGE) [Електронний ресурс] – URL: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/policy-context/governance-and-ethics/european-group-ethics-science-and-new-technologies_en
5. European Parliament. AI & Fundamental Rights briefing [Електронний ресурс] – URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2024/760392/EPRS_ATA(2024)760392_EN.pdf
6. Data Privacy Office. GDPR Violations in AI Systems [Електронний ресурс] – URL: https://data-privacy-office.eu/fines-for-gdpr-violations-in-ai-systems-and-how-to-avoid-them/

Науковий керівник: Білоткач І.А., доц

Є.С. Кривінська
Бакалавр, студентка 4 курсу
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ШІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У сучасному світі цифрові технології стрімко прогресують і проникають у всі сфери життя суспільства. Однією з ключових технологій сьогодення є штучний інтелект, який дедалі частіше застосовується в цифровій економіці. Завдяки ШІ організації можуть автоматизувати операційні процеси, опрацьовувати великі масиви даних та підвищувати ефективність своєї роботи. Саме тому впровадження штучного інтелекту стало невід'ємною складовою розвитку сучасного бізнесу й економіки загалом.

Наразі штучний інтелект знаходить застосування у різних галузях діяльності. У банківському секторі ШІ служить для аналізу фінансових транзакцій і виявлення шахрайських схем. У маркентингу технології штучного інтелекту дозволяють компаніям вивчати поведінку споживачів, формувати персоналізовані рекламні повідомлення та прогнозувати попит на товари й послуги. Також ШІ широко використовується в соціальних мережах, де алгоритми підбирають контент відповідно до інтересів користувачів. [1] Важливу роль ШІ відіграє і в розвитку електронної торгівлі. Інтернет-магазини застосовують спеціалізовані алгоритми для аналізу покупок клієнтів та генерації індивідуальних рекомендацій товарів. Це сприяє підвищенню якості обслуговування та зростанню обсягів продажів. Крім того, багато підприємств інтегрують чат-ботів і віртуальних помічників, які оперативно відповідають на запити споживачів і забезпечують цілодобову підтримку клієнтів. [2]

Поряд з перевагами використання штучного інтелекту існують і певні загрози. Однією з основних проблем може стати скорочення робочих місць унаслідок автоматизації виробничих процесів. Водночас залишаються важливими питання захисту персональних даних та інформаційної безпеки. У зв'язку з цим необхідно розробляти відповідну нормативно-правову базу й здійснювати контроль за застосуванням технологій ШІ. [3]

Отже, штучний інтелект являє собою важливий компонент цифрової економіки і суттєво впливає на розвиток сучасного суспільства. Використання ШІ дає змогу підвищити ефективність діяльності підприємств, поліпшити якість обслуговування споживачів та стимулювати розвиток інновацій. У майбутньому роль штучного інтелекту в цифровій економіці, ймовірно, лише зростатиме.

Список використаних джерел

1. Міністерство цифрової трансформаціїї України. URL: https://thedigital.gov.ua/?utm_source=chatgpt.com.
2. IBM України. URL: https://www.ibm.com/think/topics/artificial-intelligence?utm_source=chatgpt.com.
3. Europen Parliament – Artificial Intelligence and the Digital Economy. URL: https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200827STO85804/what-is-artificial-intelligence-and-how-is-it-used?utm_source=chatgpt.com.

Науковий керівник: І.І. Стрельченко, професорка кафедри міжнародного маркетингу

П.Л.Кухар, студентка
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку економіки цифровізація стала невід'ємною частиною діяльності будь-якого підприємства, яке прагне не лише зберегти свої позиції на ринку, а й забезпечити стабільне зростання та розвиток. Сьогодні більшість споживачів отримують інформацію про товари та послуги саме через цифрові канали комунікації: соціальні мережі, пошукові системи, онлайн-рекламу, електронну пошту та мобільні додатки. Саме тому цифровий маркетинг набуває особливого значення як один із головних інструментів формування конкурентоспроможності підприємства.

Цифровий маркетинг (digital marketing) являє собою систему просування товарів, послуг або бренду за допомогою цифрових технологій та онлайн-каналів. До основних інструментів цифрового маркетингу належать пошукова оптимізація сайтів (SEO), контекстна реклама, маркетинг у соціальних мережах (SMM), email-маркетинг, контент-маркетинг, веб-аналітика та автоматизація маркетингових процесів. Головною перевагою цифрового маркетингу є можливість швидко реагувати на зміни ринку, аналізувати поведінку споживачів та адаптувати маркетингову стратегію відповідно до актуальних потреб клієнтів [1].

На відміну від традиційного маркетингу, цифрові інструменти дозволяють підприємству значно точніше визначати свою цільову аудиторію та працювати саме з тими споживачами, які найбільше зацікавлені у придбанні товару чи послуги. Завдяки цьому зменшуються витрати на рекламу, підвищується ефективність просування та зростає рівень конверсії. Наприклад, контекстна реклама дозволяє показувати рекламні оголошення лише тим користувачам, які вже шукають певний товар у пошуковій системі, що значно підвищує ймовірність здійснення покупки.

Особливе значення для формування конкурентоспроможності підприємства має SEO-просування. Оптимізація сайту для пошукових систем дозволяє підприємству займати вищі позиції у результатах пошуку Google, що безпосередньо впливає на кількість потенційних клієнтів. Чим частіше споживач бачить компанію серед перших результатів пошуку, тим вищий рівень довіри до бренду та більша ймовірність звернення саме до цього підприємства.

Не менш важливу роль відіграє SMM-маркетинг у соціальних мережах. Сьогодні соціальні мережі стали не лише платформою для спілкування, а й потужним бізнес-інструментом. Ведення сторінок бренду в Instagram, Facebook або TikTok дозволяє підприємству підтримувати постійний контакт із клієнтами, оперативно реагувати на запити, демонструвати переваги продукції та формувати емоційний зв'язок зі споживачем. Саме через соціальні мережі компанії можуть створювати довіру до бренду, підвищувати його впізнаваність та формувати лояльність аудиторії. [2]

Email-маркетинг також залишається важливим інструментом цифрового просування. Персоналізовані розсилки допомагають інформувати клієнтів про нові

пропозиції, акції, знижки та спеціальні умови співпраці. Це сприяє утриманню постійних клієнтів та стимулює повторні покупки, що є важливим фактором стабільності бізнесу. [4]

Однією з головних переваг цифрового маркетингу є можливість точного вимірювання результатів. Використання веб-аналітики дозволяє підприємству відстежувати ефективність рекламних кампаній, аналізувати поведінку користувачів на сайті, визначати слабкі місця в системі продажів та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Без аналітики сучасний маркетинг втрачає свою ефективність, оскільки неможливо оцінити реальний результат вкладених ресурсів. [1]

Вплив цифрового маркетингу на конкурентоспроможність підприємства проявляється насамперед у підвищенні впізнаваності бренду. Чим активніше компанія присутня в цифровому просторі, тим більше споживачів знають про її існування та переваги. Це формує довіру, яка є важливою умовою вибору товару саме цього виробника серед великої кількості конкурентів. [2]

Для українських підприємств цифровий маркетинг особливо важливий в умовах високої конкуренції та активного розвитку електронної комерції. Навіть малий бізнес сьогодні може ефективно просувати свої товари на національному та міжнародному рівнях без великих капіталовкладень. Онлайн-продажі, маркетплейси, соціальні мережі та цифрова реклама відкривають нові можливості для розвитку та масштабування бізнесу. [3]

Разом із тим існують і певні проблеми розвитку цифрового маркетингу в Україні. Серед них можна виділити недостатній рівень цифрової грамотності підприємців, нестачу кваліфікованих фахівців, обмежені фінансові ресурси малого бізнесу та швидкі зміни алгоритмів цифрових платформ. Проте навіть за таких умов підприємства, які активно впроваджують цифрові інструменти, отримують значно вищі шанси на успішний розвиток та зміцнення своїх конкурентних позицій.

Отже, цифровий маркетинг є одним із найважливіших факторів формування конкурентоспроможності підприємства в сучасних умовах. Він дозволяє підвищувати впізнаваність бренду, залучати нових клієнтів, формувати довіру та лояльність споживачів, знижувати витрати на просування та забезпечувати гнучкість управління бізнесом. У сучасному ринковому середовищі саме здатність підприємства ефективно використовувати цифрові технології визначає його успішність, стабільність та перспективи подальшого розвитку. Таким чином, цифровий маркетинг сьогодні виступає не лише інструментом просування, а стратегічною основою конкурентних переваг підприємства.

Список використаних джерел

1. Суворова С.Г., Карпенко Ю.М. Вплив цифрового маркетингу на підвищення конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/download/1254/1207

2. Борисова Т. Вплив цифрового маркетингу на стратегію конкуренції підприємств. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/49946/2/GEJ_2025v94n3_Borysova_T-The_impact_of_digital_129-138.pdf

3. Застрельнюк М. Цифровий маркетинг як інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємств. URL: https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/download/1864/1808/

4. Посунько М. Застосування e‑digital‑маркетингу на підприємствах України (конкурентні переваги). URL: https://economic-prostir.com.ua/wp-content/uploads/2026/01/208-116-121-posunko.pdf

Науковий керівник: Білоткач І.А. к.е.н., доц.

П.Л.Кухар, студентка
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПРОСУВАННЯ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій соціальні мережі стали невід'ємною частиною життя людей та важливим інструментом ведення бізнесу. Підприємства активно використовують Instagram, Facebook, TikTok, LinkedIn та інші платформи для формування іміджу бренду, залучення нових клієнтів і підтримки комунікації зі своєю аудиторією[1].

Однією з головних переваг соціальних мереж є їхня доступність та широкий охоплення аудиторії. На відміну від традиційної реклами, просування у соціальних мережах не потребує великих фінансових витрат. Навіть невеликі підприємства мають можливість конкурувати з великими компаніями, використовуючи якісний контент, правильне позиціонування та сучасні маркетингові інструменти. Завдяки цьому соціальні мережі стали ефективним способом підвищення впізнаваності бренду. [2]

Соціальні мережі також дозволяють підприємствам швидко отримувати зворотний зв'язок від споживачів. Коментарі, відгуки та особисті повідомлення допомагають зрозуміти потреби аудиторії, оцінити рівень задоволеності клієнтів та оперативно реагувати на проблеми. Це позитивно впливає на репутацію бренду та підвищує рівень довіри до компанії. Клієнти більше довіряють брендам, які відкрито комунікують зі своєю аудиторією та реагують на їхні запити. [3]

Окрему роль у просуванні бренду відіграє співпраця з лідерами думок та блогерами. Рекомендації популярних особистостей часто мають значний вплив на рішення споживачів. Блогери допомагають брендам швидше здобути популярність, підвищити довіру до продукції та залучити нову аудиторію. Особливо ефективним це є для сфер моди, косметики, ресторанного бізнесу та сфери послуг [1, 2].

Проте використання соціальних мереж має і певні труднощі. Висока конкуренція змушує підприємства постійно створювати новий контент та адаптуватися до змін алгоритмів платформ. Отже, соціальні мережі сьогодні є одним із найефективніших інструментів просування бренду підприємства. Вони дозволяють збільшувати впізнаваність компанії, залучати нових клієнтів, підтримувати зв'язок з аудиторією та формувати позитивний імідж бренду. Успішне використання соціальних мереж залежить від правильної маркетингової стратегії, якісного контенту та вміння адаптуватися до сучасних тенденцій цифрового середовища.

Список використаних джерел

1. Мітяєва О. В. Просування бренду підприємства в соціальних мережах (SMM). URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-3_0-pages-353_363.pdf

2. Реклама у соціальних мережах у 2026: інструменти, стратегії та результати. URL: https://marketer.ua/ua/social-media-advertising-in-2026-tools-strategies-and-results/

3. SMM стратегія: 5 кроків, як просувати бренд у соцмережах. URL: https://prjctr.com/knowledge-base/marketing/smm/how-to-build-smm-strategy-guide-with-examples

Науковий керівник: Білоткач І.А. к.е.н., доц.

К. С. Лєт'єн, студентка 2-го курсу
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ІННОВАЦІЙНА ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ BMW GROUP: ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах розвитку світового автомобільного ринку інноваційна діяльність є одним із ключових факторів забезпечення ефективного функціонування підприємств та підтримання їхніх ринкових позицій. Постійний розвиток технологій, посилення екологічних вимог та зростання конкуренції змушують автомобільні компанії активно впроваджувати нові рішення у виробництво й управління. Однією з компаній, що демонструє високий рівень інноваційного розвитку, є BMW Group, яка активно впроваджує сучасні технології та цифрові рішення у свою діяльність. Вона належить до провідних виробників преміальних автомобілів у світі та приділяє значну увагу дослідженням і розробкам. Інноваційна діяльність компанії спрямована на створення високотехнологічних транспортних засобів, удосконалення виробничих процесів та адаптацію до сучасних вимог автомобільної галузі. Компанія активно інвестує у розвиток електромобілів, цифрових сервісів, систем автономного керування та технологій штучного інтелекту [1].

Одним із важливих напрямів інноваційної діяльності BMW Group є розвиток електричного транспорту. Компанія активно розширює виробництво електромобілів серії BMW і та інвестує у створення нових акумуляторних технологій. Електромобілі нового покоління дозволяють зменшити рівень шкідливих викидів, підвищити енергоефективність транспортних засобів та відповідати сучасним екологічним стандартам [2]. Важливе місце у діяльності BMW Group займає цифровізація автомобілів. Компанія активно впроваджує сучасні цифрові технології, які забезпечують інтеграцію різних функцій автомобіля у єдину систему. Значну роль відіграє BMW Operating System, що дозволяє керувати навігацією, мультимедійними функціями, системами безпеки та сервісами дистанційного доступу. Крім цього, компанія розвиває хмарні технології та системи інтеграції мобільних пристроїв [3].

Одним із перспективних напрямів діяльності BMW Group є використання технологій штучного інтелекту та автоматизації виробничих процесів. Компанія активно використовує роботизовані системи та цифровий контроль якості на

виробництві, що дозволяє оптимізувати витрати, підвищувати ефективність роботи та скорочувати виробничі ризики. Також BMW застосовує технології 3D-друку для створення окремих деталей автомобілів, що сприяє скороченню часу виробництва та підвищенню точності виготовлення продукції [2]. Інноваційні технології суттєво впливають на розвиток компанії та забезпечують їй низку конкурентних переваг. Впровадження сучасних рішень дозволяє BMW Group підтримувати високий рівень технологічності продукції, зміцнювати імідж бренду, підвищувати рівень задоволеності споживачів та зміцнювати позиції на світовому ринку. Особливе значення для компанії має розвиток електромобілів і цифрових технологій, оскільки саме ці напрями визначають сучасні тенденції розвитку автомобільної галузі [1,3].

Отже, інноваційна діяльність та цифровізація BMW Group є важливими складовими довгострокового розвитку компанії. Активне впровадження сучасних технологій, розвиток електромобілів, цифрових платформ та систем штучного інтелекту сприяє підвищенню ефективності діяльності компанії та забезпечує її адаптацію до сучасних вимог світового автомобільного ринку. У майбутньому інноваційні процеси залишатимуться одним із ключових факторів розвитку BMW Group та її технологічного лідерства.

Список використаних джерел:

1. *BMW Group*. URL: https://www.bmwgroup.com/en/innovation/innovation-network/open-innovation.html (дата звернення: 21.05.2026).

2. *BMW Group*. URL: https://www.bmw.ua/uk/index.html (дата звернення: 21.05.2026).

3. *BMW Group*. URL: https://www.bmwgroup.com/en/innovation/automated-driving.html (дата звернення: 21.05.2026).

Науковий керівник: Пилипенко Ю. І., д.е.н., проф.

Г.О. Лиюров, магістр
С.С. Яременко, канд. екон. наук, доц.,
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Для методологічно коректної оцінки ефективності доцільно застосувати логіку «цілі → драйвери → KPI → управлінські дії», де KPI поділяються на результуючі (що фіксують підсумок у фінансах і ринку) та випереджальні (що показують, чи рухається система продажу й комунікацій у правильному напрямку) (табл. 1). Окремим контуром має бути ризик-контроль, оскільки навіть сильні маркетингові рішення можуть «не проявитися» через перебої постачання, дефіцит окремих позицій, кредитні ризики контрагентів або через логістичні обмеження.

Таблиця 1.

Система KPI оцінки ефективності маркетингової стратегії підприємства

Блок оцінки	Показник (KPI)	Розрахунок / інтерпретація	Джерело даних	Періодичність	Управлінський сенс
Фінанси	Приріст валового	ΔGP =	ERP/облік,	місяць /	Показує, чи

	прибутку від цільових сегментів	$(\text{Виручка}\times GM)_t - (\text{Виручка}\times GM)_0$	управлінська звітність	квартал	стратегія дає «якісне» зростання, а не лише оборот
Фінанси	ROMI маркетингових активностей	(ΔGP − Маркетинг-витрати) / Маркетинг-витрати	фіноблік + CRM	квартал	Відсікає неефективні канали комунікацій у B2B
Ринок	Частка у пріоритетних сегментах (будівництво, МСБ, машинобудування тощо)	Продажі компанії у сегменті / оцінка місткості сегмента	CRM/ERP + зовнішня аналітика	півріччя	Дає орієнтир, чи «збираємо» попит там, де стратегічно потрібно
Клієнти	Retention ключових B2B-акаунтів	Частка акаунтів, що повторно купили в періоді	CRM	місяць / квартал	Відображає стабільність портфеля й ефект комунікацій у відносинах
Клієнти	NPS/CSI (задоволеність сервісом і поставкою)	Опитування після відвантаження/проєкту	опитування + CRM	місяць	Ранній індикатор ризику втрати клієнтів через сервіс
Продажі	Конверсія ліда в угоду (B2B)	Угоди / Ліди (або КП → угоди)	CRM	тиждень / місяць	Вимірює ефективність комунікацій і роботи відділу продажу
Процеси	OTIF (On Time In Full)	Частка поставок «вчасно і повністю»	WMS/логістика	місяць	Критичний KPI для диференціації від імпортної та цінової конкуренції
Процеси	Середній цикл виконання замовлення	Від підтвердження до відвантаження/доставки	WMS/логістика	місяць	Пов’язаний із заявленими стандартами сервісу та очікуваннями клієнтів
Цифрові канали	Частка продажів/запитів через онлайн-канали	Онлайн-замовлення / загальні замовлення	web-аналітика + CRM	місяць	Показує, чи працює цифровізація B2B-взаємодії
Комплаєнс/ ESG	Частка позицій із підтверджувальною документацією (сертифікати, походження)	Документовані партії / загальні партії	QA/документообіг	квартал	Підсилює довіру в тендерах і у клієнтів, чутливих до стандартів та «зелених» вимог, зокрема в контексті CBAM

Складено авторами за результатами власних досліджень

Зміст KPI має бути «прив’язаний» до реальної структури попиту. Для українського ринку сталі характерна помітна частка будівництва у споживанні та значна частка дрібних споживачів (роздріб/невеликі закупівлі), що прямо підсилює доцільність сегментних комунікацій і диференціації сервісних пакетів. Це означає, що оцінка ефективності повинна проводитися не лише «по компанії в цілому», а й по сегментах і регіонах, оскільки регіональні філії можуть відрізнятися цифровою зрілістю, структурою клієнтської бази, логістичними ризиками та чутливістю до

імпорту. Окремого обґрунтування потребує інвестиційна складова стратегії, зокрема витрати на CRM-архітектуру, оновлення B2B-каталогу та конфігураторів, автоматизацію комерційних пропозицій, контент-маркетинг для технічних рішень, навчання персоналу продажів і сервісу. З позиції фінансової логіки стратегічні витрати коректно оцінювати через додаткові грошові потоки, які генеруються за рахунок приросту маржі, зростання конверсії, зменшення втрат від «зірваних поставок» та підвищення повторних продажів.

Список використаних джерел:

1. ТОВ «АВ метал груп». Офіційний сайт (про компанію / мережа металобаз / металосервісні центри). URL: https://avmg.com.ua/ (дата звернення: 10.12.2025).
2. GMK Center. Аналітика ринку сталі України (місткість ринку, імпорт, споживання прокату; огляди 2023–2025). URL: https://gmk.center/ua/ (дата звернення: 20.12.2025).
3. Ukrmetallurgprom (Укрметалургпром). Статистика та аналітика металургійної галузі України. URL: https://ukrmetprom.org/ (дата звернення: 22.12.2025).

В. К. Лобко, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах стрімкого розвитку цифрової економіки та технологічних трансформацій роль персоналу на підприємстві зазнає суттєвих змін. Традиційні професійні навички поступово доповнюються цифровими компетентностями, які стають необхідною умовою ефективної діяльності суб’єктів господарювання. Підприємства, що прагнуть зберегти та посилити власні конкурентні позиції, змушені адаптуватися до нових вимог ринку праці та інвестувати у розвиток цифрового потенціалу своїх працівників.

Цифрові компетентності персоналу охоплюють сукупність знань, умінь і навичок, пов’язаних з використанням інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Вони включають здатність працювати з цифровими платформами, інформаційними системами, аналітичними інструментами, а також уміння швидко опановувати нові технологічні рішення. У сучасних умовах ці компетентності набувають стратегічного значення, оскільки безпосередньо впливають на ефективність управління та результативність бізнесу [1].

Підвищення рівня цифрових компетентностей персоналу сприяє оптимізації внутрішніх бізнес-процесів. Автоматизація рутинних операцій, використання цифрових систем обліку та управління дозволяють зменшити витрати часу і ресурсів. Працівники, які володіють відповідними навичками, здатні ефективно взаємодіяти з цифровими інструментами, що позитивно відображається на продуктивності праці та якості виконання завдань.

Важливою перевагою цифрово підготовленого персоналу є підвищення гнучкості підприємства. У динамічному ринковому середовищі здатність швидко адаптуватися до змін є одним із ключових чинників конкурентоспроможності. Цифрові компетентності дозволяють працівникам оперативно реагувати на нові виклики, змінювати підходи до роботи та ефективно впроваджувати інноваційні рішення.

Цифрові навички персоналу мають суттєвий вплив на інноваційний розвиток підприємства. Працівники, які добре орієнтуються у цифрових технологіях, активніше залучаються до процесів розробки нових продуктів і послуг, вдосконалення існуючих бізнес-моделей та впровадження сучасних управлінських практик. Це сприяє формуванню стійких конкурентних переваг і зростанню ринкової вартості підприємства [2].

Особливе значення цифрові компетентності мають у сфері управління даними. Здатність персоналу аналізувати великі обсяги інформації, інтерпретувати результати та використовувати їх у процесі прийняття рішень підвищує якість стратегічного та оперативного управління. Дані перетворюються на важливий ресурс, а рівень володіння ними визначає ефективність діяльності підприємства.

У сфері маркетингу та комунікацій цифрові компетентності персоналу забезпечують більш точне розуміння потреб споживачів і тенденцій ринку. Використання цифрових каналів, інструментів аналітики та персоналізованих комунікацій дозволяє підвищити ефективність взаємодії з клієнтами. Це сприяє зростанню лояльності споживачів і зміцненню бренду підприємства.

Важливою складовою цифрових компетентностей є цифрова безпека. Працівники, які володіють знаннями у сфері захисту інформації, здатні мінімізувати ризики витоку даних і кіберзагроз. У сучасних умовах це має критичне значення, оскільки порушення інформаційної безпеки можуть призвести до суттєвих фінансових і репутаційних втрат.

Розвиток цифрових компетентностей персоналу потребує цілеспрямованої політики з боку керівництва підприємства. Навчання, підвищення кваліфікації та створення умов для постійного професійного розвитку стають важливими інструментами управління людськими ресурсами. Підприємства, які системно інвестують у розвиток персоналу, отримують довгострокові переваги у конкурентній боротьбі.

Формування цифрової культури в організації також відіграє значну роль. Вона передбачає відкритість до змін, підтримку інновацій і заохочення використання цифрових технологій у повсякденній діяльності. Такий підхід сприяє зростанню мотивації працівників і підвищенню їх залученості у досягнення стратегічних цілей підприємства.

Цифрові компетентності персоналу впливають на здатність підприємства інтегруватися у міжнародне економічне середовище. Використання сучасних технологій спрощує взаємодію з іноземними партнерами, участь у глобальних ланцюгах створення вартості та вихід на нові ринки. Це особливо актуально в умовах глобалізації та посилення конкуренції [3].

У сучасних економічних умовах, що характеризуються високим рівнем невизначеності та швидкими технологічними змінами, саме цифрові компетентності персоналу стають одним із ключових нематеріальних активів підприємства. Вони

визначають здатність організації до розвитку, стійкості та ефективного функціонування на ринку. Рівень цифрової підготовки працівників безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства та його перспективи у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Дзямулич М. І., Фадєєва І. Г., Шматковська Т. О. Промисловий інтернет речей та його застосування у бізнес-процесах. Економічний форум. 2021. № 3. С. 54–59
2. Тімінський О., Войтенко О., Райчук І. Аналіз моделей і методів діджиталізації бізнес-процесів. Управління розвитком складних систем. 2021. № 46. С. 38–47
3. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2022. Том 74. № 1. С. 61–67

Науковий керівник: Тараненко І.В., д.е.н., професор

В. К. Лобко, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ДАНИХ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки дані перетворюються на один із найважливіших стратегічних ресурсів підприємства. Використання цифрових даних дозволяє компаніям глибше розуміти ринкове середовище, поведінку споживачів і внутрішні бізнес-процеси, що безпосередньо впливає на формування конкурентних переваг.

Цифрові дані охоплюють широкий спектр інформації, включаючи дані про клієнтів, продажі, маркетингові кампанії, операційну діяльність і взаємодію з партнерами. Їх систематичний збір та аналіз створюють основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У порівнянні з традиційними підходами, цифрові дані забезпечують вищу точність і оперативність аналізу [1].

Сутність використання цифрових даних полягає у трансформації інформації в практичні управлінські рішення. Аналітика даних дозволяє підприємствам виявляти приховані закономірності, прогнозувати тенденції та своєчасно реагувати на зміни попиту. Це підвищує адаптивність бізнесу та його здатність до стратегічного розвитку.

Однією з ключових конкурентних переваг, які формуються завдяки цифровим даним, є глибоке розуміння споживача. Аналіз поведінки клієнтів у цифрових каналах дозволяє персоналізувати пропозиції, покращувати сервіс і підвищувати рівень задоволеності. Персоналізація стає важливим чинником лояльності та повторних продажів.

Цифрові дані відіграють важливу роль у підвищенні ефективності маркетингової діяльності. Завдяки аналітиці підприємства можуть оптимізувати рекламні бюджети, оцінювати результативність кампаній і визначати найбільш

ефективні канали комунікації. Це забезпечує більш раціональне використання ресурсів і зростання віддачі від маркетингових інвестицій.

Використання даних сприяє оптимізації внутрішніх бізнес-процесів. Аналіз операційної діяльності дозволяє виявляти неефективні ділянки, зменшувати витрати та підвищувати продуктивність праці. У результаті підприємство отримує конкурентну перевагу за рахунок зниження собівартості та підвищення якості продукції або послуг.

Цифрові дані є важливим інструментом стратегічного планування. На основі історичних і поточних даних підприємства можуть будувати прогнози розвитку ринку, оцінювати ризики та визначати перспективні напрями зростання. Це дозволяє формувати довгострокові конкурентні стратегії.

Особливе значення має використання великих масивів даних та інструментів штучного інтелекту. Машинне навчання та автоматизована аналітика дозволяють обробляти складні дані в режимі реального часу, що підвищує швидкість і якість управлінських рішень. Це створює суттєві переваги для підприємств, які першими впроваджують такі технології.

Використання цифрових даних також сприяє розвитку інновацій. Аналіз споживчих уподобань і ринкових трендів дозволяє створювати нові продукти та послуги, які краще відповідають потребам клієнтів. Інноваційна активність підсилює конкурентні позиції підприємства та його ринкову привабливість.

Важливим аспектом є підвищення якості управління взаємовідносинами з клієнтами. Системи управління даними дозволяють будувати цілісні профілі клієнтів і ефективно управляти взаємодією на всіх етапах споживчого шляху. Це забезпечує стабільні довгострокові відносини та зменшує ризик втрати клієнтів [2].

Разом із перевагами використання цифрових даних супроводжується певними викликами. Підприємства стикаються з проблемами захисту персональної інформації, кібербезпеки та дотримання правових вимог. Недотримання стандартів обробки даних може призвести до репутаційних і фінансових втрат.

Ефективне використання цифрових даних вимагає наявності відповідної організаційної культури та компетенцій персоналу. Підприємства повинні інвестувати в розвиток аналітичних навичок і цифрової грамотності працівників. Це є необхідною умовою перетворення даних на реальну конкурентну перевагу.

У сучасних умовах цифрові дані стають основою інтеграції різних функцій підприємства. Вони об’єднують маркетинг, продажі, фінанси та операційну діяльність у єдину систему управління. Така інтеграція підвищує узгодженість рішень і ефективність управління [3].

Таким чином використання цифрових даних як інструменту посилення конкурентних переваг підприємства є важливою умовою його успішного функціонування в цифровій економіці. Системний підхід до збору, аналізу та використання даних дозволяє підвищити ефективність діяльності, зміцнити ринкові позиції та забезпечити довгострокову конкурентоспроможність.

Список використаних джерел

1. Тімінський О., Войтенко О., Райчук І. Аналіз моделей і методів діджиталізації бізнес-процесів. Управління розвитком складних систем. 2021. № 46. С. 38–47.

2. Чалюк Ю. О. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в умовах цифровізації економіки. Підприємництво та інновації. 2023. № 26. С. 70–79

3. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Цифровізація економіки та її трансформаційний вплив на розвиток стратегічного управлінського обліку. Економічний форум. 2022. № 2. С. 95–100

Науковий керівник: Тараненко І.В., д.е.н, професор

О.І. Маслак, д.е.н., проф., зав.каф.економіки
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського,
м. Кременчук, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку цифрової економіки супроводжується фундаментальним переходом від традиційних лінійних ланцюгів створення вартості до складних, гнучких багатосторонніх платформ. Штучний інтелект (ШІ) виступає базовим драйвером цього процесу, забезпечуючи інтелектуальну реконфігурацію основ бізнес-моделей та змінюючи логіку створення й привласнення організаційної цінності. Для України дослідження зазначених процесів та європейського досвіду має особливу наукову та прикладну значущість. В умовах зовнішнього тиску, дефіциту капіталу та кадрів технології ШІ стають ключовим фактором стійкості, адаптивності та збереження конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу [2].

Варто зазначити, що сьогодні спостерігається унікальний соціо-економічний феномен — «парадокс NRI-адаптації». Попри середні показники загальної мережевої готовності країни (Network Readiness Index), рівень інтеграції ШІ українським малим та середнім бізнесом перевищує аналогічні показники багатьох європейських країн із розвиненою ІТ-інфраструктурою. Опрацювання результатів опитування 216 вітчизняних компаній засвідчило, що 93.1% підприємств уже інтегрували інструменти ШІ у свою діяльність. Розподіл компаній-респондентів за рівнем технологічної зрілості використання інтелектуальних систем наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розподіл підприємств України за стадіями впровадження ШІ

Стадія впровадження	**Операційний зміст та рівень технологічної складності**	**Частка компаній (%)**
Початкова	Тестування, експерименти, використання загальновідомих систем	25.0%
Середня	Регулярне використання ШІ на кількох робочих етапах	29.2%
Просунута	ШІ є частиною стратегії, розробка власних рішень та архітектур	38.9%

Джерело: побудовано на основі даних аналітичного звіту «AI Focus 2026» [1]

Стрімке впровадження ШІ-інструментів посилює ризики витоку інформації. Дослідження підтверджують, що близько 62% запитів користувачів до публічних SaaS-сервісів (таких як ChatGPT чи Gemini) містять конфіденційні або чутливі корпоративні дані, які автоматично інтегруються в глобальні тренувальні датасети зовнішніх провайдерів.

Для захисту комерційної таємниці та мінімізації кіберризиків вітчизняним підприємствам пропонується перехід на концепцію локальних великих мовних моделей (Local LLM / Private GenAI). Розгортання Private GenAI на базі виділеної GPU-інфраструктури (наприклад, рішень провайдера GigaCloud) гарантує повний суверенітет даних, адаптує моделі під вузькоспеціалізовані внутрішні бізнес-процеси та забезпечує до 2 годин щоденної економії часу працівників без ризику витоку інформації за межі корпоративного контуру.

Технології штучного інтелекту в Україні трансформувалися в базову умову збереження конкурентоспроможності бізнесу. Виявлений парадокс NRI-адаптації доводить компенсаторну функцію ШІ, який в умовах воєнного стану та дефіциту ресурсів нівелює нестачу класичних факторів виробництва. Системне масштабування ШІ в національній економіці потребує подолання інституційного вакууму на рівні компаній та забезпечення кібербезпеки через використання локальних обчислювальних моделей.

Список використаних джерел

1. Штучний інтелект в Україні: від хайпу до стратегічної переваги. Аналітичне дослідження «AI Focus 2026» / Агентство візуальних комунікацій Top Lead за підтримки Райффайзен Банку та GigaCloud. Київ : ТОВ «ТОП ЛІД», 2026. 48 с.

2. Yakovenko, Y., & Shaptala, R. (2026). Digital protectionism versus open digital markets: analysis of technology diffusion in European economies. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 1–16. https://doi.org/10.1080/13511610.2026.2657564

Матвєєв Д.І., студент 2-го курсу
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ІННОВАЦІЇ КОМПАНІЇ «HUAWEI» НА РИНКУ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розвиток світової економіки в умовах цифрової трансформації супроводжується появою компаній, які не лише вдосконалюють існуючі технології, а й формують нові стандарти глобального зв’язку та обчислень. Серед таких лідерів особливу увагу заслуговує компанія «Huawei», яка за останні десятиліття трансформувала уявлення про мобільний зв’язок, хмарні сервіси та енергетичну інфраструктуру, ставши символом технологічної стійкості та суверенітету. Ця компанія сьогодні відіграє ключову роль у розгортанні мереж п'ятого покоління (5G), розробці незалежних операційних систем та впровадженні штучного інтелекту в промисловість.

До появи рішень Huawei у сфері 5G, ринок зв’язку характеризувався високою латентністю та обмеженою щільністю підключень 4G-мереж. Технології попереднього покоління ледве справлялися з передачею відео високої якості, але не могли забезпечити роботу безпілотного транспорту чи «розумних» заводів у реальному часі. У 2019 році Huawei здійснила прорив, ставши першим у світі

постачальником комерційних 5G-рішень "end-to-end", що дозволило знизити затримку сигналу до рекордних показників та забезпечити підключення мільйона пристроїв на один квадратний кілометр [1].

Однією з найголовніших інновацій Huawei є розробка HarmonyOS – першої в світі розподіленої операційної системи на базі мікроядра. Цей підхід відкидає традиційну архітектуру ОС на користь безшовної взаємодії між різними типами пристроїв (смартфонами, ПК, авто, IoT). За даними 2025 року, понад 36 мільйонів пристроїв вже працюють на HarmonyOS 5 та 6, а кількість додатків у AppGallery перевищила 350 тисяч [2].

У сфері енергетики Huawei здійснила прорив із технологією FusionCharge. Повністю рідинно-охолоджувані ультрашвидкі зарядні станції потужністю до 600 кВт дозволяють додати 200 км запасу ходу електромобілю всього за 5 хвилин. Ця інфраструктура усунула головний психологічний бар'єр водіїв – «тривогу запасу ходу», і стає ключовою перевагою на ринку цифрової енергетики [3].

Інновація Pangu AI змінила підходи до промислового штучного інтелекту. Замість створення загальних моделей, Huawei застосовує галузеві нейромережі для метеорології, гірничої справи та біомедицини. Це дозволяє скоротити час на складні розрахунки (наприклад, прогноз погоди) у 10 000 разів порівняно з традиційними методами. Також Huawei впровадила технологію інтелектуального водіння, яка станом на кінець 2025 року встановлена на понад 1,4 млн легкових автомобілів. Апаратною основою є чипсети власної розробки Kirin, що дозволило компанії зберегти високу конкурентоспроможність [4].

Отже, інновації Huawei, такі як лідерство у 5G, екосистема HarmonyOS, промисловий ШІ Pangu та мережа ультрашвидких зарядок, вивели компанію на позиції глобального архітектора цифрового майбутнього. У 2025 році компанія інвестувала рекордні 192,3 млрд юанів (21,8% виторгу) у наукові дослідження, що гарантує її подальше домінування на ринку [1].

Список використаних джерел:

1. Huawei Releases 2025. Annual Report. *Huawei: official website*. URL: https://www-file.huawei.com/dam/asset/view/dec782afd1544f558c32fc76e3141334.pdf (дата звернення: 17.05.2026).

2. Huawei highlights AI. Harmony OS and auto momentum in 2025 annual report. *TechNode: website.* URL:https://technode.com/2026/04/01/huawei-highlights-ai-harmonyos-and-auto-momentum-in-2015-annual-report/ (дата звернення: 17.05.2026).

3. Huawei FusionCharge Fully Liquid-Cooled Ultra-Fast Charging. *SKE Solar: website.* URL: https://solar.huawei.com/admin/asset/v1/pro/view/6183827d5c314514ab0dd4d0f5c20941.pdf (дата звернення: 17.05.2026).

4. Pangu AI Models for Industrial Transformation. *Huawei Cloud: official website.* URL: https://www.huaweicloud.com/intl/en-us/product/pangu.html (дата звернення: 17.05.2026).

Науковий керівник: Пилипенко Ю. І., д.е.н., проф.

V. Nesterenko, student of
Ukrainian State University of Chemical Technology, Dnipro, Ukraine

THE AI BUBBLE

Overwhelmingly dominated part of global AI market are giant companies based in the US. These companies created an economical bubble for themselves where Hardware providers (notably Nvidia, AMD, Intel, Microsoft), Cloud and Software service providers (Oracle, CoreWeave, Nebius, Microsoft) and GenAI or LLM model providers (OpenAI, xAI, Figure AI, Mistral) all make deals with each other, circulating investments, products, services and money. These circular deals in turn generate attraction for investors that fuel all participants of the bubble. And therefore, the stock prices for them go up.

The problem with bloated value of companies is that GenAI was never profitable, in fact, it's reportedly losing money when consumers use it.

This AI bubble hugely begun to be compared to dot-com bubble. On the dawn of the Internet, cross-selling between start-ups and companies, inflation of perceived growth destroyed trillions in investor wealth and triggered a global recession. It was driven primarily by companies with no profits, negative cash flows, and business models predicated on growth at any cost. It is very similar to the situation we have with AI bubble, but some argue the new one is way worse. While underlying technologies (e.g., fibre-optic cables) made before dot-com bubble burst proved revolutionary and we still use them to this day, AI chips physically deteriorate in 1-3 years and become obsolete once the next generation of hardware arrives.

AI models are being widely adopted in day-to-day use. With both EU and US reaching more than 25% of the working age population using AI at the end of 2025, and global AI diffusion by economy being 16.3% and rising, more and more people will grow accustomed to and dependent on AI use. At that point, companies behind the models could heavily raise the prices on their product in hopes of turning to profit.

On the other hand, some companies are going back on their decisions to integrate AI features where they don't belong. Notably, in an interview with Insider, Uber's operations chief said it was becoming harder to justify AI costs within the company. There was also a case of a $100M lawsuit in Texas against Pizza Hut and it's AI-optimized platform for food delivery where it caused significant delays and pummelled consumer satisfaction. Using AI counted as a cheap alternative to human workers (Uber was slowing hiring to counter its investments in AI), but if it's upkeep cost and potential for mistakes outweighs the utility it brings, there isn't much of a sense for companies to continue funding it.

The model of prioritising stock growth and quarterly gains isn't new. Looking at a huge example of this strategy, the fallout of General Electric, we can see that laying people off and hindering companies' infrastructure leads to its decline when they can't sustain the "bubble" they made.

EU's situation is vastly different from US despite their usage of AI among the working age population, with the rates being 44% in France and 27% in Bulgaria. US reported the lowest level of trust in its own government to regulate AI, at 31%. Globally, the EU is trusted more than the US or China to regulate AI effectively. There is more use of AI and less fear of losing a job because of it in Western part of EU. This uneven adoption feeds into the central paradox of job automation versus augmentation. People

with strong unions and labour protections feel secure and use AI for augmentation, conversely, less protected by the government fear losing them to job automation. The strict regulations about AI and human rights in EU prevented the AI bubble forming in there. Should it burst, EU won't suffer as much as the epicentre, but still feel the waves.

AI is poised to be the most transformative technology of the 21st century. But its benefits won't be evenly distributed unless we guide its development thoughtfully.

List of references

1. Emily Forgash, Agnee Ghosh on Bloomberg (2025) [e-Source] – Link: https://www.bloomberg.com/news/features/2025-10-07/openai-s-nvidia-amd-deals-boost-1-trillion-ai-boom-with-circular-deals
2. Aditya Challapally, Chris Pease, Ramesh Raskar, Pradyumna Chari STATE OF AI IN BUSINESS 2025 [e-Source] – Link: https://mlq.ai/media/quarterly_decks/v0.1_State_of_AI_in_Business_2025_Report.pdf
3. Red lotus Capital on Medium (2025) [e-Source] – Link: https://redlotuscapitals.medium.com/historical-analysis-of-the-us-stock-markets-dot-com-bubble-era-1995-early-2000-4b4ffb18768d
4. Anton Shilov on tom'sHardware (2024) [e-Source] – Link: https://www.tomshardware.com/pc-components/gpus/datacenter-gpu-service-life-can-be-surprisingly-short-only-one-to-three-years-is-expected-according-to-unnamed-google-architect
5. AI Economy Institute, Microsoft (2026) [e-Source] – Link: https://www.microsoft.com/en-us/corporate-responsibility/topics/ai-economy-institute/reports/global-ai-adoption-2025/
6. Aditi Bharade on Business Insider (2026) [e-Source] – Link: https://www.businessinsider.com/uber-coo-andrew-macdonald-ai-token-spending-harder-justify-2026-5
7. Katherine Tangalakis-Lippert on Business Insider (2026) [e-Source] – Link: https://www.businessinsider.com/pizza-hut-ai-system-dragontail-lawsuit-franchisee-2026-5
8. David Gelles (2022) The Man Who Broke Capitalism
9. Stanford HAI The 2026 AI Index Report [e-Source] – Link: https://hai.stanford.edu/ai-index/2026-ai-index-report
10. CEDEFOP (2025) Skills empower workers in the AI revolution [e-Source] – Link: https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/9201

Supervisor: Dr.Sc. in Economics, Assoc. Prof. I. Strelchenko

Л.О. Нікіфорова, к.е.н., доцент
Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна

«ШІ-ОПТИМІЗАЦІЯ» ЯК ПАСТКА СУЧАСНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту (ШІ) радикально змінив ландшафт цифрової економіки, трансформувавши підходи до створення контенту,

програмування, дизайну, маркетингу та управління бізнес-процесами. Водночас поряд із перевагами автоматизації дедалі помітнішою стає інша тенденція, так звана «пастка цифровізації», коли компанії використовують інтелектуальний та творчий капітал працівників для навчання алгоритмів, які згодом стають підставою для скорочення цих самих фахівців [1, 2]. У 2025-2026 роках поняття «ШІ-оптимізації» перестало бути лише теоретичною загрозою та перетворилося на одну з ключових корпоративних стратегій великих компаній [2]. Особливо помітним цей процес став у креативних індустріях, де людська творчість тривалий час вважалася незамінною.

Одним із найбільш резонансних прикладів стали скорочення у компанії Disney та підрозділах Marvel Studios навесні 2026 року [3]. За даними низки медіа, було звільнено значну частину працівників, пов'язаних із візуальним розвитком, а це художники, дизайнери середовища, концепт-артисти та фахівці із візуалізації. Формально компанія пояснила це «оптимізацією» та переходом до більш «технологічно орієнтованої» моделі роботи. Автор підтримує думку окремих медія, про те, що ці події напряму пов'язані із впровадженням генеративних ШІ-інструментів, що використовують накопичені творчі напрацювання художників для автоматизованого створення нового контенту [3, 4].

Схожі процеси відбуваються і в геймдев-секторі. Компанія King (підрозділ Microsoft/Activision Blizzard), відома завдяки грі Candy Crush, у липні 2025 року скоротила близько 200 співробітників у рамках масштабної хвилі звільнень Microsoft Gaming, що охопила понад 9 000 осіб у всій ігровій дивізії [5]. Постраждали переважно фахівці з дизайну рівнів, UX, нарративного копірайтингу та дослідження користувачів. Особливий суспільний резонанс викликало те, що протягом кількох років ці самі працівники навчали внутрішні ШІ-інструменти, і саме ці інструменти стали підставою для їхнього звільнення. Таким чином відбувається зміна пріоритетів: людський капітал дедалі частіше розглядається не як стратегічний ресурс, а як тимчасова складова етапу навчання алгоритмів.

Слід відмітити, що головна небезпека такої «оптимізації» полягає не лише у втраті робочих місць, а й у руйнуванні професійної спадкоємності. У результаті виникає парадоксальна ситуація: ринок потребує досвідчених експертів для контролю та коригування роботи ШІ, але водночас зникає середовище, у якому ці експерти можуть формуватися. Така модель створює довгострокову загрозу деградації творчого та інтелектуального потенціалу галузей.

Окремого значення набуває етичний аспект проблеми. Використання результатів людської праці для навчання алгоритмів без належних гарантій захисту працівників ставить під сумнів принципи добросовісності цифрової трансформації. Фактично працівники навчають системи, які згодом можуть позбавити їх роботи. Подібна практика створює новий тип цифрової експлуатації, де знання та креативність людини перетворюються на ресурс для автоматизованого витіснення самої людини з професії.

Водночас слід підкреслити, що проблема полягає не у самому штучному інтелекті як технології. ШІ має значний потенціал для підвищення продуктивності, автоматизації рутинних процесів, прискорення аналітики та підтримки прийняття рішень. У багатьох сферах він може стати ефективним інструментом допомоги людині. Однак небезпечною є модель, за якої ШІ розглядається не як інструмент підсилення людської праці, а як механізм її повного заміщення.

Саме тому у сучасному науковому та політичному дискурсі дедалі активніше обговорюється необхідність етичного та правового регулювання використання генеративного ШІ. Наприклад, Іспанія у березні 2025 року ухвалила законопроєкт, що очікує остаточного затвердження парламентом і передбачає штрафи до €35 млн або 7% глобального обороту компанії за відсутність належного маркування «AI-generated» контенту [6].

Отже, цифрова трансформація має ґрунтуватися на принципі «human-centered AI», де штучний інтелект виступає інструментом підтримки людини, а не її повної заміни. У перспективі доцільним є формування нормативних механізмів, які б:

- гарантували прозорість використання ШІ у трудових відносинах;
- захищали результати інтелектуальної та творчої праці працівників;
- обмежували практики недобросовісного витіснення персоналу після навчання ШІ-систем;
- стимулювали моделі співпраці людини та ШІ, а не конкуренції між ними.

Таким чином, головний виклик сучасної цифровізації полягає не у самому розвитку штучного інтелекту, а у способі його використання. Якщо ШІ стане виключно інструментом скорочення людей заради короткострокової економії, це може призвести до деградації професійних спільнот, втрати творчого потенціалу та поглиблення соціальної нерівності. Натомість використання ШІ як допоміжного інструменту здатне забезпечити баланс між технологічним прогресом, економічною ефективністю та збереженням цінності людської праці.

Список використаних джерел

1. AP News. (2025). *Tech companies continue workforce reductions amid expansion of AI infrastructure*. AP News. https://apnews.com/article/65f9944fa25306bf5c975dd94805731e

2. Euronews. (2025, March 12). *Spain could fine AI companies up to €35 million for mislabelling AI-generated content*. Euronews. https://www.euronews.com/next/2025/03/12/spain-could-fine-ai-companies-up-to-35-million-in-fines-for-mislabelling-content

3. TechRepublic. (2026). *Marvel and Disney layoffs raise concerns about AI use in creative industries*. TechRepublic. https://www.techrepublic.com/article/news-marvel-layoffs-ai-hollywood-animation/

4. Kotaku. (2026). *Marvel Actor Blasts Disney Layoffs And Blames Them On AI*. https://kotaku.com/marvel-actor-still-in-disbelief-over-disneys-sweeping-layoffs-claims-artists-are-now-being-replaced-by-ai-2000692436

5. TechSpot. (2025). *Candy Crush studio hit by layoffs as AI tools expand in game development*. TechSpot. https://www.techspot.com/news/108684-candy-crush-studio-hit-layoffs-ai-takes-over.html

6. Gobierno de España, Consejo de Ministros. (2025, 11 de marzo). *Anteproyecto de Ley para el buen uso y la gobernanza de la Inteligencia Artificial*. La Moncloa. https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/referencias/paginas/2025/20250311-referencia-rueda-de-prensa-ministros.aspx

Y.S. Nikiforova, student
Vistula Academy of Finance and Business, Warsaw, Poland

GENERATIVE ART AND ARTIST COPYRIGHT IN THE CONTEXT OF AI DEVELOPMENT

In today's digital society, artificial intelligence technologies are rapidly penetrating various areas of human creative activity, in particular, graphic design, digital art, and visual communications. One of the most common areas has become generative art: creating images using neural networks and machine learning algorithms. Modern generative systems are able to produce illustrations, concept art, advertising layouts, and characters based on a user's text request in a matter of seconds.

Despite technological progress, the active spread of generative art causes significant controversy among artists, designers and illustrators. Real-world lawsuits such as Getty Images against Stability AI and artists' class action lawsuits against Midjourney and DeviantArt in 2023 reveal a systemic conflict between tech corporations and the creative community. In this regard, the study of the influence of generative art on the artist's activities and the protection of his intellectual property is of particular relevance.

Generative art is a branch of digital art in which artistic content is created using algorithms, software, and artificial intelligence systems. Unlike traditional art, where the author independently forms the composition and artistic image, in generative art, a significant part of the work is performed by an algorithm based on statistical patterns of large data sets. The most common content generation tools today are DALL·E3 by OpenAI, Midjourney v6, Stable Diffusion 3 and Adobe Firefly 3. The educational datasets of these systems contain billions of various images from the open Internet (in particular, LAION-5B at the time of release in 2022 numbered 5.85 billion image-text pairs), among which there is a significant number of artists' works uploaded without their knowledge and consent.

It should be noted that there is a fundamental difference between human creativity and algorithm generation. Human creativity is based on personal experiences, emotions, cultural environments, and individual vision. Instead, AI operates with statistical patterns of available data, without subjective experience [1].

The use of AI significantly affects the activities of artists and graphic designers. On the one hand, generative technologies simplify the process of creating visual content and speed up the implementation of technical tasks. On the other hand, according to a report by the McKinsey Global Institute, back in 2023, it was predicted that by 2030, about 30% of tasks in the creative industries could be automated, which directly threatens the employment of freelancers and junior professionals.

The problem of imitating the individual style of the artist is especially acute. Generative models are able to reproduce the formal features of the author's style, such as coloristics, composition, technique, but not personal experience and semantic content, which are the basis of creative identity. In fact, it means the commercial use of many years of creative work of an artist without their permission and remuneration. The protest movement of artists under the hashtag #NoAIArt (as part of the #HumanArtistsMatter campaign) on the ArtStation platform in 2022-2023 clearly demonstrated the scale of

discontent in the creative community. This led to a massive migration of authors to alternative resources, in particular to the Cara platform, where a strict "No-AI" policy is in effect and technologies have been introduced to protect against unauthorized training of neural networks.

It is such precedents that have led to the need to improve legal regulation in the field of generative AI, which is currently at the stage of active formation. In 2024, the European Union passed the AI Act, the world's first comprehensive AI law, which obliges generative model providers to disclose information about the training data used and comply with copyright [2]. The US and China have also issued relevant clarifications: the US Copyright Office (USPTO) noted in 2023 that images created exclusively by AI without human creative input are not subject to copyright protection [3]. However, despite these steps, the issue of AI content authorship remains ambiguous in most jurisdictions. The status of a prompt engineer, the legitimacy of using protected works to train models, and the mechanisms of compensation to authors remain uncertain. As an example, the Getty Images court case against Stability AI in 2023 became a precedent, with the plaintiff claiming that the company used more than 12 million licensed images without permission [4].

Art has always been a way of expressing a person's personal experiences, emotions and worldview. Currently, there is no evidence that algorithms are able to reproduce the true creative individuality of the artist in its entirety, that is the semantic, cultural and emotional content of the work. That is why it is important to support the development of traditional and digital art created by man, maintain design education and respect for the author's work.

In turn, AI can be an effective auxiliary tool for generating sketches, finding references, automating routine tasks, etc. However, its use should not violate the rights of artists or replace human creativity. The Spawning.ai platform, which provides artists with the opportunity to optimally protect their works from inclusion in educational datasets (opt-out), is an example of a technological solution to this problem [5].

Consequently, generative art is one of the most controversial phenomena of modern digital culture. Despite significant technological opportunities, its proliferation raises serious problems related to copyright, intellectual property protection and the preservation of the role of the artist in society. One of the main threats is the use of artists' works to train neural networks without their permission, which leads to imitation of creative styles and devaluation of author's work. The spread of generative technologies is also gradually changing the labor market in the creative industries, creating new risks for freelancers and junior specialists. To resolve the situation, it is necessary: to improve legislation in the field of copyright protection, taking into account the realities of AI (following the example of the EU AI Act); introduce transparent opt-in/opt-out mechanisms for the use of creative work in model training; ensure mandatory labeling of AI content; to support design education and respect for the creative work of man. Artificial intelligence should remain an auxiliary tool of the artist, not a substitute for it.

References

1. Boden M. A. *Creativity and Art: Three Roads to Surprise*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 272 p.

2. European Parliament. *Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act)* // Official Journal of the European Union. 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689

3. U.S. Copyright Office. *Copyright and Artificial Intelligence. Part 1: Digital Replicas*. Washington, D.C. : U.S. Copyright Office, 2024. URL: https://www.copyright.gov/ai/

4. *Getty Images (US), Inc. v. Stability AI, Inc.* Case No. 1:23-cv-00135. U.S. District Court, District of Delaware, 2023.

5. Spawning.ai. *Have I Been Trained? Artist opt-out registry*. URL: https://haveibeentrained.com

Supervisor: Strelchenko I.I., Doctor of Economics, Associate Professor.

Є.Ю. Остапцев, аспірант
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, Україна

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A TOOL FOR THE DEVELOPMENT OF SMART TOURISM IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL TRANSFORMATION OF EUROPE'S ECONOMY

The European tourism sector stands at a critical juncture where digital transformation is no longer optional but imperative for sustainable growth and competitiveness. As Europe accelerates its digital economy agenda through initiatives like the Digital Europe Programme and the European Data Strategy, artificial intelligence (AI) has emerged as a cornerstone technology for developing SMART tourism – a concept that integrates sustainability, management, accessibility, resources, and technology. This article explores how AI serves as a transformative tool in reshaping Europe's tourism landscape within the broader context of continental digital transformation.

Europe's economy is undergoing a fundamental restructuring driven by digital technologies. The European Commission's digital transformation strategy aims to make Europe fit for the digital age, with tourism identified as a priority sector.

The concept of SMART tourism extends beyond mere digitization. It encompasses intelligent systems that enhance visitor experiences, optimize resource management, support sustainable practices, and enable data-driven decision-making by tourism stakeholders. AI technologies – including machine learning, natural language processing, computer vision, and predictive analytics – provide the computational intelligence necessary to achieve these objectives at scale [1].

AI-powered recommendation systems have revolutionized how tourists discover and engage with destinations. Machine learning algorithms analyze vast datasets including browsing history, social media activity, and previous travel patterns to deliver hyper-personalized suggestions for accommodations, attractions, and experiences. European platforms like Amadeus and TUI have integrated AI to create customized itineraries that match individual preferences, budgets, and travel styles [2].

Chatbots and virtual assistants powered by natural language processing provide 24/7 multilingual support to tourists, addressing Europe's linguistic diversity challenge. These AI agents handle booking inquiries, provide destination information, and resolve common

issues, significantly enhancing accessibility for international visitors while reducing operational costs for tourism businesses.

European cities such as Barcelona, Amsterdam, and Copenhagen employ AI-driven systems for intelligent crowd management. Computer vision and sensor networks combined with predictive algorithms forecast visitor flows to popular attractions, enabling authorities to implement dynamic pricing, timed entry systems, and alternative route suggestions. This technology directly addresses overtourism – one of Europe's most pressing tourism challenges by distributing visitors more evenly across time and space.

AI-based revenue management systems optimize pricing strategies for hotels, airlines, and attraction operators by analyzing real-time demand signals, competitor pricing, seasonal patterns, and external factors like weather or events. This dynamic approach maximizes revenue while improving accessibility through strategic discounting during off-peak periods.

Supporting Europe's Green Deal objectives, AI contributes significantly to sustainable tourism development. Smart energy management systems in hotels use machine learning to optimize heating, cooling, and lighting based on occupancy patterns, reducing carbon footprints by up to 30%. Predictive maintenance algorithms minimize resource waste by identifying equipment failures before they occur.

AI-powered platforms analyze environmental impact data, helping destinations monitor and manage their ecological footprint. The European Tourism Indicator System (ETIS) increasingly incorporates AI analytics to track sustainability metrics and guide policy decisions toward more responsible tourism practices.

Europe's rich cultural heritage benefits substantially from AI technologies. Computer vision and deep learning enable high-resolution 3D reconstruction of historical sites, creating digital twins for preservation and virtual tourism experiences. Museums across Europe deploy AI-powered augmented reality applications that provide immersive, context-aware information to visitors, transforming static exhibitions into interactive learning experiences.

Natural language processing facilitates automatic translation of cultural content, making Europe's diverse heritage accessible to global audiences while preserving local languages and narratives.

Despite its transformative potential, AI implementation in European tourism faces several challenges. Data privacy concerns are paramount, particularly given the General Data Protection Regulation (GDPR) framework. Tourism businesses must balance personalization benefits with strict data protection requirements, ensuring transparent and ethical AI practices [3].

The digital divide presents another significant challenge. While major European destinations and large tourism enterprises possess resources for AI adoption, smaller businesses and peripheral regions risk being left behind. The European Commission's Digital Europe Programme addresses this through funding mechanisms and capacity-building initiatives, but substantial work remains to ensure inclusive digital transformation [3].

Skills gaps represent a critical bottleneck. The tourism workforce requires upskilling and reskilling to effectively collaborate with AI systems. Educational institutions and industry associations must develop comprehensive training programs that combine hospitality expertise with digital literacy [4].

Additionally, concerns about AI replacing human jobs in tourism require careful management. The focus should be on augmenting human capabilities rather than

wholesale replacement, emphasizing how AI handles routine tasks while freeing employees for higher-value creative and interpersonal activities that define quality tourism experiences.

Europe's regulatory approach to AI, exemplified by the proposed AI Act, positions the continent as a leader in responsible AI governance. This framework establishes risk-based regulations that promote innovation while protecting fundamental rights – an approach particularly relevant for tourism applications involving personal data and public safety [4].

Looking forward, the integration of AI with other emerging technologies like 5G, Internet of Things, and blockchain will create increasingly sophisticated SMART tourism ecosystems. European destinations that strategically invest in AI infrastructure, skills development, and ethical frameworks will gain competitive advantages in the global tourism marketplace.

Artificial intelligence represents a powerful catalyst for SMART tourism development within Europe's digital transformation agenda. By enabling personalized experiences, intelligent management, sustainable practices, and cultural preservation, AI technologies help European tourism evolve to meet 21st-century challenges and opportunities.

Success requires coordinated efforts among policymakers, industry stakeholders, technology providers, and educational institutions to ensure that AI adoption is inclusive, ethical, and aligned with European values. As Europe continues its digital journey, AI-powered SMART tourism will play an increasingly vital role in economic prosperity, cultural exchange, and sustainable development across the continent.

References

1. Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). "Smart tourism: foundations and developments." Electronic Markets, 25(3), 179-188. URL: https://doi.org/10.1007/s12525-015-0196-8

2. Ivars-Baidal, J. A., Celdrán-Bernabeu, M. A., Mazón, J. N., & Perles-Ivars, Á. F. (2021). "Smart destinations and the evolution of ICTs: a new scenario for destination management?" Current Issues in Tourism, 24(13), 1581-1600. URL: https://doi.org/10.1080/13683500.2017.1388771

3. The Digital Europe Programme. European Commission: веб-сайт. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme

4. AI Act | Shaping Europe’s difital future. European Commission: веб-сайт. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai

Д. Г. Охремчук, студентка
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука» м. Рівне, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЗАГРОЗИ ТА ВИКЛИКИ ШІ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Штучний інтелект надає безліч перспектив для розвитку цифрової економіки, від автоматизації бізнес-процесів до створення нових продуктів і послуг. Однак разом з цими перевагами виникають значні ризики, які можуть вплинути на

стійкість та стабільність економічного середовища. Ця проблема вимагає уважного аналізу та вироблення стратегій для мінімізації ризиків і максимізації користі від використання штучного інтелекту у цифровій економіці. [1]

До ефективних ШІ-інструментів, які використовують бізнеси у своєму маркетингу можна віднести наступні:

● Управління контентом і пошуковою оптимізацією. До прикладу одна з найбільших компанія яка надає медіа-послуги Netflix, використовує ШІ для пропозиції відеоконтенту передплатникам, тобто 80% того, що люди обирають подивитись на даній платформі пов'язане з роботою ШІ.

● Чат-боти і data-learning (вивчення даних). Наприклад, компанія Starbucks використовує месенджер Facebook, щоб приймати складні замовлення, це їм допомагає оптимізувати свою роботу та відповідно витрачати менше часу на прийом замовлень.

● Голосовий пошук і віртуальні помічники. Завдяки інтеграції цих помічників такі голосові помічники як Google, Siri, Alexa і Cortana набули своєї популярності.

● Прогнозна аналітика та прогнозування продажів. Це одна з найбільших переваг ШІ, здатність прогнозувати поведінку клієнтів і обсяги продажів використовуючи при цьому інтелектуальну аналітику.

● Алгоритм взаємодії з користувачем і персоналізація. До прикладу, один з найбільших виробників одягу Asos помітив, що багато покупців використовують функцію збереження товару та зберігають від 50 до 500 позицій в обраному, тому вони ввели функцію «Дошки» і це допомогло їм розділити позиції по категоріям створеними самостійно або з рекомендаціями від сайту [2]

Хоча використання штучного інтелекту має вагомі переваги, воно також супроводжується ризиками та викликами, які потрібно враховувати:

● Втрата робочих місць через роботизацію та автоматизацію: ШІ може призвести до автоматизації рутинних завдань, що може призвести до зменшення попиту на ручних працівників у ряді секторів, це може викликати безробіття та нерівність.

● Проблеми з безпекою даних та приватністю: збільшення обсягу обробки даних та їх використання штучним інтелектом може створювати ризики для безпеки даних та приватності користувачів.

● Соціальні та етичні питання: використання ШІ може спричинити соціальні та етичні проблеми, такі як вплив на працю та зайнятість, упередженість у рішеннях, нерівний доступ до технологій та інші аспекти [3].

Враховуючи вищезгадані переваги, ризики та стрімкий розвиток штучного інтелекту в Україні його регулювання стає все більш актуальним питанням. Україна, як країна-кандидат на вступ до ЄС, має запровадити національне регулювання у сфері штучного інтелекту відповідно до європейського законодавства. Однак на сучасному етапі розвитку сучасних технологій в Україні надто стрімкий рух до жорсткого регулювання розробки та використання ШІ може не лише стримувати інновації, а й обмежувати використання певних ШІ, які зараз важливі у військовій промисловості. У той же час повна відмова від стандартів і правил ставить під загрозу права тих, хто може постраждати від неконтрольованого використання ШІ [4].

Наразі в Україні діють галузеві норми щодо ШІ. Зокрема, питання автоматичної обробки даних частково врегульовано Законом України «Про захист персональних даних». Запропоноване законодавство у сфері захисту персональних даних додатково розробить це питання та приведе стандарти у відповідність до вимог Загального регламенту захисту даних. ШІ також фігурує в українському законі «Про авторське право і суміжні права», де він фігурує Серія Економіка. Випуск 1 (63) 20 як система, здатна створювати неоригінальні об'єкти, створені комп'ютерними програмами. Незважаючи на те, що в Україні ще немає вичерпних нормативно-правових актів з цього питання, за участю представників профільних компаній, науковців та освітян, Експертного комітету зі штучного інтелекту Міністерства цифрової трансформації було створено дорожню карту регулювання штучного інтелекту в Україні. Це допоможе українським компаніям підготуватися до прийняття законодавства, схожого на законодавство Європейського Союзу про штучний інтелект, а також допоможе громадянам навчитися захищатися від його ризиків [5]

Штучний інтелект став фундаментальним чинником трансформації сучасної цифрової економіки, справляючи значний вплив на розвиток бізнес-процесів та ключові аспекти суспільного життя. Його активна інтеграція в медицину, фінанси, виробництво та торгівлю відкриває безпрецедентні можливості для оптимізації ресурсів, глибокого аналізу даних та підвищення ефективності стратегічного управління. Водночас стрімкий технологічний прогрес супроводжується вагомими викликами, серед яких ключовими є питання етики, безпеки персональних даних та необхідність адаптації ринку праці до умов масової автоматизації. Зміна вимог до компетенцій фахівців та потенційне заміщення певних професій вимагають від суспільства розробки нових стратегій навчання та ефективної взаємодії з інтелектуальними системами. Саме тому для максимізації позитивного ефекту від впровадження ШІ та мінімізації супутніх ризиків необхідний комплексний підхід, що базується на синергії технічних інновацій із соціально-економічною відповідальністю. Тільки через консолідовані зусилля у формуванні чітких стандартів, етичних принципів та дієвих регуляторних механізмів можна забезпечити сталий розвиток цифрового середовища, де технології слугуватимуть прогресу людства та зміцненню економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. В.М. Лисий «Науковий вісник Ужгородського Університету 2024» https://visnyk-ekon.uzhnu.edu.ua/article/view/302848

2. Vplyv shtuchnoho intelektu na rozvytok povedinkovoyi ekonomiky [The impact of artificial intelligence on the development of behavioral economics]. (2023). Retrieved from: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7ae68da8-f6f6-451e-b755-a4f8010728fc/content [in Ukrainian].

3. Тенденції розвитку технологій штучного інтелекту: економіко-правовий аспект // 2019. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e84a46deb4f5-4d78-aa6d-0402063ba4e1/content.

4. Регулювання ШІ в Україні: головні тенденції та виклики // 2023. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://dc.org.ua/news/regulyuvannya-shi-v-ukrayini-golovni-tendenciyi-ta-vyklyky.
5. Законодавче регулювання використання штучного інтелекту: Україна та Світ // 2024. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://university-blog.lnu.edu.ua/story-15/.
Науковий керівник: Онофрійчук О. П., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

С.О. Палєга, студентка
Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЧИННИКИ ЦИФРОВОГО МАРКЕТИНГУ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах ринкової економіки конкурентоспроможність підприємства є одним із ключових показників його успішності довгострокового розвитку. Високий рівень конкуренції змушує компанії постійно вдосконалювати свою діяльність, шукати нові способи залучення споживачів та підвищення ефективності використання ресурсів. Важливу роль у забезпеченні конкурентних переваг відіграє маркетинг, який дозволяє підприємству краще розуміти потреби цільової аудиторії, формувати привабливу пропозицію та зміцнювати свої позиції на ринку.

Конкурентоспроможність підприємства значною мірою залежить від ефективності його маркетингової діяльності. Для досягнення стійких позицій на ринку компанія повинна враховувати низку маркетингових чинників, серед яких особливе значення мають:

1. Якість продукції та послуг.

Споживачі дедалі більше звертають увагу на надійність, функціональність і безпечність товарів. Висока якість продукції сприяє формуванню позитивної репутації підприємства, збільшує рівень довіри клієнтів та стимулює повторні покупки.

2. Цінова політика.

Ціна є одним із головних критеріїв вибору товару. Підприємство повинно встановлювати таку ціну, яка буде прийнятною для споживачів і водночас забезпечуватиме отримання прибутку. Для цього використовуються різні інструменти, зокрема знижки, акції та програми лояльності.

3. Маркетингові комунікації.

Ефективне просування продукції дозволяє привернути увагу потенційних покупців та сформувати позитивний імідж компанії. До основних засобів комунікації належать реклама, зв'язки з громадськістю, цифровий маркетинг і соціальні мережі.

4. Бренд та ділова репутація.

Сильний бренд допомагає підприємству виділятися серед конкурентів і створює додаткову цінність для споживачів. Відомі компанії часто мають перевагу на ринку завдяки довірі клієнтів та сформованому позитивному образу.

5. Система збуту та логістика.

Доступність товару для споживача є важливою умовою успішних продажів. Швидка доставка, зручні канали реалізації та якісне обслуговування сприяють підвищенню задоволеності клієнтів і зміцненню конкурентних позицій підприємства.

6. Маркетингові дослідження.

Постійний аналіз ринку, вивчення потреб споживачів та моніторинг діяльності конкурентів дозволяють підприємству своєчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Це сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і підвищенню ефективності маркетингової діяльності.

Таким чином, кожен із зазначених чинників впливає на здатність підприємства успішно конкурувати на ринку. Їх комплексне використання створює умови для формування стійких конкурентних переваг та забезпечує довгостроковий розвиток компанії.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф., Келлер К. Л. Маркетинговий менеджмент.
2. Балабанова Л. В. Маркетинг підприємства. – Київ: Центр учбової літератури, 2021.

Науковий керівник: Стрельченко І.І., д.е.н., проф.

Е.В. Плющ, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

МАРКЕТИНГОВІ ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки конкурентоспроможність підприємства визначається його здатністю ефективно адаптуватися до змін зовнішнього середовища та формувати стійкі конкурентні переваги. Одним із ключових факторів забезпечення конкурентоспроможності є система маркетингу, яка орієнтує діяльність підприємства на задоволення потреб споживачів та створення цінності для них.

Відповідно до класичної концепції маркетинг-міксу (4P: product, price, place, promotion), формування конкурентоспроможності базується на комплексному управлінні товарною, ціновою, збутовою та комунікаційною політикою. Зокрема, висока якість продукції та її інноваційність дозволяють підприємству виділятися серед конкурентів, тоді як гнучка цінова стратегія сприяє залученню різних сегментів споживачів.[1]

Наприклад, компанія Apple реалізує стратегію диференціації, роблячи акцент на унікальному дизайні та бренді, що дозволяє встановлювати преміальні ціни, тоді як Xiaomi використовує стратегію цінового лідерства, пропонуючи функціональні продукти за доступною ціною.

Згідно з теорією конкурентних переваг Майкл Портер, підприємства можуть досягати успіху через реалізацію стратегій лідерства за витратами, диференціації або фокусування.[2] Важливу роль також відіграє концепція STP-маркетингу (segmentation, targeting, positioning), яка передбачає сегментацію ринку, вибір

цільових сегментів та формування чіткого позиціонування.[3] Це дозволяє створити унікальну ціннісну пропозицію (value proposition), яка підвищує лояльність клієнтів і зміцнює ринкові позиції підприємства.

У сучасних умовах цифровізації особливого значення набувають інструменти digital-маркетингу, зокрема соціальні мережі, контент-маркетинг та використання аналітики великих даних (Big Data).Наприклад, компанія Netflix активно застосовує персоналізацію контенту на основі поведінкових даних користувачів, що підвищує рівень задоволеності клієнтів і знижує відтік аудиторії.

Основними напрямами підвищення конкурентоспроможності підприємства є удосконалення маркетингової стратегії, розвиток бренду як ключового нематеріального активу, впровадження інновацій у продукт і сервіс, а також підвищення рівня клієнтоорієнтованості. Важливим є також формування ефективної системи комунікацій із споживачами та використання сучасних цифрових технологій для аналізу ринку і прогнозування попиту.

Отже, маркетингові чинники є визначальними у формуванні конкурентоспроможності підприємства, а їх системне та комплексне використання забезпечує створення довгострокових конкурентних переваг і стійкий розвиток підприємства в умовах посилення конкуренції. Водночас ефективність маркетингової діяльності значною мірою залежить від здатності підприємства своєчасно адаптуватися до змін ринкового середовища, впроваджувати інноваційні підходи та використовувати сучасні аналітичні інструменти. Орієнтація на потреби споживачів, розвиток бренду та застосування стратегічного маркетингового планування сприяють підвищенню ринкової вартості підприємства, зміцненню його позицій на ринку та забезпеченню довгострокової ефективності діяльності.

Список використаних джерел

1. Концепція 4P URL : https://keepincrm.com/4p-concept
2. Загальні конкурентні стратегії (за М. Портером) URL : https://buklib.net/books/26095/
3. STP-маркетинг URL : https://studfile.net/preview/5392782/page:54/

Разумова М.О., студентка
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ІНСТРУМЕНТИ DIGITAL-РЕКЛАМИ В СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОЦІНКА ЇХ ЕФЕКТИВНОСТІ

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій digital-реклама стала невід’ємною складовою маркетингових комунікацій підприємства. Більшість компаній активно переходять у цифровий простір, оскільки саме інтернет забезпечує швидкий доступ до великої аудиторії, дозволяє персоналізувати рекламні повідомлення та контролювати результати рекламних кампаній у режимі реального часу. Використання digital-інструментів сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, збільшенню впізнаваності бренду та формуванню довгострокових відносин зі споживачами.

Digital-реклама охоплює комплекс інструментів онлайн-комунікації, які використовуються для просування товарів, послуг або бренду через цифрові канали. Найбільш популярними інструментами є контекстна реклама, таргетована реклама в соціальних мережах, SEO-просування, email-маркетинг, контент-маркетинг, відеореклама та influencer-маркетинг [1]. Кожен із цих інструментів виконує окрему функцію у системі маркетингових комунікацій підприємства та має власні особливості використання.

Одним із найефективніших інструментів є контекстна реклама, яка працює через пошукові системи, зокрема Google. Її перевага полягає в тому, що рекламні оголошення демонструються користувачам відповідно до їх пошукових запитів. Наприклад, якщо людина шукає спортивне взуття, їй одразу показуються рекламні пропозиції магазинів із відповідною продукцією. Такий формат реклами дозволяє підприємствам залучати вже зацікавлених клієнтів, що значно підвищує ймовірність покупки.

Не менш важливу роль відіграє таргетована реклама в соціальних мережах — Instagram, Facebook, TikTok, LinkedIn та інших платформах. Соціальні мережі збирають велику кількість інформації про користувачів: їх інтереси, вік, місце проживання, стиль життя та поведінку в інтернеті. Завдяки цьому рекламодавці можуть максимально точно налаштовувати рекламні кампанії та показувати рекламу лише тій аудиторії, яка потенційно зацікавлена у товарі чи послузі. Особливо ефективним цей інструмент є для малого та середнього бізнесу, оскільки дозволяє працювати навіть із невеликим рекламним бюджетом.

SEO-просування також займає важливе місце у digital-комунікаціях підприємства. Його основною метою є покращення позицій сайту у результатах пошукової видачі. Чим вище сайт знаходиться у Google, тим більше шансів, що користувач перейде саме на нього. SEO вважається інструментом довгострокового впливу, адже якісна оптимізація забезпечує стабільний потік органічного трафіку без необхідності постійно вкладати великі кошти в рекламу.

Важливим елементом digital-реклами є контент-маркетинг. Його суть полягає у створенні корисного та цікавого контенту для аудиторії: статей, відео, блогів, подкастів, інфографіки або кейсів. Контент-маркетинг не лише просуває продукт, але й формує довіру до бренду, створює позитивний імідж компанії та підвищує лояльність споживачів. Сучасний споживач частіше обирає компанії, які надають корисну інформацію та підтримують комунікацію зі своєю аудиторією.

Окремої уваги заслуговує influencer-маркетинг, який набув значної популярності завдяки розвитку соціальних мереж. Співпраця з блогерами дозволяє підприємствам просувати товари через рекомендації популярних осіб, яким довіряє аудиторія. Такий формат реклами сприймається більш природно та викликає більше довіри, ніж традиційні рекламні оголошення.

Для оцінки ефективності digital-реклами використовуються спеціальні показники та аналітичні інструменти. Найпоширенішими показниками є CTR, CPC, CPA, CPM, рівень конверсії та ROAS. CTR показує співвідношення кількості кліків до кількості показів реклами та допомагає оцінити її привабливість для аудиторії. CPC визначає вартість одного кліка по рекламному оголошенню, а CPA — вартість конкретної цільової дії, наприклад покупки або реєстрації [2]. Показник ROAS

дозволяє оцінити рентабельність рекламної кампанії та зрозуміти, наскільки реклама приносить прибуток підприємству.

Сучасні digital-платформи надають можливість детально аналізувати результати рекламних кампаній у режимі реального часу. За допомогою Google Analytics, Meta Ads Manager та інших сервісів підприємства можуть відстежувати поведінку користувачів, визначати найефективніші канали просування та оперативно коригувати рекламну стратегію. Це дозволяє значно зменшувати витрати на неефективну рекламу та підвищувати результативність маркетингових комунікацій.

Крім того, digital-реклама має важливу перевагу перед традиційними каналами просування — високий рівень персоналізації. Завдяки використанню алгоритмів та штучного інтелекту компанії можуть створювати індивідуальні рекламні повідомлення для різних сегментів аудиторії. Це позитивно впливає на рівень залучення споживачів та підвищує ефективність рекламних кампаній.

Таким чином, digital-реклама є одним із найважливіших інструментів сучасної системи маркетингових комунікацій підприємства. Вона забезпечує швидку взаємодію зі споживачами, дозволяє точно визначати цільову аудиторію, контролювати результати рекламних кампаній та оптимізувати витрати. Використання цифрових інструментів сприяє розвитку бізнесу, формуванню позитивного іміджу бренду та підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства на сучасному ринку.

Список використаних джерел

1. Андрушкевич З., Бойко Р. DIGITAL- комунікації – сучасний вектор маркетингового розвитку компаній. *Вісник Хмельницького національногоуніверситету. Серія: Економічні науки*. 2024. № 3(330). С. 21–25.

2. Коренюк П.І., Дмитроченков М.В. Оцінка ефективності цифрових маркетингових комунікацій для забезпечення розвитку підприємства. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 2(7). С. 63–69.

Науковий керівник: Шевченко В.М. к.держ.упр., доц.

П.В.Ревуцька мг24м

Університет імені Альфреда Нобеля, м.Дніпро, Україна

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК ПРАЦІ

Що роботи можуть зробити для суспільства? Щодня з'являються нові приклади. У медицині — вони піклуються про пацієнтів, надають ліки та допомагають у діагностиці. У комерційній індустрії широко використовуються чат-роботи, чий рівень інтелекту, а також, наприклад, почуття гумору у розмові, дозволяє відчути, що Ви маєте справу з людиною, що займається багатьма питаннями, які вимагають консультацій.

Робототехніка на ринку праці дає переваги. По-перше, машини будуть працювати у тих місцях, де люди виконують монотонні, обтяжливі завдання. Заміна роботи людини діяльністю робота зменшить ризик помилок та нещасних випадків.

Водночас автомат з автоматичним управлінням працюватиме для оптимізації використання ресурсів та задоволення виробничих потреб [1].

Технології штучного інтелекту здатні спростити складні щоденні задачі, що призводить до підвищення продуктивності та зниження витрат компанії. Замість ручної праці на перший план виходить робота зі штучним інтелектом, яка потребує аналітичних навичок та креативного підходу. [2

У той же час, збільшення використання ШІ та робототехніки може призвести до зникнення сотень робочих місць.

З іншого боку, ШІ має потенціал для створення нових робочих місць і трансформації наявних. З'являються нові професії, що збільшує появу вакансій зі штучного інтелекту, наприклад, інженерів з машинного навчання чи робототехніки, спеціалістів зі штучного інтелекту, фахівців із нейромереж.

ШІ допомагає людям розвиватись та полегшує їхнє життя. Якщо раніше небезпечну та складну роботу виконувала тільки людина, то зараз її замінили роботи і машини. Натомість у людей тепер більше можливостей для опанування творчих та креативних професій, які ШІ не зможе замінити в найближчі десятки років. Серед таких професій сценаристи, художники, фотографи, перекладачі художньої літератури, музиканти [2].

Головною перевагою інтеграції ШІ є підвищення продуктивності, адже він може виконувати широкий спектр рутинних завдань, що підлягають автоматизації. Це звільнює робочий час та дозволяє зосередитись на складніших завданнях. До прикладу, опитування щодо майбутнього працівників, проведене Thomson Reuters, прогнозує збереження 12 годин робочого часу на тиждень через застосування ШІ до 2030 року [3].

Попередні хвилі автоматизації й поява нових технологій вже змінювали ринок праці, витісняючи низькокваліфікованих працівників. Проте технології ШІ відрізняються тим, що здатні виконувати значний спектр когнітивних функцій, що потребують аналізу даних, креативності, прийняття рішень. Штучний інтелект має трансформаційний потенціал і може вплинути не лише на окремі професії, але й на саму структуру праці.

Беззаперечно, ШІ матиме вплив на ринок праці, причому виникнуть як можливості, так і труднощі. Хоча втрата робочих місць все ще залишається проблемою, з'являються можливості для розвитку та інновацій завдяки впровадженню нових ролей, підвищенню продуктивності та співпраці між людиною і ШІ. Людям і організаціям необхідно адаптуватися, підвищувати кваліфікацію і використовувати етичні методи роботи зі штучним інтелектом [4].

Список використаних джерел

1. Вплив штучного інтелекту на ринок праць в Європі та світі URL: https://up-study.ua/uk/posts/vpliv-shtuchnogo-intelektu-na-rinok-pratsi-evropi-ta-svitu

2. Як штучний інтелект впливає на ринок праці? URL: https://stud-point.com/blog/career_life_hacks/yak-shtuchnyy-intelekt-vplyvaie-na-rynok-pratsi/

3. Штучний інтелект і трансформація ринку праці: тенденції та виклики URL: https://dc.org.ua/news/shtuchnyy-intelekt-i-transformaciya-rynku-praci-tendenciyi-ta-vyklyky

Д.О.Самофал, студентка
Університет ім.Альфреда Нобеля, Дніпро, Україна

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ РЕКЛАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасних умовах розвитку глобальної економіки реклама є одним із найважливіших інструментів маркетингових комунікацій, що трансформувався з простого способу інформування про товар у потужний засіб соціального впливу, що формує споживчі звички, суспільні цінності та культурні орієнтири, забезпечуючи взаємодію між виробниками товарів і послуг та споживачами. У зв'язку з цією трансформацією особливого значення набувають питання етичності рекламної діяльності, оскільки способи подання інформації, використання рекламних технологій та характер комунікаційного впливу можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для суспільства.

Актуальність етичного виміру реклами стрімко зростає через цифровізацію, яка надала рекламодавцям безпрецедентні можливості впливу на підсвідомість аудиторії через штучний інтелект, великі дані (Big Data) та алгоритми поведінкового таргетингу.

Етика рекламної діяльності сьогодні розглядається як система моральних принципів, що визначають межі допустимого впливу на споживача. Ключовою проблемою залишається пошук балансу між прагненням бізнесу до максимізації прибутку та правом суспільства на отримання правдивої, безпечної та недискримінаційної інформації. До основних фундаментів етичної реклами належать:

- Принцип ідентифікації: рекламне повідомлення має бути чітко відокремлене від інформаційного чи розважального контенту, щоб споживач усвідомлював комерційний характер впливу.
- Принцип захисту: рекламовані товари та послуги повинні відповідати встановленим вимогам безпеки, сертифікації та ліцензування тобто не можуть стимулювати поведінку, що становить загрозу для здоров'я людини, навколишнього середовища або суперечить чинному законодавству.
- Принцип добросовісності: реклама повинна надавати споживачеві можливість сформувати об'єктивне уявлення про об'єкт рекламування, не створюючи хибних очікувань щодо його характеристик чи споживчих властивостей через використання маніпулятивних прийомів, викривлення фактів та приховування важливої інформації про товар чи послугу
- Принцип достовірності: забороненим є також використання неперевірених фактів, перебільшення властивостей товару або приховування критично важливої інформації, що може ввести в оману.
- Принцип порядності та поваги до гідності: недопустимість дискримінації за будь-якими ознаками, використання шокуючого контенту чи маніпуляцій на темах страху та невпевненості.

Особливого значення набуває захист вразливих категорій споживачів, зокрема дітей та підлітків, які через брак життєвого досвіду не можуть критично оцінити рекламні маніпуляції. У цифровому просторі це вимагає жорсткого контролю за

конфіденційністю персональних даних, прозорістю алгоритмів просування та контроля дотримання етичних принципів.

Завдяки новим форматам просування у цифровому середовищі, більш нагальним стає усунення наступних специфічних етичних ризиків:

1. Розмивання меж між рекламним та розважальним контентом. Нативна реклама, яка імітує стиль платформи, на якій вона розміщена, часто вводить користувачів в оману, оскільки вони не завжди можуть ідентифікувати її як комерційне повідомлення. Згідно з етичними стандартами, будь-яка рекламна інформація повинна бути чітко ідентифікована, щоб споживач усвідомлював характер впливу на нього.
2. Використання персональних даних для створення детальних психологічних портретів користувачів дозволяє рекламодавцям здійснювати точковий, а іноді й маніпулятивний вплив. Етична проблема тут полягає у захисті приватності та забезпеченні прозорості алгоритмів: споживач має знати, які дані про нього збираються і як вони використовуються для формування рекламної видачі. Надмірне втручання в особистий простір без чітко висловленої згоди користувача розглядається як порушення професійної етики.
3. У сфері просування через соціальні мережі гостро постають питання добросовісної конкуренції. Штучне збільшення популярності сторінок через купівлю "лайків", коментарів або підписників створює хибне враження про репутацію бренду. Крім того, етичним порушенням є використання прихованої реклами через лідерів думок (інфлюенсерів), коли комерційна рекомендація подається як особиста незалежна думка без відповідного маркування.
4. Алгоритми ШІ здатні створювати контент, що апелює до вразливостей конкретної людини, використовуючи механізми підсвідомого навіювання. Відмова від подібних практик є критичною, оскільки людина втрачає можливість критично оцінювати отриману інформацію, що суперечить принципу свободи вибору.

Сучасна парадигма маркетингу зміщується від агресивних методів "push-маркетингу" до концепції довірчого маркетингу. На відміну від агресивних методів просування, орієнтованих на отримання швидкого результату, формування довіри стає стратегічним активом: підприємства, що будують комунікацію на засадах чесності та соціальної відповідальності, отримують стійку лояльність клієнтів, покращення репутації, довгострокову конкурентоспроможність, зміцнення ринкових позицій, покращення корпоративної репутації та підвищення рівня довіри з боку партнерів, інвесторів і державних установ.

Разом із тим не всі суб'єкти господарювання готові дотримуватися принципів соціально-етичного маркетингу. Частина компаній продовжує орієнтуватися виключно на короткострокові фінансові результати, використовуючи рекламні інструменти без належного врахування їхніх соціальних наслідків. У таких випадках прагнення до швидкого прибутку часто переважає над завданнями формування довгострокової довіри та підтримання позитивної репутації.

Таким чином, у сучасному світі реклама стає не лише способом стимулювання попиту, а й способом підтримки конструктивного суспільного діалогу. Відповідальна рекламна діяльність у сучасному світі сприяє розширенню світогляду споживачів, допомагає їм орієнтуватися у складному інформаційному середовищі та приймати більш усвідомлені рішення. Саме тому важливою умовою забезпечення

високих стандартів рекламної етики є співпраця між рекламодавцями, науковцями, фахівцями з маркетингу, культурологами та експертами у сфері суспільних комунікацій задля забезпечення повноцінного дотримання етичних принципів.

Д.О.Самофал, студентка
Університет ім.Альфреда Нобеля, Дніпро, Україна

ЕТИЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РЕКЛАМИ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА ДИТЯЧУ ТА ПІДЛІТКОВУ АУДИТОРІЮ

У сучасній системі маркетингових комунікацій питання етичності рекламного впливу на дітей та підлітків посідає центральне місце, що зумовлено особливим статусом цієї категорії споживачів як найбільш вразливої та психологічно незахищеної. Згідно з дослідженнями психологів, діти та підлітки характеризуються недостатнім рівнем життєвого досвіду та несформованістю критичного сприйняття інформації, що робить їх легким об'єктом для маніпулятивних технологій. На відміну від дорослих, неповнолітні часто не здатні чітко ідентифікувати комерційну мету повідомлення, сприймаючи рекламні образи як об'єктивну реальність або модель для обов’язкового наслідування. Саме тому етичні стандарти у цій сфері мають бути значно суворішими, ніж у загальному маркетинговому середовищі, оскільки вони безпосередньо впливають на процес соціалізації та формування особистості.

Одним із фундаментальних принципів етичної реклами, зафіксованим у системі стандартів, є принцип захисту неповнолітніх, який прямо забороняє експлуатацію їхньої довірливості або недостатньої обізнаності. Рекламний контент, орієнтований на цю аудиторію, не повинен містити жодних елементів, здатних завдати шкоди фізичному, психологічному чи емоційному здоров’ю дитини. Важливим аспектом є те, що реклама не має права транслювати викривлені уявлення про соціальні ролі, міжособистісні стосунки або базові людські цінності. Використання образів, що демонструють насильство, надмірну сексуалізацію або шокуючий контент, є недопустимим, оскільки для дітей такі образи стають джерелом формування деструктивних поведінкових моделей та хибних соціальних установок.

Особливої гостроти проблема набуває у цифровому середовищі, де діти проводять значну частину часу. Цифровізація маркетингу породила нові виклики, зокрема проблему захисту приватності неповнолітніх користувачів інтернету. Алгоритми персоналізації та поведінкового таргетингу здатні здійснювати прихований вплив, до якого підлітки не готові. Етична реклама в інтернеті повинна базуватися на прозорості збору даних та відмові від агресивного психологічного тиску. Більше того, у соціальних мережах (таких як TikTok та Reels) межа між розважальним контентом та рекламою часто розмивається, що вимагає від брендів чіткого маркування комерційних повідомлень, аби не вводити молодих споживачів в оману.

Практичний аналіз діяльності однієї зі стоматологічних клінік, що надає послуги на ринку Києва, демонструє успішність використання емоційного

маркетингу та відеоконтенту для залучення сімей з дітьми. Проте такий підхід накладає на медичний заклад додаткові етичні зобов'язання. Реклама дитячих медичних послуг має бути максимально чесною, позбавленою елементів залякування або створення нереалістичних очікувань. Замість апелювання до страху перед болем чи хворобою, етична комунікація повинна фокусуватися на освітній функції, популяризації культури профілактики та створенні довірливої атмосфери. Як показує досвід, саме освітній контент (поради лікарів, розвінчування міфів) має високий рівень довіри у батьків та сприяє формуванню позитивного іміджу закладу без порушення моральних норм.

Таким чином, імплементація етичних стандартів у рекламі для дітей є не просто вимогою законодавства, а стратегічним елементом соціально відповідального маркетингу. Компанії повинні усвідомлювати, що їхній вплив на дитячу аудиторію має довгострокові наслідки для всього суспільства. Впровадження внутрішніх кодексів етики та відмова від маніпулятивних практик дозволяють брендам будувати довгострокову довіру з поколінням майбутніх споживачів, забезпечуючи сталий розвиток бізнесу на засадах поваги до людської гідності та прав особистості.

Науковий керівник: Стрельченко І.І. д.е.н., проф.

К.Ю. Сирота, студентка
Університет імені Альфреда Нобеля м.Дніпро

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інновації сьогодні є одним із головних чинників, що визначають успіх підприємств на ринку. Вони дозволяють компаніям не лише відповідати сучасним вимогам споживачів, а й випереджати конкурентів. Під інноваціями розуміють впровадження нових технологій, продуктів, послуг, методів управління та маркетингових рішень, які створюють додаткову цінність для споживача. В сучасних умовах глобальної конкуренції та швидких технологічних змін підприємства, які не інвестують у інновації, ризикують залишитися позаду і втратити частку ринку.

Інноваційна діяльність підприємства дозволяє підвищувати ефективність виробничих процесів. Оптимізація ресурсів, автоматизація та цифровізація сприяють зменшенню витрат, підвищенню якості продукції та прискоренню часу виходу товарів на ринок. Завдяки цьому компанія отримує конкурентні переваги і може пропонувати кращий продукт за тією ж або нижчою ціною. Впровадження автоматизованих виробничих систем дозволяє значно скоротити час виробництва і зменшити кількість браку, що підвищує надійність продукції та задоволеність споживачів [1].

Розробка нових продуктів та послуг є важливим напрямом інновацій. Клієнти завжди шукають щось унікальне, що вирішує їхні проблеми або робить життя зручнішим. Підприємства, що здатні пропонувати інноваційні рішення, формують лояльну аудиторію та утримують високий рівень попиту на свої товари. Часто інновації стають основою для виходу на нові ринки, де попит на сучасні та ефективні продукти перевищує пропозиції конкурентів.

Маркетингові інновації відіграють не менш важливу роль. Сучасні інструменти просування, використання цифрових каналів, аналітика поведінки споживачів дозволяють точніше задовольняти потреби клієнтів та ефективніше позиціонувати продукцію на ринку. Це підвищує видимість бренду та сприяє залученню нових покупців. Підприємства, що активно використовують інноваційні методи маркетингу, здатні краще прогнозувати попит і адаптувати свої пропозиції до змін у поведінці споживачів [2].

Інновації сприяють розвитку корпоративної культури та мотивації персоналу. Компанії, які стимулюють креативність і пропонують можливості для професійного зростання, отримують зацікавлених і продуктивних працівників. Такий підхід забезпечує сталий розвиток бізнесу і підтримує його конкурентні позиції. Працівники, які відчувають, що їхні ідеї цінуються, стають активними учасниками процесу вдосконалення компанії, пропонують нові рішення і підвищують загальний рівень інноваційності.

Впровадження нових технологій дозволяє компаніям швидко реагувати на зміни в попиті та потреби ринку. Завдяки цифровим платформам, аналітиці даних і автоматизованим системам управління підприємство може передбачати ринкові тенденції і своєчасно адаптувати свій асортимент. Наприклад, використання систем штучного інтелекту для аналізу поведінки споживачів допомагає передбачити зміни в уподобаннях і вчасно коригувати маркетингові кампанії.

Інновації також сприяють диверсифікації діяльності підприємства. Вони дозволяють виходити на нові сегменти ринку, запускати нові продукти та послуги, зменшуючи ризики залежності від одного напрямку. Це підвищує стійкість компанії у конкурентному середовищі. Підприємства, що активно інвестують у диверсифікаційні проекти, мають можливість залучати різні категорії споживачів і створювати декілька джерел доходів, що робить бізнес більш стійким до економічних коливань.

Не менш важливим є підвищення репутації через інновації. Компанії, що впроваджують сучасні технології та пропонують унікальні рішення, сприймаються як лідери галузі, що підвищує довіру клієнтів і партнерів. Це формує стійкі конкурентні переваги. Репутаційні переваги дозволяють підприємствам залучати кращих партнерів і талановитих фахівців, що посилює довгострокові перспективи розвитку.

Інноваційна діяльність сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства. Нові продукти та послуги можуть створювати додаткові джерела доходів, підвищувати рентабельність і забезпечувати стабільний розвиток компанії. Підприємства, що постійно інвестують у розвиток інновацій, стають більш привабливими для інвесторів і здатні залучати додаткові фінансові ресурси для масштабування бізнесу [3].

Важливо зазначити, що інновації не обмежуються лише технологіями. Вони включають удосконалення процесів обслуговування клієнтів, управління ланцюгами поставок, маркетингові підходи і навіть бізнес-моделі. Кожна така зміна здатна підвищити ефективність і конкурентоспроможність підприємства. Підприємства, що активно впроваджують такі інновації, здатні швидше реагувати на зміни ринку та підтримувати високий рівень задоволеності клієнтів [4].

Впровадження інновацій також тісно пов’язане з розвитком партнерських зв’язків та співпраці. Обмін досвідом, участь у спільних проєктах і використання зовнішніх знань дозволяє підприємству швидше реалізовувати нові ідеї та підвищувати ефективність своїх рішень. Синергія з іншими компаніями, науковими установами або стартапами дозволяє отримати доступ до передових технологій та нових ринкових можливостей.

Інновації стимулюють постійне вдосконалення і створюють умови для стійкого зростання. Вони дозволяють підприємству не тільки відповідати сучасним вимогам споживачів, а й формувати нові стандарти на ринку, утримувати лідерські позиції та розширювати свій вплив у галузі [3].

Отже, інновації впливають на всі аспекти діяльності підприємства – від внутрішніх процесів до взаємодії з клієнтами та партнерами. Вони сприяють підвищенню продуктивності, створенню нових джерел доходу, зміцненню репутації та формуванню лояльної клієнтської бази. Усе це робить інноваційну діяльність невід’ємною частиною стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства та забезпечення його стабільного розвитку.

Список використаних джерел

4. Корінько М. Д. Диверсифікація в історії економічної думки. Актуальні проблеми економіки. 2003. № 1. С. 2–5.

5. Кривенко Л. В. Сучасні механізми забезпечення конкурентоспроможності національної економіки : монографія / за заг. ред. Л. В. Кривенко. Суми : СумДУ, 2018. 330 с.

6. Багорка М.О. Особливості оцінки маркетингового потенціалу аграрних підприємств / М. О. Багорка, І. А. Білоткач // Вісник Дніпропетровського державного аграрно+економічного університету. – 2015. – № 4. – С. 132 –136.

7. Крючкова Ж. В. Сутність конкуренції і конкурентоспроможності аграрних підприємств як економічних категорій. Інвестиції : практика та досвід. 2016. № 12. С. 49–53.

Науковий керівник: Білоткач І.А.,к.е.н., доц.

К.Ю. Сирота, студентка
Університет імені Альфреда Нобеля м.Дніпро

СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Підвищення конкурентоспроможності підприємства є одним із основних завдань управління бізнесом. Конкурентоспроможне підприємство здатне не лише утримувати свої позиції на ринку, але й розширювати частку, залучати нових клієнтів і ефективніше використовувати ресурси. Для досягнення цього використовуються різні стратегії, які формуються з урахуванням специфіки ринку, діяльності конкурентів і внутрішнього потенціалу компанії.

Однією з основних стратегій є стратегія диференціації продукції. Вона передбачає створення унікальної продукції або послуг, які відрізняються від пропозицій конкурентів. Це можуть бути інноваційні технології, висока якість, екологічність або додаткові сервіси, що роблять пропозицію привабливою для

споживачів. Диференціація дозволяє підприємству виділитися на ринку і підвищити цінність продукту в очах клієнтів [1].

Інша поширена стратегія – стратегія зниження витрат. Підприємство оптимізує виробничі процеси, логістику, управління персоналом і маркетингові витрати, щоб пропонувати товари та послуги за більш конкурентними цінами. Цей підхід ефективний на ринках з високою ціновою конкуренцією і дозволяє залучати споживачів, орієнтованих на економію.

Стратегія фокусування на певному сегменті ринку передбачає орієнтацію на конкретну групу споживачів або нішу, де підприємство здатне запропонувати максимальну цінність. Такий підхід дозволяє глибше розуміти потреби клієнтів, адаптувати асортимент і маркетингові інструменти до специфіки сегмента, що підвищує ефективність і конкурентні позиції [2].

Інноваційна стратегія є ще одним важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності. Впровадження нових технологій, розробка інноваційних продуктів і послуг дозволяє підприємству випереджати конкурентів і створювати додаткову цінність для споживачів. Інновації сприяють зростанню рентабельності та зміцненню позицій на ринку.

Стратегія підвищення якості продукції та послуг передбачає постійне вдосконалення товарів, сервісу і обслуговування клієнтів. Якісна продукція формує довіру споживачів, зміцнює лояльність і стимулює повторні покупки. Це один із найстійкіших шляхів формування конкурентних переваг, оскільки якість складно імітувати.

Сучасні підприємства активно використовують цифрову трансформацію як стратегію підвищення конкурентоспроможності. Впровадження інформаційних систем, аналітики даних, онлайн-сервісів та платформ електронної комерції дозволяє ефективніше управляти бізнес-процесами, прогнозувати попит і швидко реагувати на зміни ринку.

Не менш важливою є стратегія розвитку людського капіталу. Кваліфіковані, мотивовані та креативні працівники здатні забезпечити ефективне виробництво, впровадження інновацій та високий рівень обслуговування. Підприємства, які інвестують у навчання та розвиток персоналу, отримують суттєву конкурентну перевагу.

Стратегія розширення ринків збуту спрямована на збільшення охоплення клієнтів і географії продажів. Вона включає вихід на нові регіональні, національні та міжнародні ринки. Розширення ринкових можливостей дозволяє зменшити залежність від конкретного сегмента і підвищити стабільність доходів [2].

Важливим напрямом є стратегія формування сильного бренду. Високий рівень впізнаваності, довіри та репутації компанії підвищує лояльність споживачів і забезпечує стійкі конкурентні переваги. Бренд стає не лише маркетинговим інструментом, а й фактором стратегії розвитку підприємства.

Стратегія партнерства та кооперації передбачає налагодження ефективних зв’язків з постачальниками, дистриб’юторами та іншими компаніями. Це дозволяє оптимізувати витрати, забезпечити стабільність поставок і посилити ринкові позиції. Спільні проєкти та кооперація стають джерелом додаткових переваг і інновацій.

Стратегія диверсифікації полягає у розширенні продуктового портфеля або напрямів діяльності. Це дозволяє підприємству зменшити ризики, пов’язані з

коливаннями ринку, і створює додаткові можливості для зростання. Диверсифікація може стосуватися як нових товарів, так і виходу у нові сегменти або галузі [3].

Стратегія оптимізації виробничих процесів передбачає підвищення ефективності, скорочення витрат і вдосконалення логістики. Це дозволяє підприємству виробляти продукцію з кращим співвідношенням ціни та якості і посилює його позиції на конкурентному ринку.

Також використовуються маркетингові стратегії підвищення видимості та комунікації з клієнтами. Активна реклама, просування в цифрових каналах, робота з соціальними мережами дозволяють залучати нових споживачів і підтримувати інтерес постійних клієнтів [4].

Стратегії підвищення конкурентоспроможності часто поєднуються і взаємодоповнюють одна одну. Наприклад, інновації можуть йти разом із підвищенням якості та розвитком бренду, а оптимізація витрат – із виходом на нові ринки. Комплексний підхід дозволяє досягати стійких результатів і підвищувати ефективність підприємства в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

8. Корінько М. Д. Диверсифікація в історії економічної думки. Актуальні проблеми економіки. 2003. № 1. С. 2–5.

9. Bezus, R.; Bilotkach, I.; Kurbatska, L.; Kobernuk, S.; Kadyrus, I. (2019) Strategic imperatives of institutional development of organic market. Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series II. Forestry, Wood Industry, Agricultural Food Engineering. Vol. 12 Is. 1, 97-108.

10. Кривенко Л. В. Сучасні механізми забезпечення конкурентоспроможності національної економіки : монографія / за заг. ред. Л. В. Кривенко. Суми : СумДУ, 2018. 330 с.

11. Крючкова Ж. В. Сутність конкуренції і конкурентоспроможності аграрних підприємств як економічних категорій. Інвестиції : практика та досвід. 2016. № 12. С. 49–53.

Науковий керівник: Білоткач І.А., к.е.н., доц

А.М.Солодковський, аспірант
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна

ДОРОЖНЯ КАРТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЛЯ РИТЕЙЛУ

Процеси формування стратегій цифрової трансформації бізнесу активно досліджуються в науковій літературі останнього десятиліття. В загальному розумінні стратегія цмфрорвої трансформації трактується як інтегральна частина загальної бізнес-стратегії підприємства, що спрямована на використання цифрових технологій для створення унікальних ціннісних пропозицій у напрямку посилення конкурентоспроможності та стратегічної стійкості. Особливої актуальності зазначені процеси набувають у сфері роздрібної торгівлі, яка функціонує в умовах високої динамічності ринкового середовища, стрімкого розвитку інформаційно-

комунікаційних технологій, трансформації споживчих моделей поведінки та загострення конкурентної боротьби.

Дорожня карта реалізації стратегії цифрової трансформації ритейлу (рис.1) передбачає поетапне впровадження цифрових рішень у всі ключові бізнес-процеси мережевих бізнес-структур. Першочерговим етапом реалізації стратегії цифрової трансформації є проведення комплексного аналізу поточного стану підприємства, який дозволяє визначити рівень готовності організації до впровадження цифрових змін та сформувати основу для подальшого стратегічного планування.

На етапі формування цифрової стратегії ритейлу здійснюється перехід від аналітичного осмислення поточного стану до розроблення цілісної системи стратегічних пріоритетів цифрового розвитку. Важливим результатом цього етапу є розробка комплексного плану цифрового розвитку підприємства, який охоплює ключові напрями трансформації бізнесу.

Етап автоматизації бізнес-процесів у межах цифрової трансформації ритейлу є ключовим періодом практичної реалізації стратегічних цифрових рішень, спрямованих на підвищення операційної ефективності, інтеграцію даних та забезпечення безперервності бізнес-процесів.

Результати реалізації етапів цифрової трансформації ритейлу формують комплексний ефект, що охоплює як стратегічний, так і операційний рівні розвитку підприємства.

Таким чином, дорожня карта цифрової трансформації ритейлу є комплексним механізмом модернізації підприємства, який забезпечує підвищення ефективності діяльності, конкурентоспроможності та адаптивності бізнесу до сучасних викликів цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Дорожні карти цифрової трансформації. Industry 4.0 in Ukraine 1 Policy paper №2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%AD%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D1%8C/Downloads/Policy%20paper%20Roadmap%20DX%20v1%20(4).pdf

2. Sagala G.H., Őri D. Toward SMEs digital transformation success: A systematic literature review // Information Systems and e-Business Management. – 2024. – Vol. 22. – P. 667–719. – DOI: https://doi.org/10.1007/ s10257-024-00682-2

Науковий керівник: Балабаниць А.В., д.е.н., проф.

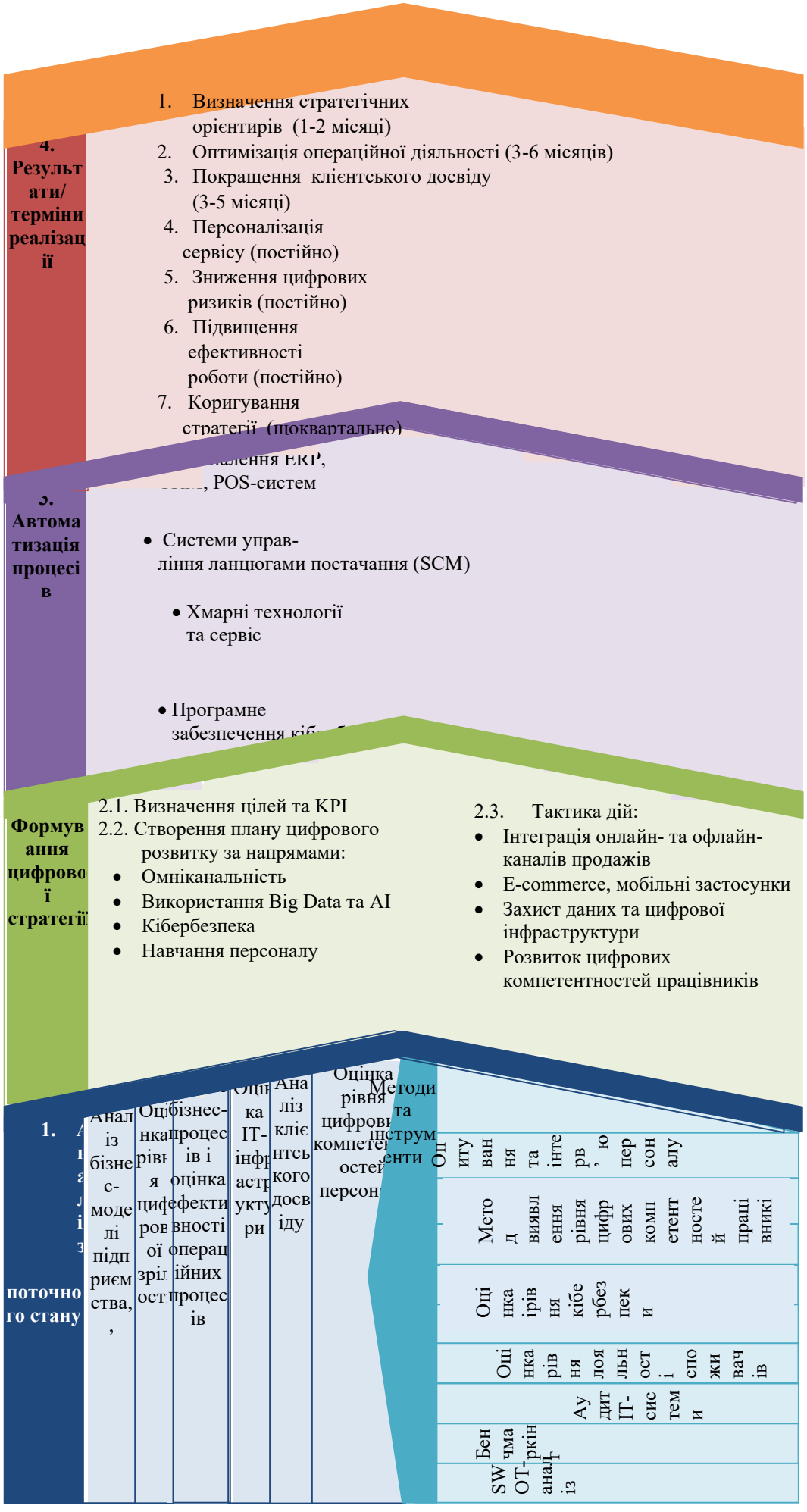

Рис. 1 Дорожня карта реалізації стратегії цифрової трансформації

О.І. Старовойтов,
аспірант кафедри менеджменту
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

УПРАВЛІНСЬКІ ТА РЕГУЛЯТОРНІ ВИКЛИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШІ ДЛЯ ЗАХИСТУ ДАНИХ І КІБЕРБЕЗПЕКИ E-COMMERCE ПІДПРИЄМСТВ ЄС

У середовищі цифрової економіки електронна комерція залишається одним із найбільш динамічних сегментів бізнесу в Європейському Союзі: за даними *Eurostat*, у 2025 році 24% підприємств ЄС здійснювали онлайн-продажі, а серед великих підприємств цей показник сягав 48% [1]. Водночас використання штучного інтелекту та автоматизації в діяльності підприємств, зокрема для захисту даних і забезпечення кібербезпеки, супроводжується низкою суттєвих проблем. Так, серед підприємств ЄС, які розглядали впровадження технологій штучного інтелекту, але не використали їх, майже 71% назвали основною перешкодою брак релевантної експертизи, 52% — нечіткість правових наслідків, а 49% — ризики порушення захисту даних і приватності [2]. Це свідчить, що імплементація штучного інтелекту в діяльність e-commerce підприємств ЄС супроводжується не лише очікуваннями підвищення ефективності цифрових процесів, а й новими регуляторними, організаційними та кібербезпековими викликами.

Використання штучного інтелекту та автоматизації для захисту даних і забезпечення кібербезпеки e-commerce підприємств у ЄС супроводжується не лише технологічними, а й нормативно-управлінськими викликами. Йдеться насамперед про необхідність забезпечення прозорості й контрольованості AI-рішень, належного управління даними, мінімізації ризику помилкових або непрогнозованих результатів автоматизації, а також збереження людського контролю над критично значущими процесами. Особливу складність становить потреба узгодження практики використання ШІ з кількома взаємопов'язаними рамками управління. Зокрема, *ISO/IEC 42001* визначає вимоги до управління AI-системами [3], *ISO/IEC 23894* та *NIST AI RMF 1.0* задають підходи до управління AI-ризиками [4; 5], тоді як *AI Act* ЄС формує регуляторні умови їх використання [6]. За таких умов ключовим викликом стає не саме впровадження ШІ, а формування цілісної моделі його контрольованого й відповідального застосування, у якій технологічна ефективність поєднується з ризик-орієнтованим управлінням, організаційною підзвітністю та дотриманням регуляторних вимог.

У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні комплексного підходу до управління імплементацією, використанням і підтримкою ШІ на організаційному рівні підприємства, що охоплює такі етапи:

— *Підготовчо-аналітичний етап*: аудит бізнес-процесів, обґрунтування потреби у використанні штучного інтелекту та оцінювання критичності відповідних процесів з точки зору захисту даних і кібербезпеки.

— *Організаційно-регуляторний етап*: визначення меж допустимої автоматизації, розподіл ролей і відповідальності, закріплення механізмів людського контролю та узгодження практики використання ШІ з вимогами *AI Act*, *ISO/IEC 42001*, *ISO/IEC 23894*, а також загальних підходів до інформаційної безпеки та управління даними.

— *Кадрово-компетентнісний етап*: формування у персоналу практичних навичок безпечного використання ШІ, достатніх критичного і відповідального використання AI-рішень.

— *Моніторингово-аналітичний етап*: впровадження системи моніторингу та метрик для аналізу впливу штучного інтелекту на ефективність процесів, якість рішень, швидкість реагування, а також для відстеження стабільності й контрольованості його функціонування.

Запропоновані етапи мають циклічний характер, адже дані, отримані в процесі моніторингу та оцінки функціонування ШІ, повинні слугувати основою для повторного аудиту процесів, перегляду їх критичності, уточнення меж автоматизації та коригування ролей, відповідальності й механізмів контролю з метою підтримання ефективності, безпеки та регуляторної відповідності його використання.

Отже, використання штучного інтелекту та автоматизації для захисту даних і забезпечення кібербезпеки e-commerce підприємств ЄС є перспективним напрямом розвитку цифрової економіки. Основна проблема полягає не стільки в доступності самих технологій, скільки у здатності підприємства організаційно керувати їх застосуванням у межах складного регуляторного та безпекового середовища. За таких умов результативність використання ШІ визначається не фактом його впровадження, а спроможністю підприємства поєднати технологічну ефективність із вимогами безпеки, прозорості, відповідальності та відповідності регуляторним вимогам, що формує підґрунтя для більш контрольованої та адаптивної інтеграції штучного інтелекту в практику цифрової економіки Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Eurostat. Digitalisation in Europe – 2026 edition : interactive publication. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2026 (дата звернення: 10.05.2026).

2. Eurostat. Use of artificial intelligence in enterprises // Statistics Explained. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/106920.pdf (дата звернення: 10.05.2026).

3. ISO/IEC 42001:2023 Information technology — Artificial Intelligence — Management system. Geneva : International Organization for Standardization, 2023. URL: https://www.iso.org/standard/42001 (дата звернення: 10.05.2026).

4. ISO/IEC 23894:2023 Information technology — Artificial Intelligence — Guidance on risk management. Geneva : International Organization for Standardization, 2023. URL: https://www.iso.org/standard/77304.html (дата звернення: 10.05.2026).

5. Tabassi E. Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0). Gaithersburg, MD : National Institute of Standards and Technology, 2023. NIST AI 100-1. URL: https://doi.org/10.6028/NIST.AI.100-1 (дата звернення: 10.05.2026).

6. Artificial Intelligence Act : Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 // Official Journal of the European Union. 2024. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj (дата звернення: 10.05.2026).

Науковий керівник: Стрельченко Інна Іллівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля, академічний координатор проєкту DEMEu4U, м. Дніпро, Україна

І.О. Сторожук, студентка
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД АДАПТАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ДО ВИКЛИКІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Важливість використання європейського досвіду підготовки ринку праці до викликів штучного інтелекту для Україна зумовлена необхідністю формування дієвих механізмів управління людськими ресурсами в умовах децентралізації та повоєнної відбудови, що передбачає інтеграцію цифрових інструментів, розвиток нових компетенцій і впровадження гнучких моделей зайнятості.

Європейський ринок праці вже відчуває значний вплив ШІ, що проявляється у зміні структури професій: рутинні адміністративні функції поступово автоматизуються, тоді як попит зміщується в бік аналітичних, управлінських і міждисциплінарних ролей. Зокрема, найбільших змін зазнають такі професії, як адміністративні працівники (завдяки розвитку автоматичного документообігу), фахівці з управління персоналом (через впровадження HR-аналітики та цифрових платформ), фінансисти та юристи (внаслідок алгоритмізації стандартних операцій), фахівці у сфері публічних послуг (у зв'язку із поширенням цифрових платформ взаємодії з громадянами).

Водночас зростає попит на нові ролі, до прикладу, спеціалістів з аналітики даних у державному управлінні, фахівців з цифрової трансформації, експертів з етики ШІ та захисту даних, фахівців з кібербезпеки та цифрового врядування. У цьому контексті особливо важливими стають нові навички, а саме, цифрова грамотність, критичне мислення, здатність формувати правильні висновки на основні аналізу даних, вміння швидко орієнтуватися у мінливому середовищі, готовність до безперервного навчання, міжсекторальна комунікація, а також етичне та відповідальне ставлення до використання цифрових технологій.

Вивчення досвіду європейських країн, таких як Польща, Австрія, Швеція та Італія, дає можливість побачити різні підходи до адаптації ринку праці до нових викликів [1-4]. До прикладу, у Польща цифровізація процесів управління людськими ресурсами поєднується з чіткими інституційними рамками, що дозволяє включити ШІ в процеси оцінювання персоналу, прогнозування кадрових потреб і підвищення ефективності управління. Польща активно розвиває системи електронного урядування, що створює попит на цифрові компетенції серед державних службовців [3].

У Австрії адаптація до ШІ відбувається більш поступово. В цій країні значна увага приділяється якості освіти, формальній кваліфікації та стабільності кадрової системи. Освітні програми включають широкі цифрові компетенції, але зберігають традиційний підхід до професійної підготовки, що забезпечує високий рівень професіоналізму [4].

Швеція, як відкрита економіка, активно використовує нові підходи до реагування на глобалізацію та зростання міжнародної конкуренції через системне впровадження політик безперервного навчання, цифровізації зайнятості та

підтримки інновацій, що сприяє підвищенню гнучкості робочої сили [2]. В умовах старіння населення Швеція включає технології штучного інтелекту у виробничі та соціальні процеси з метою компенсації дефіциту трудових ресурсів, одночасно стимулюючи економічну активність старших вікових груп шляхом розвитку цифрових компетенцій і концепції активного довголіття. Досвід інтеграції мігрантів у Швеції свідчить про важливість комплексних підходів до їх залучення в сучасний ринок праці, зокрема через розвиток цифрових навичок, професійну адаптацію та інституційну підтримку, що є важливими для Україна в умовах майбутнього залучення іноземної робочої сили та необхідності підвищення конкурентоспроможності економіки.

Італія демонструє складніший шлях адаптації через регіональні диспропорції, але країна активно розвиває програми перекваліфікації та безперервного навчання, спрямовані на підготовку кадрів до роботи в умовах цифрової економіки [1].

Європа загалом реагує на виклики ШІ шляхом реформування освітніх систем. Основні напрями охоплюють включення цифрових і міждисциплінарних компетенцій у навчальні програми, розвиток системи безперервної освіти, партнерство між державою, університетами та бізнесом та впровадження програм перекваліфікації для працівників, чиї професії зазнають автоматизації, а також акцент на STEM-освіті.

Таким чином, штучний інтелект не лише змінює європейський ринок праці, а й формує нову парадигму державного управління, де ключову роль відіграють знання, дані та здатність швидко приймати успішні рішення в умовах мінливого зовнішнього середовища. Для України такі приклади зарубіжного досвіду відкривають можливість впровадити найкращі практики у власну модель державного управління, орієнтовану на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Білокудря, А., & Іванова, О. (2024). Зарубіжний досвід формування системи управління людськими ресурсами. Економіка та суспільство, (67). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-148

2. Розвиток інноваційних кластерів в Королівстві Швеція як приклад для формування стратегії розвитку економіки України. https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/rozvytok-innovatsiynykh-klasteriv-v-korolivstvi-shvetsiya-yak

3. Хрущ С. В. (2019). Зарубіжний досвід розвитку інституту територіальних громад на прикладі республіки Польща та можливості його запровадження в Україні. Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18 жовтня 2019 року, Мелітополь, Україна) / відп. ред. Ортіна Г. В. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В. 276-279.

4. Чуловська О. 14 зарплат на рік та довіра до дипломів: особливості роботи в Австрії. URL: https://happymonday.ua/osoblyvosti-roboty-v-avstriyi

Науковий керівник: Сторожук О.В., к.е.н., доцент

О.А. Стрельченко, учень 10 класу
Дніпровський науковий ліцей інформаційних технологій Дніпровської міської ради, м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ СТАЛОМУ РОЗВИТКУ: РОЗРОБКА УЧНІВСЬКОГО ВЕБ-ПРОЄКТУ З ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ІНДИКАТОРІВ ЄС

Цифрова трансформація освіти в країнах Європейського Союзу формує нові виклики та можливості для України на шляху євроінтеграції. Одним із важливих напрямів є створення зрозумілих освітніх цифрових ресурсів, що адаптують складні офіційні дані ЄС до потреб шкільної аудиторії. Особливо актуальною є тематика Цілей сталого розвитку ООН (Sustainable Development Goals, SDGs), яка містить 17 цілей, 169 підцілей та 231 офіційний індикатор [1]. Цей масив даних щорічно публікується Eurostat та SDSN Europe, проте подається у форматі аналітичних звітів, складних для безпосереднього використання в шкільних проєктах. Розробка адаптованих освітніх веб-ресурсів дозволяє учням опановувати глобальні теми сталого розвитку одночасно з формуванням ключових цифрових компетенцій.

Метою роботи стало проєктування та реалізація інформаційно-довідкового веб-сайту «Індикатори сталого розвитку країн світу», який забезпечує учням швидкий доступ до перевіреної інформації про показники країн ЄС та України. Сайт побудовано за ієрархічною структурою: головна сторінка містить навігаційне меню, тематичне зображення та довідковий блок із 17 індикаторами; підпорядкована сторінка реалізує функціонал динамічного пошуку країн за заданим індикатором з можливістю фільтрації за умовами «більше», «менше», «дорівнює».

Технологічну основу проєкту складає стек HTML5, CSS3 та JavaScript. Для компактного подання великого обсягу довідкової інформації застосовано HTML-елементи *details* та *summary*, які реалізують згортні списки. Стилізація сторінок виконана з використанням CSS-класів та *flexbox*-контейнерів, що забезпечує єдиний візуальний стиль і коректне відображення на пристроях з різною роздільною здатністю. Адаптивність реалізована через медіазапити CSS — при зменшенні ширини екрана навігаційна панель автоматично переходить у вертикальний вигляд. JavaScript-логіка обробляє введені користувачем критерії фільтрації та приховує рядки таблиці, що не відповідають заданим умовам, з коректною обробкою випадків відсутніх даних.

Освітнє значення розробленого ресурсу проявляється у трьох аспектах. По-перше, сайт виступає інструментом міжпредметної інтеграції: тема сталого розвитку поєднує інформатику, географію, економіку та екологію в єдиному освітньому полі. По-друге, ресурс формує у школярів навички медіаграмотності та роботи з достовірними джерелами даних — використано виключно офіційні бази Eurostat, SDSN Europe та матеріали Європейської комісії [2]. По-третє, сама розробка сайту учнем демонструє можливість створення корисних освітніх цифрових продуктів на рівні шкільної освіти. Розроблений веб-ресурс може використовуватися у форматі індивідуальних навчальних проєктів, групових порівняльних досліджень за

показниками країн ЄС, а також у позакласних заходах, присвячених тематиці євроінтеграції та сталого розвитку.

Створений веб-ресурс підтверджує практичну можливість самостійної розробки навчальних цифрових продуктів силами учнів старших класів. Поєднання технологій веб-розробки з актуальною темою європейської політики сталого розвитку формує комплексні компетенції, що відповідають вимогам цифрової освіти ЄС. Подальший розвиток проєкту передбачає розширення набору індикаторів, інтеграцію інтерактивної карти країн ЄС, додавання порівняльних діаграм та реалізацію функції експорту відфільтрованих даних у табличні формати.

Список використаних джерел

1. United Nations. Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. 2015. URL: *https://sdgs.un.org/2030agenda*.

2. Eurostat — Sustainable Development Indicators. URL: *https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/data/database*.

3. Sustainable Development Report 2025 (SDSN Europe). URL: *https://dashboards.sdgindex.org/*.

Науковий керівник: Писарькова В.О., к.е.н., доц. Університет імені Альфреда Нобеля

В.О. Федорченко, **студент**
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВИЙ КОНКУРЕНТНИЙ АНАЛІЗ У ФОРМУВАННІ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В умовах динамічного розвитку цифрової економіки методи конкурентного аналізу зазнають суттєвої трансформації. Якщо конкурентний аналіз у традиційному розумінні передбачає вивчення цінової політики конкурентів, моніторинг асортименту та позиціонування через польові дослідження, то в цифровому середовищі цей процес суттєво розширився. Пошукова видимість підприємства у Google, рейтинг і кількість відгуків на картографічних сервісах, активність конкурентів у соцмережах – усе це формує «цифровий слід» підприємства, який відкритий для аналізу та систематичного вивчення [1].

Інструментарій цифрового конкурентного аналізу охоплює кілька взаємопов'язаних рівнів. Базовий – аналіз профілів Google My Business: розташування, час роботи, фотогалерея виконаних робіт, відгуки клієнтів та середній рейтинг. Кожен із цих параметрів є показником активності конкурента і сигналом для власної маркетингової стратегії. Наступний рівень – аналіз соціальних мереж: частота публікацій, формат контенту, залученість аудиторії та тональність коментарів. Нарешті, аналіз пошукових запитів через Google Trends дозволяє зрозуміти, як цільова аудиторія шукає конкретні послуги на локальному ринку.

Емпіричним матеріалом для дослідження є конкурентний аналіз підприємства AM Company на ринку поліграфічних послуг м. Дніпро. Моніторинг профілів конкурентів на Google Maps показав, що більшість локальних підприємств-аналогів мають базово заповнені профілі, проте лише одиниці активно публікують

фотоматеріали, відповідають на відгуки клієнтів та актуалізують інформацію. Рейтинги конкурентів варіюються від 3,8 до 4,7, що вказує на нерівну якість обслуговування та відкриває реальну можливість для позиціонування AM Company як підприємства з вищим стандартом сервісу і видимою репутацією в мережі.

Результати цифрового конкурентного аналізу безпосередньо вплинули на вибір маркетингової стратегії підприємства. Виявлення «цифрових прогалин» у конкурентів обґрунтувало вибір стратегії диференціації – не на основі цінових переваг, де конкурентна перевага малих підприємств об'єктивно обмежена, а за рахунок помітності в цифровому просторі, якості онлайн-репутації та оперативності взаємодії з клієнтами. Цей підхід є реалістичним навіть для підприємств з мінімальним маркетинговим бюджетом, оскільки базується на системній роботі, а не виключно на рекламних витратах [2].

Таким чином, інтеграція цифрових методів у традиційну методологію конкурентного аналізу суттєво підвищує якість стратегічних рішень малого підприємства. Актуальність цього підходу зростає пропорційно до темпів цифровізації споживчої поведінки: ринки, де клієнти активно використовують онлайн-пошук і рекомендаційні платформи, вимагають відповідних методів аналізу.

Список використаних джерел

1. Chaffey D., Ellis-Chadwick F. Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice. 7th ed. Harlow: Pearson Education, 2019. 792 p.

2. Котлер Ф., Картаджайя Х., Сетіаван І. Маркетинг 4.0: від традиційного до цифрового; пер. з англ. К.: КМ-БУКС, 2019. 224 с.

Науковий керівник: Тараненко І.В., д.е.н., проф.

В.О. Федорченко, **студент**
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПОСЛУГ

Ринок поліграфічних послуг в Україні переживає суттєву трансформацію. Попит на традиційну офсетну поліграфію перерозподіляється на користь оперативного цифрового друку, а клієнти частіше звертаються до підприємств через онлайн-канали – соціальні мережі, месенджери та пошукові системи. Для підприємств малого бізнесу, які становлять основу ринку поліграфічних послуг у регіональних центрах, ця трансформація ставить практичне питання: яким чином інтернет-маркетинг може стати дієвим інструментом утримання та розширення клієнтської бази?

Дослідження, проведене на базі підприємства AM Company (ринок поліграфічних послуг м. Дніпро), виявило характерну закономірність: основним каналом залучення нових клієнтів є рекомендації наявних, тоді як цифровий канал залишається другорядним. Така модель, попри перевагу – лояльних клієнтів – має обмеження: темп зростання клієнтської бази залежить від «сарафанного радіо» і

мало піддається свідомому масштабуванню. У конкурентному середовищі, де навіть локальні копіцентри використовують Instagram для демонстрації портфоліо, відсутність системного інтернет-маркетингу перетворюється на вразливість [1].

Розглянемо інструментарій інтернет-маркетингу для підприємств поліграфічного сегменту. Базовим кроком є оптимізація профілю Google Business Profile: актуальні фотографії виконаних робіт, відповіді на відгуки, коректний графік роботи. Для клієнта, який шукає «друк листівок Дніпро» або «поліграфія Дніпро», саме Google Maps стає першим фільтром вибору виконавця, і підприємство з рейтингом 4,7 та сотнею відгуків отримує значно більше звернень, ніж підприємство з рейтингом 4,1 і п'ятьма відгуками. Наступним рівнем є ведення сторінки в Instagram: поліграфічна продукція є візуальним продуктом, тому демонстрація прикладів – листівок, буклетів, брошур, корпоративної продукції – формує у цільової аудиторії чітке уявлення про якість та стиль роботи підприємства. Таргетована реклама в Meta дозволяє звернутися до власників малого бізнесу, маркетологів конкретного міста, HR менеджерів, які частіше потребують поліграфічних послуг [2].

Ключовою перевагою інтернет-маркетингу для малого підприємства є його вимірюваність: кожна витрачена гривня пов'язана з конкретним результатом – кількістю кліків, запитів або реальних замовлень. Можливість тестування різних рекламних повідомлень, аудиторій і форматів дозволяє підприємству з малим бюджетом отримати приріст звернень і скоригувати підхід на основі реальних даних. Таким чином, системна онлайн-присутність дозволяє малому підприємству формувати стійкий потік нових клієнтів, і стає основою довгострокової конкурентоспроможності на локальному ринку.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф., Картаджайя Х., Сетіаван І. Маркетинг 4.0: від традиційного до цифрового; пер. з англ. К.: КМ-БУКС, 2019. 224 с.

2. Chaffey D., Ellis-Chadwick F. Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice. 7th ed. Harlow: Pearson Education, 2019. 792 p.

Науковий керівник: Тараненко І.В., д.е.н., проф.

М. С. Фурсович, студентка
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне, Україна

БЕЗПЕКА ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ЦИФРОВИХ ДЕРЖАВНИХ СЕРВІСАХ УКРАЇНИ

Цифрові державні сервіси за останні роки стали для українців звичним способом взаємодії з державою. Через електронні платформи громадяни отримують адміністративні послуги, користуються цифровими документами, подають заяви, перевіряють дані з реєстрів і підтверджують свою особу. Це спрощує багато процедур, але водночас у таких системах накопичується значний обсяг персональних даних. Тому питання їхнього захисту є важливим не лише з технічного, а й із правового та суспільного погляду, особливо в умовах війни й

посилення кіберзагроз. Персональні дані в державних сервісах можуть охоплювати прізвище, ім’я, по батькові, дату народження, податковий номер, адресу проживання, відомості про освіту, майно, сімейний стан, соціальні виплати, медичну інформацію та інші чутливі дані. У дослідженні щодо захищеності електронних реєстрів зазначено, що державні реєстри, портали електронних послуг і бази персональних даних є цінними, але водночас вразливими щодо витоку інформації. Отже, важливо не тільки забезпечити зручність сервісів, а й гарантувати громадянам реальний захист їхніх даних [1, с. 58].

Розвиток електронного врядування має очевидні переваги: людині не завжди потрібно особисто звертатися до установи, стояти в черзі або збирати паперові довідки. Проте чим більше послуг переходить в онлайн-формат, тим більшою стає відповідальність держави за безпечне зберігання інформації. Витік або незаконне використання персональних даних може призвести не лише до незручностей, а й до порушення прав громадян. У праці про кібербезпеку в електронному врядуванні наголошено, що такі порушення особливо небезпечні для соціально вразливих груп населення.

До найпоширеніших загроз належать фішингові повідомлення, злам облікових записів, несанкціонований доступ до баз даних, шкідливе програмне забезпечення, підроблені листи від імені державних органів і соціальна інженерія. На практиці небезпека часто починається не зі складної атаки, а з помилки користувача або працівника установи. Персональна інформація може використовуватися для шахрайства, тиску, крадіжки коштів чи доступу до інших сервісів. У статті про захист персональних даних у кіберпросторі підкреслено, що фінансова інформація, медичні записи та дані соціальних мереж є цінним ресурсом для зловмисників. Для державних цифрових сервісів важливо не обмежуватися формальним захистом даних. Дані мають збиратися з чіткою законною метою, а доступ до них повинні мати лише уповноважені особи. На технічному рівні необхідними залишаються шифрування, багатофакторна автентифікація, контроль доступу, моніторинг, аудит безпеки та резервне копіювання. Окрему увагу слід приділяти навчанню працівників, адже людський фактор часто стає причиною успішних фішингових атак або випадкового витоку інформації [2, с. 255].

Отже, безпека персональних даних у цифрових державних сервісах України має розглядатися як постійна умова нормальної роботи електронної держави. Її неможливо забезпечити лише програмними засобами або лише ухваленням законів. Потрібне поєднання правових норм, технічного захисту, відповідальної роботи державних органів, регулярного аудиту інформаційних систем і цифрової грамотності громадян. Такий підхід допоможе зменшити ризики витоку інформації, посилити довіру до електронних послуг і краще захистити права людини в цифровому середовищі [3, с. 317].

Список використаних джерел

1. Задерейко О. В., Трофименко О. Г., Єленич С. І., Логінова Н. І., Гура В. І. Системний аналіз захищеності державних електронних реєстрів та баз персональних даних. Кібербезпека: освіта, наука, техніка. 2025. № 4 (28). С. 57–70. URL: https://www.csecurity.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/735/653/2729

2. Аніщук В. В. Проблема захисту персональних даних в кіберпросторі. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2024. Вип. 84, ч. 3. С. 252–256. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/40-2.pdf

3. Максимович Р. О. Кібербезпека в електронному врядуванні як запорука захисту персональних даних соціально вразливих верств населення. Право та державне управління. 2024. № 4. С. 312–317. URL: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2024/43.pdf

Науковий керівник: Онофрійчук О. П., к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів

Харьківський С. І., студент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

В умовах високої конкуренції на ринку ритейлу побутової техніки та електроніки, традиційні методи масового маркетингу втрачають свою ефективність. Сучасний споживач очікує індивідуального підходу, релевантних пропозицій та миттєвої реакції на свої запити. Для компанії рівня ТОВ «Комфі Трейд», яка оперує значними масивами даних про клієнтів (Big Data), інтеграція інструментів штучного інтелекту (ШІ) у маркетингові комунікації стає стратегічною необхідністю для підтримки ефективної товарної політики та підвищення лояльності покупців [1].

Персоналізація на основі ШІ дозволяє трансформувати процес взаємодії з клієнтом від сегментації широких аудиторій до гіперперсоналізації (segment of one). Алгоритми машинного навчання аналізують історію покупок, поведінку користувача на сайті Comfy.ua, перегляди товарів та реакції на попередні розсилки. Це дає змогу формувати динамічний контент: пропонувати супутні товари (cross-sell) або дорожчі аналоги (up-sell) саме в той момент, коли клієнт найбільш схильний до покупки. Наприклад, після придбання смартфона система автоматично генерує пропозицію щодо аксесуарів або сервісів захисту екрану, що підвищує середній чек.

Важливим напрямом використання ШІ є автоматизація комунікацій через омніканальні платформи. Використання чат-ботів та інтелектуальних помічників дозволяє ТОВ «Комфі Трейд» забезпечувати підтримку 24/7, обробляючи типізовані запити без залучення операторів контакт-центру. Це не лише знижує операційні витрати, але й покращує клієнтський досвід (Customer Experience), оскільки скорочує час очікування відповіді. Крім того, ШІ допомагає прогнозувати відтік клієнтів (churn rate), ідентифікуючи користувачів, які перестали проявляти активність, та автоматично ініціюючи реактиваційні кампанії з персональними знижками чи бонусами [2]. Окремої уваги заслуговує використання методів обробки природної мови (NLP – Natural Language Processing) для аналізу масивів неструктурованих даних, зокрема відгуків клієнтів на сайті та в соціальних мережах. Для ТОВ «Комфі Трейд» це відкриває можливість автоматизованого моніторингу репутації бренду та оцінки сприйняття нових товарних позицій. Алгоритми

сентимент-аналізу (sentiment analysis) здатні миттєво виявляти негативні коментарі або скарги, класифікувати їх за темами (наприклад, «доставка», «брак товару», «обслуговування») та передавати відповідним підрозділам [3]. Це дозволяє компанії не лише оперативно вирішувати конфліктні ситуації, але й коригувати товарну політику, вилучаючи з асортименту моделі з системними дефектами ще до того, як вони завдадуть значної шкоди іміджу ритейлера. Вплив штучного інтелекту на ефективність маркетингових комунікацій можна структурувати за ключовими напрямами (табл. 1).

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика традиційного підходу та підходу на основі ШІ в маркетингу ритейлера

Критерій порівняння	Традиційний маркетинг	Маркетинг на основі ШІ
Аналіз аудиторії	Сегментація за демографічними ознаками	Предиктивна аналаітика поведінки, інтересів та намірів у реальному часі
Товарні пропозиції	Статичні, однакові для великих груп	Динамічна індивідуальна рекомендації на основі історії переглядів
Час комунікації	Запланований маркетологом графік	Тригерні повідомлення в момент найвищої активності клієнта
Канали взаємодії	Односторонні (SMS, Email)	Інтерактивні (діалогові інтерфейси, чат-боти, месенджери)
Оцінка ефективності	Загальні показники	Вплив на LTV (пожиттєву цінність клієнта) та ROI кожного контакту

Джерело: авторська розробка

Отже, імплементація технологій штучного інтелекту в систему маркетингових комунікацій ТОВ «Комфі Трейд» дозволяє не лише оптимізувати витрати на просування, але й якісно змінити підхід до реалізації товарної політики. Завдяки точним прогнозам попиту та персоналізованим пропозиціям компанія мінімізує ризики затоварення складів неліквідною продукцією та забезпечує стабільне зростання продажів навіть в умовах нестабільного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Картаджайя Х., Сетьяван А. Маркетинг 5.0. Технології для людства. Київ: КМ-Букс, 2022. 304 с.
2. Тренди рітейлу 2024: як штучний інтелект змінює електронну комерцію. Асоціація рітейлерів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://rau.ua/novyni/trendi-ritejlu-2024-shi/
3. Davenport T., Guha A., Grewal D. How Artificial Intelligence Will Change the Future of Marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 2021. Vol. 48. P. 24–42.

Науковий керівник: Тараненко І.В. д.е.н., проф.

С.В. Харченко, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ ЗА ДОПОМОГОЮ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасний розвиток цифрової економіки супроводжується активним впровадженням технологій штучного інтелекту у сферу маркетингових комунікацій,

зокрема в соціальну рекламу. Одним із ключових напрямів використання ШІ є персоналізація контенту, що дозволяє адаптувати рекламні повідомлення до характеристик аудиторії та підвищувати ефективність комунікаційних кампаній [3].

У межах соціальної реклами персоналізація на основі штучного інтелекту ґрунтується на аналізі великих масивів даних про поведінку користувачів, їхні інтереси, соціальні характеристики та цифрову активність. Алгоритми машинного навчання дозволяють формувати сегменти аудиторії та створювати адаптовані повідомлення, що підвищують рівень залученості та сприйняття соціально значущої інформації [1; 3]. Такий підхід сприяє більш точному донесенню соціальних меседжів до адресатів і підвищенню ефективності соціального маркетингу.

Використання персоналізації у соціальній рекламі дозволяє підвищити релевантність інформації для різних соціальних груп. Завдяки цифровим платформам та соціальним мережам стає можливим показувати різні варіанти одного й того ж соціального повідомлення залежно від віку, інтересів або поведінкових моделей користувача. Це забезпечує більш глибокий емоційний зв’язок між аудиторією та змістом рекламного повідомлення [1].

Суттєвим аспектом застосування штучного інтелекту є використання сучасних цифрових інструментів, таких як алгоритми рекомендацій, чат-боти, системи автоматизованого аналізу даних та поведінкового таргетингу. Системи автоматизованого аналізу даних – це комплекс програмних та апаратних засобів, призначених для збору, обробки, структурування та інтерпретації великих обсягів інформації без безпосередньої участі людини на кожному етапі. До найбільш популярних систем та інструментів належать, зокрема, такі: СУБД (Системи управління базами даних): MySQL, PostgreSQL, Microsoft SQL Server, Oracle, IBM Db2, що забезпечують зберігання та структурування даних; BI-системи (Business Intelligence): Power BI, Tableau, SAS (Statistical Analysis System) для бізнес-аналітики; ERP-системи: SAP, Oracle, що інтегрують дані про фінанси, клієнтів та виробництво; Спеціалізовані рішення: Системи для лінгвістичного аналізу текстів, моніторингу безпеки (SecOps) та прогнозування.

В свою чергу, системи поведінкового таргетингу (Behavioral Targeting) – це маркетингові інструменти та технології, які збирають, аналізують і використовують дані про попередні дії користувачів в інтернеті для показу максимально релевантної (відповідної інтересам) реклами або контенту [5].

Такі технології дозволяють не лише адаптувати зміст повідомлення, а й визначати оптимальний час, канал та формат його подачі. У соціальній рекламі це важливо, оскільки ефективність комунікації значною мірою залежить від здатності донести інформацію до цільової аудиторії у найбільш релевантний момент.

Крім того, персоналізація сприяє підвищенню рівня довіри до соціальної реклами, оскільки користувач отримує більш зрозумілий та близький до власного досвіду контент. Це дозволяє підвищити ефективність впливу на поведінкові установки аудиторії та стимулювати соціально відповідальні дії. У контексті цифрової економіки це набуває особливого значення, оскільки інформаційне середовище характеризується високим рівнем конкуренції за увагу користувачів.

Разом з тим, використання штучного інтелекту в процесі персоналізації соціальної реклами пов’язане з низкою викликів, серед яких особливе місце займають питання конфіденційності та захисту персональних даних. Збір і обробка

інформації про користувачів потребують дотримання етичних принципів та нормативного регулювання, оскільки неконтрольоване використання даних може призводити до порушення приватності [2; 4].

Окремою проблемою є ризик формування інформаційних обмежень, коли користувач отримує лише ті повідомлення, що відповідають його попереднім інтересам. Такий підхід може зменшувати об'єктивність сприйняття соціальних проблем і впливати на критичність мислення аудиторії. У сфері соціальної реклами метою якої є формування усвідомленого ставлення до суспільно значущих питань, це є особливо важливим [2].

Також актуальним є питання етичності використання алгоритмів штучного інтелекту в комунікаційних процесах. Персоналізована соціальна реклама повинна базуватися на принципах прозорості, достовірності та поваги до прав людини. Недотримання цих принципів може знижувати рівень довіри до цифрових комунікацій та ефективність соціальних кампаній [4].

В умовах цифрової трансформації, зокрема в країнах Європейського Союзу, значна увага приділяється регулюванню використання штучного інтелекту та забезпеченню етичних стандартів його застосування. Європейська стратегія даних передбачає створення безпечного цифрового середовища, у якому технології використовуються з урахуванням прав людини та принципів прозорості. Це має безпосередній вплив і на сферу соціальної реклами, де важливим є баланс між ефективністю комунікації та етичністю використання цифрових інструментів.

Таким чином, персоналізація соціальної реклами за допомогою штучного інтелекту є ефективним інструментом підвищення результативності цифрових комунікацій. Вона забезпечує точніше досягнення цільової аудиторії, підвищення залученості та покращення сприйняття соціально значущих повідомлень. Водночас її застосування потребує відповідального підходу, дотримання етичних норм та захисту персональних даних.

Список використаних джерел

1. Davenport, T., Guha, A., Grewal, D., et al. (2020). How artificial intelligence will change the future of marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science,* (48), 24–42.

2. Ethics Guidelines for Trustworthy AI. European Commission. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/european-approach-artificial-intelligence

3. Назаренко, Н., Крицун, Ю. (2024). Вплив соціальних мереж на споживачів: аналіз трендів та маркетингових стратегій. *Соціальна економіка*, (67), 124–135.

4. Білик, І. І., Колісник, В. С. (2023). Вплив соціальних медіа на поведінку споживачів: аналіз трендів та викликів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*, 1(19), 143–152.

5. Націлювання на поведінку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.poptin.com/uk/academy/glossary/behavioral-targeting/

Науковий керівник: І.В. Тараненко, д.е.н., проф.

Д. В. Хрипонюк
студентка 1 курсу, економічного факультету Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Останні роки штучний інтелект стрімко розвивається, стає більш доступним і поступово інтегрується в бізнес-процеси, що є логічним кроком для економії часу, коштів та оптимізації роботи. «До речі, Гарвардська бізнес-школа з Boston Consulting Group провели експеримент, під час якого ШІ допомагав співробітникам вирішувати складні, наукомісткі завдання. Результати виявилися вражаючими: продуктивність консультантів, які раніше працювали на рівні нижче середнього, зросла на 43%, тоді як навіть у найкращих працівників вона збільшилася на 17%. ШІ поступово стає внутрішнім безлімітним консультантом, який не лише виконує щоденні завдання, а й допомагає компаніям приймати важливі бізнес-рішення» [1].

Водночас, поряд із очевидними перевагами у сфері продуктивності, впровадження штучного інтелекту супроводжується появою нових психологічних викликів у професійному середовищі. Зокрема, зростає ризик надмірної залежності від алгоритмічних рішень, коли працівники дедалі частіше покладаються на результати, запропоновані системами ШІ, що може поступово знижувати рівень критичного мислення та самостійного аналізу (ефект automation bias). Також у працівників може виникати відчуття зменшення контролю над власною діяльністю, оскільки частина процесів переходить до систем, принципи роботи яких не завжди є повністю прозорими. У сукупності це може посилювати когнітивне навантаження та сприяти розвитку цифрової втоми, особливо в умовах швидкої технологічної адаптації.

Впровадження штучного інтелекту також супроводжується психологічним опором з боку працівників. Значна частина людей побоюється втрати роботи внаслідок автоматизації. «Важливо усвідомлювати, що технофобія часто пов'язана з тим, що ми боїмося стати заручниками технологій, ми боїмося, що роботи замінять нас на робочих місцях, що стануть нашими партнерами та знецінять наші почуття…» [2]. Водночас слід наголосити, що штучний інтелект не стільки витісняє працівників, скільки трансформує характер праці відповідно до сучасних потреб суспільства. «Люди все ще критично потрібні, бо ставлять завдання штучному інтелекту, контролюють і перевіряють результати, несуть відповідальність… Ми все ще в парадигмі AI-assisted, а не AI-first… не ШІ забирає роботу — її забирає людина, яка використовує ШІ» [3]. Таким чином, ключовим фактором конкурентоспроможності стає здатність працівника адаптуватися до нових технологій, а не їх розвиток.

В умовах цифровізації сучасний працівник стикається з постійним інформаційним навантаженням, що призводить до когнітивного перевантаження та зниження якості прийняття рішень. У цьому контексті штучний інтелект виступає як інструмент оптимізації праці та підтримки ментального здоров'я. Автоматизація рутинних процесів (обробка документів, аналіз великих масивів даних, клієнтська підтримка) дозволяє делегувати алгоритмам завдання, що виснажують людський

ресурс. Використання ШІ забезпечує підвищення продуктивності, зниження кількості помилок та безперервність бізнес-процесів, а також дає змогу зосередитися на складніших, аналітичних і творчих завданнях [4]. У результаті використання ШІ підприємства підвищують операційну ефективність, що водночас знижує рівень когнітивного навантаження працівників, і позитивно впливає на їхній психологічний стан та якість прийняття рішень.

Впровадження штучного інтелекту вимагає також якісного управлінського підходу. Історично кожна технологічна революція змінювала структуру зайнятості: зникали одні професії (наприклад, кучери чи ліхтарники), але водночас виникали нові. Показовим є приклад автоматизації банківської сфери: впровадження банкоматів не зменшило кількість працівників, а навпаки сприяло розширенню мережі відділень і трансформації функцій персоналу [3].

Успішна інтеграція ШІ залежить не лише від технологічних можливостей, а й від рівня підготовки персоналу. Важливу роль у цьому процесі відіграє емоційний інтелект працівників, оскільки він впливає на здатність адаптуватися до нових умов, приймати невизначеність і ефективно взаємодіяти з технологічними інструментами. Водночас значення має і підхід менеджменту, який повинен забезпечувати поступове впровадження інновацій через навчання, підтримку та чітку комунікацію щодо змін у робочих процесах. Такий підхід дозволяє зменшити рівень невизначеності та тривожності серед працівників, які часто супроводжують технологічні трансформації. Поступове впровадження технологій, орієнтоване на розвиток навичок та підвищення цифрової компетентності, сприяє більш м'якій адаптації персоналу та формуванню нового формату взаємодії «людина – машина». У результаті штучний інтелект дедалі частіше розглядається не як загроза заміщення, а як інструмент підсилення професійного потенціалу людини та розширення її можливостей у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Mind.ua [Електронний ресурс] – URL: https://mind.ua/news/20279708-svitovi-kompaniyi-strimko-opanovuyut-shtuchnij-intelekt/
2. Bit.ua [Електронний ресурс] – URL: https://bit.ua/2021/12/tehnofobiyi/
3. DOU.ua [Електронний ресурс] – URL: https://dou.ua/forums/topic/55023/
4. Softkey.ua [Електронний ресурс] – URL: https://www.softkey.ua/ua/useful/articles/shtuchniy-intelekt-poruch-yak-shi-dopomaga-nam-u-roboti/

Г.В. Черепович, студент
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука», м.Рівне, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Штучний інтелект (Artificial intelligence, AI) – це частина системи управління, що за допомогою комп'ютерних систем та інших штучних пристроїв реалізує

здатність об’єкта точно інтерпретувати зовнішні і внутрішні дані, створювати на їх основі базу знань і використовувати отримані знання для досягнення визначених цілей і поставлених завдань шляхом гнучкої адаптації.

Впровадження штучного інтелекту в процес виробництва страхових послуг супроводжується змінами практично у всіх аспектах корпоративної етики і культури обслуговування. Викликаючи загалом позитивний ефект, ці зміни гальмуються недостатньою цифровою освіченістю як співробітників страхових компаній, так і переважної більшості страхувальників. Брак кваліфікованих працівників, які мають необхідні знання і досвід роботи у галузі кібертехнологій зумовлює нагальну необхідність цільових інвестицій у підготовку і перепідготовку персоналу страхових компаній, працівників відповідних підрозділів страхувальників, підвищення загального рівня цифрових навичок населення. Впровадження нейромереж у роботу страхових компаній дає очевидний та, у більшості випадків, швидкий позитивний економічний ефект, який виявляється у таких аспектах.

1.Штучний інтелект дозволяє повністю або частково автоматизувати процеси страхування та трансформувати робочі місця, що спонукає страховиків і страхувальників використовувати його як інструмент підтримки.

2.Інтеграція штучного інтелекту (AI) та Інтернету речей (Internet of Things, IoT) у страхові продукти, послуги, бізнес-процеси зумовлює трансформацію та розвиток бізнес-моделей страхових компаній. Це досягається завдяки постійному вдосконаленню прогнозної аналітики в режимі реального часу, що сприяє підвищенню рівня операційної досконалості та економічної ефективності.

3. Автоматизація процесів страхування, створення та оцінка контенту, а також передові технології обробки зображень є прогресивними стимулами розвитку страхових компаній, особливо у сферах аналізу даних та підтримки клієнтів. Це дозволяє вести гнучку стратегічну політику та забезпечує значні конкурентні переваги..

4. Синергетичний ефект від поєднання хмарних та периферійних обчислень та Інтернету речей покращує якість, підвищує швидкість розробки і впровадження нових страхових продуктів.

5. Технології віртуальної реальності з ефектом занурення, такі як AR і VR, можуть використовуватися у рекламі страховиків, підвищуючи привабливість для клієнтів та впізнаваність бренду. Послуги та бізнес-процеси на основі доповненої реальності підвищують результативність продаж страхових продуктів і послуг і мінімізують кількість претензій страхувальників.

6. Програмні платформи штучного інтелекту можуть бути використані у складі систем прийняття рішень завдяки візуалізації даних у реальному часі та спрощенню складних процесів за допомогою симуляційних середовищ і безпечних тестових сценаріїв. Крім того, симуляційне віртуальне навчання оптимізує роботу співробітників страхових компаній, надає досвід швидкого визначення основних пріоритетів страхувальників і пошуку найбільш вигідного для страховика варіанту угоди [1, с. 77-80].

Київська міська державна адміністрація, громадськість та AI-розробники працюють над розвитком столичної СМАРТ-інфраструктури, зокрема над впровадженням міських цифрових сервісів на базі штучного інтелекту. Команда проєкту «AI for Kyiv» («Штучний інтелект для Києва») проводить дослідження

питання етики та дискримінації в розробках сервісів на базі штучного інтелекту у різних сферах та ініціює дискусію про цифрові права людей в Україні. Наразі розробляються оптимальні рішення для покращення якості життя в столиці на основі принципів відкритого доступу до даних, а також інтелектуальної та прозорої трансформації управління містом із використанням сучасних технологій та інновацій.

Разом з тим у Києві запроваджується інтелектуальна транспортна система (ІТС), яка має на меті, за умови використання системи AI аналізу та інтелектуального управління трафіком, заощадити до 30% часу учасникам дорожнього руху, оскільки існуюча вулично-дорожня мережа Києва має додатковий невикористаний резерв для підвищення пропускної здатності. AI система працюватиме на основі даних отриманих з більш ніж 6 тис. камер відеомоніторингу транспортних потоків Києва. Це можливо зробити лише завдяки інтелектуальним, алгоритмічно складним, рішенням на основі AI та новим технологіям управління трафіком, які в режимі онлайн збирають інформацію, аналізують її та автоматично ухвалюють рішення щодо логістики й оптимізації.

Пріоритетним для створення «держави загального добробуту» («welfare state») є використання технологій штучного інтелекту для моделювання процесів реалізації державної політики цифровізації, зокрема у сфері трансфертного ціноутворення з метою спрощення роботи над тестуванням урядових ініціатив, а також для допомоги суб'єктам прийняття державно-управлінських рішень у здійсненні аналізу, оцінюванні та прогнозуванні показників соціально-економічного розвитку. Зокрема, необхідно використовувати алгоритми штучного інтелекту у системах бізнес-аналітики з метою здійснення розрахунків щоденних трансфертних доходів та видатків для кожного балансового рахунку, а також визначення вартості основних ресурсів для формування трасфертних ставок. Доцільним було б започаткувати в Україні соціальні програм для навчання, розвитку та впровадження технологій штучного інтелекту в публічне управління, зокрема у сферу формування смарт-інфраструктури, функціонування систем бізнес-аналітики та реалізації державної трансфертної політики, оскільки тільки талановита молодь з різних соціальних груп, яка планує пов'язати своє майбутнє з цифровими технологіями наразі не знаходить свого призначення (підтримки) в Україні. Вирішення цієї проблеми має починатися з освіти. Необхідно створити навчальний центр на базі Міністерства освіти і науки України та Міністерства цифрової трансформації України де буде проводитись навчання з вивчення можливостей та шляхів впровадження штучного інтелекту для учнів старших класів та студентів з різних соціальних, етнічних та гендерних груп, що дасть можливість не тільки розширити науковий світогляд молоді, але і стимулювати її долучатись до українських наукових програм і створювати новітні алгоритми штучного інтелекту, які в майбутньому зможуть здійснити відповідну цифрову трансформацію України [2, с. 3-5].

Список використаних джерел

1. Сніщенко Р. Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності управління страховими компаніями. Науковий вісник Одеського національного економічного університету . 2024. № 5-6 (318-319). С. 76–84. – Режим доступу: http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/318-319/pdf/76-84.pdf

2. Карпенко О. В., Карпенко Ю. В. Штучний інтелект як інструмент публічного управління соціально-економічним розвитком: смарт-технології. Державне управління: удосконалення та розвиток . 2021. № 10. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.10.2 – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2021/4.pdf
Науковий керівник: Онофрійчук О.П. к.е.н., доц. кафедри економіки та фінансів

В. В. Чіч, студентка 2-го курсу
НТУ «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ APPLE INC.

Apple Inc. – приклад успішної організації, що протягом багатьох років розвивається у сфері технологій та є однією з найвидатніших корпорацій у світі. Ринкова капіталізація компанії станом на 28 березня 2025 року склала приблизно 3,25 трлн дол. США (без урахування частки афілійованих осіб) [1, с. 2].

Згідно з прес релізом, який відбувся 24 лютого 2025 року, Apple планує вкласти понад 500 млрд. дол. США у Сполучених Штатах протягом чотирьох років. Гроші будуть спрямовані на будівництво нового заводу в Техасі, подвоєння Фонду передового виробництва США, відкриття виробничої академії та прискорення інвестицій у штучний інтелект (ШІ) та кремнієву інженерію [2]. Це є важливим кроком для розвитку цифрових технологій, особливо у сфері ШІ, який активно залучають у виробничі процеси.

Перші результати вже можна побачити. У березні 2026 року Apple представили MacBook Pro з новими чіпами – M5 Pro та M5 Max. Якщо попередні чіпи – M4 Pro та M4 Max, які були представлені у жовтні 2024 року, зосереджувались на оптимізації та енергоефективності, то фокус нових чіпів спрямовано на збільшення обчислювальної потужності для ШІ, яка перевищує минуле покоління більш, ніж у 4 рази. Це забезпечується зокрема й оснащенням чіпів 16-ядерним системотехнічним рушієм Neural Engine із вищою пропускною здатністю підключення до пам’яті для прискорення функцій ШІ на пристроях та Apple Intelligence [3].

Іншим прикладом слугує виробнича академія Apple, створена разом із Університетом штату Мічиган та покликана, щоб запропонувати американським виробникам передові технології виробництва. На весняному форумі 2026 року, основною метою якого було об’єднати сотні виробників із США для пришвидшення використання ШІ в американських ланцюгах поставок, розглядалися різні питання: від ролі фізичного ШІ на виробництві до подолання викликів, які пов’язані з масштабним впровадженням ШІ-рішень [4].

У підсумку, Apple Inc. демонструє зацікавленість у розвитку інновацій та впроваджені цифрових технологій. Наразі один з основних фокусів компанії – вдосконалення ШІ, що сприятиме не лише зростанню ефективності виробництва, але й допоможе втримати стійкі позиції у галузі технологій.

Список використаних джерел:

1. Apple Inc. Annual Report on Form 10-K for the fiscal year ended September 27, 2025. Apple: офіц. веб-сайт. URL:

https://s2.q4cdn.com/470004039/files/doc_financials/2025/ar/_10-K-2025-As-Filed.pdf (дата звернення: 22.05.2026).

2. Apple will spend more than $500 billion in the U.S. over the next four years. Apple: офіц. веб-сайт. URL: https://www.apple.com/newsroom/2025/02/apple-will-spend-more-than-500-billion-usd-in-the-us-over-the-next-four-years/ (дата звернення: 17.05.2026).

3. Apple debuts M5 Pro and M5 Max to supercharge the most demanding pro workflows. Apple: офіц. веб-сайт. URL: https://www.apple.com/newsroom/2026/03/apple-debuts-m5-pro-and-m5-max-to-supercharge-the-most-demanding-pro-workflows/ (дата звернення: 17.05.2026).

4. Apple Manufacturing Academy brings together hundreds of U.S. manufacturers to accelerate AI use in American supply chains. Apple: офіц. веб-сайт. URL: https://www.apple.com/newsroom/2026/05/apple-manufacturing-academy-accelerates-ai-use-in-us-supply-chains/ (дата звернення: 17.05.2026).

Науковий керівник: Пилипенко Ю. І., д.е.н., проф.

Віталій ШАЙБАН ***аспірант,***
Хмельницька торгово-економічна академія, Хмельницький, Україна

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Маркетингова діяльність у системі цифровізації збутової політики підприємства постає одним із ключових напрямів підвищення конкурентоспроможності в умовах динамічної зміни споживчої поведінки, розвитку електронної комерції, зростання ролі соціальних мереж і посилення значення аналітичної роботи з клієнтськими даними. Якщо традиційна збутова політика переважно орієнтувалася на вибір каналів продажу, формування цінових умов, роботу з посередниками та організацію фізичного доведення продукції до покупця, то цифровізація істотно розширює її зміст. В сучасних умовах збутова політика підприємства дедалі більше залежить від здатності використовувати онлайн-канали, персоналізовані комунікації, системи управління взаємовідносинами з клієнтами, аналітику продажів, автоматизовані рекламні інструменти та платформи електронної торгівлі.

Погоджують із думкою попередників [1;2], що сутність маркетингової діяльності в цифровізованій системі збуту полягає в тому, що підприємство не лише просуває товар, а й постійно збирає, аналізує та використовує інформацію про поведінку споживачів. Дані про перегляди товарів, повторні покупки, реакції на рекламні повідомлення, відгуки, частоту звернень, середній чек і канали комунікації надають можливість точніше зрозуміти потреби покупців і адаптувати збутову політику до реального попиту. У таких умовах маркетинг перестає бути лише комунікаційною функцією і постає як аналітичний інструмент управління продажами. Він дозволяє визначати найбільш результативні канали збуту, оцінювати ефективність рекламних кампаній, прогнозувати попит, сегментувати клієнтів і формувати персоналізовані пропозиції.Важливою перевагою цифровізації

збутової політики являється можливість посилення прямої взаємодії підприємства зі споживачами. Через вебсайти, мобільні застосунки, маркетплейси, соціальні мережі, месенджери та електронну пошту підприємство може швидко інформувати клієнтів про товари, акції, умови доставки, зміни в асортименті та сервісні переваги. Разом із цим, такі канали дозволяють отримувати зворотний зв'язок, який має важливе значення для вдосконалення товарної, цінової та збутової політики. Однак цифровізація збутової політики створює і певні ризики. До них належать залежність від онлайн-платформ, висока конкуренція в цифровому середовищі, потреба в захисті персональних даних, необхідність постійного оновлення контенту, зростання витрат на рекламу та потреба в підготовці персоналу. Крім того, використання рішень на базі застосованих цифрових технологій не гарантує автоматичного зростання продажів, якщо підприємство не має чіткої маркетингової стратегії, якісного товарного асортименту, належного сервісу та зрозумілої системи роботи з клієнтами. Саме тому цифровізація має розглядатися не як окремий технічний інструмент, а як складова загальної системи управління збутовою політикою.

Таким чином, маркетингова діяльність у системі цифровізації збутової політики підприємства забезпечує перехід від стандартного продажу продукції до більш гнучкої, клієнтоорієнтованої та аналітично обґрунтованої моделі взаємодії з ринком. Її значення полягає у формуванні нових каналів продажу, підвищенні точності управлінських рішень, персоналізації комунікації, скороченні дистанції між підприємством і споживачем та посиленні здатності підприємства адаптуватися до змін зовнішнього ринкового середовища. Вважаю, що результативність такої діяльності залежить від якості даних, професійності персоналу, узгодженості маркетингових і збутових дій та готовності підприємства до постійного оновлення власної ринкової поведінки.

Список використаних джерел

1. Почтовюк А., Семеніхіна В., Золотаренко В. Крос-культурний менеджмент та міжкультурна комунікація: реакція на виклики глобальної міграції. MechanismofanEconomicRegulation. 2024. № 1(103). С. 24–29.
2. Лашкіна М., Христокін Г., Васильченко В. Крос-культурні комунікації в цифрову епоху: актуальність в журналістській діяльності. Образ. 2023. № 2(42). С. 86–96

О.В. Ященко, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ ТА ЗАВДАННЯ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГУ

Теоретичне обґрунтування сучасних маркетингових інструментів вимагає детального розгляду змін, що зазнали масові та бізнес-комунікації за останні десятиліття. Контент-маркетинг варто досліджувати, спираючись на те, що класичні підходи до просування товарів у перевантаженому інформаційному середовищі втрачають свою дієвість. Якщо колись пряма реклама була головним двигуном продажів, то зараз вона для більшості споживачів — чистий подразник. Це породило явище, яке в науковій літературі часто називають «рекламною глухотою» або

«банерною сліпотою». Сучасні користувачі навчилися ігнорувати нав’язливі оголошення, і це змушує бізнес шукати принципово нові шляхи комунікації.

Саме тут і проявляється необхідність у стратегії, що не нав’язує рекламу в момент, коли людина зайнята іншою справою, а навпаки — гармонійно вписується в її інтереси. Контент-маркетинг стає відповіддю на цей виклик з боку ринку. Його суть — не в прямому заклику до покупки, а в створенні довгострокових, стратегічних зв'язків із потенційним покупцем через надання цінності. На відміну від традиційного маркетингу, коли увага клієнта «купуються» за допомогою рекламних площ, контент-маркетинг прагне її заслужити якістю та корисністю матеріалів. Важливим елементом є зміна ролі: компанія стає не просто продавцем товару, а джерелом знань і професійної експертизи [1].

Аналізуючи наукові трактовки контент-маркетингу, можна сказати що: це комплексна діяльність з розробки та поширення корисного матеріалу, спрямованого на допомогу цільовій аудиторії у досягненні її власних цілей. Ключова ідея тут — зміщення фокусу з продукту на потреби користувача. Тобто, замість того щоб показувати, чим товар кращий, головне — пояснити, як він допомагає вирішити конкретну проблему клієнта. Такий підхід формує міцний фундамент довіри: споживач вже відчуває підтримку з боку бренду ще до того, як виникає потреба у фінансовій транзакції. Це дозволяє говорити про контент-маркетинг як про стратегію лояльності «авансом», де першим кроком стає безкоштовна передача експертних знань. [2]

Перейшовши до розбору конкретних функцій, що реалізує контент-маркетинг, виділимо декілька ключових напрямів.

По-перше – це зростання впізнаваності та формування цільових асоціацій.

Другим напрямком є якісна лідогенерація — залучення нових потенційних замовників. У сучасних умовах клієнти самі ініціюють пошук інформації: через пошукові системи, галузеві ресурси. Якщо компанія створює контент, який індексується і відповідає на ці запити, вона отримує потік максимально зацікавленої аудиторії. Це не випадкові відвідувачі — це люди, які вже мають проблему і шукають шляхи її вирішення. Контент-маркетинг у цьому випадку виступає «магнітом», який залучає саме ту аудиторію, яка готова до діалогу. При цьому такий канал залучення значно дешевший у довгостроковій перспективі, ніж платний трафік — якісна стаття може приносити клієнтів роками після публікації.

Варто окремо виділити теоретичний аспект функцій утримання клієнтів і зростання лояльності. У бізнес-моделях, що орієнтовані на довгострокову взаємодію (що особливо характерно для логістики та промисловості), собівартість залучення нового клієнта завжди перевищує собівартість утримання вже наявного.

Крім того, контент-маркетинг має потужну освітню функцію. У багатьох сучасних нішах продукти стають все складнішими, а процеси — менш зрозумілими для кінцевого споживача. Це породжує бар’єр страху та недовіри. Людина не хоче купувати, якщо не розуміє, за що саме вона платить або як цей продукт змінить її життя. Освітній контент дає змогу «розпакувати» складні технічні чи логістичні рішення, пояснити їхню внутрішню будову і реальну вигоду.

Важливим, проте часто недооціненим аспектом контент-маркетингу є побудова внутрішнього бренду та найм кваліфікованих працівників. Публічний показ експертності команди компанії робить її привабливою не тільки для клієнтів, а й для

майбутніх співробітників галузі. Коли потенційні кандидати бачать, що компанія — це хаб компетенцій, вони охотніше хочуть стати частиною такої команди [3].

Соціальний ефект. Контент-маркетинг підвищує загальну культуру ринку. Відкритий обмін досвідом і кращими практиками змушує конкурентів також підняти планку. Виграє споживач, який отримує доступ до якісної інформації та професійних послуг. Для самої компанії це означає необхідність постійного самовдосконалення — статус експерта, заявлений через контент, треба щодня підтверджувати реальною якістю роботи.

Зрештою, головна задача контент-маркетингу в контексті сучасних комунікацій — це формування цілісного і стійкого інформаційного оточення бренду. У цифрову епоху інформація стає не менш реальним активом, ніж обладнання чи фінанси [4].

Отже, контент-маркетинг — це не просто набір тактик для підвищення охоплення в мережі. Це філософія ведення бізнесу, заснована на відкритості, корисності та довгостроковій взаємовигідності. Розуміння цих принципів дозволяє компанії перейти від короткотривалих рекламних кампаній до сталого розвитку, де кожен крок у комунікації працює на загальну цінність бренду. У світі, де довіра — найцінніша валюта, контент-маркетинг єдиний надійний інструмент її накопичення та капіталізації, що робить його обов'язковою складовою маркетингової стратегії будь-якого успішного бізнесу. Компанія, що інвестує в освіту свого клієнта, фактично інвестує у власну стабільність на десятиліття вперед — формує репутаційний щит, який допомагає вистояти навіть у найжорсткіших ринкових умовах.

Список використаних джерел

1. Контент-маркетинг для початківців. *IMB Academy*. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://imbacademy.com.ua/blog/ua/kontent-marketing-dlia-pochatkivtsiv-iak-stvoriuvaty-tsinnyi-kontent.
2. Контент-маркетинг: що це і навіщо потрібно бізнесу. [Електронний ресурс] – Режим доступу:: https://jdesign.ua/blog/kontent-marketing/.
3. Контент-маркетинг: особливості та принципи формування стратегії. *Wedex*. URL: https://wedex.com.ua/ru/blog/chto-takoe-kontent-marketing-osobennosti-i-printsipy-formirovaniya-kontent-strategii/.
4. Маркетингові дослідження у 2025 році: ключові звіти та тренди. *Kyivstar Business Hub*. URL: https://hub.kyivstar.ua/articles/marketingovi-doslidzhennya-u-2025-roczi-klyuchovi-zviti-trendi-ta-biznes-visnovki

Науковий керівник: Білоткач І.А. к.е.н., доц.

О.В. Ященко, студентка
Університет ім. Альфреда Нобеля, м. Дніпро, Україна

УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГУ В МЕЖАХ РИНКОВОГО МЕХАНІЗМУ

Перевага контент-маркетингу у його універсальності. Цей підхід можна ефективно використовувати в будь-якій сфері: від продажу дрібних товарів для

щоденного вжитку до реалізації складного промислового обладнання. Незалежно від того, що саме продає компанія, якісна інформація завжди впливає на рішення покупця. У нашому інформаційному суспільстві процес покупки починається не з візиту до магазину, а з пошуку відповідей в мережі. Універсальність полягає у тому, що корисна інформація необхідна кожному покупцю, оскільки до того як щось придбати будь-яка людина хоче бути впевнена в своєму виборі. Саме за допомогою контенту компанія може дати таку гарантію, розповівши про властивості товару чи особливості надання послуг доступною мовою [1].

Цей метод однаково добре працює і для великих корпорацій, і для найпростіших приватних підприємств. Якщо у великих компаній контент допомагає тримати популярність на ринку та робить людей лояльними до бренду, то для малого бізнесу це — спосіб заробити довіру без грошей на дорогі рекламні кампанії. У науковій літературі це часто називають «демократизацією інформації»: завдяки статтям чи відеооглядам невелика фірма може демонструвати експертизу на рівні великих гравців. Так, контент-маркетинг стає доступним інструментом просування для будь-якого суб’єкта господарювання, оскільки основним ресурсом тут є знання фахівця про свій продукт, а не розмір рекламного бюджету. Компанія, що володіє знаннями та вміє їх ефективно презентувати, переважає над тією, яка має лише гроші на купівлю реклами.

На споживчому ринку (B2C), коли покупцями є звичайні громадяни, універсальність контенту виступає інструментом вирішення повсякденних потреб клієнтів. Наприклад, магазин одягу чи електроніки може не лише рекламувати товар, а й давати практичні поради — як обрати модель, доглядати за речами чи порівняти бренди. У цьому випадку контент перетворює продаж на послугу: він знімає психологічний бар’єр «нав’язування» і робить бренд помітним саме тоді, коли людині це потрібно. По-третє, коли людина отримує відповідь на запитання безкоштовно — він починає більше довіряти конкретному продавцю. Це підтверджує гіпотезу про те, що інформація може бути цінною для будь-якого роздрібного товару. Порівняємо з пропозиціями тих компаній, які просто вказують ціну без жодних пояснень [2].

Не менш значущою є універсальність інструменту в сфері послуг, де клієнту складно оцінити якість роботи «наперед». Оскільки послугу неможливо побачити чи протестувати до моменту її надання, виникає так звана «інформаційна асиметрія». Контент стає головним доказом професіоналізму — він «матеріалізує» майбутню послугу. Юридичні компанії (через роз'яснення складних тем), навчальні центри чи медичні заклади демонструють рівень своїх знань саме через публікації. Це дає можливості для майбутнього клієнта повірити в експертність професіоналів до підписання угоди. Отже, контент дозволяє розкрити абстрактні процеси, які не мають матеріального вигляду і робить його необхідним для будь-якого сервісного бізнесу, який хоче працювати у середньому та вищому ціновому сегменті.

Особливе значення контент-маркетинг має в промисловому секторі та логістиці (B2B), де взаємодія зазвичай між бізнесами. Тут помилка може коштувати дуже дорого, а рішення приймаються розумно, а не по емоціях. Клієнти шукають не красиву рекламу, а конкретну інформаціюТут контент — інструмент логічного переконання, який допомагає бізнесу говорити мовою фактів і цифр. Саме так

найнадійніше будується партнерство у діловому середовищі, де цінують стабільність поставок і прозорість процесів [3].

Також важливо зазначити гнучкість контент-маркетингу щодо фінансів. Цей метод легко масштабується під бюджет підприємства. Велика компанія може зняти професійні ролики про виробництво або замовити дорогі аналітики ринку, а невеликий бізнес буде ефективно працювати через новинні листівки або корисні статті на сайті. Ефективність тут вимірюється не обсягом витрачених коштів, а точністю попадання у потреби замовника. Це дає кожному бізнесу змогу знайти власний формат роботи з контентом — такий, що приносить результат без зайвих витрат на бюджет, що особливо актуально зараз, у умовах економічної невизначеності.

Універсальність ще й у тому, що клієнти самі обирають, куди і в якому форматі їм доставити інформацію. Хтось хоче короткі пости в соцмережах — вони швидко інформують про новини. Іншим потрібні розгорнуті аналітичні звіти у PDF, які можна дочитати на роботі. Гнучкість у виборі формату (текст, відео, інфографіка, подкасти) робить його універсальним інструментом для роботи з різними типами клієнтів — від молоді до консервативних керівників великих компаній [4].

Більше того, такий підхід універсальний для різних стадій життєвого циклу бізнесу. На старті роботи контент допомагає новій компанії подолати «бар'єр невідомості»: розказати ринку про місію, переваги, обґрунтувати цінову політику. Для компаній з великою історією контент-маркетинг стає інструментом «омолодження» бренду.

Отже, універсальність контент-маркетингу визначається його основою — фундаментальною людиною потребі в інформації та безпеці. Незалежно від складності продукту, замовники завжди орієнтуються на компанії, які чесно діляться знаннями, доводять фаховість через факти і не бояться показувати «внутрішню кухню» виробництва. Саме тому цей метод залишається ефективним у будь-якій галузі господарювання. Він дає підприємству стабільний доступ до ринку та формує репутацію, що будується на справжніх діях і бажанні бути корисним для покупця.

Список використаних джерел

1. Контент-маркетинг для початківців. IMB Academy. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://imbacademy.com.ua/blog/ua/kontent-marketing-dlia-pochatkivtsiv-iak-stvoriuvaty-tsinnyi-kontent.
2. Контент-маркетинг: що це і навіщо потрібно бізнесу. [Електронний ресурс] – Режим доступу:: https://jdesign.ua/blog/kontent-marketing/.
3. Що таке контент-маркетинг та як він допомагає залучати клієнтів. Kyivstar Business Hub. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-kontent-marketyng-ta-yak-vin-dopomagaye-zaluchaty-kliyentiv.
4. Маркетингові дослідження у 2025 році: ключові звіти та тренди. Kyivstar Business Hub. URL: https://hub.kyivstar.ua/articles/marketingovi-doslidzhennya-u-2025-roczi-klyuchovi-zviti-trendi-ta-biznes-visnovki

Науковий керівник: Білоткач І.А. к.е.н., доц.